

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA: A „SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI-EGYLET.” — MEGJELEN HAVONKÉNT EGYSZER.

Szerkesztőség: Sárospatak, Főiskola, szénióri hivatal.	Főszerkesztő: FARKAS ISTVÁN.	Felelős szerkesztő: ZAJDÓ LÁSZLÓ.	Előfizetési ár: Egész évre 4 korona. Félévre 2 korona.
Kiadóhivatal: Sárospatak, »Főiskolai könyvnyomda.«	Főmunkatársak: Ifj. CSABAY PÁL, PÓSA PÉTER.		Az előfizetési összegek a »Sárospataki Ifjúsági Közlöny« szerkesztőségének küldendők.

Kossuth ima.

Irta és szeptember 19-én elmondotta: *Hubay Bertalan* theol. s.-tanár.

Népeknek Istene! Kegyelmes Atyánk! Egy nemzet szivéből száll fel ma hozzád a hála és kérés szent imája! Egy nemzetnek egy érzelemben összedobbant szivét hatja át a te hatalmad és erőd tudata; — egy nemzetnek egy érzelemtől megszentelt szivét vonja be ma biztató derűvel kegyelmednek s irgalmadnak érzete! Kunyhóban és palotában és mindennütt, hol csak igaz magyar sziv dobog, a „szabadság tűzímája“ ég az ajkakon s az emlékezet ragadja a lelkeket Hozzád, fenséged számolyához!

Nagy vagy Te uram és Mindenható! Hatalmadat hirdetik nekünk a csillagvilágok milliói ott fent, a porban csúszó férgek itt alant; a cikázó villámok, a levegőt megrázó mennydörgés és a remegő emberszív; a viharokkal dacoló évezredes sziklaszirtek s a lábainál elterülő pieziny virágok! Hatalmadnak egy „legyen“ szavára világok jönnek létre ott, hol eddig pusztaság, némaság honolt és sötétség uralkodott; — kezdednek egy mozdulatára világok dőlnek az enyészet sírjába s az erősek, hatalmasok álmait és terveit megsemmisítéd, mint a felhőt és párát tovaűzi a szél!

Atyánk! Istenünk! Hatalmadat s erődöt mutatod te meg édes hazánk immár ezer éves történetében. Hatalmad és erőd vezette honfoglaló párduczos őseinket „Ázsia bús pusztaságairól Attila mosolygó örökébe,“ hova most már annyi szenvedés, vérrel és könnyel megpecsételt annyi fájdalom köt minket elválhatlanul. Te adtad a hazáért küzdő magyar nép szívébe a szabadság olthatatlan szerelmét s nem engedéd, hogy a szenvedések, a megpróbáltatások között e láng kialudjék! Te adtad nekünk hazánk ezeréves történelme folyamán a hősokeket, az apostolokat, a prófétákat, kik, mint hajdan Mózes és Aron a zsidó nép között, előttünk jártak a lelkesedésben, cselekvésben, szivöknek izzó honszerelmével, lelköknek szent szenvedélyével! Te adtál a magyar nemzetnek bölcs fejedelmeket, harcra termelt férfiakat, magyar szivű anyákat és a harcban az ellenség golyózáporai között s rohamai előtt rettenthetlen ifjúságot!

Te adtad nekünk Kossuth Lajost azon nehéz, vészes és viharos napokban, midőn, mint egykor Izrael fiai, a babyloni vizeknél keseregtünk megtámadott szabadságunk, megtiport alkotmányunk felett. Midőn sötét, nehéz és fojtó volt körülöttünk a levegő, midőn az ármány és erőszak ellenünk törtek, midőn a velünk egy hazában élő, testvérekül ölelt nemzetek reánk támadtak, feledve azt a sok áldást és boldogságot, melyekben őket őseink részesítették, — midőn honfíúi fájdalmunk könnyeit is csak titokban sírhattuk el: te akkor is melléje álltál az el-

hagyott magyar nemzetnek: kegyelmeddel, irgalmadal vetted őt körül. Hőst. apostolt, prófétát támasztál nekünk Kossuth Lajosban, kibe lelkedet lehelted, hogy közöttünk járván, lelkesedést öntsön a csüggedőbe, felrázza álmából s erejének tudatára ébreszse a már már csüggedő nemzetet!

Légy, óh légy áldva és magasztalva az ajk erőtelen rebegésével, a sziv igaz érzelmeivel, a lélek tiszta, nemes szenvedélyeivel!

Atyánk! Istenünk! Midőn hatalmadat mélyen éreze s kegyelmedet magasztalva állunk meg szent Felséged előtt, meggyújtjuk szivünkben a kegyelet örökfényű fáklyáját s hálás emlékünkel adózunk a már sírjában nyugovó prófétádnak, kit nekünk, a mi boldogításunkra küldtél el. Oh! mert ő nem a múlté, nem is csupán a jelené, hanem a jövőé is! Az ő eszméi, melyek arra hivatják, hogy szabadságot adjanak egy nemzetnek, annak áldásaival boldogítsák a népet, mely számot tart a jövőre, az ő eszméi nem tűnhetnek el nyomtalanul; nem is tűnnek, nem is lehet. nem is szabad eltűnniök, hanem élni kell azoknak mindvégig, dobogtatni, izzásba hozni, lángra gyújtani kell azoknak minden honfi szivét, hogy a „Szabadság, egyenlőség, testvériség“ eszméiért tudjunk tűrni, szenvedni, küzdeni és ha kell, tudjunk meghalni is! Ne, óh! ne engedd atyánk, hogy az ő szent emléke kihaljjon szivünkéből, hanem cselekedd, hogy legyen a mi emlékezetünk „erősebb, mint a márvány, szilárdabb, mint a gránit, magasabb, mint a kőszirt.“ Légy áldva, légy magasztalva kegyelmedért, hogy nekünk, magyaroknak adtad Kossuth Lajost, kinek sírjánál nem a néma lemondásnak, nem a vigasztalás nélküli fájdalomnak könnyei nedvesítik meg arcunkat, „hanem az ujjongó büszkeségnek, a hallhatatlanság reményének, a boldog hálának drága gyöngygyel vetekedő könnyecskéi!“

Igen! Büszkeségünknek könnyei ragyognak szemünkben Kossuth Lajos sírjánál! És ekkor az a sírhalom többé, „hanem bölcső, a melyből egy nemzet reménye mindig újabb és újabb életre kél,“ — „büszke fegyverestár, a melyből veszedelmes éjszakák idején lebbenő szárnyon kelnek elő az emlékezetnek riogató szellemlégiói és megpörgetik újra a dobokat és megfújják újra a harsonákat és kardokat villogtatnak és alélt lelkeket ráznak, — és védik a magyart vészben és harcban és erőssé teszik a harcban, a bátorságban, a honszerelében.“

Indítsd, óh indítsd szivünket óh atyánk, hogy e sír legyen ama Mekkája minden igaz honfinak, hova el-el zarándokoljunk, hogy ott a gyengék erősekké, a félénkek bátrakká, a hősök félistenekké váljanak, honszerelmünk soha ki nem aluvó lángra gyúljon s ha vészes idők következzenek magyar hazánkra, az e sírből szétáradó varázsserő, mely ma

egybeolvasztja a nemzet nagyjait és kicsinyeit, áradjon szívünkbe; foglalja el és lelkesítse azt a Kossuth szent neve!

Legyen áldott haló porában is a magyar szabadság atyja!

Legyen áldott holtában is a magyar függetlenség apostola!

Legyen áldott sírjában is a népszabadság prófétája!

Magasztaltassék fel a te hatalmad Atyánk! Térjen nagy nevedre áldás és dicsőség, hogy nekünk adtad Kossuth Lajost! Kegyelmedet s irgalmadat dobogja minden magyar szív; magasztalásodra nyiljon meg minden ajak: áldott az Úr, áldott a mi Atyánk, magasztaltassék fel örökkön örökké!

Atyánk! halld meg kérésünket s vedd kedvesen hálánkat! Amen!

Ünnepi beszéd.

Irta és a Kossuth Lajos emléktáblája megkoszorúzásakor elmondta:
Farkas István szenior.

Ünneplő Polgártársak!

Ünnepeltünk, lelkesedtünk! A magyar Messiás emlékének tisztességet tettünk. Ünnepünk volt; ünnepe van ma, melynél szebbet, őszintébbet én nem képzelhetek.

A lelkünk visszazárlt a múltba s láttuk a szellem óriást. Hallottuk, tudjuk, mint vitt száz meg száz csatát, mint alkotott, csodát, dicsőt, nagyot!... Van-e magyar szív, mely lázasabban nem dobog, — nevednek pusztán hallatára is, — népszabadság szent bajnoka: Kossuth Lajos?!...

Úgy elgondolkozom, életének melyik pontján volt ő a legdicsőbb, a legnagyobb?!...

Akkor-e, midőn kibontva zászlaját, ország-világ előtt bátran hirdette, hogy „legyen testvér, pór, szolga és nemes?!“ Midőn először csendült meg ajkán a: „Szabadság, egyenlőség, testvériség“ hármas jelszava?!...

Vagy tán akkor, midőn a nép vállairól levette az igát?! Avagy akkor, mikor szólás-szabadságot kívánt?!...

Talán akkor, midőn bejárta a hazát, hogy a szabadság véres oltárán áldozza fel ifjúsága arany éveit?! A mikor szavára tűz gyúlt a szemekben s az izom feszült, a gyermek erős lett, a gyáva is kész volt a vérét ontani?! Mikor bűbajos szavára a nép, az „Isten adta nép“ ekevasából, kapájából, kaszájából fegyvert kovácsolt?! A honleány csatába küldé kedvesét s odaadta a hazának legdrágább kincseit?! Midőn hőssé, népek népévé lett szavára a magyar?!...

Vagy tán akkor, midőn távol honától. — hazánk, szabadságunk elveszte felett hulltak könnyei?!...

Óh! bárhol — itt-amott — mindig és mindenütt, nagy volt Kossuth Lajos!

„Az Isten adta őt nekünk, hogy fényljk a setétben és, hogy legyen az igazaknak világossága.“ (112. Zsoltár 4. vers).

Nem tudom én, nem keresem, mikor volt nagy, mikor dicső; mikor nagyobb, mikor dicsőbb, s a legnagyobb — „csak áldom az Istenemet,“ hogy nekünk adta — magyaroknak — Kossuth Lajost!...

Sárospatak! te ősi kurucz fészek! — a boldogságból neked ugyan kijutott. Rákóczyak lelkes ifjúsága! — s te, a tudomány ősi csarnoka, — te dajkáló anyánk! ti láttátok egy éven át, kebleteken tápláltátok Kossuth Lajost!...

Im, itt a hajlék, mely befogadta őt, melyben egy évig küzdött, fáradott!

Az Úr az ő prófétáit kezével vezérli; ő vezette őtet is ide

Nem itt tölté el ugyan játszi, gyermek éveit; a tudomány édességét nem itt kóstolta meg, de buzgó honszerelme itt nyert a legtöbb táperőt, — ez vonzotta ide, hol minden, de minden, még a kövek is a szabadságról beszélnek!

Nagy mesterek ajkairól egy évig hallgatá itt, a méznél édesebb tudományt, s szerette is buzgón tanárait

Óh! de azért nem volt hunyáskodó!... Szabadság után epedő lelke nem túrta az igát s ennek köszönhető azon édes valóra vált jóslatot, hogy „belőle még ország felforgató“ leend...

Rajongóan szerette ifjú társait. Gyűlölte azt, ki gyáva és hazug. A gyengének biztos támasza volt és megbecsülte azt, a ki erős. A törekvőnek terhén könnyített, — a tunyát, gőgöst utálattal megveté.

Világító fákyla, tűz-oszlop volt már itt is, az ifjúság előtt!

Óh! boldog ifjúság, melynek Kossuth volt vezére!... Óh! boldog iskola, amely neveltetted őt, és te csendes hajlék, amely befogadta — örökre álljatok!...

A késő ifjúság nem felejté nevét! Im, itt a tábla, hirdette, hogy hol élt, hol működött!

Kossuth utódi, lelkes ifjúság! és mi mindannyian, feledhetjük-e őt?!

Nem, és ezerszer nem!

„Lengjen hát a zászló, magasra kitarva“ s tegyünk fogadást, hogy élünk vezére, mindig ő leend!!

És most, te szent, dicső vezérünk, emlékednek áldozva, a sárospataki főiskolai ifjúság nevében emlékedre leteszem a hála koszorúját!

Te pedig, óh Isten, magyarok Istene! véd meg, óh „áld meg a magyart!“

Kossuth születésének százados ünnepén.*

Ünnep van. Zászló leng, lobogó lobog,

Három színe nagy örömről beszél.

Szikla, völgy örül a magyar hazában:

Egy szent nevet hord szárnyain a szél.

Az ember-szívben mennyei tűz lobog

S millió ajkon millió lélek

Mámoros lázban dicsőítő hymnust,

Hálaimát zeng nagy Istenének.

Máskor is fakadt imádság a szivből,

Száz év előtt is magyar ajkakon,

Óh de az ima nem volt öröm-ének,

Csak panasz, sírás, csüggedt fájdalom;

Kérték az Istent, elégelje a kint,

Mit a hon szenved századok óta,

Küldjön prófétát, mert a magyar nemzet

Elvesz, ha késik szabadítója...

* A Kossuth-óda pályázaton teljes díjat nyert.

. . . S lehullt egy csillag a csillagos égről,
De a földön nem aludt ki lángja,
Fénylett a magyar szabadság zord egén
S szórta tűzét az egész világra.
Nem! Az a csillag ember lett a földön,
De lelke szent, csak teste emberé:
Árpád népének hatalmas Istene
Rákóczi lelkét lehelte belé.

Vihar növelte; erős lett és bátor;
Milljók keserve sírt föl az ajkán,
Egy nemzet vére lüktett szívében. —
Szíve kincsét a hazának adván.
Sírba döntené akarták a magyart,
De ő a kigyó fejére tapos
S midőn kibontá a szabadság-zászlót:
Népének atyja lett Kossuth Lajos.

Bocskay, Bethlen, Rákóczi lelkének
Szentháromsága a Kossuth lelke:
Büszke dacz, bánat, égő honszerelem,
Bátorság, erély egyesült benne.
Megdobbant a szív, hogyha szava riadt
S örömmel szűnt meg dobogni érte;
A magyar népnek dicső élete volt
S a szent szabadság a Kossuth élte.

Mikor volt dicsőbb, mikor a legnagyobb?! . . .
Ha tűzláng lelke ragadta el őt?
Vagy akkor talán, mikor meghajolt a
Fenséges nemzet nagysága előtt?
Mikor volt dicsőbb, mikor a legnagyobb?! . . .
Midőn a tábort, országot járta
S harcra tüzelte lelkesen a népet?
Vagy idegenben, a bujdosásba? . . .

Ott vérzett szíve idegenbe távol,
Fényt hintett onnan, ott is nevünkre,
De nem jött többé, csak mint halott, vissza
Talán azért él most is szívénkbe!
Mert *itt* él Kossuth, a mi édes apánk!
Tán nem is szállott vissza az égbe?!
Ez a drága kincs örökségül szállt ránk,
Úgy hagyjuk a késő nemzetségre.

Szereti, őrzi Isten ezt a népet!
Leküldi, ha kell, Rákóczi lelké!
Támaszt megváltót a Kossuth periből.
Ha felhő rettent a haza egén . . .
— Adjunk hát hálát s kérjük Istenürcet:
Őrizze e hont, a mig napja tart;
Lelkesen, szívből szárnyaljon az ének:
Óh áldd meg, Isten, áldd meg a magyart! . . .

Ifj. Csabay Pál.

Varga István, Sebestyén István és dr. Ballagi Mór, mint isagogusok.[†]

Nem lehet mondani, hogy az isagogika, vagy helyesebben kánontörténet ifjú tudomány volna, mert mint minden tudomány, úgy ez is hosszú századokon keresztül fejlődött és jutott el a tökéletesség azon fokára, a melyen ma áll. De más oldalról azt is határozottan állíthatjuk, hogy a mai értelemben vett kánontörténet, mint önálló történeti kritikai teológiai tudomány, az újabb protestáns theologia szülőtte.

A reformáció előtti korban gyermekkorát élte s jól lehet alapjai régen le voltak rakva, mégis a reformáció korszakáig kevés művelője akadt e tudomány-ágnak. Sőt maga a reformáció kora is alig tett valamit e téren, bár a szabadvizsgálódás elvének törvénynyé emelése által meg volt nyitva az út a kánontörténet művelésére is. S hogy mégis kevésbé művelt talaj maradt, annak egyik okául azt lehet tartanunk, hogy a reformátoroknak erejük legjavát más és magasabb célra kellett szentelniök, t. i. a reformáció külső és belső megszilárdítására s a protestáns hittudat erősítésére. De főoka mégis csak az volt, hogy maguk a reformátorok is elzárták a szent könyvet a tudományos vizsgálódás elől, a mennyiben az isteni ihletést annak minden betűjére nézve elfogadták s így lehetetlenné volt téve, vagy legalább meg volt akadályozva annak keletkezése, előállása felől való kutatás és vizsgálódás.

A 17. század új lendületet adott az isagogika fejlődésének főleg a francia Simon Richard műve által, de az igazi utját még ebben a században sem találta meg ez a tudomány.

Hosszu vajudás után a 18. század folyamán önálló történeti kritikai tudományyá lett a kánontörténet s ez volt az az idő, a mely egyenrangúvá tette azt a többi theol. tudomány-ágakkal. Fogalmának, határainak megállapítása után gyorsan haladt előre, folyvást erősödött, folyton tökélyesbült s ma már joggal elmondhatjuk, hogy mint hatalmasan megizmosodott és kifejlődött tudomány áll előttünk, hasonlóan egy vastagtörzsű lombos koronájú fához, melynek ágain még egyre nőnek, sarjadszanak az ifju hajtások.

Fáradtságos, nehéz munka volt ez; aránylag rövid idő alatt új irányba terelni e tudományt és a rengeteg anyaghalmozást rendszeresen feldolgozni — sok munkájába, sok fáradságába került a kutató emberi elmének!

És ennek a nehéz munkának a dicsősége a külföldet, kiválóan pedig a németországi tudósokat illeti. Sajnálkozással kell elmondanunk, hogy a mi hazai tudósaink csak nagyon kevés homokszemmel járultak a hatalmas épület falainak felépítéséhez. Azonban hazai protestáns tudósainkat némileg menthetik azok a nehéz körülmények és aggasztó viszonyok, a melyek közt élniök kellett — s ha akadtak is közöttük, kik e tekintetben a külföldi tudósok szabadelvű kutatásainak eredményét örömmel üdvözölték, irodalmilag nem vihették előbbre e tudomány ügyét, mert az anyagiakban szegények valá

[†] Akadémiai pályadíjat nyert munka. Források: Varga István: Exegetica theol. I—II. — Sebestyén István: Messiologia. — Dr. Ballagi Mór: Bibliái tanulmányok; Az új-szövetségi iratok keletkezése; Tájékoztató a theol. mezéjén; Renaniana; A héber bölcsészet (Luczenbacher Tudománytár 1841); Új magyar Athénás; — Radácsi György: Ó-szövetségi kánontörténet.

nak és mert a cenzura, mint nehéz bilincs, utját állta minden szabadabb mozgásnak.

Nálunk csak a 18. század végén és a 19. század elején kezdettek nagyobb érdeklődéssel fordulni az isagógika felé, de ettől kezdve sem örvendett soha valami nagy népszerűségnek egész a legújabb időkig és máig sincs nagy irodalma a kánontörténetnek magyar nyelven. De épezenért kell megbecsülnünk és sokra tartanunk azokat a munkásokat, kik e téren úttörők valának!

Ennek az irodalomnak három protestáns munkását kívánom bemutatni, mint a kik időrendileg az elsők közé tartoznak s a kik munkásságukkal hálára kötelezték az utókat: *Varga Istvánt, Sebestyén Istvánt és Dr. Balagyi Mórt.*

Sorrendben fogom előadni nézeteiket műveik nyomán s aztán igyekezni fogok röviden jellemezni munkásságukat és kijelölni helyöket a kánontörténet művelői sorában.

I. Varga István.

Varga István 1776. született Búd-Szentmihályon (Szabolcsm.) Miután iskoláit Debreczenben elvégezte s ugyanott két évig köztanítói hivatalt viselt, a göttingai és marburgi (mások szerint a jénai L. Uj magyar Athénás) egyetemeket látogatta meg s utóbbi helyen hittudorrá avattatott. 1805-ben tért vissza hazájába, a midőn a debreczeni theol. akadémián az exegesis tanárává választották meg. 17 évig működött itt nagy tevékenységet fejtve ki a közügyekben (L. Szűcs I. Debreczen története 3. k.) 1821-ben vált meg tanári katedrójától, a mikor szikszói pap lett s e hivatalt viselte 1831-ben bekövetkezett szerencsétlen haláláig. Több munkát írt, de itt csak idevágó műveit említjük. Legkiválóbb munkája az „Exegetika theológia,” vagy is azon tudományok foglalata, „melyek a biblának helyesen való megértésére tanítanak.” Mint címlapján mondja, tanítványai számára írta s 1807-ben bocsátotta közre. Másik munkája „Az új testamentomi szent írásoknak kritika története és hermeneutikája” 1816-ból, mint az Exegetika theol. második része. Megírta a harmadik részt is ilyen címen: „Az izraeliták régi rendtartása” 1817. Kéziratba is maradt néhány munkája. – Varga István „Ex. theol.”-jának „előjáró beszéd”-ében bevallja, hogy a tudomány, mely a könyvben foglaltatik, nem új s nem is tartja azt minden részben magáénak, mert készen találta azt „sok jó könyvekben.” Ugyancsak a mű előszavában mondja, hogy „az exegetika a theológusnak szemefernye és fundamentuma”, (ezt más helyen is hangsúlyozza), a miből kitűnik, hogy ő az exegesis feljebb becsülte minden más theol. tudománynál s a theol. tudományok koronájának tartotta.

Az Exegetika theol. bő tartalmú, érdemes munka. Korábban különösen nagy szolgálatot tehetett a theológiával foglalkozóknak, de ma is igen nagy hasznát veheti annak a theológus, a ki az exegetika terén búvárkodni akar, mert ismerteti a különböző véleményeket és főleg mert kimerítő repertóriumot ad.

Először is a keresztyén theológia fogalmával, céljával, segéd tudományaival foglalkozik s annak felosztását adja. 4 részre osztja a keresztyén theológiát, u. m. exegetika theológia, systematika theol., historika theol., praktika vagy applikata theol. Az exegetika theológiát ugyancsak 4 részre osztja, u. m. bibliai kritika, bibliai hermeneutika, bibliai literatura, vagy a bibliai könyvek literaria története és bibliai philológiára.

Az első részben a bibliai, illetőleg az ó-szövetségi könyvek „authentiá”-járól, épségéről, azok összegyűjté-

séről tanít, a másodikban az írásmagyarázat szabályairól, a harmadikban az egyes ó-szövetségi könyvek keletkezéséről szól; a negyedik részt pedig az exegetika theológiában nem is tárgyalja, mert ez a rész tulajdonképen a nyelvtanulásról s a bibliai geografia s chronológiáról tanít.

A mint ebből a felosztásból látszik, Varga nem tekinti az isagógikát önálló theol. tudománynak, hanem az exegetika alkotó részének; isagogikai felfogása az első és harmadik részben található; ő tehát a két részre való felosztás híve s először szól általában az ó-szövetségről (introductio generalis) s csak azután az egyes könyvekről (intr. specialis).

(Folyt. köv.)

Pósa Péter.

Pihenj, pihenj Kossuth Lajos!

Ugy elmerengek . . . A fák között
Susogva jár az esti szél.

Suttogva, halkán, mintha félne,
Édes bús regéket beszél,
Csak hallgatom, és szívem mélyén
Két érzelem üt egy tanyát
Sirjak? . . . nevessek?! . . . Óh nem tudom,
Szívem melyiknek adjam át.

Tovább merengek . . . Kelet felé
Csillag gyúl az égbárpiton;
Én nem tudom miért, de egyszerre
Messze elszáll gondolatom.
Ott, hol e csillag ragyogva süt,
Talált utat Árpád apánk,
S talán e csillag mutatta meg,
Hogy merre van mai hazánk.

A szél csak susog . . . Lelkem pedig
Keres a multból szép regét,
S im, úgy tetszik, mintha hallanám
A bús magyarnak énekét.
Szeliden, lágyan szól az ének,
Tán angyalok dalolják azt:
A szívem úgy fáj és úgy zokog:
„Tavaszmúlt, a rózsának” . . .

Szemem bezárva, úgy hallgatom,
Amint közelg a lassu ének.
Eszembe jut egy rég letűnt kor
Míről sorai regélnek.
Eszembe jut, hogy így volt, s így van;
„Terhünket viselni bajos” . . .
Tovább-tovább még s rád gondolkod,
Reád apánk: Kossuth Lajos!

Száz éve most van . . . Kis faluban
Magyar messiás született,
Hogy az eltespedt nemzetnek
Adjon erőt s új életet.
S a messiás im . . . utra indult
Mert úzte a honszerelem.

* A Kossuth-óda pályázaton megdicsértetett.

Szerk.

Tüske megszúrta — bokor tépte —
De ő általtört mindenem.

Nyögött a magyar . . . Zsarnoki láncz
Földre tiporta szent jogát,
Bilincsbe verte szabadságát
Egyetlen ősi birtokát.
De ő felállott . . . Nem türheté
Hogy a magyart rabbá tevék.
Végiggondolva a multakat,
Dörgő hangon így szólt: elég!

Csodákat mivelt . . . Lángszavával
Lángra gyújtott minden szívet.
Majd éles, metsző fájdalomában
Osztozva, részt mindenki vett.
Szava most tűz volt, majd csupa sziv,
Most ingerelt — majd rikatott —
Hol véstől félté édes honát.
Kivonta a zsarnokra ott.

Ugy, ugy volt — igen — hős! Hogy szeretted
Ez Isten-vert magyar hazát
Szived érte vert, bálványoztad,
Aztán mégis el, elhagyád.
Szivedbe pedig a hő honvágy
Beülteté a bút, gondot . . .
. . . De magasban szálló saslelked
Nem ily országról álmodott!

Most, hogyha látnád! . . . Pusztul e föld,
Saját fiai megvetik.
Ide hagyják! . . . Óh fáj mondani
Mert mostoha e föld nekik.
Most, hogyha látnád! . . . Mind vándorol
Itt hagyva kincseit e nép,
A melyet eddig bálványoztál,
E nemzetet, tán megvetnéd.

De nem! Ne vesd meg! . . . Nézd nyomorát,
Melyet szenvedni kénytelen.
Nincs ki segítse, nincsen a ki
Tanácsadója is legyen.
Szelid lelkeddel nézz le inkább
S lásd: *Itt élni terhes, bajos,*
Könyeidnek záporát öntve
Óh sirj velünk *Kossuth Lajos!*

* * *

Most a valótól bús lelkekre
Egy átkos kő ránehezül.
A haza sorsa . . . Ez, ez úgy fáj,
Szemembe is könny árja gyül.
A mint így sirok, megsiratom
Hazánk kóros állapotát;
Nem messze tőlem egy faágon
Egy kis madár vig hangot ad.

Csicsergő, édes, vig danája
A boldogságról mond regét.

Dalolj madárkám! . . . Én hallgatom
Boldogságodnak énekét;
Már nem is sirok. Könyeimet
Felszaporítja egy sejtetem,
S úgy tetszik mintha lábam alatt
Emelkednék e föld velem.

Szemem előtt új világ tárul,
Hol boldogság fakad s virul,
Hol nincs panasz, hol öröm mosolyg
Felénk a rétnék tájirul,
Hol a szükségét nem ismerik,
Hol nem ütött a gond tanyát,
Látok egy boldog, vig országot:
A „független magyar hazát“!

Igen ugy lesz . . . A te szellemed,
Mely közöttünk él, munkál, nevel,
Szentül hisszük, hogy még bennünket
A boldogságig felemel.
Hiszük, hogy még lesz idő, mikor
Szabad-független lesz hazánk!
S hozzád kiáltunk áldólag, hogy:
Te tetted ezt Kossuth apánk!

A szél még susog . . . Mélabusan
Mégis hallom az énekét.
Már csak halkán . . . És nem sokára
A bus nótának vége lett.
De visszhangja fülembe jó még:
„Terhünket viselni bajos,
De Istenünk segíteni fog,
Pihenj, pihenj, Kossuth Lajos!“

Barcsa Endre.

TÁRCZA.

A mit a szekrény beszél.

I.

A napokban egy kis szekrénykét hozott a nagy-
bátyám hozzám.

— Szegény boldogult bátyám asztalában találtam
— mondá a szekrény átnyújtásakor — egy rejtett fiók-
ban, melyet csak most fedeztem fel. Talán nem lesz
érdektelen rád nézve a tartalma.

Nem csekély kíváncsisággal nyitottam fel. A meg-
boldogultról, ki a szabadságharcban esett el, már eddig
is sok szépet halottam. Ez bizonyára a naplója lesz —
gondoltam — s most részletesen megtudom egész élet-
történetét.

De csalódtam. Nem napló volt benne, hanem egy
csomó levél. Egy rakás elsárgult, elfakult levél; mind
egyforma, szép, férfias vonásokkal írva. Ez csak növelte
kíváncsiságom. Miféle levelek lehetnek azok, melyeket
ily titkosan elzárva kellett tartani? Olvasni kezdtem:

„Bálványképem, Istenem nekem! Mióta nem látlak
szemeimmal, mindig itt előttem vagy s nem tudok egy

lépést sem tenni sehova, hogy te ne kísérednél engemet. Felzavart kedélyem szüntelen csak a Te alakodat látja maga előtt, csak a te bátorító, erősítő szavadat hallja; csak az a két tűzben égő, harczra hívó szempár s az a lázas, beszélő ajak ragyog előttem szüntelenül s buzdítja, serkenti, bátorítja, tüzei, forralja lázas szenvedélyvel, a csatában úgy, mint azon kívül.

Óh mondd, meddig fogsz még kíséredni, meddig fogsz még zaklatni?! Lesz-e idő, mikor már nem fogod véretem lázas forrásba hozni, arczomat égő pirba borítani?! Mikor hagysz nyugodtan engem?! . . .

. . . Oh kérlek, imádkozom hozzád: bocsáss meg e nyomorult gondolatért, melylyel tudom, nagy vétket követtem el ellened. De olyan felzavart, nyugtalan a kedélyem; félek, még megőrjít e töprengés.

Hisz' én magam örülök neki legjobban, hogy folyton itt vagy előttem, hogy vezérelsz, bátorítasz s azt hiszem, hogy meghalnék, ha csak egy pillanatra is elmaradna előlem alakod.

Mert féltő, makacs, őrjengő szeretettel ragaszkodom hozzád, mely szeretetet csak a halál lesz képes megszüntetni.

De azt akarom, hogy ne tudj meg soha, hogy milyen kimondhatatlan nagy szeretettel imádlak s azért nem mentem utánad sem, mert félttem, hogy nem lennék képes úgy viselkedni veled szemben, hogy abból ki ne érezzék irántad való végtelen szerelmem. Pedig úgy akarom, hogy abból soh' se végy te észre egy cseppet sem.

Milyen nevetséges is volna az, ha valaki megtudná: egy férfi, ki őrjengő szerelemmel viseltetik egy másik férfi iránt. Nem, nem akarom, hogy bárki is megtudja!

Pedig oly kínos, oly fájdalmas itt magamban tartani! Azért a szíveim könnyítésére egy még nagyobb örültséget gondoltam ki: Elpanaszolom, elsírom fájdalmamat, eldicsekedem örömeim a te képednek, melyet e szekrény aljára ragasztottam s ehhez járok ezentúl minden nap imádkozni, erőt, bátorságot meríteni, érzelmeimet egy papirosra kiütni. Ez nem adja tovább; majd, ha halálom órája közelg, elégetem az egészet.

Leginkább nem akarom pedig, hogy te megtudd irántad való szeretetemet. Hiszen te oly sok kegyetlenséget követtél el velem szemben! Te raboltad el tőlem menyasszonyomat, magad részére hódítottad anyámat. S mindezzel nem elégszel meg. Most el akarsz engem csábítani hazámtól, ki akarod ölni belőlem a szeretetet. Óh borzasztó az! Egy ember, kiből nincs hazaszeretet! Isszonyú még gondolatban is! . . . Érzem, tudom, hogy ha téged kell követnem, szívesen elhagyom érte hazámat is, mert téged hazámnál is jobban tudnálak szeretni!

Tehát már a te iránti szeretet felül kezd bennem kerekedni a haza iránt való szeretetemmel s remegve gondolok arra a pillanatra, a mikor e kettőnek összeköznie s valamelyiknek buknia kell. Mert félek, a hazaszeretet lesz az elbukott fél. S míg másik két veszteségemet zúgolódás nélkül tudtam túrni, ez utóbbit nem igen lennék képes elviselni, mert a hazai földtől való megválás rám nézve egyenlő a halállal.

Hiszen igaz, hogy most még békén megvan szívemben egymás mellett e két érzés, de valami azt súgja nekem: jön idő, mikor választanod kell e kettő közt s akkor melyikhez fogsz csatlakozni?!

Görcsös reménységgel ragaszkodom mindakettőhöz. Hát lehet itt emberi erőnek határozni?

Óh légy segítségül Isten, a ki vagy a magasságban! "Ez volt az első levél. Mőhon olvastam tovább. A többiben még forróbb, még őrjengőbb szeretet volt ki-

fejezve. Az utolsóiban már elhatározza magát, hogy a válságos pillanatban elhagyja hazáját s követi a szeretett férfit akárhová. Azzal védi magát saját maga előtt, hogy ha az a férfi nem lett volna, neki sem lenne már hazája s ezért inkább kell ő hozzá ragaszkodni.

Mikor aztán végig olvastam mindet, megtudtam azt is, ki volt ez a férfi. Ott volt csakugyan a szekrény alján a fényképe. S mikor megláttam, nekem is nagyot dobbant a szívem s valami furcsa érzés vett rajtam erőt. Ugy éreztem, az én szívemet is olyanforma érzések tartják hatalmukban, mint e levelek íróját.

De hogy kit ábrázolt ez a fénykép, azt szabad legyen elhallgatnom egyelőre.

II.

1849. januárjában vagyunk. Kutya, kurucz, kemény hideg mindenfelé. Az utakat ölnyi magas hóréteg borítja, mely a közlekedést csaknem teljesen megakadályozza. A hőmérő 22 fokot mutat a zéruson alól, s ez iszonyú hideg sok helyt még a kutakat is befagyasztotta.

A Szent-Mihály felé vezető úton csekély számú honvéd csapatot látunk bandukolni. A dermesztő szélvihar, mely az uton végigsívit, csaknem csonttá fagyasztja szegényeken a ruhát. Pedig csupa puczér száju gyerekek, a kik még visszavágynak az anyai ölelő karok közé. Egy sem több közülök 18 évesnél. A legelső, ki legifjabbnak látszik, azzal igyekszik dermedt kezeit felmelegíteni, hogy erősen fujja a lehelletet reájok.

Nem hagyhatja ezt szó nélkül egy mellette menő s azért odaszól neki:

— Talán hideg a hideg Pali? Bezzeg nem fáznál te sem, ha egy csapat osztrák jönne velünk szembe!

— Nem bizony, mert akkor lenne, a mi melegítene! — vág az vissza.

— No ne félj, itt van már nem messze a falu, majd megmelegszel ott egy pár napra.

Mikor aztán a falu alá érnek, kihúzzák magukat, szépen rendbe állnak s mintha nem is éreznének semmi hideget, katonásan lépkednek be a faluba.

Ott aztán meg is hálnak. Másnap reggel a község háza elé állnak s onnan indulnak toborzani; a mi abból áll, hogy körüljárják a falut, erősen énekelve:

„Kossuth Lajos azt üzente,
Elfogyott a regimentje . . .“

A kinek aztán tetszik, az hozzájuk csatlakozik, mely nemes tettéért jutalma egyelőre egy korty pálinka lesz.

Már eddig négyen csatlakoztak hozzájuk. Mikor a templom felé közelednek, épp szembe jön velök az özvegy tiszteletes asszony egyetlen szép szál fia, ki a nyárban tette le a doctorátust s azóta itthon tartózkodik. A mint hozzájuk ér, ő is közéjük áll s velök együtt énekel.

Mikor az özvegy papné háza elé érnek, az már kint várja őket s némán int fiának. Az bemegy, de előbb odaszól a többieknek:

— Fiúk csak várjatok egy kicsit. Jövök vissza rögtön.

Mikor aztán beérnek, az öreg asszony szeméből megered a könnypatak s sirva borúl fia vállára:

— Fiam, egyetlen, drága fiam, hát mit akarsz tenni, mond csak. El akarsz menni a csatába, a biztos halálba? Itt akarod hagyni szerető édes anyádat?

— Édes anyám, a kötelesség szólit. Engedjen meg, de a haza azt kívánja, hogy elmenjek. S a haza mindenekelőtt!

— Hát itt tudnád hagyni a te szerető anyádat magára, támasz, gondozó nélkül, hogy még ha meghal, a temetőbe se legyen kinek kikisérnie, még eltemettetni

se legyen kinek, még csak egy kutya se hullasson köny-nyet a koporsójára. Hát itt tudnád hagyni a te szép, fiatal jegyesedet a nélkül, hogy csak egy búcsúcsókot is adnál neki?

Ez hatott. A fiatal ember elérzékenyedek, két köny-csepp esik ki szeméből, egy darabig haboz, küzd magá-
val, majd oda megy az ajtóhoz, felnyitja s kiszól a katonáknak.

— Ne várjatok tovább. Most még nem mehetek. Majd utánnatok fogok menni magam.

Hiszen — gondolja magában — a mi késik, az nem múlik. Majd, ha menyasszonyomtól elbúcsúztam, elszököm s elmúlik az a harci kedve, a mit a hazafias nóta hallása keltett benne. Csak szalmaláng volt az ő lelkesedése s most, hogy nem hallja többé a harczra hívó nótát, nem látja a lelkes katonákat, de látja az ott kinn levő nagy hideget s jegyese forró csók-ját érzi ajkán, elmúlik lelkesedése.

S ha egy más körülmény közbe nem jön, ő talán örökre otthon marad s nem vesz részt a szabadság-harcz mozgalmában.

(Folyt. köv.)

Ibsen.

Kossuth születésének századik évfordulóján.*

Dobbanjon össze millió kebel ma,
Az ég urának zengve hő imát,
S a lelkesült, egetverő dicsének
Egy alvó századon reszkessen át!
Évezredek bilincset összetörve
Dobogjon fel a vénhedt földkebel:
Hadd hirdesse a szendergő világnak
Hogy e napon egy nemzet ünnepel!

. . . Száz éve már, a haldokló természet
Hogy egy vakító lobbanást vetett,
Mely átragyogta észrevétlenül
A szolgaságban sínylő nemzetet!
S a bölcsek lelke napkeletre szállva
Merőn nézett egy fényes csillagot,
S feszült figyelmök ihletett szavakban
Egy szebb jövőre jóslatot adott!

Nem csalt a jóslat . . . Férfi lett a gyermek,
Délceleg növésű, nagy lelkű magyar,
S forrongó lelke lázas izgatottan
Szemléli, mint úvölt künn a vihar . . .
A szive ég, gyújtó szikrát lövellve,
S a pór nehéz bilincset csörgeti,
Egy tompa jajban hangot ad kinjának,
Népjog! szabadság! haza kell neki!!

S hogy megkondúlt az óra ébredésre
És meghasadt a bűvös virradat:
Kitört a lélek ronda börtönéből,
Felrázta azt egy lázas pillanat!
A népkebel viharzó szenvedélye

A Kossuth-óda pályázaton megdicsértetett.

Szerk.

Szent esküvéssel egygyé olvadtott,
Szabadságot! jogot! avagy halált kért!!
Mert, mint átok súly nyomta a rabot!

S a nagy magyar az országot bejárva
Lángra gyújtá a szenvedő kebel!
S nyomában a szent szózat hallatára
Egy lázas népnek milliója kelt!
Vitt a sereg élet-halál tusában!
Ellen vérben fűrösztve kardvasát,
S el nem veszett!! — habár legyilkolák
A népszabadság hősi angyalát!!

El nem veszett! — pedig rajt' átviharzott
Tengernyi vész, tengernyi fájdalom,
De, mint a szirt, daczolt a fergeteggel
És eltiporni nem volt hatalom!!
Nem! . . . mert hite lelkével összeforrva
Meg nem rendült, ha sorvasztá a kin!
Óh, mert minduntalan pihenni vágyott,
A szent szabadság szent babérain!

S a népszabadság lánglelkű vezére,
Ki nemzetének egy uj hont adott,
Mint bujdosó távol a szent küszöbötől
Örökbe kapta a vándor-botot . . .
De nagy lelke még ottan is megőrzé
A megviselt nép ősi szent jogát!
Melyen felépítették vas karokkal
Az alkotmányos független hazát!!

S e vérözönnel öntözött szabad föld
Adott a nagy halottnak nyughelyet,
Porsátorából elszállott nagy lelke
Egy szabad nemzet szíve-lelke lett!
Mely él, tüzel évezredek után is,
Mig e földön egy magyar sziv dobog!
Az ő lelke az égi szent szabadság!
Kossuth nem hal meg, Kossuth élni fog!!
Szabó László.

EGYLETI ÉLET.

Ifjúsági-egylet. A főiskola keblében fennálló ifjú-sági egyesületek között *elsőnek* alakult meg, — főképen a folyó hó 21-én rendezett Kossuth-ünnepélyre való tekintettel — az akadémia hallgatóit és a gimnázium VII—VIII. osztályának ifjúságát magába foglaló Ifjúsági egylet. — Folyó hó 10-én tartotta alakuló közgyűlését Farkas István szenior elnöklete alatt, a mikor is a szenior szép megnyitója után a tisztikar következőképen alakult meg: az egylet elnöke hivatalból Farkas István szenior, alelnökei a jog- és theol. egyletek elnökei; jegyző: Pósa Péter; pénztárnok: Tóth Kálmán; bizottsági tagok az egyes évfolyamokról: Zajdó László IV. é. hh., Korláth Endre IV. é. jh., Kun Zoltán II. é. hh., Keresztessy Lajos III. é. jh. Csabay János II. é. hh., Lengyel László

II. é. jh. Veress Károly I. é. hh., Komjáthy Lajos I. é. jh., Buza László VIII. o., Trócsányi Zoltán VII. o. és Eles István, mint a gimn. Erdélyi Önképzőkör ifjúsági elnöke. Az „Ifjúsági Közlöny” felelős szerkesztőjét és főmunkatársait is ez a közgyűlés választotta meg.

A *Főiskolai Ifjúsági Énekkar* második az alakulás sorrendjében. Ez a szép múltú tisztességes egyesület, a mely mindég résztvesz a főiskola és az egész nemzet örömeiben és bujában egyaránt, ebben az esztendőben szép remények között indul pályafutására. A sokszor előforduló választások miatti zavarok most legkisebb mértékben sem fordultak elő, annyira nem, hogy — a mi rég történt az egyesület életében — az összes tisztviselőit egyhangulag választotta meg. — Folyó hó 13-án alakult meg az egyesület Pásztor Sámuel ének- és zenetanár, az énekkar bölcs és buzgó vezető tanárának elnökelete alatt. Elnökké választott: Pósa Péter, főhangvezérré Korláth Gyula, ki már harmadik éve tölti be ezt a szép tisztet közmegelegedésre, alhangvezérré: Simon József, Főénekesek lettek: Tóth Kálmán a Ten. I.-ben, Csorba Ferencz a Ten. II.-ben, Radácsi István a Bass I.-ben, Hubay Kálmán a Bass II.-ban. A tagokban megfoglyatkozott egyesület működésére Isten áldását kérjük, a kartagoknak pedig buzgóságot és kitartást kívánunk!

Jogász-Egyesület Zsindely István jogi dékán elnökelete alakult meg e hó 17-én. Szép választások voltak ebben az egyesületben is. Elnökké választották: Kiss László IV. é. joghallgatót, alelnökké: Egry Eerencz IV. é. jh.; ellenőr lett: Keresztessy Lajos III. é. jh.; pénztárnok: Haury József III. é. jh.; könyvtárnok: Lengyel László II. é. jh.; jegyző: Incze Béla I. é. jh. Bizottsági tagokul megválasztották; Farkas László, Csajka Dezső IV. é. jh., Kubinyi Bertalan, Maklár Sándor III. é. jh., Artimovics Gábor, Főris Ferencz II. é. jh., Komjáthy Lajos, Nagy László I. é. jh.

A *Theológiai-Egyesület* szeptember 18-án tartotta alakuló közgyűlését Rohoska József theol. dékán elnökelete alatt. A teljes számban megjelent tagok következőkép választották meg az egyesület tisztviselőit: elnök: Tóth Kálmán IV. é.; alelnök-ellenőr: Zajdó László IV. é.; titkár: Kun Zoltán III. é.; jegyző: Román Ernő III. é.; pénztáros: Horváth Pál III. é.; könyvtárnok: Böszörményi Sándor III. é.; bizottsági tagok lettek: Hubay Kálmán IV. évről; Sinka Gyula III. évről, Csabay János II. évről, Veress Károly I. évről. — Folyó hó 24-én az egyesület meg is tartotta az első közgyűlést, a mikor is az egyesület tagjai elénekelték a 37. dicséret 1-ső versét s aztán Tóth K. elnök áhítatos fohászt küldött az egek Urához, melyben áldását kérte az egyesület évi működésére. A világosság Atyja meg fogja hallgatni a szívből jövő fohászt!

Az *Akadémiai Olvasó-Egyesület* is megtartotta alakuló közgyűlését az egyesület újjászervező és felvirágoztató fáradhatatlan tanárelnöke Radácsi György elnökelete alatt. Szeptember 18-án nagy érdeklődés mellett választotta az Olvasó-egyesület tisztviselőit a következőképen: a múlt év végén könyvtárnoknak megválasztott Kocsiss Géza jh. eltávozván körünkéből, helyére: Maklár Dániel IV. éves joghallgató választott meg, kit e szép tisztben e helyről is szívesen üdvözlünk. Elnök lett: Tóth Kálmán IV. é. th.; jegyző: Moskovits Mór III. é. jh.; pénztárnok: Maklár Sándor III. é. jh.; ellenőr: Sipos Lajos III. é. th, Bizottsági tagok: Pósa Péter IV. é. th., Nagy Károly IV. é. jh., Batta Miklós III. é. th., Kubinyi Albert III. é. jh., Csabay János II. é. th., Artimovics Gábor II. é. jh., Veress Károly I. é. th., Binéth Menyhért I. é. jh.

A *Betegségélyző-Egyesület* folyó hó 14-én alakult meg. Elnök: Dr. Kun Zoltán, alelnök-pénztáros: Farkas István szenior; ellenőr: Tóth Kálmán IV. éves theol.;

jegyző: Korláth Endre IV. é. jh. Bizottsági tagok IV. évről: Pósa Péter theol., Mizsák József jh.; III. évről: Simon József theol., Keresztessy Lajos jh.; II. évről: Csabay János theol., Lengyel László jh.; I. évről: Veress Károly theol., Komjáthy Lajos jh.; VIII. o.-ból: Buza László, Andó László; VII. oszt.-ból: Trócsányi Zoltán, Szívós Béla.

Az *akadémiai torna- és vívó-egyesület* szeptember 22-én Egry Ferencz korelnök vezetése alatt tartott ülésén a következő tisztikarral alakult meg: tanárelnök: Dr. Ilyefalvy Vitéz Géza jogtanár; ifjúsági elnök: Kiss László IV. é. jh.; alelnök: Keresztessy Lajos III. é. jh.; vívásvezető és II. alelnök: Incze Béla I. é. jh.; pénztáros: Csajka Dezső IV. é. jh.; jegyző: Tóth Endre II. é. jh.; ellenőr: Batta Miklós III. é. th.; bizottsági tagok Simon József III. é. th. és Lengyel László II. é. jh.

Az *Erdélyi Önképző-Társulat* szeptember 13-án tartotta első alakuló gyűlését, — még a múlt iskolai év végén megválasztott alelnök: Eles István VIII. o. tanuló elnökelete alatt. A társulat tisztikara a következőleg alakult meg: titkár: Buza László VIII. o.; főkönyvtárnok; Herczegh Károly VIII. o.; főjegyző: Trócsányi Zoltán VII. o.; pénztárnok: Kun Dániel VII. o.; aljegyző-alkönyvtárnok: László Tándor VII. o. A társulat tanár-elnökéül múlt évi tanár-elnökét kérte fel és nyerte meg: Csontos Józsefet, — a ki az önképző szellemi irányának, anyagi ügyeinek már több év óta vezetője; a társulat tagjainak már több év óta gyámola, segítője, tanácsadója; a ki ezt a kis egyesület szíve szeretetével, lelke melegével már több év óta ápolgatja, szeretgeti.

LAPSZEMLE.

Az *Erő* ez iskola évi első száma ügyes összeállításban mutatkozik be az ifj. olvasóközönségnek. Cikkei a szerkesztő jó kritizáló és csoportosító, a munkatársak, illetve a cikkírók hivatottságáról tesznek tanúbizonyságot. Foglalkozik az irodalmi- és tudományos művészeti dolgokon kívül az egyetemi ifjúságot közelebbről érdeklő dolgokkal, melyek tárgyalásában, de általában az egész lapban óvakodik a szenvedélyeket felkelteni, kerüli az úgy is csak üres „politizálást,” háttérbe szorít mindennemű pártszempontokat, a mit minden józan gondolkodónak csak helyeselni lehet.

Megjelent az Egyetemi Lapok I. száma ügyes kiállításban; több helyen a magyaros alkalomhoz méltó módon áldozik Kossuth szellemének. Gulyás József „A jövő” című cikkében sok igazságot mond és vall be, mikor többek között így szól: egy kissé sokat politizáltunk a múlt években; nagyon sokszor játszottunk alkotmány húzavonósdit. Hibájául rója fel maga is az egyes ifjúságunak, hogy a lángoló hazafias érzés csak tüntetésekben nyilvánult. A lap általában tartalmas és — elismeréssel kell felemlítenünk — tárgyilagos, hangja a béke hangja, mit szívesen látunk, üdvözlünk az Egyetemi Lapokban!

A *Közlöny*, a magyarországi protestáns teológiák ifjúságának hivatalos lapja a jelen, XXXIII. évfolyammal új szerkesztőket kapott; felelősszerkesztője Kónya Gábor debreczeni theológus lett, a ki az első szám szerkesztői előszavában a „Közlöny” irányát illetőleg ezeket mondja: „Követendő irányunkra vonatkozólag nagyjából meg van törve előttünk az út. Célunk az lesz tovább is, hogy a magyar theológusok testvériesülő szeretetét ápoljuk, szilárdítsuk a két testvéregyház leendő szolgálói közötti barátságos viszonyt valami nagy, országos szellemi

társulattá, a minek egységes és pezsgő élete hadd mutassa meg, hogy élni, még pedig igazi, hasznos, Istennek tetsző életet akarunk élni. Ebben az irányban haladni a mi feladatunk! Szép, bár nehéz feladat. Megvalósításához adjon az Isten erőt, kitartást nekik! Görömbey Péter „A XVIII. század harmadik negyedében folyt valóságos vitáknak bibliographiája. (1658—1673.)“ cz. alatt szép, főleg theológus ifjaknak nagyon értékes cikket közöl. Erdei Károly, Gyökössy Endre és Volf József sikerült költeményei vannak még a lapban.

H I R E K.

— **A »Sárospataki ifjúsági Közlöny«** jelen számával a XIX. évfolyamba lépett. Szerkesztősége részben megváltozott; főszerkesztő: Farkas István szénior, felelős szerkesztő: Zajdó László IV. é.-theol., főmunkatársak: Csabay Pál és Pósa Péter IV. é.-theol.-ok. Programot adnunk nem szükséges azért, mert lapunk iránya ez évben is az lesz, a mi mindég volt: a politizálástól való tartózkodás, a sárospataki s általában a magyar ifjúság szellemi életének, annak és az Isten, haza és emberszeretetnek ápolása, fejlesztése, a lélek nemesítése. Ez a szép eszme, ez a nemes törekvés azonban csak akkor haladhat akadály nélkül és gyorsan a megvalósulás, a cél felé, ha ifjúságunk minden egyes tagja egyetértve velünk segít és támogat faradozásunkban és egy lélekkel, közös, igaz szeretettel viseltetünk egymás és a lap, mint a sárospataki ifjúság szellemi életének, vágyainak és tetteinek hű kifejezője és terjesztője iránt. Hisszük ezt és reméljük, hogy felhívásunk sikerében nem fogunk csalódní!

A monoki Kossuth-ünnep Egy nagy gondolkozónál (Carlyle,) ki a hazafias érzületnek, már a gyermekekben való kifejlesztésén s a nagyok érdemeinek elismertetésén igen sokat fáradozott, a következő szép nyilatkozatot olvastam: Ha megtudnám találni azt a mágnes tűt, mely megmutatná azokat a helyeket, a melyeken nagy emberek születtek s éltek, még ma eladnám minden vagyonomat és útra kelnék. Nem akarom mert nincs is szükség reá, hogy ez állítás igazságát bizonyítgassam, csak annak adok kifejezést, hogy ez állítás bennem élő hitté változott, látva a néhány nappal ezelőtt, Monokon végbe ment ünnepeket. Igen! Monokon voltunk. A magyar Mekkában ünnepeltünk! A gymnasiumi tanári kar ugyanis, Carlylével egyetértve, a hazafias érzület ápolása fejlesztése s a Kossuth Lajos szent emlékének megbecsülése végett, Kossuth szülő háza előtt, hazafias ünnepélyt rendezett. A terv kerestül vitelének nagyban kedvezett az a körülmény, hogy Gróf Andrassy Dénes Monok földes ura, kinek jótékonyágát, áldozatkészségét oly sokszor tapasztaltuk már, 150 tanulónak s a tanári karnak kényelmes ellátásáról joelőre intézkedett, s így az ifjaknak az anyagiakkal sem kellett törődniök. Szept. 19-én szép, derült napot kaptunk. Az ég is velünk ünnepelt! Korán reggel 149 gymn. tanuló, 7 akadémiái hallgató s 11 tanár utra készen állott. Szerencsre érve, a szerencsi járás szolgabírája, Bärezy Gusztáv ur fogadta járása nevében a kiránduló s ünneplő csoportot, s egész nap fáradságot nem ismerve munkálkodott, a rend s az ünnepély tisztessége érdekében. Monok lelkes polgárai, hazafias érzületük bizonyítékául (a katolikusok a plebánus ur határozott parancsa ellenére is; Eljjenek!!) 50 ingyen fogatot állítottak ki, a melyeken szép rendben vonultunk be Monokra. Monokra érve, a község háza előtt Kun Miklós ref. lelkész szép szavakkal üdvözölte a tanári kart s az ifjúságot a monokiak nevében s

együttal tudatta a monokiak ama szép intézkedését, hogy az ünnepély a templomba vegye kezdetét. Bevonulván a templomba éneklés után Kun Miklós ref. lelkész ur mondott szépen megírt s érzéssel előadott alkalmi imát. Éneklés után a Kossuth születési háza elé indultunk s kezdődött a tulajdonképeni ifjúsági ünnepély. A hymnus eléneklése után Rác Lajos főgymn. igazgató ur imádkozott. A milyen szép s lelkes volt imája olyan szép volt előadása is. Majd Csontos József gymn. tanár ur olvasta fel alkalmi s ünnepi beszédét. Történelmi fejlődésében mutatta be s állította elénk Kossuth Lajost s az ő érdemeit. A remekül kidolgozott s lelkesen előadott beszéd mindannyiunk lelkére kitörölhetlen benyomást tett. Majd Éles István VIII. gymn. tanuló lépett az emelvényre s elszavalta Hiador Kossuth című költeményét. Az ünnepély befejezéseül pedig Rác Lajos igazgató ur az ifjúsághoz intézett lelkes szavakat, hogy a nagy emléke örökre éljen keblükbe s kérte a monokiakat, hogy Kossuth Lajos emlékét s a hajlékot melyben büszkeségük született oltalmazzák védelmezzék meg, ha azt valaki gazul megtámadná s végül közösen a Szózat és Kossuth Lajos azt üzenetét énekeltek el. Az ünnepély a jelenlévőkre kétségtelenül igen nagy hatást gyakorolt, s mind az ifjak, mind a monokiak sokáig megfogják azt emlegetni. Az ünnepély végeztével Rozga Dezső főerdész urnál száltunk meg, s hogy kényelmes sőt fényes ellátásunk volt, talán felesleges is volna említenem. Az estvéli vonathoz a monoki polgárok újból ingyen vittek ki majdnem mindannyiunkat a szerencsi állomáshoz s mi 8 órakor már itthon pihentük ki fáradozástunkat. (F.-s. I.-n.)

— **Kossuth-ünnepély Sárospatakon.** Kossuth Lajos születésének századik évfordulóját nagy örömmel, lelkesedéssel ülték meg széles e hazában mindenütt, a hol magyar szív érez, a hol Kossuth szelleme él, munkál a lélekben. Sárospatak város közönsége és ifjúsága is nagy lelkesedéssel szentelt öröm-ünnepet a Kossuth emlékének, mert itt is magyar szív érez, itt is él és munkál a Kossuth Lajos szelleme. A Sárospatakon felállítandó Kossuth-szobor százas-bizottsága a főiskola ifjúságával karöltve szept. 21-ére határozta az ünnepet megtartani, de az ifjúság szept. 19-én is áldozni kívánt hazánk nagy fia, a magyarság apja emlékének. A főiskola tanári kara örömmel üdvözölte az ifjúságot és hozzá csatlakozva szept. 19-én hála-istentiszteletre gyűlt össze a főiskola imatermében, a hol a „Hymnus“ eléneklése után Hubay Bertalan theol. s.-tanár lélekemelő szép imádságban adott hálát a népek Gondviselőjének azon kibeszélhetetlen nagy áldásáért, hogy a sötétben csillagot gyűjtött, hogy a veszendő hazának e napon elküldötte szabadítóját: Kossuth Lajost; az imádság után a „Szózat“-ot énekelte el a gyülekezet. 21-én reggel ünneplő díszbe öltözött a város: minden házon háromszínű lobogó lengett. Dél-előtt az ev. ref. templomban istentisztelet volt, melynek végeztével a városháza dísztermében dísz-közgyűlésre gyülekezett a város polgársága és ifjúsága, a hol Kossuth Lajos olajfestésű arcképét Molnár János főbíró leplezte le szép beszéd kíséretében. A legszebb, a legmagasztosabb ünnepély azonban délután volt a főiskola imatermében; az ünnepi szónok Zoványi Jenő theol. tanár volt, beszéde méltó volt a nagy ünnepélyhez: tömör, mélyen járó, a mellett gyűjtő beszéde csak jobban szította az amúgy is lángoló sziveket, csupa szív, csupa lélek volt, hangja lelkes elfogultságtól remegett és mégis zengett s annál inkább hatott, meglátszott, hogy a lelkéből fakad a szó ajakára, meglátszott, hogy szereti ezt a magyar hazát, hogy imádjá a szabadság félistenét; Kossuth Lajost! A Csabay Pál IV. éves theol. és a Szabó László II. é. theol. alkalmi ódait Pósa Péter IV. és Batta Miklós III. é. theológusok szavalták lelkesen és

lelkesítve. Ezekenkívül a főiskolai ének- és zenekar a legkényesebb igényt is kielégítő közreműködésével emelte a szép ünnepély fényét és sikerét. Este az egész város fényben úszott: az ablakok ki voltak világítva; 8 órakor a száz-as-bizottság, az ifjúság és a sok ezerre mennő polgárság a főiskola udvaráról indult el a Kossuth-házhoz a főiskolai zenekar hazafias nótái mellett; a város hölgyei által kötött koszorúkkal feldíszített Kossuth-háznál a főiskolai énekkar énekelt és Farkas István szenior mondta el lapunk jelen számában is közzé tett szép beszédét, a melynek kíséretében a Kossuth-emléktáblát a jelenlevők lelkes éljenzése közt megkoszorúzta. — A táncmulatságot csak pillanat szűlte, csak a tánczolni vágyó diákkedv teremtette meg. A százados nagy ünnep megadta a hangulatot ahoz is, hogy a hála ünnepnek még hátralevő óráiban a nemes mulatság vig zenéje mellett örüljünk az örülőkkel. Annyi egyszerűség, annyi közvetlenség, fesztelenség még talán soha sem nyilatkozott egy-egy táncmulatságban! Nem volt ott hiú tetszelgés, csak jókedv, csak derült arcz. A tánczosnók egy perczig sem ültek, hanem vígan lejtették a csárdást, a tour-tánczokat és az egyetlenegyest. A ki ott volt s látta a tánczoló párok bizalmas csevegését, a derült, elfogulatlan jókedvet, bizony nem igen állhatta meg, hogy ne ugorják egyet-kettőt, azután harmadikat is és így — kedv-kedvre nőve — mindet el ne járja. Óh az az isteni csárdás! Ugy elmulat a lelkem, a mint látom a tánczoló párokat tánczolni kedvvel, művészettel, élvezettel, lelkesedéssel. Ugy elmerengek a dalon, a mely Jónás száraz fájából felsir, vagy felkaczag, s a mely tánczba hívja, tánczba marasztja a leányt, az ifjut egyaránt. Nézem-nézem az andalgó „boston“-t, a szilaj csárdást, s a mint az érzés teljes nóta mellett lejtve suhannak el előttem a párok, körültekintek és látom, hogy ott voltak: Asszonyok: Balogh Ádámné, Both Józsefné, Deák Gézáné, Hidegkövi Elekné, Hodinka Ágostonné, Lányi Kálmánné, (Hodász) Maklári P. Miklósné, özv. Marikovszky Péterné, Novák Lajosné, özv. Sarkadi N. Sándorné, Szántó Gyuláné, özv. László Istvánné. Leányok: Balogh Vilma, Margit és Ilona, Bónis Anna, Both Mariska és Erzsike, Grigási Piroska, Hidegkövy Margit, Hodinka Irénke, Horkay Jolán, Maklári Margit és Aranka, Marikovszky Emma és Vilma, Minaji Julia, Novák Jolán, Sarkadi Erzsike és Málka, Szántó Sarolta, Szivós Gizella és Irénke, Szakácsi Mariska és Katinka és Vitézy Etelka. Aztán ezel vége volt az ünnepnek. Szívünk megtelve az élvezetek mámorával, lelkünk felmagasztosulva annyi szent érzelemtől, testünk elfáradva a táncztól, nyugodni tért a közönség. Most már csendes minden, nagyon csendes. Egy két zászlót lenget a szél csupán, mint a letűnt zajos ünnep emlékeit. Szép volt, nemes volt, magasztos volt, Kossuth Lajos szelleméhez méltó volt. A főiskola imatermében tartott Kossuth-ünnepély alkalmából felülfizettek: Molnár János főbíró 10, Novák Lajos 1, Hodinka Ágoston 1, Moskovits Mór 1, Princz Dezső 1 kor.; az esti táncmulatság alkalmával felülfizettek: Hubay Bertalan 1, Deák Géza 1, Novák Lajos 4, Hidegkövy Arthur 3, Horkay Jolánka 1, ifj. Feldmészter Herman 2 kor.

— **Tanárváltozások.** A jelen iskolai évvel főiskolánkból s a nyilvános munkaterről a jól megérdemelt nyugalomba vonultak Szinyei Gerzson, Dr. Ballagi Géza akadémiai-, Maklár Pap Miklós, Szivós Mihály és Zombory Gedő gimnáziumi tanárok, a kiktől az ifjúság nevében e helyről is bucsut veszünk és kívánjuk nekik, hogy a hosszú és nehéz munka után sokáig élvezzék az édes nyugalmat megelégedésben és boldogságban! Zombory Andor gimnáziumi tanár szintén eltávozott főiskolánk kebeléből; Isten áldása kísérje utáin! A meg-

üresedett tanszékek részben már betöltettek; fiatal, új tanerők léptek a régiek helyébe: Deák Géza, Magi Antal, Zelles Lajos, kiket e helyről is szívesen üdvözlünk; váljanak Patakon valóra vágyaik, szeressék ezt a főiskolát és annak ifjúságát úgy, a milyen szeretettel az fogadja őket, — áldás és siker legyen munkáikon!

— **A Kossuth-óda** pályázatra 7 munka érkezett, a kitűzött 20 korona díjat a Csabay Pál IV. é. theol. ódája nyerte el, a Szabó László II. éves, és a Barcsa Endre I. éves theol. munkája pedig megdicsértetett.

— **A sárospataki hölgyek** azon szíves fáradságukért, hogy a pataki Kossuth-ház és emléktábla feldíszítésére oly sok szép koszorúval szolgáltak, fogadják az ifjúság hálas köszönetét.

— **Két hittanhallgató,** Szolga József és Böszörményi Sándor III. évesek e hó 24-én tanulmányaik folytatása céljából Utrechtbe utaztak s így egy évig távol lesznek tőlünk. Órizzék meg ott is főiskolánk iránti szeretetüket s hozza vissza őket Isten hozzánk egészségben és tudományban gyarapodva.

— **Sorshuzas.** A Sárospataki Vereskereszt Egyetel által kibocsátott jótékony célú sorsjegyek húzása Október hóban lesz.

— **Pályázat II. Rákóczi Ferencz életrajzára.** Ludányi Bay Ilona urnó nagylelkű adományából a Magyar Történelmi Társulat pályázatot hirdet II. Rákóczi Ferenc fejedelem életrajzára. A pályaműnek az eddig felkutatott történelmi adatok gondos és pragmatikus felhasználásán kell alapulni s formájában és szellemében a művelt közönség, de különösen a mindkét nembeli ifjúság igényeit kell szem előtt tartania. A források pontos megjelölésével irandó mű terjedelme 20—26 nyomtatott iv lehet. A pályadíj 3000 (háromezer) korona. A pályaművek idegen kézzel írva, lapszámozva, bekötve és jeligés levéllel ellátva, 1904. április 8.-ig küldendők be a társulat titkári hivatalához. A jutalmazott munkát a Magyar Történelmi Életrajzokban — a szokott tiszteletdíj kiszolgáltatása mellett — közli s magának az első népszerű kiadás jogát is fentartja.

— **Előfizetési felhívás.** Az „Ifjúsági Közlöny” jelen számunkkal új évfolyamba lép. Céljáról törökvéseiről, irányáról más helyen nagyjából már szólottunk. Lapunk existenciájának biztosítása végett szükségünk van úgy az ifjúság, valamint a közönség hathatós támogatására, szellemi és anyagi tekintetben egyaránt, hogy lapunk jelen évfolyamában is virágozhassék. Ezen óhajításunk kifejezésével s azon reményben, hogy mind az ifjúság, mind a nagyközönség szíves pártfogásával találkozunk, lapunkra ujjolag előfizetést hirdetünk.

Előfizetési ár:

egész évre 4 korona;
fél évre 2 „

Egyben kérjük mindazokat, kik lapunkra előfizetni nem szándékoznak, hogy jelen mutatványszámunkat posta fordultával szíveskedjenek visszaküldeni. Tisztelettel Az „Ifjúsági Közlöny” szerkesztősege.

Szerkesztői üzenetek.

Búcsúzások, Ez az utolsó kézzelírás nem közölhető. — B. J. Újpest. Szívélyes üdvözet! — Kétkő. Megkaptam s nagyon örülök neki. Üdvözet! — P. B. Rimaszombat. Szíves munkálkodásodat kérjük! Üdvözlünk!

TARTALOM: Hubay Bertalan. „Kossuth-ima.” — Farkas István. „Ünnepi beszéd.” — ifj. Csabay Pál. „Kossuth születésének százados ünnepén.” — Posa Péter. „Varga István, Sebestyén István és Dr. Ballagi Mór, mint isagogusok.” — Barcsa Endre. „Pihenj, pihenj, Kossuth Lajos.” — Ibsen. „A mit a szekrény beszél.” — Szabó László. „Kossuth születésének századik évfordulóján.” — „Egyleti élet.” — „Lapszemle.” — „Hírek.” — „Szerkesztői üzenetek.”

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA: A „SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI-EGYLET.” — MEGJELEN HAVONKÉNT EGYSZER.

Szerkesztőség: Sárospatak, Főiskola, szeniori hivatal.	Főszerkesztő: Farkas István.	Felelős szerkesztő: Zajdó László.	Előfizetési ár: Egész évre 4 korona. Félévre 2 korona.
Kiadóhivatal: Sárospatak, »Főiskolai könyvnyomda.«	Főmunkatársak: Ifj. Csabay Pál, Pósa Péter.		Az előfizetési összegek a »Sárospataki Ifjúsági Közlöny« szerkesztőségének küldendőik.

Október 6.

Számos fekete lapja van a magyar nemzet történetének, de a fekete lapok között is kétségkívül a legfeketebb az a lap, melyen 1849. október 6-nak a története van megírva. Még a mohácsi vész sines olyan szomorú, olyan lelketrázó emlékű, olyan feledhetetlen, mint 1849. október 6-ika.

Ennek tulajdonítható az a törekvés, mely szerint e hazában sokan, nagyon sokan azon munkálnak, hogy ezt a gyászos napot, mint az osztrák-magyar ölekezés őszinteségének és szilárdságának egyik hathatós akadályát lassan, csendesen kitöröljék a magyar nemzet emlékezetéből; azon munkálnak, hogy e napnak a magyar nép csak szíve mélyén és ne nyilvánosan szenteljen gyász-ünnepet, hogy ilyen módon észrevétlenül eltemettessenek azok a fájó emlékek és azok a keserű érzelmek, melyek 1849. október 6-ikához fűződnek.

Azonban a jelek oda mutatnak, hogy a magyar nép körében hiábavaló ez a törekvés, mert nemesak a történelem lapjai, nemesak a költők sirva vigasztaló dalai beszélnek e nap szomorú történetéről, hanem arról beszél e hazában még maga a néma föld is, melynek minden porszeme hősök porával ölelkezik, arról beszél még a hervadó virág is, mely hősök vérével megszentelt hantból fakad.

Ha a történelem nem is intene, ha a költők nem is buzdítanának, talán már ezek is fülünkbe sugnák e napon: emlékezzetek meg a régi időről!

Azok nem akarnak e napra emlékezni, kik nemzetünket egymagában gyengének, egymagában élhetetlennek gondolják; kik visszahozhatatlannak vélik azt a kort, mikor a magyar még független volt, mint a bérczek királya, a saskeselyű; mikor a magyar még itthonlakó királya előtt borúlhatott le. Azok nem akarnak emlékezni e napra, kik már feltámaszthatlannak gondolják ezt a gyönyörűségees korszakot, melyről a mult nagy emlékein merengő költő ihletett ajka így dalol:

Óh nagy volt hajdan a magyar,
Nagy volt hatalma s birtoka,
Magyar tenger vizében hunyt el
Észak, kelet, dél hulló csillaga.

A kik ezt a kort örökre elmúltnak gondolják, azok nem akarnak 1849. október 6-ikáról megemlé-

kezni, mert azoknak a politikai meggyőződése azt parancsolja, hogy e napot a feledés legsűrűbb fátyolával iparkodjanak eltakarni, hogy e nap történetéből ne maradjon egy jotta sem a magyar nép emlékezetében. Törekvésük hibás ugyan, de érthető, mert míg a magyar nép az aradi 13 vértanú szomorú sírdombja mellett meggyújtja az emlékezet és kegyelet fáklyáját, addig az osztrák-magyar ölekezés — melyen sokak meggyőződése szerint nemzetünk léte és jövője nyugszik — sohasem lesz szivből jövő, sohasem lesz őszinte, hanem csak kényszerűségből való, melyet tehát, mint szilárd alap nélkülít, a legkisebb rázkódás is megsemmisíthet.

Mig az aradi sírdombon az emlékezet és kegyelet fáklyája ki nem alszik, addig a magyar nép szíve mindig sajog, mindig remél, mindig vár, hogy lesz még egyszer ünnep a világon, mikor ütni fog a megváltás órája.

Ettől az ünneptől és ettől az óraütéstől sokan félnek s ennek az elközeledtét szeretnék hátráltatni az október 6-iki fájó emlékek s keserű érzelmek csendes eltemetésével is.

De a kik nem félnek attól az óraütéstől, hanem fényes reményekkel tekintenek a jövőbe, bizván a jó Istennek a magyar nép iránt olyan sokszor megmutatott segedelmében: azok szent kötelességet vélnék teljesíteni akkor, mikor 1849. október 6-ikáról megemlékeznek s a 13 vértanú előtt, mint a legfenségeesebb honszerelem eszményképei előtt hódoló kegyelettel leborúlnak.

És ez a megemlékezés nem a bosszú, nem a harag, nem a gyűlölet ápolása, hanem egyrészt a nemzeti fájdalom s a nagy halottak iránti hála és kegyelet kifejezése; másrészt bizonyágtétel arról, hogy mi is lelkesedünk azokért a nagy eszmékért, melyekért a 13 vértanú 1849. október 6-án vértanú halált szenvedett.

Emlékezzünk azért és üljünk ünnepet e napon mint a magyar nemzet nagypéntekén!

Emlékezzünk, mert a szivünk azt dobogja, a történelem arra int, a költők arra buzdítanak, a néma föld, melynek minden porszeme hősök porával ölelkezik, a hervadó fűszál, mely hősök vérével megszentelt hantból fakad, arra figyelmeztet minket e napon: emlékezzünk régiekről!

Z.

Emléktáblát a Kossuth szülőházára!

Szept. 19-én elmentünk, hogy neki tisztességet tegyünk. Elmentünk, hogy lerójuk a kegyelet adóját. Elmentünk, hogy lelkünk megteljen örömmel, lelkesedéssel a mért nekünk a magyarok istene egy Kossuth Lajost adott.

És lelkünk megtelt lelkesedéssel, keblünk dagadt a büszkeségtől, szemünkben felcsillant az öröm könye.

De tudja az isten, lelkesedésünkhöz egy kis lehangoltság, büszkeségünkhöz egy kis megalázkodás is csatlakozott. A köny, a mely szemünkbe szökött, nemcsak az öröm könye volt, hanem én úgy éreztem, hogy egy csepp fakadt a fájdalomból, még inkább pedig a szegyenérzetből.

Kérdik talán némelyek, hogy miért?

Erre csak annyi a feleletünk: azért, mert *Kossuth Lajos szülőházán még csak egy sor felirat sincs, a mely hirdetné, a mely megmondaná, hogy Kossuth itt született.*

Az idegen elmehet tiszszér, avagy százszor is e ház előtt, a nélkül, hogy még csak halvány sejtelve is volna arról, hogy a föld a melyre lép, szent föld. A ki hazánk történetében jártas, a ki tudja hogy Kossuth Lajos Monokon született, — ha Kossuth szülőházát keresi, nem talál egy sort sem, a mely utba igazítaná, hogy ez az, a mit keres.

Sátoralja-Ujhelyben még csak az imént leplezték le a táblát, a mely azt a házat jelöli, a hol Kossuth ügyvédeskedett. A pataki ifjuság már régebben megjelölte azt a házat, a melyben Kossuth lakott, mint pataki diák, Orsován díszes márványtábla hirdeti, hogy Kossuth melyik házban töltötte utolsó éjszakáját a hazai földön; Turini lakóházát szintén emléktábla díszíti; — de arról a házról, a melyben Kossuth Lajos napvilágot látott, ugy látszik, mindenki megfeledkezett, — nem díszíti, nem jelöli semmi.

Sárospataki ifjuság, Rákóczy iskolájának ifjusága! ti hozzátok fordúlok, álljunk össze, adjuk össze filléreinket, jelöljük meg Kossuth szülőházát. Ha megjelöltük azt a házat, a melyben hazánk legnagyobb fia 1 évet töltött, mennyivel inkább kell megjelölnünk azt a helyet, hol először pillantotta meg a napvilágot, hol bölcsője rengett, hol anyja ringatta kebelén? Ha mindenki megfeledkezett róla, mi mutassuk meg, hogy hazafias ifjuság vagyunk, a kik nemcsak tisztelni tudjuk nagyjaink emlékét, hanem áldozni is tudunk azért.

Áldozunk azért mindnyájan, kicsiny, nagy egyaránt, hogy legyen egy emlékeztető, legyen egy emlék, hogy itt ez a Kossuth Lajos szülőháza.

Én nem hiszem, nem akarom hinni, hogy volna közöttünk csak egy is, ki e nemes, hazafias eszmétől megvonná az ő filléreit.

Sutka István.

Varga István, Sebestyén István és dr. Ballagi Mór
mint isagoguők.

(Folytatás.)

Műve elején szabadelvű theológusnak mutatja magát, a mikor a bibliai kritikáról s annak szükséges voltáról beszél, de a mű további részében nagyon is érez-

hető, hogy nem látja tanácsosnak egészen a szabadelvűség állaspontjára helyezkedni, mert azt hiszi, hogy az ilyen theológia az egész ó-testamentum értékét kockáztatná. Egész előadásában nyilván arra törekszik, hogy az ó-szövetség hitelességét megtartsa és ezért sokszor megtörténik, hogy a mit először megenged, később azt is mintegy visszavonja. Ezért mondja, hogy az „ó-testamentomi könyvek „authenticitását“ még senki le nem ronthatta; a mi újat találtak a tudósok a régi Literaturában, mindaz erősségére lett az ó-testamentum authenticitájának úgy, hogy most már minden csalódás nélkül lehet azt hinni, hogy az ó-testamentomi könyvek azoknak a szent embereknek a munkái, a kiknek neveik alatt most ismerjük és hogy ha vannak is azok között olyanok, melyeknek szerzőit nem tudjuk, az ilyenek felől is bizonyos lehetünk, hogy abban az időben íródtak, a melyre tevődnek.“ (Ex. theol. 42. lap).

Azt azonban egész határozottsággal vallja, hogy az ó-szövetség egyes könyveiben vannak olyan részletek, a melyek későbbi időkből valók. Ezt ő első sorban annak tulajdonítja, hogy e könyvek az idők folytán sokszor leíratk s így szinte lehetetlen, hogy azokba itt-ott hibák vagy változások ne csúsztak volna be. Hanem — mondja az Ó-testamentum kritikájában — a kritika épen azt cselekszi, hogy az ilyen változásokra ráismer és az eredeti textusnak kritikai eszközök által visszaállítja.

Az ó-testamentomi könyvek megmaradására vonatkozólag úgy vélekedik, hogy azokat a régi zsidók a templomba rakták le, épügy, mint a phoeniciai, egyiptomi és a babyloniai népek is. Ezt erősítik a Deut. 31.2.28. Jós. 24.28. 1. Sám. 10.25. is. — Hogy aztán ezek a templomba letett könyvek a templom megégése alkalmával megégték e, vagy pedig — mint a traditio tartja — Jeremiás próféta megmentette e azokat? — e kérdésre nem tud biztos feleletet adni. De valószínűbbnek tartja azt, hogy azok a templommal együtt megégték és azután egyeseknél meglévő szent írásokból állítottatott össze a szent könyvek gyűjteménye, a mely ekkor még nem volt rendezve s az sem bizonyos, hogy meg voltak-e már mindazok a könyvek, a melyek mostani ó testamentumunkat alkotják.

Fentebbi hypothesis azzal igyekszik támogatni, hogy bizonyosra veszi, miszerint a Mózes könyvei nagyon sok példányban megvoltak és közkezen forogtak a zsidók között; a Jósafát király idejétől kezdve pedig kiváltképen nemcsak a bíránál és törvényszékeknél, hanem egyes kegyes zsidóknál is. A többi történelmi könyvek is sokaknál meglehetek, mert ezek mintegy házi könyvekül tekintettek a zsidók történetére nézve. A próféták iratai és a Zsoltárok könyve is közkezen foroghattak, mert különben érthetetlen volna, hogy egyik a másra czéloz, sőt hivatkozik is. S végül még azt hozza fel feltevése támogatásául, hogy ha az első templombeli exemplár volna a forrása a mai ó-testamentomnak, akkor bizonyosan jobb volna ennek textusa. Ezt azonban határozottan nem állítja, csak „gondolomra“ mondja, mert „minden környüállások ezt a hypothesisit erősítik.“

Az ó-szövetségi könyvek rendszeres összegyűjtésére, kánonná alakulására nézve úgy gondolkozik, hogy azt a fogság után azonnal megkezdették Esdrás és Nehémiás. Hanem hogy mikor lett vége a szent könyvek összegyűjtésének, vagyis mikor alakult meg az ó-szövetségi kánon véglegesen? — erre azt feleli, hogy az nem bizonyos, de Krisztus urunk előtt jóval vége lett a szent könyvek összeszedtetésének.“ Ezt bizonyítják az egyiptomi és palesztinai írók, Philó és Josephus Flavius, a kik az ó-testamentomnak mind a három részét említik (tórán, nőbiim, kötúbim), hanem egyforma név-

vel is. Legelfogadhatóbbnak tartja ő a Josephus nézetét, a mely szerint az ó-szövetségi kánon az Artaxerxes király halála táján fejeztetett be és annyi könyv volt abban, hogy a zsidó alfa bétum szerint 22 re lehetett tenni azok számát."

Az elmondottakat az „Ó-testamentom kritikája“ cz. rész első szakaszában, az „Ó-testamentomi könyvek authenticitájában“ adja elő, a második szakaszban. „Az ó-testamentom speciális kritikájában“ a szövegtörténetről szól. E helyen — mint említettem is — határozottan úgy nyilatkozik, hogy bár „lehetetlen meg nem ismernünk, hogy az isteni gondviselésnek különös nyomai látszanak az ó-testamentomi könyvek körül“ — az ó-szövetségi könyvek szövege még sem abban az állapotban van, sem mint eredetileg volt Ezen a ponton mutatja magát a legszabadelvűbbnek, felhív a bibliai kritika tanulmányozására, hogy a hibákat megjobbítsuk s „orthodoxus theológusoknak“ mondja azokat, a kik félnek a kritika eredményeitől s azt állítják, hogy az ó-testamentom szövege ép és változatlan.

Hogy a lehető legjobb szöveget állíthassuk elő, erre nézve a kritikai segítségekkel (subsidia critica) behatóan foglalkozik; ilyenekül említi első sorban a paralell helyeket s a Mózes könyveire nézve a samaritanus pentateuchot, másodsorban a régi bibliafordításokat, a régi zsidó és keresztyén egyházi tanítók iratait, a thalmudot, a mazorát, aztán azokat a varians lectiókat, a melyek az ó-testamentom kézírataiban és kritikai kiadásaiban találhatók és végül, a hol ezek nem segíthetnek, a conjecturát, a hozzávetést is lehet alkalmazni.

A samaritanus pentateuch eredetére vonatkozólag úgy vélekedik, hogy az a babyloni fogság után semmi esetre sem készülhetett s biznyságul ennek belső tulajdonságaira hivatkozik; ő azt jóval a fogság előtt, a 10 remzetiség elszakadása idejében keletkezettnek vallja.

A biblia régi fordításaival részletesen és behatóan foglalkozik, úgy szintén a többi kritikai segítségekről is nagy készütséggel szól. Ezek ismertetése után előadja az ó-testamentom textusának kritika historiáját a legrégibb időtől kezdve a legújabbig, (t. i. az ő koráig) ismertetvén azon kísérleket, melyek az ó-testamentom szövegének helyreállítására czéljából tettek.

Az Exegetika theológia harmadik részében: a „Bibliai Literaturában“, az ó szövetségi könyvek „literaria historiá“-jával foglalkozik, vagyis az egyes könyvek keletkezésével. Itt is az a főczél előtte, hogy azok authenticitáját megvédelmezze s ezért aztán sok helyen mintegy ellenkezésbe jön önmagával.

A Genesisre vonatkozólag az Astruc-féle okmány-elméletet fogadja el, vagy még inkább az Eichorn véleményéhez csatlakozik. Azt mondja ugyanis, hogy a Genesis Mózes írta régi dokumentumok alapján, a mit az abban lévő, különböző geneológiák (mint Gen. 5. és 11. fej. Gen. 6. 16—10. és 12. 40.), az ismétlések és „egymással ellenkezni látszó dolgok“ bizonyítanak. Ezt mutatja az egyes részleteknek, melyeket Mózes a különböző dokumentumokból vett, nyelvbéli, előadásbeli különbsége is. A dokumentumok ma már biztosan nem állapíthatók meg „3400 évvel túllévén azon az időn“, melyben a Genesis keletkezett, de valószínűleg a következők lehetnek a források: 1. a traditio, a szájhagyomány, a mely által a történetek nem nagyítottak meg túlságosan mert az atyák hosszú életűek lévén nem sok ember száján kellett a hagyományoknak átmenni; 2. a historiai énekek, minők pld. 4₂₃—24. 9₂₅—27. 10₉. 3. irott források. u. m. az Elohim és a Jehova dokum; de ezek

mellett Eichorn után még egy harmadikat is felvesz, v melyben a kettős istennév van használva.

A teremtés és ezek történetére nézve azonban — mintha ezekre nézve a nevezett forrásokat kiterjesztené — azt mondja, hogy ezen történeteknek régi dokumentumokból való átvételét „nem lehet oly bizonyosan állítani. mint a többit.“ Ezeket Varga István határozottan közvetlen isteni kijelentéseknek tulajdonítja s csak a felől van bizonytalanságban, hogy vajjon kinek jelentetett ki legelőször?!

Különben az isteni kijelentésnek, gondviselésnek és ihlettségnek tulajdonítja a főszerepet az ó-testamentomi könyvek létrejövételében. Meg van győződve a felől, hogy Isten Ábrahámnak és a patriarcháknak személyesen jelentette ki magát s közvetlenül érintkezett a földi emberekkel, a mit bizonyít az Ex. theol. 344—45. lapjain található czáfolása azok nézetének, a kik az isteni kijelentést más, természetes úton igyekeznek ki magyarázni.

Erdekes az özönviz mondáról való felfogás is. Ő az özönvizet általános, az egész földet elborító vizözönnek tartja s nem érti, miért kell azt másnak, t. i. részletesnek magyarázni, mikor a szent író egész földön levő özönvizet akar leírni.

A Genesis authenticitását erősen védelmezi s azt a merész állítást mondja ki, hogy a ki a Gen. authenticitáját tagadja, azt mutatja meg, hogy sohasem olvasta el azt figyelmesen. A Gen. hitelessége ellen felmerülő és feltenni szokott kérdésekre egyenként megfelel, de természetesen nem úgy, hogy állításainak igazsága felől meggyőzhetne bennünket. Arra pld., hogy miként lehet szó a Mózes irásában királyról (Gen. 3631), holott az ő idejében nem ismert királyt a zsidó nép, úgy felel, hogy utal a Gen. 176. és 35. 11. versre, hol Isten Ábrahámmal és Jákóbbal beszélve, ígéretet tesz nekik, hogy magvaikból királyok fognak származni. Természetesen ezt ma már érvnek el nem fogadhatjuk, de az ő felfogása szerint ez egyenesen magától az Istentől származván megdönthetetlen biznyságának látszik előtte a feltett kérdéssel szemben.

A Gen. megírásával az volt a Mózes czélja szerinte, hogy a zsidók történetét Ádámtól fogva egészen addig az időig levezesse, a mikor ezek Egyiptomban megtelepedtek és hogy a régi dokumentumokat hűségesen közölje nemzetével. Es ha ez volt a czélja, akkor — mondja az Ex. theol. 360. lapján — a zsidó nemzettel nagy jót cselekedett, nekünk pedig dokumentumot hagyott arról, hogy miképen kezdette Isten magát az emberekkel megismertetni, mert ezen könyvben találjuk az isteni kijelentés kezdetét.

(Folyt. köv.)

Pósa Péter.

Nz aradi tizenhárom.

*Hívunk, idézünk, dicsőült lelkek!
Szálljatok alá ünnepelni velünk,
Midőn egy nemzet szent fájdalomnak
Borúlt lélekkel ünnepet szentelünk! . . .
Öltözzék gyászba a fájó lélek,
Sírja el könnyét, mint felhő elsírja,
Oh, mert ma a bűn ártatlant gyilkolt
S a gonosz erényt buktatott a sírba!*

Hasadjon ketté az ég kárpitja,
Haragos tüze cikázzék el szerte :
Rút bitón csúfos halált halt ama
Gyászos Nagypéntek tizenhárom szente !
Rendüljön meg a roppant mindenség ;
Reszkessen a föld csüggedt fájdalomban,
Kétkedő szive s megrendült hite
Tekintsen égre — vigaszt esdve onnan !

Emésztő kinban gyötrődik lelkünk,
Kutatja a böles, nagy titok zárait
S nincs balzsam sehol a szív sebére,
Megdől a lélek sziklavára, — a hit.
Csüggedés vett lakást az ember-szívben
S nem gyúl biztató csillagfény az égen ;
Nincs, ki fenyitné keblünk viharát :
Szunnyad a Mester a hajó-fenéken.

Minek az élet, ha az igazság,
Hit, erény méltó jutalmat nem talál? ! . . .
Minek az élet, ha a jutalom
Szennyes bitófán gyalázatos halál? ! . . .
Vagy volt büne a Tizenháromnak?
Az volt vétkük, hogy hazájuk szerették?
Mért öltekk akkor csak tizenhármat?
Mért nem vertek át minden magyar szívét? . . .

Átkos nap volt az! . . . Sötét, mint a bűn! . . .
Ádáz harcra kelt a pokol az éggel,
Élet és halál, erény és bosszú,
Sátán-fajzat az igaz Istenséggel.
Véres nap volt az! . . . A pokol népe
Az élet felett diadalt aratott :
A Tizenhárom Hiéndjának
Vérszonjas lelke ártatlan vért ivott.

Gyilkos nap volt az irgalom nélkül! . . .
De mégis, mégis ismert az kegyelmet :
Tizenhárom bitóra ítéltből
Kötél helyett négyen golyó-halált leltek.
. . . A vér láttára a derült ég is
Felleg ködébe takarta el arcát . . .
Óh mért virasztá föl azt a napot
Az igaz Isten, ki örök igazság? ! . . .

. . . Háborgó kebel borulj a porba!
Némülj el, panasz! nyugodj meg te lélek!
Él a nagy Isten öröktől fogva,
De böles titkait ne fürkészd, mert mélyek,
Magszédül elméd, hogyha vizsgálod,
Megrendül hited, ha nyitját nem leled,
Amaz aradi véres napot is
Javadra hozta elő nagy Istened.

Példát mutatott, hogy lehet híven
A hont igazán, lángolón szeretni,
Hogy lehet a rút bitó által is
Hazáért halva megdicsőült lenni! . . .
Óh a nagy Isten örökké igaz,
Ó a népeknek böles vezére, Atyja! . . .
Szálljon hát ének a magas égre :
„Legyen mindenben az ő akarata!” . . .

ifj. Csabay Pál.

TÁRCZA.

A mit a szekrény beszél.

(Folytatás).

III.

Eltelt egy hónap. Szent-Mihály nyugalmát nem zavarta ez idő alatt semmi. Csendes volt minden.

Gábornak, az özvegy tiszteletesné fiának esküvője már ki volt tűzve, s ő távol a csaták zajától, boldogan álmodozott egy nyugodt, csendes jövőről.

Egy reggel azonban megint szokatlan esemény zavarta meg a falu csöndjét: huszárok jöttek. S utánok kocsin egy halvány arcú férfi egyszerű magyar ruhában. Egyenest a templomnak tartanak. A mint oda értek, hordóból szószéket rögtönöznek s azt sorban körülállják.

Rövid idő alatt ott van a falu apraja-nagyja. Ekkor a halvány arcú férfi kilép a kocsiból s feláll a rögtönzött szószékre. Szép, férfias vonások. Szemei különös fájdalmas szomorúságot tükröznek s ajkán bánatos mosoly játszik. Halvány arcza visszafojtott fájdalmat árul el.

Már maga ez arc roppant hatással van a körülállókra.

A tömegben halk moraj fut végig. Mindenki ez egy nevet suttogta: Kossuth.

Valóban ő az. Beszédes kék szemeivel végigtekint az összegyűlt csoporton s lassan nyugodtan beszélni kezd :
„Hazám vitéz népe, Testvéreim !

„A mindenható Isten, a szabadság, a népek Istene névben“ szólok hozzátok. Hallgassátok meg az én szómat s ne legyen az kiáltó hang a pusztában!

Magyarország a mult tavasszal visszanyerte szabadságát. Jól értsétek meg a mit mondok : nem új, addig még nem létezett szabadságot nyert, hanem csak azt kapta vissza, a mi őt jogosan, törvényesen megillette s a mit tőle királyai egy idő óta következetesen megtagadtak. Tehát, nem követelt új jogokat, hanem csak a régieknek, a törvény által is biztosított szabadságának megtartását kérte, melyre pedig királya meg is esküdött.

S a király a népszabadság eme törvényeit aláírta. Azonban a mint a következmények mutatják, nem a saját jószántából, hanem azért, mert felt népeinek az igazságos haragjától.

De csakhamar megbánja tettét, mert látja, hogy ha e törvények életbe maradnak, nem rendelkezhetik kénye kedve szerint népei pénze s hadereje felett.

Mit tesz tehát?

Szabadságunk eltiprására zsoldosokat bérel, kik fegyveres erővel törnek az országra. Ellenünk uszítja az oláhokat, ráczokat, horvátokat, tótokat, kik barbár csorda módjára a legalávalóbb, legbecstelenebb módon dúlják, rabolják, gyűjtogatják, pusztítják az országot.

S ezen vértől elvakult, emberiségükből kivetkőzött, dühös vérebeget, kik a csatában gyáván megfutamodnak, de a fegyvertelen, védtelen gyenge magyarokat vad ordítások és kikeresett kinzások közt ölik rakásra, a császár vezérei vezetik.

Az embernek elszorul a szive, ha amaz isszonyú istentelenségeket hallja, miket e vérszomjas csorda véghezvitt.

Erdélyben pl. egy tizennégy tagu családnak minden tagját az elsőtől az utolsóig vérfagyasztó kegyetlenséggel nem is legyilkolták, hanem valósággal szét marcangolták. S a család legifjabb tagját: egy féléves kis csecsemőt elevenen temették szüleinek és testvéreinek darabokra tépett, bűzhödt testei közzé! S e szivtelen vadak három nap és három éjen keresztül hallották a legiszonyubb kinok közt vergődő, ártatlan gyermeknek követ megindító sirását s nem akadt közöttük csak egy is, ki e szegény gyermeket megszánta s kinjainak véget vetett volna!

Számtalan ilyen példát lehetne még felhozni, de nem akarom ez undorító erkölcstelenségekkel az ártatlanok lelkét megfertőztetni, hisz még a legerősebb is megborxad e szörnyűségek hallatára.

Nem csendül-e meg fületekben amaz eleven eltemetett, szüleinek és testvéreinek véres tetemei közt hánytorgó, éhenhalt szegény gyermeknek szivtépő sirása, nem halljátok-e a jajveszéklő, gyermekeik után siránczó szüléknek kétségbeesett sikoltozását, nem látjátok-e a szétmarcangolt legyilkolt embereknek kinoktól ejtorzult vonásait vérző tetemeit?!

Irtóztató! . . .

Isten, ősapánk és népek Istene, ki mindig jóságosan néztél le ránk csillagtrónusodról, légy velünk most is, az elhagyatás e szörnyű napjaiban, s ne hagyj büntetlenül e vérfagyasztó kegyetlenségeket! Te, az igazságnak Istene, ki egyedül szolgáltatasz igazságot, csapj le e vad hyénák közé, hogy elvegyék méltó jutalmukat!

És eme vad, gyáva csordát a császár kedves hiveinek nevezi, őket megjutalmazza, megdicséri, sőt biztatja, bátorítja, hogy csak öljék ezentúl is rakásra a gyámoltalan öregeket, a gyenge némbereket s a tehetetlen, ártatlan gyermekeket.

Hát maradhat-e ezek után szivetekben csak egy szikrája is az uralkodóház iránti kegyeletnek?! Hát van-e sziv, a melyben ha nem is mondjuk, hogy magyar, hanem csak egy parányi emberi érzés dobog, ne akarna boszut állani ez istentelenségek elkövetőin?! S van-e kéz, mely ökölbe ne szorulna az ilyen irtózatot gaztettek hallatára?!

Magyarország népe, Véreim! Akarjátok e, hogy e vad csorda kezébe kerüljön drága véren szerzett hazánk?

Isten és a haza szent nevében felszólítlak azért benneteket, hogy segítsetek e gyáva ellenséget kiűzni s hazánkat felszabadítani. Ti nők, adjátok nélkülözhető ékszeriteket a haza oltárára s ti férfiak, keljetek fel tömegesen s csatlakozzatok a hazát védő seregekhez. így megnövekedett csapataink Isten segítségével rövid idő alatt könnyen kiirhatjátok az ellenséget.

Fel tehát kaszára, villára s ne nyugodjunk addig, míg szabaddá nem tettük újra hazánkat! Isten velünk lesz a küzdelemben, mert ő az ügyet bukni nem engedi!

Nem az a nyugodt arcz volt többé, a mi kezdetben. Szemei ragyogtak a belső hévtől s arcza lázas pirban égett.

Lelkesedése átragadt a csoportra s beszédjének óriási hatása lett. A nép vállaira emelve, nem szűnő

kiáltások közt vitte a legközelebbi ház tornáczára, ép a Gáboréké volt. Be sem engedték, míg újból nem beszélt nekik.

A mint itt elvégezte beszédét, egy szekér állit be az udvarra, mit a tömeg azonnal körül fog. Alig tud magának utat törni közöttük a curator, ki pedig Kossuth elé igyekszik jutni.

Mikor mégis nagy nehezen hozzáér, nagyot köszörül a torkán, a mi azt jelenti magyarul, hogy csend legyen. Majd, miután a tömeg valamennyire lecsendesül, hozzákezd:

— Elhoztuk templomunk nagy harangját. Eleget szolgált Isten dicsőségének, most szolgáljon a haza dicsőségének. Jó ágyú lesz belőle Nekünk elég lesz ez után a kicsi is.

S két nagy könycsepp gördül végig barázdált, nap-sütött arczán. A ki ismeri a magyar ember természetét, tudja, hogy nagyon meg lehet az hatva, ha csak ennyit szól s nem ereszkedik valami hosszsú, kacskaringós dictióba.

Maga Kossuth is annyira meg van hatva, hogy nem tud mit szólni, csak szorongatja a curator kezét s halkán suttozja: „köszönöm, köszönöm!”

Gábor a tömeg közt állva végig hallgatta az egész beszédét s valami furcsa, hideg borzongás futott végig rajta. Csak most vette észre, hogy milyen gyáva volt s minő bünt követett el akkor, midőn a multkor itthon maradt. Szégyelte magát önmaga előtt.

Mily végtelen semmiség ő ez ember előtt, ki itt beszél — gondolta — nem érdemes arra, hogy ruháját érintse. S mind jobban fokozódó bámulattal s bizonyos félő tisztelettel nézett fel rá.

Mikor pedig a curator a harangot átadta, valami megmagyarázhatatlan érzés futott végig rajta. Szerette volna felkapni, magához szoritani ez embert s repülni vele oda, hol nem látja senki, egyedül az Isten.

Végig tapogatta magát, ha vajjon nem álmodik-e s nincsenek-e víziói. Nem értette, mivel tudja őt ez ember hatalmába keríteni. Kilesett egy pillanatot, mikor senki sem néz oda. Ekkor lehajolt s megcsókolta a ruháját.

S most elégedettebbnek érezte magát.

A szónoklatot hallgatta a jegyese és az anyja is. Gábor ezt nem tudta, de még jobban nem azt, hogy minő hatást gyakorolt ez reájuk.

Az iménti esemény után jegyesehez indult, azzal az elhatározással, hogy bucsúzzék tőle.

Komoran lépett be s majd hanyat esett attól, a mit látott. Jegyese ott feküdt holtan az ágyon s mellette egy revolver.

Az asztalon egy levél:

„Gáboromnak!

Maga gyenge volt, tehát nekem kellett erősnek lennem. Félttem, hogy még most is itt találna maradni. Ne legyen hát semmi, a mi visszatartsa — így határozottam. Mert nem akartam, hogy miattam valaha gyávának tartassék. Most már nem marasztom. Menjen. A haza parancsolja.“

Gábor előtt összefolytak a betük. Lehetetlen! Hát csak el sem bucsúzhatom?

Majd gondolkozni kezdett a levél felett. „Maga gyenge volt . . . Félttem, hogy még most is itt találna maradni.“

Hát még ő is vádolja? Hát csakugyan oly nagy gyávaságot cselekedett a multkor? De hiszen ő menni akart? Minek tartották vissza?

Most mégis őt vádolják! Hát bűnös ő?!

(Vége köv.)

Ibsen.

CSARNOK.

Patak partján . . .

Patak partján ábrándozom.
Fakó, puszta már a táj.
Mellettem a vén fűzfákról
Hull a levél minden ágról
S ez a hullás nekem fáj.

Patak partján elmélázva
Szétnézek a vidéken.
Messze tájak ködfátyolát
S erdő, mező pusztulását
Olyan busan szemlélem.

Patak partján elmélázva
Hallgatom a szélzugását.
Testemet az őszi szélnek,
Lelkemet egy bus érzésnek
Hidegsége hatja át!

(Rimaszombat.)

Pósa Béla.

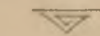

Kis harang — nagy harang.

Vidáman csendül meg a kis harang hangja.
Deli barna legény lakadalmát lakja.
Felső faluvégről indul a nászmenet,
Esküvőre indul öreg, ifju, gyerek.
Harsog a zeneszó, vigan szól a nóta!

Bánatosan kondul a nagy harang hangja,
Mintha minden bánat reá volna rakva.
Alsó faluvégen saegény öreg asszony
Sirva sirdogálja: „édes, szép virágom.“
S zokogva borul a deszka koporsóra.

Pósa Péter.

Őszkor.

Erdő, rét, mező
Halott, pusztaság . . .
— Lesz-e még tavasz,
Nyit-e még virág?! . . .

Végig tekintem
Sivár életem . . .
— Örömem vajjon
Lesz-e még nekem?! . . .

Üzenet.

Ha vérzik a lelked
S boldogtalan lettél,
Hidd el édes rózsám,
Te vagy oka, nem én;
Ismerhettél engem,
De meg mondtam régen,
Ne bánisd, ne sérsd soha
Daczos büszkeségem,
Mert akkor utaink
Örökre elválnak,
Még hogyha a lelkem
Szakad is utánnad.

Kétkó.

Sören és Mária.

(Dán elbeszélés.)

Sören sem különcz, sem nőgyűlölő nem volt, hanem okos ember vala s a mint ő maga mondogatta, óvatosan akart választani s ezért 50 éves lett.

Ekkor jött nyaralásra Holtsenné asszony, egy elhervadt arcú éltes dáma leányával, már késő virágzásban levő Máriával. Mortennél, a szabónál laktak, a kinek czimerén a név alatt „Taljör“ állott, mert Morten művelt ember volt. Egy ablakos, kicsiny szobát béreltek és igen visszavonultan éltek „Mint ezt valódi nóbel emberek teszik,“ szokta mondani a szabó.

Mária az ablaknál ült s nézett ki a nagyon elhagyott útra az ő nagy kék szemével, a melyek úgy látszott — valami dolgon mindig annyira csodálkoznak, mintha először látták volna életükben.

Sören előtte elmenet úgy érezte, hogy e szemeknek tekintete ő rajta nyugszik és felnézett. Üdvözölte, a nélkül, hogy ismerné a leányt, mert meg volt róla győződve, hogy ez az, a kiért ő eddig élt.

Mielőtt tovább ment volna, átgondolta az élet viszonyait s úgy találta, hogy ő egy mértföldnyi kerületben a leggazdagabb ember; hogy neki is van képzettsége, mert az iskolában mindig az első volt; s később is olvasott folyóiratokat és könyveket, bár nem volt egészen fiatal, de azért még mindig nem ősz és megörnyedt. Óriási alakja önkénytelenül nyúlt a magasba s tele tüdővel szívta az éles tengeri levegőt, a mely a tengerről az alacsony házakon keresztül ide csapott.

A mit Sören magában föltett, annak meg kellett történnie. Új vízi árkokat kívánt: egy évi vonakodás után megcsináltatta; a tanítónak és papnak fizetésjavítást óhajtott: sok akadémikuskodás után megszerezte. Úgy látszott, mintha a természet felett is hatalma volna, mert a midőn a gabonát behozta, mindig a legszebb idő volt és ha az ő rétje esőt szomjuhozott, bizonyosan esett.

Hát lehetséges volna az, hogy Holsten Mária ne legyen az ő felesége, midőn ő feltette magában, hogy nőül veszi? De had végezzen röviden: nőül vette.

Egy esős őszi napon megesküdtek. Mária fekete ruhát viselt s anyja is feketébe ment. A nászmenet halotti menethez hasonlított inkább, mint lakodalomhoz, de Morten, a szabó, azt mondta: ez nobel.

A mama sirt. Mária pedig az ő nagy kék szemével oly csodálkozva nézett körül, mintha talán templomot sem látott volna csupasz falaival és a művésziesen kidolgozott hajóval, mely a tetőről függ alá.

Sören tekintete azonban ragyogó vala és mint győztes, úgy lépett ki a templomból. Alig várta a pillanatot, midőn Mária az ő házába lép, mert a falakat ujonnan meszeltette s az atyjától örökölt bútorokkal feldiszipette; felagatták a legjobb függönyöket is és az asztalon egy hosszúnyakú vizes üvegen két új ezüst gyertyatartó között bokréta állott.

Az ajtónál állva maradt lelkészt és Holstenné asszonyt előrebocsátotta, azután belépett Máriával Várakozásteljesen nézett le reá, ő azonban a földre nézett s egyáltalában nem látszott észrevenni, hogy minden ő érette van oly diszesen berendezve. Holstenné asszony még ugyanazon este visszautazott a városba. Búcsúzásnál ismét sirt és súgta: „Gyermekeim vigasztalódj! Örömet mondott volna valami másat, azonban Sören ottan volt

„Türni kell — mondá Mária s kezét nyújtá anyjának. Hosszan nézett még a kocsí után s akkor Sörenhez fordult, ki még mellette állott és halkan kérdezte

„Nos! Mi lesz most?”

De nem őt, hanem önmagát kérdezte.

Búcsúja a zongorától, melyet el kellett adnia, hogy kelengyjét teljessé tegye, alig volt szivesebb, mint az anyjától; mert valóban az volt a legokosabb, hogy Sörenhez menjen nőül, hogy ment legyen a gondoktól. Épen e gondolat kinozta őt mindig, ha Sören-t látta. Kényszeríteni akarta önmagát arra, hogy barátságosan közeledjék feléje, de ajka körül ott játszott az a keserű mosoly, mely elárulta benső meghasonlását.

Egy kellemes őszi estén mindketten a ház előtt ültek. A vidékre mindjobban-jobban reáborúlt a homály Mária pedig kint akart maradni. Jól esett neki homályban mindinkább eltűnni látja hogy az alacsony kunyhókat a míg egészen sötét lett s az égen csak egyes csillagok ragyogtak már.

Ekkor felállott s nagy kezével a csillagokra mutatott kérdezte Máriát, hogy az odafent nem a sark csillag-e?

Es e felett beszélgetésbe eredtek és Sören kérdezett sokat, mert a csillagászat kedvencz témája volt s Mária tüstént felelni látszott, hogy ő „eladatott” a mint ezt igen gyakran vallotta meg önmagának. Ugy beszélt vele, mint tanító figyelmes tanulójával s jól érezte magát mellette.

De midőn kezét nyújtotta neki a nagy kidolgozott, kérges parasztkezet, akkor összerezsent s Sören bement a szobában az öreg álló lámpának halvány világánál ismét ugyanazt a keserű mosolyt látta szája körül.

Kérdezte tőle, hiányzik valamije vagy óhajt valamit.

„Nem!” felelé ő.

A mint később egy alkalommal látogatóban voltak a lelkésznél, Sören észrevette a beszélgetésből, hogy Mária szeretne zongorázni s elhatározta, hogy örömet szerez neki.

Épen karácsony napján érkezett meg a szekrény — s Sören kérdezte nejétől, vajjon gyanítja-e, mi van abban.

„Zongora” — felelte nyugodtabban, mint Sören várta volna a nélkül, hogy gondolkoznék, mert a láda alakja elárulta tartalmát. Ő maga segített a kipakolásnál s ő határozta meg, hova kell a zongorát felállítani.

Este leült a zongorához és Griegnek egy végtelen szomorú elégikus melodiját játszotta el. Az elfojtott accordok még szomorúbban hangzottak az alacsony szobában és úgy tetszett neki, mintha felhőbe búrkolt alakok lépdeltek volna körülötte az árnyékvilágból.

Sörennek is hasonlót kellett éreznie, mert kérte, hogy frisebb darabot játszon el.

Mária ekkor egy táncdarabot kezdett el, de néhány taktus után már abbahagyta és egy másikba kezdett — Mindig hevesebb lett. Végre felállott és azt, mondá, hogy el kell hozatnia kottáit, a melyek anyjánál maradtak, mert egy táncdarabot sem tud könyv nélkül. Mentegőtöze mondá ezt, mint idegenhez.

Sören hozzá lépett s kérdezte tőle: „Hát nem örülsz?”

„Örülök” mondá fátyolozottan, ismét nyugodtan.

Sören azonban szivesebben viselt volna el gunyt és szégyent, mint ezt a nyugodt feleletet, mert fájt neki, hogy Máriát oly közönyösnek látja. Az ok előtte volt — csak keresni kellett, — hogy neki az életet kellemesebbé tegye. És oly ünepélyesen, a mint föltette magában, hogy őt elveszi, oly határozottan tette fel most, hogy őt vig nevetésre bírja.

Kifesttette neki a nagy szobát s ujonnan berendeztette, úgy, hogy a zongora többé nem különbözött más bútoroktól s nem kellett mindig éreznie, hogy neki valaha jobb is volt; később az összes szobák kifestettek és ujonnan berendeztetek s örömet fordított arra sok pénzt, hogy neki a házat kedvessé tegye.

Most érezte magát kellemetlenül saját lakásában és alig mert a zöld bársony székre leülni. Délutáni álmát a kicsiny szobában aludta, a melyben még atyja idejéből való régi, szuette bútorok állottak és a falon a schwarzwaldi kakukos óra függött.

Lehet-e csodálkozni ily körülmények közt, ha Sören nem foglalkozott többé hasonló kedvvel az udvaron és mezőn? Nem szántott többé semmit, mert, mint némely emberek ma is a szántást — mivel ahhoz való kedvét elvesztette — oly munkának tartotta, mely csak a szolgálhoz illik; ő a ki mindig mondta, hogy csak önmaga által vetett gabona tenyészhet, drága vető gépet szerzett s távolról nézte a romokat.

Nem tudom, vajjon a munkához való megcsökkent kedv volt-e az oka annak, hogy ő kevesebb búzát aratott s a rétek rosz takarmányt adtak. Lehet, hogy a többi parasztnak is volt okuk a panaszra. Bizonyos, hogy Sören kényszerítve volt arra, hogy pénzt vegyen föl akkor, midőn Holstenné asszony, Máriának az anyja meghalt s nem hagyott hátra annyit, hogy rangjához illően eltemethették volna. A legközelebbi esztendő ismét sovány volt s egy roskadozó félben levő istállót kellett kijavíttatni és az sokba került; ezért Sören nem fizethette vissza a kölcsönt, hanem új adósságot kellett csinálnia.

De nem akarom elbeszélni, hányszor és mennyit kért kölcsön Sören. Ki ne tudná, hogy ekkor Scyllából Charybdisbe jut az ember? A pénzt vámpyrnal hasonlították össze, a mely midőn nincs hatalmunkban, vérünket szívja ki; ez azonban oly rosz hasonlat, mint a többi, de a következmény azonos.

A ki látta, hogy mint esett és zsugorodott össze az oly kevély és erős Sören, mint az ős időknek óriása, fel kellett ezt ismernie. Haja megőszült s néhány év mult el a nélkül, hogy az ő viszonyaiban javulás állott volna be, sőt kezdett az rosszabbra válni és kabátján kihullott hajak voltak láthatók, „mint télen falon az élettelen legyek,” — mondá keserű nevetéssel azon kevés barátoknak, kik még mellette maradtak.

Azonban nem gondolható, hogy csak azon a módon verte magát adósságba; minden alapítórészvényen részes volt, a melyeknek értéke rövid idő alatt emelkedett, de ép oly gyorsan esett, A közvéleményt akkor egy koppenhágai bankhoz csinálta, a mely nevezetlen maradt, de azért felelős; tényleg érkeztek is fenyegető levelek a czég főnökéhez. A pénz azonban elveszett.

Sören izgatottabb volt ez időben, mint valaha, de nem panaszkodott senki ellen sem s felesége sem tudott meg semmit.

Mária egyáltalában nem tudta, hogy Sörennek adóssága van. Abban a jó hiszemben volt, hogy még mindig olyan jó viszonyok között van, midőn semmiben sem szűkölködött.

Egészen a véletlen játéka volt, hogy egy alkalommal egy hozzá intézett levelet felbontott, a midőn a czímiratban egyik városi barátnőjének irását vélte felismerni és tekintete az egyedül álló, aláhúzott 1000 koronára esett. Most tudta meg valóban, hogy a levél férjének szólott, ő pedig átolvasta. Ujra visszatette azt a borítékba s férje asztalára helyezte.

Sören látta, hogy Mária a levelet elolvasta, látta ezt a felszakított borítékon és szemeiből. Mily fénytelenek lettek egyszerre ezek a nagy kék szemek! Egy szót sem szólt, midőn a levelet magához vette; ebéd után kiment a mezőre, leült ott egy határköre s arczát tenyerébe rejté.

Ettől kezdve félt Máriától.

Azon idő körül, midőn a posta kihordó szokott megérkezni, türelmetlen volt s eléje ment. Így Mária egy levelet sem tarthatott vissza, a melyek elárulhatták volna neki, hogy mily viszonyok között van. Egy levelet sem bontott volna ismét fel; minden hozzáintézett levélnél elsőbbsen azon igyekezett, hogy a küldőt ismerje fel, mielőtt a levelet felbontotta volna s ő is úgy aggdótt, mint Sören. Többet olvasott annak arczvonásából, mint a mennyit a levelek elárulhattak.

Ettől kezdve még idegenebbek voltak egymással szemben, mint eddig voltak. Sören szerette volna kivenni gondolataiból, mint a gyermek a rosszul sikerült rajzot, a melyben előbb sok öröme telt, bosszúsán törli le a tábláról; de az nem sikerült. Ha levelet kapott s azt régi divatú szobájában olvasta, be is csukatta volna azt s egész biztonságban lett volna, Mária sem figyelhetne volna, de még is érezte, hogy szemei az övéivel együtt az iráson pihennek. Nem mert többé nevére nézni, került. És ekkor jutott eszébe először, hogy őt Mária még soh'sem szólította nevével. És a midőn ez eszébe jutott, eltűnt az az ő szeme elől, mint színész a színpadi sülyesztőben.

Jöttek azonban órák, midőn szívesen hívta volna elő ismét, de már akkor késő volt. Betekintett a coulissák mögé: akkor látta meg Holstenné asszonyt, a kit ő oly nemessé tehetett volna, szegényes viszonyait akkor látta, mint nyújtotta ki utánna karjait, mint tengerben a polyp nagy tengeri rák után, a melynek új héja még puha. Akkor látta meg önmagát. Nem úgy, mint tükörben; nem, miként idegen nézhetette őt. Az a nagy, meg nem hajolt alak, az a szabad tekintet, a sűrű haj, az erős karok . . .

Megpróbált ismét felegyenesedni, de fájt neki, ha kinyújtózott. Meg volt törve.

Es ki volt a hibás? Ki?

Mit nem tett érette, mily sok pénzt kiadott. Felszámított minden koronát s a számlákat gondolatban egymás mellé helyezte s akkor úgy tetszett neki: mintha látná az ő akkor is époly közömbös tekintetét, mint most. Sírni szeretett volna a sok pénz után! Nem járt el helyesen, ha őt, mint ellenségét tekintette, ha őt gyűlölte? Óh! . . .

És Mária!

Tíz év múlt el s még mindig azt mondogatta: „Tűrnünk kell.“ Francziáját csaknem elfelejtette, ujjai csaknem megmerevedtek s a billentyűket keményen és érzéketlenül verték. Gondoljátok csak el magatoknak

Griegnek elegikus melodiáját, a melyet néha-néha még eljátszott, ha egyedül volt este, gondoljátok csak őt azokkal a merev ujjakkal játszva és akkor megmagyaráztatok magatoknak Mária lelki állapotát.

És akkor történt, midőn érezte, hogy Sören őt vádolja és midőn őt jönni hallotta, iszonyodott. Lépése vontatott volt s kezeit nehezen tette az ajtó kilincsre. És a midőn belépett! Óh, azok az üreges szemek! Mily öreg lett! Mindig várta, hogy a panaszt most azonnal szeme közé vágja, Sören azonban hallgatott s szemei rajta csüggöttek. Ekkor érzett iránta szánalmat s elhatározta, hogy másként viselkedik vele szemben, mint eddig. Erőltette magát, hogy nevével nevezze őt, de nem tudta nevével ajkaira venni.

Egy késő nyári estén, midőn különösen levertnek látta, kérte őt, szeretne még egyszer az esti órában a haz előtt ülni vele és Sören követte őt, a mint kiment. Az első csillagok kezdetek feltűnni s Mária arra az estére gondolt, midőn vele a csillagokról beszélgetett és most ő állott fel s kezével az égre mutatott:

„Nézd, az ott a sarkcsillag!“

Sören megfigyelte arczát és nevetett, röviden, szakgatottan: mintha maga is megrettent volna nevetésének rekedt hangjától. Azután halkán mondá:

„Vagyunk a legközelebbi napokban újra újra.“

Mária felkiáltott és összerogyott. Sören bevitte az ajtulat.

Néhány nappal ezután leégtek a csűrök és istállók a Sören udvarába behordott gabnával együtt s a szabó a csapszékekben beszélt az eseményről. Sören — mondá — hálát adhat Istennek, hogy a gabnája a csűrökkel s istállókkal együtt leégett. Szánakozásra méltó volt, mint ordított a barom, midőn egyszerre lángokban állott minden. Az az egy szolga pedig, a ki a bikákat menteni akarta, de a vadtól letiportatván, bizonynyal meg fog halni. De ez csak szerencse Sörenre nézve, mert jól be volt biztosítva és most csaknem annyi pénzt kap, hogy minden adósságát kiegyenlíthesse. Hiszen tudjuk, hogy birtoka újra újra üttetik.

„De az ijedség!“ — veté közbe egy hallgató.

„Teljesen igaz, — folytatá tovább a szabó, — hogy Sören kezeit tördelte és hangosan sírt, de mégis szerencse volt ő reá nézve. Felesége szintén nézte azt, ő azonban legcsekélyebb felindulást sem mutatott. De hát ő nemesi házból való.“

„Oh az a nemesség!“ — vágott a beszédbe egy másik hallgató, — „mi sokkal csekélyebbek voltunk mind a kettőre nézve és Sören még is alig beszélt többet egy szónál magunk forma emberekkel.“

Nem sokára ezután kijöttek az urak a biztosító-társaságtól, hogy a kárt megbecsüljék. Néhány idősebb úr és egy fiatal ember volt, a ki különösen szerénynek látszott és jó stréber arca volt. Ez bizonyos ürügy alatt a faluba ment és kémkedett. Oly ügyesen tudta a kérdéseket feltenni, hogy csaknem mindenik paraszt és halász így felelt: „Lehetséges, hogy a tüzet maga Sören csinálta, mivel azt neki érdeke kívánta,“ a mint a szabó nekik mondta. A szabó, a kihez a biztosító hivatalnok szintén elment, bizonyosan kétségbe vonta, hogy ő volna a hírnek a szerzője, a melyet a hírnök mint meglevőt megállapítani hihetett. De könnyű volt azt felvilágosítani: a szabó képzett ember volt és semmi esetre sem akart, ha csak mint tanu is, ez ügybe avatkozni s ebben igaza volt, mert voltak azzal összekötte némely kellemetlenségek, a mit a többiek szerencsére nem tudtak.

A következők az lett, hogy Sören gyanu alapján letartóztatott, hogy a tüzet ő csinálta, vagy arra

legalább alkalmat adott, bár ő mindig ártatlanságát erősítette.

A vizsgálat, mely a biztosító-társaság sürgetésére azonnal megindított, határozottan megállapította, hogy a tűz gyújtogatásból keletkezett és senkit sem találtak másat, a kinek érdekében állott volna a gyújtogatás, mint Sören, azután többé senki sem kételkedett, hogy őt, dacára tagadásának, elfogják ítélni.

Ekkor egy napon megjelent Mária a bíró előtt és kérte, hogy férjével négy szemközt beszélhessen, a mit neki meg is engedtek.

Belépett a kis szobába, mely férjének előzetesen kijelöltetett és Sören az ágyon feküdni és aludni látta, mert ez az ő déli álmának ideje volt. A beesett arcvonások olyanok voltak, mint egy halottéi, csak a vékony orrczimpák mozogtak szabályosan. Sören nem hallotta, hogy az ajtó felnyilt és miután valaki belépett, ismét bezárattott. Akkor rettent fel, midőn Mária sovány csontos kezét a magáéval finoman s gyöngéden megfogta.

„Mária?” — kérdezte csodálkozva.

„En tettem azt.” — suttogá Mária.

„Te!?” — O! Istenem miért?”

„Hogy megmeneküljünk!” — Nyugodtan és tisztán nézett férje szeme közé.

Sören azonban nem fordította el tekintetét: hiszen ez volt az a tekintet, mely őt először érte és ez neki végtelen jól esett. De akart neki valamit mondani! Nem, semmit, semmit, csak nézni, hosszan, soká!

Mig hallgatott, felesége eleresztette kezét és menni akart . . .

„Ne félj!” — súgta neki.

A legközelebbi napon bevallotta Sören, hogy a tüzet ő csinálta s nem tagadott tovább, nehogy helyzetét rosszabbítsa.

Két évi fogságra ítéltetett.

Most Mária vette kezébe a pénzügy rendezését. Körültekintés által mindent szabályozott s előkelő nyugalmával még a legszorongatóbb hitelezőktől is udvariasságot csikart ki, úgy, hogy csak a zongorát és a berendezést kellett eladni. Ő maga vezette a gazdaságot is és semmi munkától sem iszonyodott. Kezei darabosak és csontosak lettek, arca pedig nappirított.

Két év múlva, midőn Sören hazajöhetett, az adósság egy része már ki volt fizetve és a birtok jobb állapotban, mint egy évvel ezelőtt. A szolga, a kit a bika megsebzett, a városba ment, hogy Sören hazahozza.

Késő este érkezett a faluba.

Kérte a szolgát, hogy lassabban menjenek, mert az ő szíve annyira meg volt hatva, hogy szinte félt Mária elé lépni. De hiszen ő volt, kit oly sokáig kerest, csak ő.

Végre belépett. Azt hitte, hogy Mária eléje jó, azonban csendben, ünnepélyes csendben maradt a házban. Keresztül ment a szobákon, a melyekben most ismét a régi butorok állottak s nem találta őt. Azután a kamarába ment, a melybe mindig bezárkózott, ha biztosságban akart előle lenni.

Ott ült Mária a régi bőrdívány szegletében, összeroskadva, kezei szemei előtt, a halvány est szürkületben. Hozzálépett, de ő meg sem mozdult, mellé ült. Lassan helyezte két, csontos kezét az övére s fátyolozott hangon súgta:

„Sören! Sörenem!”

Németből fordította: y—n.

EGYLETI ÉLET.

A *Theológiai Egylet* hetenként tartott ülésein adja tanújelét, hogy célja komoly s hivatása, létjogosultsága van. Legközelebbi ülésein kiválóbb pontok voltak Barcsa Endre I. é. th. „Kain bűnhődése” című költeménye, melyet szerző szavalt; Ujj Lajos II. é. th. áhitatteljes imádkozása és Kovács Lajos II. é. th. sikerült, szép felolvasása Tompa családias költészetéről.

Az *énekkar* megkezdett működését buzgón folytatja, tagjai odaadással és kitartással látogatják az órákat megkönnyítvén ez által a vezetőknek, főleg a nemes lelkesedéssel fáradozó karnagyok dolgát. Most az október 31-iki reformáció emlékünnepeyre készülnek a kar tagjai

Az *Ifjúsági Zene-Egylet* folyó hó 5-én tartotta alakuló közgyűlését, melyen a tisztikar következőleg választott meg; tanár-elnök Dr. Meczner Sándor; ifj. elnök s pénztárnok Simon József. III. é. th.; jegyző Nagy László I. é. jh.; kottatáros Tariska Béla I. é. th. A zene-egylet ez évi működéséhez a legszebb reményeket fűzzük.

A *Gimn. Erdélyi Önképző Kör* alig esett át a megalakulás, a kezdet nehézségein, tanár-elnökének jóakarátú, ügybuzgó vezetése mellett már is szép reményekre jogosítva halad előre, rendes mederben a kitűzött cél felé. A legközelebbi ülések programjából különösen kiemelkedtek a köv. pontok: László Sándor VII. o. t. Várady Antalnak: „Judás” című költeményét szavalta, — a rendkívül mesterkéltséges hosszú sorától eltekintve, — szépen megfelelően színezve, nagy készületséggel és eltagadhatatlan rátermettséggel Farkas Ábrahám VIII. o. t. Gabányi Árpádnak: „Egy kedves ember” című vig monológját adta elő elismerést keltve, kacajra fakasztva. Kifogástalan alakításainak hatását, harmoniáját csak egy pár kevésbé izléses arczjáték és kézmozdulat zavarta. Mindkettő megdicsértetett. Dicséretben részesült még három munka: Eles Istvánnak egy: „Ne tudj arról” cz. költeménye; továbbá két bírálat, a melyek közül egyik sem barátja a nehezebb elemzésnek, a mélyebb bonczolgatásnak. Inkább a külsőségekkel való könnyebb foglalkozást szeretik; inkább szeretnek állítani, mint bizonyítani; inkább ítélnék, hogy sem eszmélkednének és gondolkoznának. Az egyik bírálat szerzője: Német Árpád, a másiké pedig Veszprémy Zoltán VIII. o. tanulók.

LAPSZEMLE.

„*Sárospatak*.” Van nekünk a vidéki lapok között egy szeretetreméltó jóakarónk, a „*Sárospatak*” című vegyestartalmú „heti lap.” Ez a „lap” a mi ifjúságunk életét élénk figyelemmel kíséri és „sajátságosan” minden olyan közleménynek helyet ad, mely a mi ifjúságunkat, vagy ifjúságunknak egyik-másik tagját kedvezőtlen színben tünteti fel a nyilvánosság előtt. [Nem tudjuk ugyan, hogy nevezhető-e „nyilvánosság”-ra jutásnak valamely czikknek ebben a „lap”-ban való megjelenése, de nehogy sértve érezze magát a tisztelt „lap,” hát inkább elismerjük, hogy tényleg a nyilvánosság elé kerül az a közlemény is, a mi ebben a „lap”-ban megjelenik.] Hogy milyen szeretetreméltó figyelemmel kíséri ez a „lap” a mi életünket, csak két esetre hivatkozunk. A tavalyi évfolyama valamelyik számában a selmeczi

diák jelvény-pályázatról írván azt mondja, hogy a pályázaton csak egy pápista jellegű pályamű vett részt, melynek jelgéje „Regnum Marianum“ volt s az a pályamű is a sárospataki főiskola ifjúság köréből került ki. Bizalmasan kérdezzük, hogy mi köze van a tisztelt „lap“nak a diák jelvény-pályázathoz s mi köze éppen ahhoz, — ha tényleg megtörtént volna is az a szomorú dolog, — hogy annak a pályaműnek a készítője pataki diák volt? A másik eset pedig a múlt nyáron fordult elő, a mikor is két, magáról megfélemlített pataki diák a mi ifjúsági életünkkel elégedetlen lévén, minden módon szeretett volna minket a nyilvánosság előtt befeketíteni. Szemenszedett gorombaságaik természetesen csak a „Sárospatak“ című vegyes tartalmú heti „lap“-ban láthattak napvilágot. Bizalmasan kérjük a tisztelt „lapot,“ hogy ezt ne méltóztassék többé ismétetni, hanem méltóztasson mi rólunk levenni becses figyelmét, mert mégis bosszantóan visszás dolog, hogy egy „lap,“ mely a „mi“ főiskolánk be tői által lát napvilágot, következetes rossz akarattal ad helyet olyan közleményeknek, melyek a „mi“ főiskolánk ifjúságát, vagy annak egyik-másik tagját kedvezőtlen színben tüntetik fel a nyilvánosság előtt.

H I R E K.

— **Halálozás.** dr. Szabó Sándor főiskolai jogtanárt öt hónapos Gáborka fiának f. hó 8-án történt elhunytával fájdalmas csapás érte. Az elhunytak csendes álmot, a gyászolók fájdalmának enyhületet adjon az Ég!

— **Sorshuzás.** A Sárospataki Vereskereszt Egylet által kibocsátott jótékonycélú sorsjegyek húzása f. hó 1-én történt meg. A nyereménytárgyak a húzástól számított két hó alatt váltandók ki, ellenkező esetben a nyeremények a jótékonycélú javára maradnak.

— **Theológus kirándulás.** A mint a jelek mutatják a mi a múlt esztendőben elmaradt s a mi lapunk múlt évi 8. számában jeleztünk is, a theológiai kirándulás ez év folyamán valószínűleg meg fog történni. A közhangulat olyannak mutatkozik, hogy a történe mi nevezetességekben és természeti szépségekben gazdag Erdélyt f. gja megtekinteni a theológus ifjúság. Az előkészületek nagyban folynak, a mennyiben az utazási költségek fedezésére táncmulatság és felolvasó estély van tervbe véve, melyeknek megvalósításán főleg a Theológiai Egylet elnöke fáradozik nagy buzgalommal és ernyedést nem ismerő kitartással. Kívánjuk, hogy a buzgó törekvés ne legyen hiábavaló!

— **A Tizáninenni Egyházkerületnek** 1902. október 12—13-án tartott őszi közgyűlésén a nyugalomba vonult Szivos Mihály gymn. tanár helyére Dr. Tüdös István theológiai tanár választott meg a sárospataki főiskolai konvictus felügyelőjévé. A főiskolai ifjúság által szeretve tisztelt tanárt új állásában lelkünkben üdvözöljük. — Ugyancsak e közgyűlés Szinyei Gerzson nyugalomba vonult akadémiai tanárt a sárospataki főiskola pénztárosává, Szivos Mihályt pedig ellenőrré választotta meg. Szivből üdvözöljük őket!

— **Tanár-változások.** A nyugalomba vonult Szinyei Gerzson és Ballagi Géza akadémiai tanárok örökébe a Mező-Keresztesen tartott egyházkerületi közgyűlés Dr. Horváth József (Cyrill) budapesti tanárt, az irodalomtörténet kiváló munkását és dr. Ferenczy Árpád képviselőházi segédkönyvtárnokot választotta meg. Az ifjúság részéről

a legmelegebben üdvözöljük az elválasztott tanárokat s bejöveteleikre, munkálkodásukra Isten áldását kérjük.

— **Pályázat.** Novák Lajos akadémiai közigazgató egy a reformátiót dicsőítő és szavalásra alkalmas ódára pályázatot hirdet, díja 20 korona. A pályamunkák fűzve, idegen kézzel leírva és jeligés levéllel ellátva f. hó 27. déli 12 óráig adandók be a közigazgatói hivatalhoz; pályázhat bármely sárospataki főiskolai tanuló.

— **A folyó iskolai évre** a következő theol. alapvizsgai írásbeli tételek tüzetek ki: I., A Dávid királyra vonatkozó bibliai följegyzések isagogikai méltatása; II. Az angol protestantizmus rövid története; III. Ismertesse szerző a keresztyénségbe ájtott zsidó és hellén vallás-elemeket, mutassa ki azoknak 1-ször eredeti, 2 szor mai jelentőségét. A kitzított tételek közül egyet, saját választása szerint minden vizsgázó tartozik kidolgozni s azt csinosan kiállítva, fűzve, lapszámozva 1903. április 30-ig bezárólag a dékáni hivatalba beadni. Az alapszabályok értelmében az alapvizsgálat 1903. június hó utolsó felében fog megtartatni.

— **Főiskolánkban** a szüreti vakáció f. hó 18-án veszi kezdetét s folyó hó 26-ikáig tart.

— **Október 6-ika** emlékének főiskolánk a városi templomban istentisztelettel áldozott Farkas István szénior buzgó imádsága mellett.

— **Jogász egylet.** A mint lapunk zártakor értesülünk nov. 8-án a városháza dísztermében felolvasó-estélyt rendez, melyet táncmulatság fog követni.

— **Felkérjük mindazokat, kik lapunkra előfizetni nem szándékoznak, hogy jelen számunkat posta fordultával sziveskedjenek visszaküldeni. Tisztelettel Az „Ifjúsági Közlöny“ szerkesztősege.**

Szerkesztői üzenetek.

V. L. Vallásos elbeszélését nem közölhetjük.

K S. „Barna kis lány“ című versében őszinte érzelme megnyilatkozását látjuk, de a forma nehézségeit nem tudja leküzdöni.

Sz. J. és B. S. *Utrecht*. Szives munkálkodástokat a távolban se vonjátok meg tőlünk Üdvözet!

Mese Töled jobbat várunk.

Fogyatkozások. Igazságokkal telített lendületes cikkedet azért sem közölhetjük, mert — a mint észreveheted — azon fáradozunk, hogy a nemes kibékülésnek az útját megkönnyítsük; tehát nem akarjuk, hogy az elmégesedett ellentétek egy pár igazság hangoztatásával — mint a milyeneket te is megpendítesz — még jobban kiszélesedjenek. Különböznél keress fel más dolgokkal, szívesen látunk.

Gyöngyike. A mit kértem, remélem, megkapom; különben legmelegebb üdvözet!

Tartalom.

Z. „Október 6.“ — *Sulka István*. „Emléktáblát a Kosuth szülőházára.“ — *Pósa Péter*. „Varga István, S. bestyén István és Dr. Ballagi Mór, mint igazgatók.“ — *Ifj. Csabay Pál*. „Az aradi tizenhárom.“ — *Pósa Béla*. „Patak partján.“ — *Pósa Péter*. „Kis harang-nagy harang.“ — *Kétkő*. „Őszkor.“ — „Üzenet.“ — *y-n*. „Sóren és Mária.“ — *Ibsen*. „A mit a szekrény beszél.“ — „Egyleti élet.“ — „Lapszemle“ — „Hirek.“ — „Szerkesztői üzenetek.

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA: A „SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI-EGYLET.” — MEGJELEN HAVONKÉNT EGYSZER.

Szerkesztőség: Sárospatak, Főiskola, szeniori hivatal.	Főszerkesztő: Farkas István.	Felelős szerkesztő: Zajdó László.	Előfizetési ár: Egész évre 4 korona. Félévre 2 korona.
Kiadóhivatal: Sárospatak, »Főiskolai könyvnyomda.«	Főmunkatársak: Ifj. Csabay Pál, Pósa Péter.		Az előfizetési összegek a »Sárospataki Ifjúsági Közlöny« szerkesztőségének küldendőik.

A mi tisztítótűzünk.

Irta és a Theológiai Egylet nov. 5-iki diszgyűlésén elmondotta:

Zajdó László.

A katolikusoknak van egy tanuk, mely a purgatorium létezését állítván azt tanítja, hogy az emberi lélek a halál után tűz által tisztul meg; nekünk protestánsoknak nincs ilyen tanunk, de tisztítótűzünk még is van. Csakhogy a mi tisztítótűzünk nem a halál után, nem a jövőben van, hanem a múltban és latinul nem is purgatoriumnak hívják, hanem reformátiónak.

A mi tisztítótűzünk már jóval Luther fellépte előtt ott lángolt a jobbak lelkében, legelső szikrája azonban a wittenbergi hős lelkéből pattant ki 1517. október 31-én, mely szikra azután a Melancton, Zvingli, Kálvin felléptével olyan tűzlánggá nőtt, mely hirtelen gyorsasággal átalakította az emberiség nagy részének szellemi, erkölcsi és vallásos életét; a régi világ csillogó, de korhadt alapokon nyugvó épületét megingatta, a keresztyénség szentegyházát a pogány elemektől megtisztította, egyszóval az igazságot, világosságot és szabadságot szomjúhozó emberiségnek új eget és új földet tárt fel.

Új eget tárt fel a reformáció az által, hogy visszavezette az emberi lelket az igaz Isten ismeretére és tiszteletére, visszavezette arra az örök fundamentumra, melyet a mi urunk Jézus Krisztus vetett. — A sötét középkor rajongó, de tudatlan embere előtt már ismeretlen volt az az Isten, a kiről a világ megváltója tanított. Isten helyett a szentek roppant seregével népesítette be az eget és azok között, mint legfőbbet a papi fantázia által istennővé emelt Máriát imádta. A reformáció eloszlatta az emberiséget tévutra vezető színes felhőket, a mystikus álom-képek világát szétrobantotta, rávilágított az egyedüli közbenjáróra a Jézus Krisztusra és visszaillesztette az Istennek lélekben és igazságban való imáadását. Ilyen értelemben mondom én, hogy a reformáció új eget tárt fel az emberiség előtt.

A reformáció azonban, midőn az isteneszmét megtisztította, ugyanakkor ismét emberré tette az embert, azaz új földet tárt fel az emberiség előtt. Mert mi volt a föld a középkor szerencsétlen gondolkodású embere előtt? Semmi más, mint egy sötét siralomvölgy, melyben az élet csak szenvedés és gyötrelme, melyet olvasópergetéssel, bűjtöléssel, test-sanyargatással, zarándoklással, búcsújárással igazság, világosság és szabadság nélkül kellett eltöltenie a boldogtalan halandónak, ha azt akarta, hogy megmeneküljön a papok által hirdetett örök haláltól. A reformáció a biblia ragyogó szellemével bevilágította a tudatlanság és léleknélküli vakhit eme csillagtalan

éjjelébe s az elvakított embert saját méltósága és hivatása tudatára ébresztette. S az eszmélni kezdő ember, mihelyt a papi jármot lerázta, tudatára jött annak, hogy a teremtő Isten, ki az embernek édes atyja a Jézus Krisztus által, saját képére és hasonlatosságára teremtette az embert, tehát felruházta szabadsággal és értelmes lélekkel, mely mindeneket megvizsgál, még az Istenségnek mélységeit is. Tudatára jött annak, hogy az igaz Isten a saját képére és hasonlatosságára teremtett embertől nem szolgálai meghunyászkodást, nem is szellemtelen czeremóniákat, nem is a testnek — mely a Szentlélek temploma — a sanyargatását, nem is a füstölgő áldozatokat, hanem tiszta szívet és fiúi szeretetből folyó tiszteletet kíván. Tudatára jött annak, hogy a kegyelmes Isten nem papok által árultatja a bűnbocsánatot, hanem a bűnbánó embert megigazultnak tekinti ingyen kegyelemből a Jézus Krisztus által. Ilyen vallásos meggyőződés mellett természetesen nem volt többé gyötrelme az élet, hanem Istennek drága ajándéka, melylyel azért ajándékozta meg az embert, hogy azt szabadságnak és igazságnak szentségében örökkévaló javak megszerzéséért használja fel.

A reformáció tehát az emberiség lelki, szellemi és erkölcsi látkörét, vagy más szavakkal az emberiség vallásos, tudományos és társadalmi életét megtisztította attól a sűrű ködtől, melylyel a világ uralomra törekvő papismus elborította; elborította pedig azon czélból, hogy a míg az emberiség a tudatlanság bilincsein rabszolgaként vergődik, addig ő a gazdagság és hatalom illatos fájának árnyékában gond nélkül élésköhessek. Hogy ez a törekvés nem sikerült, azt az emberiség a reformációnak köszönheti, mely mindjárt kezdetben úgy tünt föl a sötétségben ülő népek előtt, mint nagy világosság. Ezért modom és ilyen értelemben mondom, hogy a reformáció új földet tárt fel az emberiség előtt s így a ragyogó újkort nem Amerika felfedezésétől, hanem 1517. október 31-étől kellene számítani.

A reformációt tehát az imént röviden és halovány vonásokkal rajzolt hatásaiért is méltán nevezhetjük tisztító tűznek s mi, protestánsok, már ezen eredményekért is méltán teszünk tisztességet annak a wittenbergi hős barátunk, kinek lelkéből ez a világot átalakító tűz 1517. október 31-én kipattant.

Tisztességtételünk csak akkor lesz teljes, ha nemcsak kegyeletünket rójjuk le évről-évre a nagy reformátor iránt, hanem napról-napra erősítjük lelkünket az ő és reformátor társai által felújított evangéliumi hitben. Ezt pedig úgy érjük el, ha minél gyakrabban megemlékezünk régi időkről, ha lelkünk az evagyélium mellett, a múlt idők történetéből is oltogatja lelki szomját és nagy embereink, vértanuink, gályarabjaink szent példájából lelkesedést, kitartást, erőt merítünk ama nagy harcra, melyet Jézus Krisztus igaz követői az evangéliom fegyverével

még napjainkban is vívnak és még századokon keresztül is fognak vívni a sötétség és tudatlanság türelmetlen szellemei ellen. Különösen nekünk, az evangéliom leendő hirdetőinek kell gyakran felkeresnünk a múltat, ezt a nagy tisztító tüzzel, hogy ott lelkünk megkeresztelkedjék tüzzel és szentlélekkel, mert a mi régi ellenségünk szörnyű fegyverrel és sok csalárdsággal még mindig tör evangéliomi szent vallásunk ellen, mely ha nem is tökéletes, — de az evangéliomi eszményt leginkább megközelíti. Emlékezzünk azért a multa, mert az nemcsak erőt és kitartást önt belénk, nemcsak tündöklő eszményképeket tár szemünk elé, hanem meg is nyugtatja lelkünket, mert fenhargon hirdeti, hogy a jó és igaz ügyet ellehet ugyan nyomni ideig-óráig, de végképen sohasem; fenhargon hirdeti, hogy az evangéliomi alapon álló keresztényiség van hivatva arra, hogy ama kovászszá legyen, mely lassanként az egész térszót megkeleszti. Fenhargon hirdeti, hogy nem az a vallás a jövő vallása, melyet a gazdagság, hatalom és külső csillogás tart fenn, hanem az a vallás, melynek erős vára és őriző pásztora az igazságnak, világosságnak, szabadságnak és szeretnek lelke; mert a hol ezek vannak, ott van az Úr, hogyha pedig az Úr velünk, kicsoda lehet ellenünk?!

Egyetemi képzés és nemzeti jellem.

Részlet Lord Balfour of Burleigh rektori megnyitó beszédéből.

Emlékezzetek minden nemzet ifjúságának fejlődési irányára nézve kiválóan jellemző szavak azok, miket Lord Balfour of Burleigh, a hatalmas Anglia társadalmának egyik legszámottevőbb férfia mondott el akkor, midőn Edinbourgh hirneves egyetemének rektori székét elfoglalta. Maga az egész szónoklat erősen magán viseli az angolok nemzeti büszkeségének bélyegét, de egyes részletei általánosságban is fölöttébb megszivlelendő fejtegetések.

Egy ilyen részlet az, melyet a „Közlöny“ jelenlegi szerkesztőségének, mint a lap szellemi ügyei vezetésében utódaimnak szívesességéből az alábbiakban mutatok be az olvasónak. Jelenlegi egyetemi képzésünk minden irányban oly annyira helytelen és kárhóztatandó nyomokon halad egy idő óta, hogy a távol Angliából jövő figyelmetetés, melyet az eredeti angol szöveg után tolmácsolok, talán nagyon is időszerű.

*

Kérdésünk tárgyát az képezi — mondja Lord Balfour — vajjon min alapszik ez a nemzeti jellem? Mi működött közre ennek kialakulásában s minek köszönhető ennek állandó fennmaradása?

Nemzeti jellemről akárhányszor úgy beszélnek, mintha ez faji sajátosságoknak megfelelő vérmérséklet tárgyát képezné, mintha öröklés, vagy hagyomány lenne a tárgya, mely úgy jó hozzánk, hogy alig tudjuk: mikor és hogyan jó? — mely érvényesül bennünk saját magunknak bármiféle segítsége nélkül: mint olyan valamiről, mihez úgy jutnak, a hogyan a gazdag ember örököse öröklő a maga vagyonát, vagy a miként egy terbélyes családfával bíró leszármazó a születése fölötti büszkeségét a dolgok természetszerű folyamának tekinti. Ugy vesszük azt, mint egy esetlegességet s magunkat oly valaminek az örököseiként tekintjük, a mihez sem hozzáadunk, sem belőle elvennünk semmit sem lehet.

Bátorkodom kijelenteni, hogy ez korántsem egészséges felfogás és biztos vagyok abban, hogy nem is egészen veszedelem nélküli.

Hogy nem egészséges felfogás: arról nagyon csekély vizsgálódás után meggyőződhetünk.

Vegyük tekintetbe, hogy mily temérdek változott körülmény munkálkodott közre s a tradíciókra nézve mily sok nehezségbe ütközött az, hogy eredeti jellegüket mindeme változások folyamán keresztül a saját magukra utalt erejükből fenntarhassák.

Mi „minden idők örökösei“ lehetünk, de örökségünk olyan örökség, melynek fejlesztéséhez minden nemzedék hozzájárult, mert az akaratnak és magasabb értelmi fejlettségnek közremunkálása folytán tartatik fenn és kell is, hogy fenntartassék, a mely akarat és értelmi fejlettség sokkalta nagyobb horderővel bírnak, mint az ennekelőtt letűnt nemzedékekről visszasugárzó bármiféle pusztá befolyás.

De még nagyobb meggyőződéssel állítom, hogy az nem veszedelem nélküli elmélet. A nemzeti jellemet ez csupán egy esetleges körülménynek tulajdonítja, a mely alól nem szabadulhatunk. Megfoszt bennünket önbirálási képességünktől és akadályoz minket a helyes felismerésben akkor, midőn a nemzeti jellem túlhajtottá, rosz úton haladóvá, vagy túlzásban hajtottá válhatik. Ahoz a felfogáshoz vezet ez bennünket, hogy a kedélynek minden állapotát és minden vérmérsékletet úgy kell fogadnunk, mint olyan valamit, a minek vakon engedelmeskedni tartozunk; mintha csak is azért kellene büszkeségünk tárgyának tekintenünk azt, mert a miénk és méltóságunkon alólinak kellene tartanunk, ha lelkiismereti furdalást érzünk annak bárminő nyilvánulásakor.

Nem óhajtom, hogy más nemzetek fölötti fennsőbbiségünkre fájjon a fogunk, avagy hogy bennök alkalmas tárgyat találjunk a saját magunk felmagasztalására. De ha kifelé tekintünk, nem akadhatunk-e az érzésnek némi nyugtalanító mozzanataira? — oly időpontokra, midőn egy szellemi képességekkel legjobban megáldott fényes nemzet vak ámitásnak esik áldozatául a fétisimádságnak egy neme révén, melylyel örökölt hagyományait imádják, mely oda viszi őket, hogy túlságba vigyék nemzeti sajátosságaikat s bálvány képet alkossanak arról, a mi előtt meghajoljanak mint egy, nemzetiségükből eredő ösztön előtt.

Mi tehát az az eredmény, a mit én ebből levezetni törekszem? Nem az-e, hogy a nemzeti jellem nem merő ösztön, vagy hagyomány, — nem csupán egy uralkodó vérmérséklet, — hanem egy szellemi és morális tényező, melynek helyes felhasználására nekünk gondot lehet, nem: *kell* — fordítanunk s a melyért mi, — kiki a saját hatáskörében — egyénileg felelősséggel tartozunk? Kell lenni valami vezérlő, uralkodó és kormányzó csillagunknak, valami hatalmas erőnek, mely kedvező állapotba juthat és kifejlődhetik, ha a nemzeti jellemet nem azonosítjuk egy pusztá vak és elképzelhetetlen ösztönnel vagy hajlammal, — ha hajlandók vagyunk szemünk előtt egy, saját magunk képmását mutató tükröt tartani, — és ha hajlandók vagyunk szert tenni, — a miként ha jövőnk egyenlő lesz a múltunkkal, szert is *kell* tennünk, az összehasonlításnak, ön megítélésnek és önmegismerésnek higgadt és állandó uralmára. Erre az alapra kell építenünk, ha azt akarjuk, hogy az épület szilárdon és biztosan álljon.

Ájánlatosnak vélem, hogy ez az alap olynemű elvekre fektetessék, melyre semmiféle tevékenység nem bírhat oly nagy befolyással, mint a minő az *egyetem* élet hatására vonatkozólag helyesen el van ismerve. Az egyetemek valódi oltárok, melyeket a nemzet lassan munkálkodó bölcsesége és századok hosszú tapasztalatai állí-

tottak fel, hogy legyenek azok a szellemi előhaladás vezérlő fáklyái s legyenek a mi legmagasztosabb szellemi törekvéseinknek központjai. Ilyen oltárok, mint ezek, különböző alakokat ölthetnek magokra. Mi jónak láttuk őket egyetemeknek elnevezni. Egyik egy, másik más keletkezési pontból fejlődött ki s különféle körülmények kényszerítő hatása szerint idomultak. Minden művelt nemzet állított fel ilyen oltárokat, áthidalva a tért az iskolai rendtartás és ama küzdőtér között, mely önök előtt fekszik a való élet tevékenységeiben. Némelyek királyi és nemesi kegyuraságnak, mások kereskedelemmel foglalkozó férfiak bölcsességének és municzipális atrotizmusnak köszönhetik fennállásukat.

A nemzeti élet s az egyetemek közti kapcsolat befolyása kölcsönös haszonnal járt. Egészen jól tudom, hogy ez egy képe az egyetemeknek, távol azok befolyásától, mint oly helyek, melyek azoknak a tudományos nézetei számára vannak rendeltetve, kik nem sokára bele fognak merülni az élet tényleges küzdelmeibe. Távol legyen tőlem, hogy becsméreljem ezt a működést, mely arra van hivatva, hogy érvényben tartsa az ismeretek, a szemlélődés és a tanulás tiszta világát s fentartani törekedjék azt a fényt, melyet egy zsiibongó és nyakra-főre siető világ legszennyesebb céljai meg nem támadhatnak. Ennek a létesítése képezi egy egyetemnek büszkeségét és tiszteletreméltó privilégiumát s egyáltalán nincs okunk félni attól, hogy e tekintetben valaha mulasztást tapasztalhatnánk.

Nagyon sok szükség van az egyetemi szellemi képzésre, mint a nemzeti jellemnek legegészségesebb és leglényegesebb alapjára, mely nélkül mily könnyen megsemmisül ez a nemzeti jellem? Korlátoltnak és ártalmasnak tartom azt a felfogást, a mely az egyetemeket az élet aktuális tevékenységeitől különszakított helynek tekinti oly felfrissítő gyűlöhelyek helyett, melyekből a gyakorlati élet küzdő csapatai folytonos megújulást merítenek.

Ifj. Zsoldos Benő.

*A reformáció emlékűnnepén.**

Jöjjetek, kiknek csüggedező lelkök

Az életharczban erőért eped

S az erő, eszme, igazság ünnepén

Üljetek velünk örömnünnepet!

Jöjjetek, kik a lelki szabadságnak

Szent napján bátran ünnepelhetek,

Jöjjetek s buzgón térdet, fejet hajtva

Adjatok érte hálát Istennek!

Ihletett szívünk dobbanjou ma össze,

Lelkünk szent tüze lobbanjon lángra

S mint égő oltár áldozati füstje,

Csapjon az égre megtisztult lángja!

Hirdesse ajkunk Isten nagy hatalmát,

Hálaéneket zengve ma neki

Hirdessük, hogy mi onnan felülről van,

Földi hatalom meg nem törheti!

Istentől nyertük lelki szabadságunk,

Ő tőle van az ige, az eszme,

Tőle a kétség s hitellenség felett

A tiszta hitnek szent győzedelme;

Elküldé hozzánk tulajdon egy fiát

S az égnek minden áldását benne:

Élő vizeknek tiszta italával

Táplálkozott az embernek lelke.

Isten országa terjedt el a földön:

Élő hit, remény, béke, szeretet, —

De földi önzés alacsony érdekből

Az örök fényre árnyékot vetett:

Tudatlanságnak sötét éjjelibe

Boríták a sziv megszentült hitét,

Elfojtották a meggyőződés szavát

S a szentel ismét keresztre vivék.

S midőn azt hitték, övök a diadal

S hogy az igazság örökre veszve:

Kiszabadult a lélek börtönéből,

Föltámadt az eltemetett eszme.

Fölhangzott Luther kalapács-ütése,

Rá milljók lelkes visszhangja felett

S mint égi hatalom varázsszavára,

Hajnal hasadt a sötétség felett.

Megkezdődött az élet s halál harcza,

Bösz csatát vitt a jó és rossz szellem,

Árnyék a fénynyel, bűn a szenttel harczolt,

Véges az örök, föld az ég ellen.

— Bátor hithősök keresett kinzással

Máglya tüzeben leltek hős halált:

Mig ajkuk Isten szent nevét dicsérte,

Máglya füstjében lelkük égbe szállt.

De győzött Isten győzhetetlen lelke,

Védőkre talált a hit szabadsága.

Keresztelkedtek tűzzel, Szentlélekkel,

Terjedt ismét az Isten országa...

S ez égi, tiszta, fénylő világosság

Hat, munkál ma is a lélek felett.

— S most is a szent hit nagy diadalmának

Szentelünk hála- s örömnünnepet!

Nincs ugyan vége ma se még a harcznak,

Folytatja álnok művét az ellen,

Vesztünkre törnek sok nagy csalárdsággal,

Vélkeznek Isten s az ember ellen:

Kiirtásunkért könyörögnek ma is,

Álnok kigyóként kísértik szívünk,

Mérgecs nyilaikkal sebeznek egyre, —

De mi megállunk, mint szirt, mert — hiszünk!

S jöjjön bár százszor a kegyetlen halál,

Törjön ránk lopva nagy ellenségünk:

Meg nem rendülve állunk meg a harczban,

Hajunk szála sem görbül meg nekünk!

Itt az igazság, miénk a diadal,

Élünk örökké az igaz hitben,

Szent ügyünk nem fog elbukni soha,

Mert — „erős várunk nekünk az Isten!”

Varga István, Sebestyén István és dr. Ballagi Mór, mint isagoguók.*

(Folytatás.)

A többi négy könyvet szintén Mózesnek tulajdonítja, de a melyeket már nem források, hanem saját tapasztalatai és élményei nyomán készített. Az Exodus 2 első fejezetét Eichorn után még az Elohim dókum nyomán írottak tartja, de az Exodus 2. fejezetétől kezdve egészen a Deuteronomium végéig ugyanazt az írásmódot véli felfedezni és ez hathatós bizonyíték a Mózesi szerzőség mellett. A Deut. két utolsó fejezetét is hajlandó „némely kritikusok“ után toldaléknak tekinteni, a mit a legnagyobb valószínűség szerint Jósua csatolt a Mózes irataihoz.

A Mózesi szerzőség tehát megdönthetetlennek látszik előtte és erősen tiltakozik az ellen a felfogás ellen, hogy a pentateuchot Jósua, Sámuel, vagy a Jósiás király korabeli papok, vagy éppen Esdrás készítették volna. Egyenként czáfolja ezen felvételeket és pedig az ő álláspontjáról tekintve elég ügyesen és következetesen.

A II. Kir. 22. és II. Krón. 34. fejezetben említett törvénykönyv, melyet Hilkiás főpap talált a templomban, Varga J. szerint a kész pentateuch volt. Az ifjú királynak, Jósiásnak nagy csodálkozását úgy magyarázza, hogy a megtalált törvénykönyv a törvény áthágóira igen kemény büntetést tartalmazott, a mi ismeretlen volt ő előtt.

A leghevesebben azok ellen kel ki Varga I., a kik azt állítják, hogy Mózes nem is volt történeti személy. Ezekről azt mondja, hogy ilyet csak azok állíthatnak, „a kik az emberi elmét és világot akarják kicsufolni.“

A mózesi szerzőség fenntartása mellett is megengedi azonban, hogy vannak a toráhban olyan részletek, melyek későbbi időre vallanak, így pld. az Egyiptomból való kimenetellel kapcsolatban az van mondva az Exodus 15. 35-ben, hogy az izraeliták 40 évig ettek mannat a pusztában. Ezt Varga szerint akkor írhatták már, a mikor a zsidók a Jordánon túl mentek, a Mózes halála után.

Arra vonatkozólag, hogy Mózes harmadik személyben beszél magáról a toráh legtöbb helyén, azt mondja, hogy ez általános szokás volt a keleti írónál, bizonyoságul Caesarra hivatkozik, a ki szintén harmadik személyben beszél magáról.

A Varga I. felfogása szerint tehát a Mózesi könyvek a legrégebbi ó-szövetségi iratok, a mit az is bizonyít, hogy nyelvében nagyon sok archaizmus van és hogy a többi ó-szövetségi írók mindnyájan közös forrás gyanánt használták a pentateuchot s olyannak tekintették, mint a görögök Homerost, vagy mint az arabok a Koránt.

A *Jósua-féle* könyvről éppen úgy vélekedik, mint a Mózes neve alatt lévőkről. A mint azokat Mózes írta, úgy ezt — legalább nagyobb részben — Jósua, a kinek nevével nevezetik. A mai formáját azonban nem Jósua

adta e könyvnek, hanem valaki a Dávid, vagy Salamon király idejéből, a mit a sokszor előforduló „mind e mai napig“ kifejezés igazol, valamint e mellett tanuskodnak a későbbi származású geographiai nevek is. De az bizonyosnak látszik előtte, hogy e könyvnek legnagyobb része a Jósua tollából való. A többek közt pld. kétségen kívül ilyenek tartja a 18. fejezetet.

Jérikó falainak a kürtök szavára való leomlását egyenesen isteni beavatkozásnak, csudának tartja és „ravasz exegetáknak“ nevezi azokat, a kik ezt természetes módon akarják kimagyarázni.

A többi történeti könyvekre (Birák, Sámuel, Kir., Krón.) vonatkozólag azt tanítja, hogy azok bizonyos források után készültek, a mely forrásokat vagy maguk a szereplők, vagy ismeretlen egyének irtak az események megtörténte után. Forrásoknak tartja még az írottak mellett a szájhagyományokat, az egyes győzelmek helyén emelt oszlopokat, vagy a diadalmas csaták emlékére szentelt ünnepeket is. Szereztetési idejüket a Krónikák kivételével a fogság előttre teszi. A Kir. és Krón. könyvének közös forrásául az azokban többször nevezett „Juda és Izrael országának krónika könyvét“ tartja és egészen helyesen úgy vélekedik, hogy ez maga is források alapján készülhetett.

Az *Esdrás-, Nehémiás-féle* könyveket czimszerűeknek, hiteleseknek tartja, azonban az Esdrás könyve első 6 fejezetének csak a formát adta Esdrás, mert az ott említettek az első karavánból való egyének kellett feljegyezni. Nehémiás könyvében a 12 fej. 10—12. versét tartja későbbi betoldásnak, mert ott Jaddua főpap említetik, a ki pedig Nagy Sándor idejében élt.

Az *Eszter* könyvében leírt történetet megtörtént eseménynek gondolja inkább, mint parabolának, mert a *purim* ünnepet, a mely ünnepnek a keletkezése itt van leírva, régen ünnepelek a zsidók.

A *prófétákat* Istentől küldött egyéneknek tartja, a kiket Isten azért hívott el, hogy általuk a kijelentett vallás és az Isten tisztább ismerete elterjedjen; a zsidó próféták nem hasonlók a más népek u. n. demogógjaihoz, ezeken Isten lelke nyugodott s képesek voltak a bekövetkező eseményeket előre megjövendölni. (Ex. theol. 433—34. 1)

Általában minden profécziát hitelesnek tart s legfeljebb csak annyit hajlandó megengedni, hogy nem mindenik proféta maga állította össze az általa elmondott, kisebb profécziákat egy gyűjteménnyé. Így pld. az *Ézsaiás* neve alatt lévő, egész profécziát kevés kivétellel neki tulajdonítja s tiltakozik az ellen, mintha az „anthologia profetica“ volna. Azt azonban elismeri, hogy Ezsaiás nem maga gyűjtötte össze a művében lévő kisebb profécziákat, mert nem olyan rendben vannak azok, a mint Ezsaiás elmondotta. Valószínűnek tartja, hogy Ezékiás király idejében állította össze valaki, a mint azt a a talmud is tanítja. A feliratokat is későbbi időből származottaknak vallja. Messiatikus helyeket is vesz fel az Ezsaiás művében pld. 2.₁—2., 7.₁₃—17., 8₂₃—9.₆ stb. és ezekre vonatkozólag azt mondja, hogy „há ezeket valaki jól elolvassa, tapasztalni fogja, hogy ezek betű szerint a Messiásra illenek.“

A *Jeremiás-féle* profécziáról úgy vélekedik, hogy az a maga egészében Jeremiástól származik; de nem ő, hanem írődeákja: Báruch írta azt le, mert a Jeremiás jövendöléseinek nagy része megégett a Jojakim uralkodása alatt. Írődeákjának diktálta le a proféta az egyes beszédeket nem figyelve arra, hogy milyen rendben mondotta azokat s innen van, hogy az egyes profécziák közt nincs szoros chronologiai rend.

* Előbbi közleményembe több értelemzavaró sajtóhiba csúszott be, melyeket e helyen javítok ki. A 24. lapon felülről a 6. sorban „textust“ olvasandó „textusnak“ helyett; a 24. lapon alulról 1 sorban „hanem“ helyett „ha nem“; a 25. lapon felülről a 15. sorban a „sem“ szó elhagyandó; a 29. lapon alulról a 25. sorban „dokumenrémok“ helyett „dokumentumok“; a 26. sorban „kiséreket“ helyett „kiséreletek“; a 26. lapon felülről a 3. sorban „ezek“ helyett „eset“ olvasandó; a 4. sorban pedig a mondat így javítandó ki: „mintha ezekre . . . kiterjeszteni nem merné“; a 6. lapon alulról a 17. sorban „Gen. 176“ helyett „Gen. 17.“; a 19. sorban „Gen. 3631“ helyett „Gen. 36.“ teendő. P.

Az *Ezékiel-féle* mű egy rendezett proféczia-csoport, melyet maga a próféta szedett rendbe gondos kezekkel. Ebben nagy számú messiási jövendölést vesz fel.

A *Dániel* könyvében előforduló csodálatos dolgokat egyenesen csodáknak tekinti, a melyeket Isten azért rendelt, hogy ezek által a pogányok is az egy Isten tiszteletére indíttassanak. Keletkezésére vonatkozólag Eichornhoz csatlakozik, ki azt mondja, hogy e mű két ember munkája s a második egyén, a ki a Dánielről szóló hagyományt feljegyezve találván azt a maga írásának élébe tette, nem élhetett az Antiochus Epiphanes ideje előtt. Különben a mű kánoni helyzete is mutatja, hogy mai formája késői eredetű. Ebben is vesz fel több mesiatikus helyet.

A *kis prófétákat* mind hiteleseknek ismeri el és semminemű nehézséget nem talál azokban, csak is a *Jónás-féle* műben. Az ebben előadott történetet igaznak tekinti, mert „az Isten csodálatos igazgatása által lettek mind ezek,“ — de azt is megengedi, hogy parabola is lehet.

A *Zakariás* profeciájában feltűnik neki az, hogy a 9. fejt. 1. versében új felírás van és hogy az 1—9. és 9—14. fejezeteknek más a stílusa. Erre azonban azt feleli, hogy a stílusbeli különbségnek oka az, hogy az előbbi részletben közellévő, a másodikban pedig megszire lévő dolgokról beszél a próféta. „E két rész azért éppúgy kerülhetett egy embertől, mint a János evangyélioma és az Apokalypsis“ — mondja Varga István, nem tudva azt, hogy a 4. evangyéliom már jóval az apostoli kor után keletkezett.

A proféták után a *hagiographákról* szól. Ide sorolja a régiek után a Zsoltárok, Jób, Példabeszédek, Énekek éneke, Siralmak és Predikátor könyveit. A *Zsoltárok* könyvéről úgy vélekedik, hogy az abban lévő zsoltárok nem mind Dávidtól valók; nem is azért neveztetik e könyv a Dávid nevééről, mintha az összes zsoltárokat ő írta volna, hanem sokkal inkább azért, mivel a zsoltárok nagyobb részét Dávid írta, vagy az ő idejében írták. Olyan zsoltárokat is Dávidéinak tart, a melyek a felírás szerint nem tőle származnak. Mostani alakját e könyv szerinte is a babyloni fogság után nyerte. A zsoltárokat *lyrica*, *didactica* (vagy erkölcsi), *historica* és *elegiaca* csoportokra osztja. Ezekben is vannak messiási jövendölések.

A *Jób* könyvére nézve azt a nézetet vallja, hogy ez a legrégebbi ó-szövetségi irat, a mely még Mózes előtt készült, mert benne nincsen semmi olyan, a mi azt mutatná, hogy az író előtt ismeretes volt a Mózesi constitutio. Valószínűleg Arábiában készült. Magára a történetre nézve azt hiszi, hogy annak van valami történeti alapja, de a poéta-szerző bővítette ki és ékesítette azt fel. A *Példabeszédek*, *Énekek éneke* és *Predikátor* könyveire nézve fenntartja a Salamoni szerzőséget s azt állítja, hogy csak kevés pótlék van azokban, a mely pótléket is kevéssel a Salamon ideje után írták. A *Siralmaikat* Jeremiás írta s ebben a költő-próféta — Varga szerint — Jeruzsálemnek és a templomnak Nabugodonozor által való elpusztítását siratja.

Az *új-testamentomi könyvek* eredetéről, azok összegyűjtéséről, másik művében: „Az új-testamentomi szent könyvek kritika históriája és hermeneutikája“ első részében szól Varga István. Ez a műve már kevésbé rendszeres, itt az egyes iratok keletkezését nem látja szükségesnek egyenként tárgyalni, mert abban a meggyőződésben van, hogy azok mind czimszerűek, apostoli eredetűek.

Mindazonáltal azokat az iratokat, a melyeknek

apostoli eredete felől már a régi egyházi tanítók közül is többen kétségben voltak, — mint a Zsidókhoz írt levél, Péter 2. János 2. és 3. Jakab és Judás levelei — külön tárgyalja s igyekezik kimutatni, hogy ezek valóságos apostoli eredetű iratok.

Hogy az új-szövetségi könyvek a római császárság uralkodásának első századában irattak, azt — Varga szerint — az mutatja, hogy egyikben sincs semmi nyoma a későbbi időknek, sőt mindeniken fel lehet ismerni a régi szint s a császárság első századának időszakát. Egyébként az új-szövetségi iratok authenticájának bizonyosságai szerinte a következők: 1. Született zsidók írták, mert mindenik azt mutatja, hogy írójának „elméjében az ó-testamentomi szövegek forogtak.“ 2. Zsidó-görög nyelven kellett iratniok; s ez felismerhető az iratokon. 3. A szerzők egyszerűségének kellett azokon látszani — ez is meglátszik az iratok tartalmán. 4. Valóságos eredetre mutat végül az is, hogy a külső történetet sok helyen említik az írók.

Nyilvánvaló tehát és minden kétséget kizár az, hogy az új szövetségi iratok Istentől ihletett férfiak, az apostolok által irattak és pedig egytől-egyig — a Varga felfogása szerint.

Összegyűjtésökről úgy vélekedik, hogy a gyülekezetek, a melyekhez az egyes iratok intéztettek, elküldték azokat a közellévő gyülekezetekhez elolvasás és leírás végett; ezek szintén mintegy a szívesség viszonzásául rendelkezésökre bocsátották amazoknak az ő iratjaikat. Így egyes apróbb gyűjtemények keletkeztek, s ezekből állítottatott már össze az új-szövetségi kánon; de hogy ez mikor történt meg? arra biztos adatunk nincs. Hogy Origenes előtt már jóval összegyűjtettek az iratok, azt az Origenens munkája bizonyítja, a melyet Eusebius közöl az ő egyháztörténetében s a melyben az új testamentomi könyvek név szerint említve vannak s számuk ugyanannyi, mint a mai kánonban. Különben Varga I. azt hiszi, hogy az új-szövetségi iratok gyűjtése mindjárt az apostoli korban megkezdődött s Eusebius és Photius után állítja, hogy a kánon összegyűjtését maga János apostol kezdte meg a három evangyéliomnak a magáéval való egybefoglalása által.

Az új testamentom szövegét épúgy, mint az ó-szövetségét, romlottnak, helyel-hellyel betoldásokkal tarkítottnak mondja, a minek oka a sokszoros leírás és talán a szándékos elferdítés is. Ezen hibák felderítésére nézve első eszköznek tartja a régi kéziratokat, aztán a régi fordításokat, az egyházi írók műveiben található idézeteket és végül az új-testamentom kritikai kiadásait. Ezen segédeszközöket részletesen tárgyalja s főleg a fordításokról szóló rész egészen kimerítő.

De habár az új-szövetségi kritikus mindezeket az eszközöket felhasználja is, az eredeti textus pontosan nem állapítható meg többé, hanem csak hozzávetőlegesen.

(Folyt. köv.)

Pósa Péter.

Ideál.

Nem is olyan merész álom,
Mi után én egyre vágyom.
Kincs, hír, gyönyör mit ér nekem,
Ha vágyam el nem érhelem.

*Kicsiny falun kicsiny helyet,
Valahol a templom mellett,
Ezt kívánok kérve, várva,
Bár bételne szívem vágya!*

*Hivogató harangszóra
Egybegyűlve égi szóra,
Lelkem égbe repülne fel
Ahitattal, szeretettel.*

*Ha kisdedeket hoznának,
Uj tagokat a hazának,
Az egyháznak új hívőket,
Hogy keresztlejem meg őket:*

*Fellekintve a nagy égre
Könyörögnék buzgón érte
Az Istenség szent nevével,
Hívők közé úgy venném fel.*

*Ha jönne egy szerető pár,
Ki áldást az Istentől vár,
Kezeiket összetenném,
A hűségre úgy eskelném.*

*Inteném a jóra, szépre,
Szeretetre és hűségre,
Elmondanám, hogy a béke
Minden család dísze, éke.*

*Vagy, ha bús, szomorú szívvel
Reményt vesztett szüle hív el.
Könnyet ejtve fia vesztén,
Hív, hogy őtet eltemetném:*

*Reményünknek erős szálán
Hit szavával égbe szállván,
Biztató szót szólna ajkam,
Hogy bús szívét vigasztaljam.*

*Egy Istent tisztelve, félve,
A nép közt, a népért élve,
Vigadnék a vigadókkal,
De sírnék is a sírókkal.*

*És ha vigan látnám népem,
Olyan jól esnék az nekem,
Örülne a szívem, lelkem,
Hogy egy boldog tanyát leltem.*

*Nem is olyan merész álom,
Mi után én egyre vágyom!
. . . Üres, sivár lesz életem,
Ha vágyam el nem érhetem.*

Barcsa Endre.

TÁRCZA.

A mit a szekrény beszél.

(Folytatás és vége.)

S ekkor a halottra tévedt tekintete.

Különös. — Szinte elfelejtette a nagy gondolkozásban. Boszantani kezdte, hogy a helyett, hogy sirva borúlna a holt testre — mint az már ilyenkor legalább is szokás — ő itt higgadtan, nyugodtan gondolkodik s szárazon fontolgatja az eseményeket.

Pedig volna oka sirni.

De nem. Még csak sajnálni sem tudja szive mélyéből, nemhogy megsiratná.

Most nem érez szánalmat, csak valami végtelen, kitörölhetetlen gyűlöletet az iránt az imént szónokló férfi iránt, ki mindennek az oka . . . Mert világos, hogy ő okozta ezt. A ki olyan szép, daliás, erős s ki oly elérhetetlen távolban fekszik tőle . . . Igen, most már tisztán lát. E szomorú arcú, csengő szavú férfi meghódította behizelgő hangjával jegyese szívét s mert a leány látta, mily végtelen nagy ür választja el őket egymástól, nem akart így örökös boldogtalanságban s szive mélyén egy forró, eltitkolt érzelem folytonos rejtegetésével tovább élni.

És ő mily tiszteletteljes bámulattal tudott e férfira nézni! . . .

De most már gyűlöli, utálja halálos gyűlölettel s nem nyugszik addig, míg meg nem boszúlja magát valahogy! . . .

Dúlt kedélylyel sietett haza.

Mily jól esik, hogy van egy rokon kebel, egy szerető édes anya, kinek kipanaszolhatja magát, ki együtt osztozik örömeiben és bánatában.

Mire hazaért, már rég besötétedett. Anyja épp akkor adta ki a rendeletet a cselédnek, hogy a vendég-házban rakjon tüzet s vesse meg az ágyat. Tudta mindjárt, hogy Kossuth az, kinek számára az intézkedés történt, bár mikor a szobában belépett, nem látta őt sehol. Anyja egyedül volt s mikor Gábort meglátta, távozni készült, a nélkül, hogy csak egy szót is szólt volna hozzá . . .

Hozzálépett. Szertartásszerűleg elővette a levelet, mit jegyese irt s oda nyújtotta neki e szavakkal:

— Már vége. Mire odaértem, már nem élt. A szívet lőtte keresztül.

Azt hitte, hogy anyja e szavakra sirva fog reá borúlni. De nem. Néhány csepp kiesett szeméből, mit nem tudott visszafojtani. Majd letörölve könyeit, szárazon így szólt hozzá:

— Te magad voltál az oka.

Gábor ijedten tekintet reá.

— De anyám, hát maga is. . .

— Igen, ő méltán félhetett a te gyengeségedtől.

Mert neked már régen ott kellene lenned a csatatéren. Mig a haza a legnagyobb veszélyben forog, te itthon semmittevással töltöd az időt. Nagyon szégyelhetted gyávaságodat. Fiam, nekem is igen sokat kell pirúlnom miattad.

Gábor úgy érezte, forogni kezd vele a föld. Tehát még az anyja is ellene van. Ez a csapás a másiknál is erősebb, hisz' anyját jegyesénél is jobban szereti. S ő szégyenére van édes anyjának.

Nem szólt semmit, csak kitámolygott a szobából.

Bement a maga szobájába s ott járkált fel és alá egész éjszaka. Nem tudott aludni.

Mellette volt a vendégháló, melyben Kossuth szállásolva volt. Ő sem feküdt le egész éjszaka s Gábor hallotta, a mint olykor-olykor felkelt az asztaltól s járkálni kezdett. Szeretett volna hozzá bemenni, de nem mert. Most, hogy e férfi közelében érezte magát, újra előfogta valami babonás félelem. Csak az ajtót kellett volna kinyitnia. Sokszor már a kilincsre tette a kezét, de csak visszajött megint. Azt gondolta, hogy Kossuth majd csak megúnja valamikor a kopogását hallgatni s kiszól. De nem történt az sem.

Végre reggel fele belépett a szobába Kossuth. Ott állott előtte, kit anynyira kívánt látni s kinek annyira akart valamit mon dani. Hogy mit azt ugyan maga sem tudta, csak úgy érezte, hogy beszélni kell vele.

S mikor maga előtt látta a várva várt alakot, újra elővette a remegés s egy szót sem tudott szólani, csak állt ott szótlanul s megint azt érezte, hogy lábaihoz szeretne borúlni e férfinak . . .

Végre az megszólalt :

— Maga nem aludt egész éjjel. Mért nem feküdt le ?
Fiatal embernek kár rontania magát az éjszakázással !

Gábornak valamennyire megjött a bátorsága :

— Értem nem kár, mondotta. De a kormányzó úr szintén fenn volt egész éjszaka.

— Az más.

— De hiszen most is igen rosszul néz ki. Olyan sápadt mint a fal s látszik, hogy nagyon ki van merülve.

— Nem tesz semmit. Halaszthatatlan dolgaim voltak. De különben is *csúnya dolog lenne puha párnák közt nyugodtan aludnom akkor, mikor tudom, hogy honfitársaim közül százan meg százan töltik az éjszakát kint a hideg pusztán, fedél nélkül, esetleg az ellenségtől üzelve.*

— Gábor csak most látta a férfit a maga lelki nagyságában s most tudta még csak igazán bámúlni és tisztelni. Oh, mennyivel magasabban áll ő nála. Ő nyugodtan tudta eddig nézni és hallgatni a küzdő haza jajgatását s honfitársai fáradozását. De véget szakít e gyáva respektusnak ! Oda áll ő is a küzdők közé s harcolni fog teljes erejével.

Szent esküt tett magában, hogy utolsó csepp vérét is a hazának fogja szentelni, csak hogy pótolja, a mit eddig elmulasztott.

* * *

S aztán elment ő is, mint a többi. Harcolt, miként a többi. Hőstetteket vitt véghez, mint a többi. S akárhányszor nézett a halál torkába, mint a többi. Mert mind hős volt az, mind egy-egy félisten. Kossuthtól a lehető legtávolabb igyekezett jutni, hogy miért, azt már tudjuk. S ezért elment Erdélybe, Bem apó parancsnoksága alá. Kezdte mint közlegény s végezte mint ezredes. Oh, akkor igen sok alkalom kínálkozott a vitézség kimutatására !

IV.

S azután csend lett újra. De ez a csend irtóztatóbb volt a legvéresebb ütközet siketítő zajánál. Félelmetes, zsidbasztó, lélekölő csend, melynek átkos, iszonyú nyugalma nem zavarta semmi. Csak olykor hallatszott egy-egy éles, velőtrázó sikoltás. Talán valami haldokló oroszán végső vergődése ; vagy talán a hullán veszekedő hiénák borzongató ordítása. A szegény földműves, ki kint szántott a mezőn, ilyenkor rémülten dugta be a fülét s otthagya ekét, ökröt, mindent, ijedve szaladt haza házába s annak is legelrejtettebb zugába s ott hánytta magára a keresztet, de még így is hallani vélte a sikoltozó hangot.

Megtörtént a világsi fegyverletétel. Mikor Gábor tudtára adta ezt a legénységnek, másnap reggelre az mind elszéledt. Csak a tisztek maradtak ott. Még szerencse, hogy a zászlót ott hagyták.

Gábor megfogadtatta az ott maradtakkal, hogy e zászló mellett utolsó csepp vérükig kitartanak s nem hagyják cserben őt. A tisztek mind hangosan mondták utána az esküt. Nem volt azok közt egy sem kivetni való !

Másnap aztán a tisztek élén, kezében a zászlóval, beállított Bemhez :

— Tábornok úr, szólott hozzá, a legénység egy szálíg megszökött. De itt hagyták a zászlót s mi megfogadtuk, hogy e zászló mellett utolsó csepp vérünkig kitartunk ! Vegye hát pártfogásába, kérjük, e zászlót s vezessen vele bennünket akárhová, mi mindenüvé követni fogjuk.

Bem apóról az van feljegyezve, hogy nagyon kuruca ember volt. Nem tudom, igaz volt-e ; de az tény, hogy e jelenet hatása alatt roppantúl elérzékenyedett. Két könnycseppet törült ki szürke szeméből s remegő hangon a következőket mondta :

— Fiatal barátaim ! Magok még nagyon fiatalok, kár lenne értök. Inkább egy más dolgot bizok én magukra. Ma kaptam Kossuthtól levelet, melyben írja, hogy ő elhagyja a hazát, elmegy bujdosni, tehát kér, kísérem el én is őt e nagy útjára. De én nem megyek. Nem meheték, mert én mindig hiszem, hogy ügyünket még meg lehet menteni. Nagyon kérem tehát önöket, men-tenek helyettem, képviseljenek engem. Azt hiszem, nem bízhatom jobbakra a képviselőtet.

Nem lehetett ellene tiltakozni.

A tábornok megmondta, hova kell menniök, útnak eresztette őket.

S így történt, hogy a mit Gábor babonás sejtelmével előre gondolt, az most bekövetkezett. Tehát ki kell vándorolni Kossuthal. S úgy örült, hogy nem őt terheli a felelősség, a miért elhagyja a hazát, mert hiszen ez neki parancsképen van kiadva. Roppant megkönnyeb-ült vele a lelkiismerete.

Mehádiánál érték utól a menekülő Kossuthot. Tehát már nem messze voltak az ország határától. Megérkezésükkor épp egy levél olvasásával volt Kossuth elfoglalva. Roppant örült, mikor megtudta, hogy Bem küldte őket.

— No nézzék csak ezt a levelet — szólta kis idő múlva — és olvassák — s odanyújtotta a kezébe tartott levelet.

Néhány sor volt az egész :

„Kormányzó úr ! Ströber Gedeon magyar embertől tudomásomra jutott, hogy mostan hol tartózkodnak s hogy elszándékoznak hagyni a hazát. Figyelmeztetem önöket, hogy ebbeli szándékukat igyekezzenek minél előbb teljesíteni, mert különben abba a helyzetbe fognak engem hozni, hogy kénytelen leszek Önt kíséretével együtt elfogni.
Alexejovics Iván, orosz törzstiszt.

U. i. E levelet titokban írom önnek. Nagy baj lenne, ha kitudódnék. Kérem tehát önt, ne mutassa legfeljebb csak hozzátartozóinak. A feljelentő, Ströber, megkapta a maga jól megérdemelt jutalmát : 25 kancsukát.“

A tisztek elsápadtak a levél olvasásakor. Micsoda különös eset ! Egy orosz védelmébe veszi őket akkor, a mikor egy magyar elárulni igyekszik ! Utálattal s mély haraggal gondoltak arra a korcs magyarra, ki ilyenre képes, nem gondolták, hogy még ilyen is történhetik. A legtöbb nem is hitte, hogy ez igaz lenne.

Csak Gábor tudta, hogy való ez, szégyenletes való.

Ő ismerte Stróbert, a szomszéd faluba való volt. De nem szólt erről senkinek. Csak maga tudta ezt s elhárította, hogy bosszút fog érte állani. Már tudta azt is, hogy hogyan. Nem fogja elhagyni a hazát, vissza fog térni, hogy bosszút állhasson.

S úgy is történt. Mikor Orsovánál Kossuthék csónakra szállottak, ő visszafordult s ment bevégezni kitűzött feladatát.

V.

Komor őszi idő volt. A nap napokig sem bukkant elő a felhők mögül. Pusztta, letarolt volt már a táj mindenütt; sehol egy biztató zöld, a hol a szem reményteljesen megpihenne.

A Szent-Mihály és K* között levő úton egy utas járkál fel és alá. Ugy látszik, mintha várna valakire. Szomorúan lecsüggeszti fejét, úgy, hogy a kalap karimája egészen eltakarja arcját.

Ugy látszik, már régebben itt járkálhat, mert néha türelmetlenül int kezével. Majd egészen K* alá vonul s megáll a legutolsó ház mögött.

Már kezd sötétedni az idő, pedig a napnak még biztosan fent kell lennie.

Végre egy alak bontakozik ki a házak közül.

A mint ezt amaz meglátja, neki ugrik s egy törrel kezében elkiáltja magát:

— Nyomorúlt! De gyalázatosan elárúltál bennünket, megtagadtad véreidet s ezért mást nem érdemelsz, minthogy, mint utonállót leszúrjalak!

De úgy látszik, ez nem sikerül neki egyszerre. A mint a megtámadott első ijedelméből felocsúdott, szinte tört kap elő s heves küzdelem fejlődik ki.

Végre az egyik nagyot hördül s hanyatt bukik a földre. Még egyet rándul s aztán — vége. A másik megáll fölötte s nyugodtan nézi kis ideig. Majd leveszi kalapját s mormogni kezd valamit, — talán imádságot.

A lemenő nap előbújik a felhők mögül s glóriával aranyozza meg vonásait. Most már rá lehet ismerni. Gábor az.

Valami isteni alaknak látszik így, a mint a nap glóriával vonja be magas alakját.

Egy darabig mormog s aztán úgy látszik, mintha ingadozni kezdene. Egyszer csak lebukik ő is oda a másik mellé a földre . . .

* * *

Mikor feleszmélt, még mindig ott volt a mezőn. Megvizsgálta sebeit. Bizony az elég nagy volt s még mindig folyt a vér belőle.

Nem tesz semmit. Addig még kibírja, Hisz' nem egyszer látta az elesett honvédektől, hogy tesznek, ha a csata végét látni akarják. Ugy tett ő is.

A sebre szoritotta erősen a kezét s lassan fölkel. Aztán megindult.

Van tán még valaki, a ki látni szeretné.

Talán megbocsátott az már azóta. Hisz ő jóvá tette, a mit elmulasztott.

Mikor a szobába benyitott, ott feküdt szegény anyja az ágyban.

De hogy meglátta fiát, kitérte karjait, felugrott az ágyból s örömmel szaladt feléje:

— Fiam, édes egyetlen fiam!

— Anyám, kedves jó anyám!

Sokáig tartott az ölelés. Mire vége volt, Gábor holtan terült el a földön. Az anyja sikoltva szaladt hozzá, de már akkor kilehelte lelkét.

. . . Szép idők voltak azok! Nem sajnálta senki piros vérével öntözni meg az édes anyaföldet, a drága magyar földet, nem senki, a kiben magyar vér forrott. Könnyű szívvel haltak akkor az emberek, a magyar

emberek azért az imádott, drága szép hazáért, a magyar hazának szent szabadságáért! Szép idők voltak azok! . . . Gyönyörűséges szép idők!

Igy olvastam én azokból a levelekből, melyek nagy bátyám szekrényében voltak elzárva.

Tóth Endre.

Munkás kérdésről.*

Tekintetes Jogász Egylet!

Mélyen tisztelt Uram!

Aktualis kérdéssel állok fel, az emberi társadalom jogi lételének, fenmaradásának kérdésével, olyannal, amely vajdútt, vajdútt és vajdútt fog az emberiség lételének első percétől addig, meg az egoizmus az örökre változhatatlanul alkotott belső lényeg alapja fog lenni! „Valamint a tenger örökké haboz ár és apály között, úgy hullámzik a népelet nyugalmas idők és válságok között; nyugalmas idők, hol az alak a tartalomnak teljesen megfelel; válságok, hol a megváltozott tartalom egy megváltozott alakot is képezni törekszik.” A mióta a keresztyén philantropicus felfogás a munkát jogaiba helyezte, a mióta a szabadság, az egyenlőség szendergő érzése ébredni kezdett, a mióta az emberi kutató szellem felocsúdott letargicus álmából: nincs rabszolga, nincs a lenézett munkára kenyszerített tömeg, mely a lélekben beoltott alaptermészet békoba verése által meg volt fosztva a teremtésből öröklött jogaitól! Hosszú, nehéz, kibontakozása volt ez az ókor chaoticus társadalmának. Az emberi jogok hirdetésének nagy alakjai, egy Plato egy Aristoteles, egy Thukidides és különösen a nemes lelkű Seneca ott keltek síkra a munka nemessége és a munkás szabadsága mellett, a hol a göröngyökhöz kötöttség megbénító hatalma leginkább sorvasztotta a haladásra teremtett társadalom testét! Nehéz volt küzdeniök egy megizmosodott világnézet erős épületével.

Jött aztán a középkor, a maga hullamzó folyamával; először rombolt, aztán alkotott, hogy újra rombolhasson! Jöttek új alakulások, új eszmék. A hűbériség kasztokat teremt; vannak hősök, nemesek, szabadok, göröngyhöz kötött jobbágyok. Van a feudalizmus természetén nyugvó — szabadságnak csúfolt függés, — van igazságosnak mondott kényszermunka! Így tart ez, míg egyszerre a szellemek villámai romba döntik ennek a társadalomnak épületeit is, tisztul a tespedő értelem, a munka mélyebb felfogásához, méltánylásához vezet a népek forradalma által teremtett új kor szelleme. Hosszú ezer esztendőknél munkája volt ez; de éppen ez által bizonyít önmaga mellett a végtére jogaiba lépő emberi teremtő erő, hogy képes mindenre, hogy megvívja a harcot az ég villámaival, hogy felfedezze, meghatározza útját a végtelenség csillagainak, hogy igyekszik beavatkozni magának az Istenségnek a titkaiba!

Minden létező és elképzelhető haladás a munka eredménye; nem kell-e tehát olyannak tekintenünk e munka alanyát, a ki a társadalomban betöltött szerepével az Utópiák megközelítése felé vezet az emberiséget?

Egy nagyszerű kialakulás az, mely eddig juttatja, ilyen magasra helyezi a munkát, mely megállapítja a munkás helyzetét az általános emberi egyenlőségben. Találóan hasonlítja Lecky ez egész kialakulást az ir mondásban előforduló kúthoz, „mely századokon át egy pompás város közepén el volt rejtve, míg egyszer egy hanyag kéz az ajtaját nyitva hagyá és a reggeli nap-

* A Jogász egyletben díjjal jutalmazott szabadelőadás.

fénye vizén tündökölt. Tüstént emelkedett a víz az ég felé, átrepeszté a falakat, melyek körülfogák, elárasztá a várost, mely körülvevé és vad zenében ég felé rohánván, ellenállhatatlan árajai a multnak templomait és palotáit elnyelék. — Ha munkás elnevezés alatt értjük minden alkotás alanyát, ha a szellemek határt nem ismerő törekvését is a mindennapi értelemben vett munkának minősítjük, csakugyan fenséges e szereplése a haladásnak. De mikor munkáskérdésről szólunk, tulajdonképen csak a technikai haladás által létesített erős iparnál *jáformán csak eszközül szolgáló bérmunkást* értjük és feladatunk is az lesz, hogy ezen osztály kialakulásával, helyzetével, törekvéseivel megismerkedjünk. Általánosán visszatérő felfogás a társadalmi gazdasági élet bölcseleinél, hogy szabadság, ipar és béke az újabb államtársadalmakban elválaszthatatlanul egymással össze vannak kötve és végleges főuralkodásuk egy *mozgalomtól* függ, melyet halogatni, de feltartóztatni sohasem lehet! És én úgy vélem, hogy e mozgalom soha másunnan ki nem indult és ki nem fog indulni, mint a gyárok füstölgő kéményei alól, a bányák sötét oduiból. A mióta a modern ipar a tökéletes gépek által a lehetőségig [értve lehetőség alatt a termelő képesség azon fokát, mely megfelel a fogyasztási képességnek] kiterjedett; ismét sajátos változás állott be a munkáról és a munkásról alkotott fogalmakban. A munka közfelfogás szerint egy olyan termelési tényező, mint akár a tőke, akár a természet. Nem gondolnak a gyakorlat szereplőjé arra, hogy a munka elválaszthatatlan az alanytól, az embertől [munka alatt általában csak emberi erő kifejtést értünk] ez pedig erkölcsi lény, nem eszköz, s mégis e munkát csak annyiban méltányolják, a mennyiben értéket meghatározottnak gondolják a munka által előállított termelvény ára szerint. Nem jönnek tehát beszámítás alá a munkásnak egyéni viszonyai, nagyobb szorgalma, ügyessége, vállalkozói leleményessége; népes családjá, nagyobb nyomora: meg állapítatik a munkabér azon különbség szerint, mely a termelvény előállítási költségei és ára között van. Kisebb már a munkakinálat (mely bevándorlás, vagy nagy szaporaság esetén nagyobb) és a munkakereslet (mely kivándorlás vagy járvány esetén nagyobb) befolyása a munkabérekre.

Pedig kétségtelen, hogy ezek a tényezők a minden humanus ember által tiszta értelemmel vallott nemes socialismus helyes mértéke szerint alkalmazandók. Ezért tartom én nagynak a classicus socialisták legkiválóbb alakját, Rodbertust, a ki a munkának teljes méltánylásával megállapítja a munkáskérdés megoldására talán legalkalmasabb rendszerét: a hires munkabérelméletet; megállapítja a normál idő és normal mű munka napokat, distingval szorgalmas és kevésbbé szorgalmas, ügyes és kevésbbé ügyes munkások között; megállapítja a normál munkát, a melyet egy közép tehetségű és közép-szorgalmú munkás egy normál munka nap alatt *összetes* egyenlő körülmények között végezni köteles. A nagyobb szorgalom által elért nagyobb eredményből részeltetni kívánja a munkást is, hogy ne csak a gyárosok, a tőkéssek zsírosodjanak a munkás szorgalmának gyümölcséből, hanem ők magok is jobb sorsra jussanak, hogy ez által elűzessék a tömegnyomor, munkás segítő egyesületek állitassanak fel s lehetővé legyen a jól felfogott társadalmi capillaritas. Az ő szellemében dolgozik, de más eredményekhez jut a triasz másik 2 alakja Marx és Lassale. Marx azonban munka elméletét általános *érték elméletében* adja s őt illetve rendszerét ismertetni mellőzhetőnek gondolom, Lassale ról pedig előadásom más részén lesz szó. Nemes ember érzéssel, kitűnő szakavatottsággal alkotta meg a maga munkabér elméletét Ri-

cardo; azonban a tanítványai által kifejtett, illetve tovább képzett tant félre értették.

Igaz, hogy alaptétele rideg, mert azt mondja, hogy a munka természetes ára azon ár, mely szükséges, hogy a munkások együtt véve képesek legyenek élni és fajukat fenntartani minden szaporodás és csökkenés nélkül.

Azonban a fenntart. költség nem változatlan összeg, hanem a haladással nagyobbak az az igények, szükségletek s ezekkel együtt emelkednek a munka bérek.

Uralkodó volt az elméletben a Joha Stuart Mill felfogása a munka bérekről, mely szerint *egy bizonyos időpontban egy bizonyos része a vagyonnak feltétlenül munka bérekre fordítatik*, csak hogy ez az összeg sem állandó, csak egy bizonyos időben, különben változik a műveltség hatása alatt alakuló életmód szerint.

És ez úttörők munkái, míg az elméleti gazdaságtant helyes eszmékkel ajándékozták meg, a gyakorlat rideg tudott maradni ezekkel a tanokkal szemben, mert sértették a gyárosok érdekeit, a mennyiben az eddiginél kétségtelenül jobb helyzetet kívánnak a munkásoknak; azonban a haladás fáklya fénye bevilágott a sötét munkás cellákba és kialakul egy radikális mozgalom, melynek eredményeként létesül a munkás osztály helyzetének szabályozása.

Deliberat

*

Ez a kialakulás a szabad ipar dicső földjén, Angolországban kezdődik. Igaz, hogy ez idők is előzte a nagy fr. forradalom, de ez nem tekinthető a munkás osztály forradalmának, ha az egész társadalmának Az 1835. esztendőt tarthatjuk olyannak, mint a melyben nyilatkozik a munkás osztály szabadság érzete s szerepe fontosságának tudatában kijelenti, hogy ő egy külön 3-ik osztályt képez, s ezzel megszakadt a polgárok és ipari munkások közötti kapcs, előbbi hozzájutott a parlamentben való részesedéshez s most már hatalmának tudatában még a fennmaradt közösséget is megszüntette. Így kritikuss helyzetbe jutott a munkás osztály. Nem volt senki, a ki az ő érdekeit képviselhette volna, nem volt szövetséges, ő maga pedig semmit sem tehetett a saját érdekében. De tett az angol közszellem, a humanus érzés, az emberi jogok mélyebb felfogása s ez övta meg Angolországot, hogy a brit munkás osztály soha forradalmi ábrándokba nem esett mert hiszen az Owen iskolája ilyenektől távol volt s különben is rövid élet után nyom nélkül tűnt el. Pedig volt itt javítani való a munkások helyzetében. Az a tény, hogy a mult század elején szédületes gyorsasággal haladt a gépek feltalálásával megsokszorosodott ipari tevékenység, épen Angliában annyira hogy pl. a manchesteri iskola egyenesen megvalósítandónak mondja ki azt az elvet, „hogy Angliában csak az ipari foglalkozások üzessenek és gabona csak úgy, mint virág, cserépbe ültetessék,” mondom ez a tény nem hozta azt magával, hogy a munkások helyzete javuljon — sőt ellenkezőleg — mivel az ipari munkások száma tetemesen meg szaporodott, a korlátlan munka kínálat a munkabéreket a lét minimumra szorította le. Ennek az okai különösen nemzetiségi viszonyokban keresendők. Nevezetesen az ir munkásoknak, alacsony műveltségi viszonyaiknál fogva legcsekélyebb szükségleteik voltak s így tömeges munkakinálatukkal a nagyobb műveltségű, tehát nagyobb igényű skót és angol munkásokat elnyomták; a munkabéreket tetemesen csökkentették.

De egy másik körülmény is közbenjátszott az angol munkások helyzete javításának szükségére. Az ipar rohamos fejlődésével a gép iparban különösen, új meg új termelési ágak jönnek létre; a melyeknél a munka nehézsége és olyan természete, mely bizonyos előzetes gya-

korlást tételez fel, a munkások nagy számát leszorítja a munka piacáról, szaporodtak a foglalkozás nélküliek, előállott a tömegnyomor s ez a társadalom lételének legfőbb ellensége.

Ekkor szólal meg a törvényhozás, ekkor veszi kezdetét a munkások helyzete megállapításának nagyszerű munkálata.

A szegények felsegélésére tett gondos intézkedések, törvények, melyek részint oltalmazó, részint jogositványt osztogató, részint a munkások testi és szellemi fejlődését előmozdító institutiokat teremtenek; munkás pénztárak; segély egyletek munkásbankok; hova megtakarított pénzüket könnyű eljárással helyezhetik a munkások; halálesetre való biztosítások könyveitése; gondoskodás közös munkás lakásokról; a munkások szellemi igényeinek kielégítésére szolgáló egyletek, olvasó helyek könyvtárak; sőt szórakozást nyújtó helyek, sétányok; teke asztalokkal, sakk játékkal berendezett üdülőhelyek a munkások számára, mind olyan intézkedések, melyek a munkának a köztudatban való megbecsüléséből, a munkásnak az emberi jogok teljességéhez való hozzájuttatásából származnak. És mind ezeket alkotja és szabályozza az angol törvényhozás.

Sőt létesít még egy ezeknél is eredményesebb és fontosabb intézményt az „*associatio*“ intézményét: azaz reábizza teljesen a munkások egy bizonyos szövetségére az ő ügyeik feltétlen szabad intézését; ezek vállalatokba bocsátkozhatnak, üzleteket köthetnek a társulással összerakott tőkékkel, egy ideális cooperatióban, boldogulások, megélhetősök minden feltételét biztosíthatják maguknak.

Egy ilyen associatio a pionierek associatioja. 1843-ban alakult 28 taggal, minden egyes tag egy font Sterling alaptőkét tett le. Egy ideig tőkéküket féltve őrizték; nem mertek üzletekbe bocsátkozni, félvén az esélyektől.

Igy pénzüket jóformán a keblökön melengetve, nem tudták növelni az alapot, egy tagnak jutott hetenként 2 pence járulék. Aztán később a vállalkozói szellem ébredésével üzletekhez fogtak, kiaknálták a conpencturákat, ipari vállalatokat létesítettek, ügyességgel rendkívüli szorgalmat fejtettek ki és 1896-ban egy év alatt üzleteiknek, gyáraiknak, helyiségeiknek *tiszta haszna* 1.08000 tallért tett ki. Rendkívül érdekes számok ezek 's kutattam utánok, hogy minő összegek lehetnek ezek ma, de nem került a kezembe egy adat sem, melyből kíváncsiságomat kielégíthettem volna.

Igy állottak az angol munkások már a múlt század második felében; így igyekeztek ott megoldani a társadalmi g. tan tudományának nehéz problémáját. Ezzel kétségtelenül a létező viszonyoknak megfelelően a legjobb eredményeket ért el a szabad Anglia; azonban a Malthus népességi tanával és a társadalmi viszonyok természetével összefüggésben itt is felemlíthetnénk az ijesztő szegénységet, a nyomor borzadalmas képeit: ezeknek oka azonban sociál-politikai kutatások körébe tartozik — s a proletariatus megszűntetése nem egy a munkás kérdés rendezésével, ez kitűzött feladatunk körén kívül esik.

Izék mindössze annyiban vannak összefüggésben a munkás kérdéssel, a mennyiben a munkások által nyomasztó gazdasági válságok esetén támasztott streikokra ezeknek a nyomora és kétségbeesése is rendszeresen befolyással van.

(Folyt. köv.)

Keresztessy Lajos.

CSARNOK.

Életünk.

*Hímes réten, vadvirágos völgyben
Tarka lepkét futva kergetünk
S építgetünk fényes légvárakat,
Míg kikelet mosolyg felettünk.*

*Am a tavaszt forró nyár váltja fel,
Nyár után jő hideg, őszi szél.
Hallgassuk csak! titokzatos hangon
Szomorú szél hogy miről beszél!?* . . .

*Azt suttogja: a pillangó elszállt,
Mi meg kopár tájon maradtunk;
De ha szívünk tiszta, lelkünk nyugodt,
Ősz fejjel is boldogok vagyunk.*

Omega.

Apám emlékeiből.

(1902 ápril. 25.)

*Három heti kinos jajgatások után
Megesett a szíved te gyilkoló hullám!
Visszaadtad nekünk a roncsolt tetemet,
Jaj! de ráismerni csak alig lehetett.*

*Házunkhoz kísérte a kin jajgatása,
Hogy az ősi fészek koporsóját lássa;
Sírtak a harangok, sirt egy falu népe:
Kimondhatatlan a család vesztesége...*

*Kivittük s átadtuk az örök álomnak,
Tengernyi gyászolók könnyei omoltak,
S mire harang, ének az utolsót sirta:
Felhantolva készen állt az apám sirja.*

*Domborúl a sírhant szemközt az ős házzal,
Szegény édes anyám néz ablakán által,
S naponként keserű könnyek közt sóhajtja:
„Oh! de végtelen nagy az Isten hatalma!”*

Szabó László.

BOLDOGSÁGRÓL . . .

*Boldogságról sohse tudtam,
Nem is énekeltem,
De most tudok s dalolok, mert
Boldogságra leltem.*

*Félek, a nagy boldogságot
Nem bírja meg lelkem, —
Drága kincsem, szép angyalom
Úl itt az ölemben.*

*Lehet tőlem, minek nekem
A fényes menyország, —
Ráborúlt a csillagos ég:
Átölelt a rózsám.*

*Dalolnék a boldogságról
S nem találok szókra, —
Belevész az ölelésbe,
Ezer édes csókba.*

Kétkó.

Mese egy kis medikusról.

Szelid, csupaszképzű fiú volt a kis Gyuri, a hogy Pestre felkerült medikusnak. Ábrándos, kék szemű, szőke hajú gyerek, kinek az arcán még friss volt az a hamvas pirosság, mit a kis város lehelt rája — még szinte ott rezgett rajta az édes anyja csókja s a szőke haját ott a homlokán, mintha az édes anyja választotta volna ketté. Szinte kirítt abból a szörnyeteg nagy városból s az ember a hogy nézte, a hogy megfigyelte, önkénytelenül a Beranger kis pásztora jutott az eszébe. Mint a vonatdübörgés az énekes madárkát riasztotta, nyugtalanította a lüktető élet örökös zaja; a keble elszorult a nagy bérkaszárnnyak láttára s hogy szemébe kifakadt a szomorúság s vágyódva nézett ki szobája ablakából a végtelen levegő égbe — a lelke suhogó szárnyával, siető szárnyával szállt vissza a kisvárosi házba, hol az ő jószágos édes anyja, egyetlen fiára gondol és imádkozik érte.

Mert a lelkét fogva tartotta az a kis szoba a ripsz bútorokkal, az elmosódó olajfestményekkel, meg a kanári madárral — aztán a rózsákat ott, a ház végén. A fülébe mintha mindig belécsengene az édes anyja intése. A nagy fiú ilyenkor olyan nevetségesen kis gyerekké sorzadt össze s marták, korbácsolták a képek, miket a visszaemlékezés beleégetett a lelkébe.

Ebben a levegőben, mely erkölcsstelenségből és kőszénfüstből, rosz emberi párából és némbánomságból sűrűsödött össze nagy lomha köddé — elfúltak az ábrándjai és illúziói elhullatták fonnyadt szirmaikat. Mert ábrándozni nagyon szeretett. Valami végletes, extrém közepszerűsége állt, a kutatás, a gondolkodás és az ábrándozás, a nemtörődöm észrevevés közt. Sokkal gyerekesebb volt, mintsem elemezte volna, a mi elébe akadt és sokkal intelligensebb, semhogy ne igyekezett volna megkülönböztetni. Az éleslátása háromoldalú prizma volt, melyen a valóság fehér fénye ragyogóra tört s mert lelkében élt ez a ragyogóra tört valóság, azt hitte, hogy a valóság maga is ragyogás . . .

A kollégáival nehezen tudott megbarátkozni. A szemét sértette a nagyvárosiasságok s az édes anyja nevelésén kifinomult jó izlése visszaborzadt a léhaságoktól, miket fitogtattak, ha nem is hensőségesek azok. Elpirult, ha frivol szavakkal élcelődtek és sárral dobálták a hótiszta márványszobrot, mit oltárra emelt gyerekes bohókásan naiv képzelete: a nőt.

*

Az asszonyt még nem ismerte. Csak a történelmi asszonyokat. Valami láz-féle, valami forrongás féle sokszor elérte — a szépséges Tündér Ionát, hattyú fogathban, fehér rózsák közt. Mikor a föld szinte kisugározta magából a szerelmes tavaszi lázat s a fakadó rügygyel együtt kipattan a vágy is: ilyenkor elmélázott órák hosszant, ragyogó szemekkel, lihegő ajakkal ott a kis rózsás kertben . . . Elfűlő, tikkadt csókok zsongó zenéje simogatta fülét halkán, lágyan; a hátát megborzongatta valami kimondhatatlan jóleső fájdalom, valami édes keserűség. Mig az alkony selymes puhasága, melegsége csókolta az arcát, várta az álmai királynéját, holdsugár ruhában, lebbenő léptekkel, ezüstösen — kaczagó hívásával, aranyos hajával, hogy jöjjön elébe. A ki csókolja, hogy fájjon s ajkát szorítsa, szíjja, mig kiserked-belőle a vér . . .

De ha látta a kisvárosa leányait, oly mindennapiaknak tűntek fel előtte. Hol a Sapphó észrbló szenvedélye, lehülni nemtudó vágyódása, önemésztő lángolása? Hol a Cleopatra izzó keleti láza, a Rozgonyi Cicelle vak

bátorsága — meg az ő édes anyja nagy szeretete, ragaszkodása? Azok többnyire sápkóros, vékony és többnyire kokett leányok! azt tapasztalta, hogy az életök csak végtelen hiúság és a szellemök csupa érzék. Ha nőt látott, mindig a történelmi asszonyokkal meg az édes anyjával mérte össze és velök szemben végtelen fogyatékosoknak és szivteleneknek találta őket . . .

Pedig kereste, lázasan várta az álmai Tündér Ionáját; mióta a kis városi gimnázium kis múzeumában látott egy képet: a hogy a habokból megszületik Aphrodité. Szinte felszitta magába a kép vonalait, színeit, az alak tőkélyét, búját és gyerekes vágyódás, bohókás ábránd hajtotta, verte azontúl. Várta, hogy eljőjön valamikor az Aphrodité édes hasonmása. A mosolygása, mintha ezüstös kaczagás volna, a szeme nézése mintha tündérmese volna, kaczagó beszéde mintha bűnös zene volna — és mégis legyen olyan, mintha . . . mintha nem az édes anyja volna.

— Ionának hívják?

— Igen. Honnét tudja?

— Engedjen meg, de valami belső, természetes ösztön kényszerített, hajtott, hogy megismerjem. Különösnek látszik, de magát ismertem, mielőtt meg se ismertem és vágyódtam maga után, mielőtt is láttam volna.

Sugár, délczeg termetű lány volt. A szeme sötét, mint a szén tőke, a haja szőke, mint az érett buzakalász. A nagy város valami férfias energiát növelt beléje s egy kis bizalmatlanságot. Ott lakott abban a bérkaszárnnyában, a hol a kis medikus és ő is a vidékről jött ide . . . Abból élt, hogy himezett. „Ma szemfedőt, holnap nászruhát.“ A szeme sugarát beleszötte azokba a finom, fehér szálakba s minden öltése hegyén egy ábrándja fakadt fel, fehéren és finoman, mint a himzése maga.

Ez a két ember eleitől fogva valami ösztönös vonzódást, vágyódást érzett egymás iránt. Összefonta, száz karjával átölelte őket a magány s a közös érzés: az idegenkedés ettől a szörnyeteg várostól s az epekedő vágyódás haza. Mindegyik megtalálta a lelkének kiegészítő részét a másikban: a leánynak férfias akarateréjét a fiú s a fiúnak lágy gyöngédségét, bohó olvadékonyságát a leány.

Valami különös vonzó meghittség, bizalmas bensőség fejlett ki köztük. Közönyös, gyerekes dolgokról, beszélgettek, ha együtt voltak s ha egymást egy napig nem látták, már levert, szomorú volt mindkettő. Ha egymást viszont láthatták, szerettek volna hangos ujjongásra fakadni, de csak általános frázisokat, udvarias szólásformákat morzsolat le az ajkuk. Később leküzdtek a társadalmi formákat és úgy éltek, mint két jó barát, vagy még inkább, mint két gyerek, kik „mamácskát“ játszanak. Hogy tiszta, átlátszó barátságuk létrejött, kifelé, másokkal szemben csak annál zárkózottabb lett mindkettő s csak egymással szemben, titkon mutattá meg ez a két lélek szive egész bensőségét, tisztaságát. Mint a lótvuszvirág, mely napfényen nem nyílik, csak mikor a bársonyos puha esti szellő suttog lágy szavakat, s a habokat csókolja a napsugár. Az édes anyja személye, fogalma volt az, melyben kereste egymást s a melyben meg is találta egymást ez a két lélek. A leánynak nem volt édes anyja s a hogy a fiú az övéről beszélt, túlómló rajongással, szentséges szent tisztelettel, a lány elhallgatta volna órák hosszant.

Egyszer csak . . . egy alkonyatkor történt. A nagyváros levegőjében kóválygott a ravasz szerelem láza s a fakadó tölgygyel együtt kipattant a vágy is. A levegő tele volt buja, fűszeres párával, mely a pórusokon át beszívargott a vérbe, hogy az tüzelt, lázadt. Együtt ül-

tek a leány szobájában s a hogy a lelke kiült nagy, selymes pillájú szemeiben, a fiún eddig sohasem érzett forróság vett erőt, melynek heve férfitá érlelte. Érezte, hogy a szeme ragyogóra válik, a halántéke lüktet a forróságtól, az ajka majd kicsattan a tüztől, a láztól és szomjasan majd eleped valami után. A szívébe beleharapott a gyönyör, mely lobogott, perzselt, hogy tűz ömlött el rajta és a teste beléje vonaglott. A lelke, a teste felolvadt ebben a vad érzéki forróságban és ittasan, mámorosan, vad szorítással ölelte magához a lányt és magába szívta a lehelletét és ajkára tapasztotta az ajkát és csókolta, míg kiserkedt belőle a vér.

A leány elriadt a fiú szemében lobogó tüztől, haloványan kibontakozott a karjaiból s mint a megrebbent madárkának, a keble lihegett a felindulástól és komolyan mondta: „Kovács, nagyon téved, ha kalandot keres és azt hiszi, hogy nálam talál. Feltételezek magában annyi jó ízlést, hogy ezentúl kerülni fog.“

Igazságtalanok voltak a szavai nagyon s ezt fájlalta, érezte a kis medikus, mikor elkecserevedve dőlt le szobájában a diványra s érezte a lány is, ki könybenúszó szemekkel állt egy helyben és várta, hogy visszajöjjön a másik. Sokkal gőgösebb volt mind a kettő, semhogy bocsánatot tudott volna kérni és a maga igazát sokkal inkább védő, mintsem erre nézve az első lépést bármelyikük megtette volna. Maga előtt mind a kettő elismerte, hogy hibás, de valami gyerekes, érzékeny büszkeséggel eltudták hallgattatni a lelkiismeretüket. Pedig a lány himzésének minden öltesenél egy könnycsepp fakadt fel s a gúnynak lelkében örökké ott sajgott az a jelenet.

Megfogadta magában százszor mindenik, hogy felkeresi a másikat, lecsókolja arczáról a szomorúságot és bohókás, gyerekes, napfényes jó kedvvel felszárítja a másik könnyeit . . . Mert, hogy az egyik sírt, a másik is sírt. Sokkal jobban ismerték egymást, semhogy nem lettek volna tisztában azzal, hogy a magok viseletök mindkettőjüknek fáj. De kinezni akarták magukat, megszólalni, korbácsolni a lelkeket, hogy bűnhődjék, vezekeljen.

— Házmaster úr, az Iluska nem lakik már itt?

— Nem, könyörgöm; még elsején elhurczolkodott.

A kis medikus fejére csapta a kalapját, a felöltőjét sietve magára vette és rohant — maga se tudta hová. Csak ki a végtelen utcák végtelen sorába, dübörgő zajba, kerengő zsvajba, míg fejében a gondolatok eltompúlnak s a lábai lerogynak valami szegletkőnél. Jaj, a zajgó nyüzsgő embersokaságban elveszett a nyoma annak a szőkehajú, fehér ruhás lánynak, kire ha sétálna . . . Istenem, bárcsak sétálni! Istenem, körülte mindennapi dolgát végzi, siet, sétál, léhaskodik, a szorgalom, a helyesség, a kalandszomj és ő lába nyomát keresi egy fehér ruhás, fehér arcú, szőkehajú lánynak. A szívet összefacsarja a keserűség — és ő különösnek találja, hogy körülötte nyugodtan folyik a köznapi élet és hogy az emberek nem tudják, hogy hol van az a fehér arcú, fehér ruhás, szőkehajú lány és hogy nem segítenek keresni néki. És várja, hogy valahol meglát egy finom, selyemszálat az aszfalton, mely elvezet ő hozzá, kihez hozzáfűzi az első szerelem aranyos fonala és hiába várja, hogy egy szegletnél egyszer csak elébe toppan, a nyakát körülfonja, az arczát gögyögetve, babusgatva simogassa az a fehér ruhás, fehér arcú, szőke hajú lány. Itt is, ott is sétálnak kaczagó párok, az arczokról sugárzik a boldogság, a hogy egymáshoz simulnak . . . Óh Istenem csak rátalálna!

Rá is talált. Lázás kutatás, hosszú idő után, de rátalált. Ott feküdt a lány a bonczterem széles, nagy

asztalán, a haja szőke, szederjes a teste. Most hozta be a szolgál, ki hullákat szállít az anatómiai előadásokra. Kovács medikus, mikor meglátta, csak azt érezte, mintha valami sulyos kövel nagyon, nagyon fejére csaptak volna s aztán hülna, hülna, mig belezuhanna egy nagy vízbe, hol felette összecsapnak a hullámok.

Körülte egy kicsit megindultan, egy kicsit közömbösen beszélgettek a kollegái s egy ellenszenvesen elegáns alak ájtatos hangon, melyben jó csomó sértő, brutális indiszkréczió volt, mormolta:

— Szegény Ilus! Uram bocsás meg néki, mert sokat szeretett.

Künt hült az eső és fényes cseppekbenpergett végig a nagy ablak táblákon, Az a sok-sok csepp mind begyűlt a Kovács Gyuri két szemébe.

Binét Menyhért.

EGYLETI ÉLET.

Jogászegylet. Amint már említettük a sárospataki jogász ifjúság az önmunkásság, a tudományos tevékenység ébrentartása, az önképzés eszközölhetése és más nemes célokból ez idén is megalakította a „Sárospataki főiskolai jogászegylet“-et. Ennek működéséből különösen kiemelkedik az a szépen sikerült ünnepély, melylyel a hazafias jogász ifjúság a szabadság vértanuinak emlékét október 6-án megünnepelte. Az önképzés terén az eddigiekből arra lehet következtetni, hogy a jogászegylet czidői működése nemcsak a munkák nagy számáról, hanem inkább azok belső becséről lesz nevezetes, legalább erre enged következtetni az eddigi két szabadelőadás és a lefolyt vitaverseny. Egyik a Keresztési Lajosé a „Munkáskérdés“-ről, melynél a szép előadást a jogászegylet 10 koronával jutalmazta, s mivel a lelkiismeretes és tanulmányozásra valló munka méltán foglalhat helyet a jogászegylet ismeretterjesztő munkái között azt a jogászegylet szintén 10 korona jutalomban részesítette. A másik Nagy Zsigmondnak a „Termelési tényezők“-ről foglalkozó szabadelőadása. A szónoklat formáinak minden tekintetben megfelelő élvezetes előadás az egylet 10 koronával díjazta. A vita-verseny is egyik nagy-szerű mozzanata volt az egylet eddigi működésének: Moskovits Mór és Keresztési Lajos mutatták meg szellemök harczképes erejét vitatkozván egymással az egylet legőszintébb tetszésnyilatkozata mellett; mindketten jutalomban részesültek. Ezek mellett azonban a közönség óhajának is igyekezett eleget tenni a jogászegylet s elhatározta, hogy f. hó 22-én vitatkozásal szavalattal és hangversenynyel egybekötött táncmulatságot rendez. Az ifjúsági élet terén jelentős a jogászegylet azon határozata, mely szerint a Hivatalos diáklapot és az egységes diákjelvényt megrendelte, ezáltal hozzájárult azon nagyfontosságú törekvésekhez, melyek a magyarországi diákság sajtó utján egyesítésére irányulnak s ezeket egységes jelvény útján kifejezésre is juttatják. Szép és nemes törekvések ezek s remélünk engedik, hogy a jogászegylet akkor, amikor az országos diákegységhez hozzájárul, nem fog megfélemedezni arról sem, hogy tagjaival szemben a méltányosság útjára lépve saját kebelében is megteremtse a régőhajtott egységet.

A „Hittanhallgatók egylete“ csendes munkálkodással végzi hivatását. A legközelebbi ülések kiemelkedőbb mozzanatait Szabó L. szavalata és Kovács L. felolvasása képezték. Amaz Szuhai Benedek „Gályarab“ című költeményének elszavalásával gyönyörködtette és ragadta magával a hallgatóságot jutalomképen az egylet szavallatát a megdicséres fokozatában részesítette; emez pedig „Tompai családi költészetéről“ tartott mély gondolkozásra valló, igazi szép költői nyelvű fel-

olvasást. A nov. 5-iki ülést, mint diszülést, az egylet a reformáció emlékének szentelte. Rövid volt, csendben folyt le, de jól esett lelkünknek, „aranyunk, tömjénünk, mirhánk nem lévén“ letenni szívünk égő áldozatát a kegyelet, hála oltárára. A 37 dicséret 1-ső verse együttes eléneklése után Pósa Péter mondotta el ihletett szívből jövő, magas szárnyalású pályanyertes alkalmi imáját, foglyúl ejtve s magával emelve a hallgatóságot az ő imádkozásra teremtett hangjával. Ezután Zajdó László tartott ünnepi beszédet „A mi tisztítóözünk“ czimmel, a tőle megszokott inagas, mély gondolatokat öltöztetve ékes ruházatba. A 37 dics. 2-ik v.-nek együttes eléneklésével végződött a kis ünnepély, a melyen újból „csillag jelent meg napkeleten“, hogy megmutassa a tévelygő emberiségnek az Istenhez vezető utat! Fontos mozzanat az egylet életében a nov. 5-iki közgyűlés azon egyhangú határozata, mely szerint az egylet a pünköst utáni napokban nagyobb szabású kirándulást tesz Erdélybe az ottani iskolák s diák-testvérek meglátogatása czéljából s e kirándulás költségeinek alapjául január hóban bált rendez. Az egylet ez évi pályatételei a következők: 1., Ima a ref. emlékünnepélyre. Díja 20 kor. Bead. hat. idő okt. 27. 2., Vallásos elbeszélés vagy költemény. D. 20 k. B. h. i. nov. 20. 3., Karácsonyi egyh. beszéd Ján. 12 46 felett. D. 30 k. B. h. i. decz. első szerdája. 4., Egyh. történetből. A magyar protestánsok hitvitázó irodalma 1691—1731 ig Díja 30 k. B. h. i. febr. 20. 5., Erk. tani: A rabszolgaság meg engedhető-e vagy nem erkölcsi szempontból. D. 30 k. B. h. i. márcz. első szerdája. 6., Új-szöv. isagógiai: A logos tan eredete és a 4-ik evangéliumban való kifejlődése. D. 30 k. B. h. i. ápril. 15. 7—8., Exegetikai és gyakorlati theologiai kérdések tárgya még nincs kitűzve. Díja mindkettőnek 30 k. B. h. i. amannak márczius 20, emennek a husvét utáni szorgalomszaknak első szerdája. 9—10—11. Ima, predikáció és vita versenyek, 30—30 k. díjjal, a két előbbi szabad tárggyal, az utolsó később megállapítandó tétel felett és később megállapítandó időben.

A Magyar Irodalmi Önképző kör. Már letettünk róla, hogy ez az egylet a jelen iskolai évben megalakuljon, mert az akad. közigazgató által a főiskolai egyletek megalakítására kitűzött határidőn belül semmi jelét nem adta annak, hogy munkálkodását ez évben is folytatni akarná. És most az egyletnek régi ügybuzgó tagjai végre mégis felkarolván az eddig mellőzött egylet ügyeit, az egyletet a beiratkozott nagy számú tagok közreműködésével f. hó 9-én a legszebb egyetértéssel megalakították a következőképen: Tanár-elnök lett dr. Tüdős István, az egyletnek régi tevékeny és szeretett elnöke, alelnök: Zajdó László IV. theol. titkár: Moskovits Mór III. jh., főjegyző: Mikola Gyula II. jh., pénztáros: Porzsolt Ernő II. theol., ellenőr: Bálint Dezső II. theol. aljegyző: Binéth Menyhért I. jh. F. hó 15-én tartotta meg az egylet első gyűlését, melyen Batta Miklós, Barcsa Endre és László Kálmán szerepeltek a közgyűlés elismerése mellett. A pálya-tételek megállapítását a gyűlés az állandó bizottságra bízta.

A gimn. Erdélyi önk. kör noha megtehetné, mert alapja volna, nem dicsekszik mégsem! A hangya szorgalomnak, az odaadó munkásságnak jutalma önmagában van. A hol a méhraj száll virágról-virágra mézet gyűjtögetve; a hol az önzetlen munkakedv jól eső zsbongása hangzik; a hol a szívek dobognak melegen, hangosan, s lelkesednek őszintén, bohókás lázzal; ott nincs szükség a kérdés nagyhangú nyilatkozataira, a hívalkodás utcai falragaszaira, dicsekvő szózatára... Visszatetszést szűl a dobpergés ott csupán a hol a száraz tények szűkszavúságával is megelégszenek. Az okt. 31-én lejárt pályázatra beérkezett s költemény most van a titkos szavazás útján megválasztott bíráló bizottság kezei között. A nov. 1-én tartott ülésen Szabolcska Mihálynak: „A magyar pap“ czimű legendáját szavalta Éles István VIII. o. t. elemzéssel egybekötve. Szaválás megdicsérve a közgyűlés, elemzését pedig emlékkönyvbe vette. A nov. 3-iki ülésen a szavalatok megbirálása

után a „Románéz“ czimű költemény és annak bírálata oivasztatott fel! Ezek közül azonban egyik sem birt felemelkedni arra a magaslatra, a melyre és a mely mellé a társulat elismerése koszoruját szokta tenni!

LAPSZEMLE.

A „Közlöny“, mely az összes magyarországi prot. theológiai hivatalos lapja, úgy látjuk, nem halad azon az úton, melyet irányául, czéljául tűzött ki és a magyarországi prot. theológiai hivatalos lapja lévén — ki is kellett tűznie, azt ugyanis, hogy a „prot. theológusok között a testvéries viszonyt fentartsa, azt ápolja és erősítse,“ mert pl. 4. számában olyan cikket is közöl, melyben a névtelen „levélíró“ — elég kiméletlenül — sértő czélzásokat tesz arra a testvér theológiai intézetre, melynek a „Közlöny“ szintén hivatalos lapja és a mely annak a lapnak fentartásához szintén hozzájárul. És a „Közlöny“ hasábjain e fajta kiméletlen támadás nem is első ízben történik! A mit itt írunk, az nem az érdekelteknek a megjegyzése, hanem csak a mi véleményünk a „Közlöny“-ről, mely máskülönbben tartalmaz, ügyesen szerkesztett lap.

Debreceni Főiskolai Lapok ez évi számai teljesen megfelelnek azoknak az igényeknek és várakozásoknak, melyek egy ifjúsági laphoz fűződhetnek. Tartalmas, eleven, változatos és szókimondó. Szemléltető képet nyújt a testvériskola ifjúságának munkálkodását, mozgalmait illetőleg. Szépirodalmi része is méltó a lap általános niveaujához.

Egyetemi Lapok (Kolozsvár). Szerkeszti: Ravasz László, főmunkatársak: ifj. Bartók György és Benke Antal. Régen vártuk e lap megjelenését s most kezünkben van. Hozzákött reményünkben nem csalódtunk meg. Tartalmas lap, értékes cikkekkel telve. Így ír a szerkesztő a beköszöntőben: „Nem csinálunk pártlapot, hanem azt akarjuk, hogy lapunk a kolozsvári ifjúság hű, őszinte tükrözője legyen. Az idén nincs köztünk pártoskodás. Politikánk az elismert, vagy még lappangó értékek felhasználása * Isten segítségével haladjanak tovább a kijelölt úton!

HIREK.

— **Október 31.** Tanári karunk s ifjúságunk benső, vallásos érzelmekkel áldozott a világosság, igazság és lelkiismereti szabadság e magasztos ünnepének. Dél előtt 10 órakor csendült meg az imára hívó iskola-harang s a tanári kar az ifjúság élén bevonult az imaterembe, hol Pásztor Sámuel kitűnő orgonajátéka mellett hangzott el először az „Im bejöttünk nagy örömmel“ azután az áhitatteljes „Jövel szentlélek Uristen.“ Ez énekek elhangzása után Novák Lajos főiskolai lelkész mondott erőteljes, magas szárnyalású imát, emelkedett lélekkel, magasztos, benső odaadással. A 37-ik dics. 3-ik versének eléneklésével az istentisztelet beveződött. Délután fél 3 órakor kezdődött a valódi ünnepély. Szép számú közönség várta a műsor szereplőit. Először is az énekkar adott hangot erőteljes szárnyalásban „Rákóczy imájá“-nak; utána akadémiánk egyik büszkesége, lánglelkű s nagyrabecsült theol. tanára: Radácsi György emlékezett meg a reformáció jelentőségéről. Mélyreható, mélyen járó gondolatai s mintegy jószzerű előadása hatalmas szavakban tolmácsolta a lelkiismereten épült igaz hit győzelmét és az érzékeken alapuló, sötét homályban vergődő vallás jövője bukását; nagyhatású szavaival egészen lebilincselte hallgatóinak feszült figyelmét. Ezután Batta Miklós III. é. th. mutatta be Csabay Pál IV. th. pálya-

nyertes alkalmi ódáját, mely méltó elismerésre talált s melyre tüstént rázendült Luther szívetrázó, hatalmas éneke: „Erős várunk nekünk az Isten!” Majd Szabó László II. é. th. szavaltta el élénk tetszés mellett Szuhay Benedek: „A gályarab” cz. költeményét; utánna pedig László Sándor VII. o. tanuló Várady Antal „Judás”-át adta elő szép sikerrel. A szépen sikerült ünnepélyt az énekkar a „Gályarabok éneké”-vel fejezte be, mely ezúttal is megmutatta életrevalóságát. Egyszerű, de megható, megasztos és bensőségteljes volt ez ünnepély, mely erősebbé tette hitünket, megszentelte szívünket; s hallottuk a bátorító szózatot: „Ne féljete az azoktól, kik a testet megölik, a lelket meg nem ölhetik.” S mindig cseng a fülünkbe, hogy „az igazság elébb-utóbb diadalt arat.” (sz.)

— **Halálozás.** A halál angyala ismét egy ártatlan, kedves kis teremtést s vele annyi édes örömet rabolt el a legszeretőbb szülei szívektől! Dr. Meczner Sándor jogakadémiai tanárt és nejét borította gyászba 2 éves kis leányuknak: Rizuskának f. hó 15-én történt elhunyt. A szülői szívek fájdalmára küldjön az ég vigasztalást, a drága kis halottnak adjon a föld keble csendes nyugodalmat!

— **Gyorsiró tanfolyam.** Főiskolánkban néhány év óta szünetelt a Gyorsiró egyesület. Lapunk mult évi folyamában bővebben foglalkoztunk a gyorsírás hasznával és jelentőségével, mert szeretnénk volna, ha a gyorsírászat iránt, mint főleg az akadémiai hallgatókra nézve nehéz és fárasztó munka: a stúdiumírás megkönnyebbítésének eme kiváló segédeszköze iránt kedvet ébresztve, kivihető lett volna már az elmúlt esztendőben a Gyorsiró Egyesület megalakítása. Ha szavunk akkor kiáltószóként hangzott is el, most örömmel tapasztaljuk, hogy végre meg-hallgattattunk. Nem a régi Gyorsiró Egyesület kelt ugyan életre, de az a tanfolyam, melyet Hubay Bertalan theol. s. tanár létesített, lényegében csaknem ugyanaz. E napokban kaptunk a „Kolozsvári Egyetemi Gyorsirókörtől” egy lelkes felhívást a gyorsirókör megalakítására vonatkozólag, de akkor már nálunk a tanfolyam megalakult. Elnöke és vezetője Hubay Bertalan theol. s.-tanár, ki a beiratkozott 51 tagot nagy buzgósággal tanítja és hisszük, hogy munkálkodása nem is lesz eredmény nélkül való!

— **Az első lelkésképesítő vizsgálatra** a sárospataki theol. akadémián a következő írásbeli tételök tüzettek ki: 1. *Ó-szövetségi írásmagyarazatból*: Magyarazandó a Levitikusból az áldozati törvénykönyv (1—7. feje.); 2. *Ó-szövetségi vallástörténetből* (Biblika): A papság eredete és történeti kifejlődése az ó-szövetségben; 3. *Kerkölcstanból*: Összeegyeztethető-e a protestáns erkölcsi felfogással a keresztmisticus erkölcsi világnézet? 4. *Egyházi beszéd* irandó János 8. 12 alapján. Az 1—3. tételök közül szabadon lehet egyet választani, a 4. pedig mindenki által kidolgozandó és meg is tanulandó, mert a kápláni vizsgálaton el kell predikálni. A dolgozatokat fűzve, lapszámozva 1903. máj. 1-ig kell beadni a theol. akadémia hivatalban.

— **Múlt számunkban** hirdetett reformációi-óda-pályázaton a Novák Lajos akadémiai közigazgató által kitűzött 20 kor. díjat a beérkezett három munka közül a Csabay Pál IV. é. th. ódája nyerte el.

— **Ferenczy Árpád**, főiskolánk új jogi tanára, f. hó 1-én tartotta meg első előadását, melyen az akadémiai tanárok s az összes joghallgató ifjúság és a theol. hallgatói is szép számmal vettek részt s előadása végeztével a fiatal, tehetséges, rokonszenves új tanárt lelkesen megéljenzették. E helyről is szívélyesen üdvözljük az ifjúság nevében!

— **Jogász-estély.** A hosszú időn át tervezett s már egy ízben elhalasztott Jogász-estély f. hó 22-én tartott meg a városháza dísztermében. A terem ezúttal nem az eddig, jogászkortól megszokott fénynyel, pompá-

val, hanem egyszerű csinnal, de mégis előkelő izléssel volt feldiszipve. Helyből és a messze távolból összesereglett szép számú és diszes közönség hallgatta végig nagy érdeklődéssel és igazi élvezettel az ügyesen összeállított műsort s gyönyörködött a szereplők minden várakozást túlszárnyaló, presis előadásában. A Nemes Béla III. jh. által inspirált lélekkel írott és kifogástalan eleganciával előadott „Prológ” a költészet bűbajos varázsával hatott a lelkekre; a Korlát Endre IV. jh. és Keresztesy Lajos III. jh. között lefolyt vitatkozás „A nő emanczipációról” élénk kedvre hangolta a hallgatóságot, mindketten ügyesen, erősen védtek álláspontjukat, s a sziporkázó elme tűzjátékával tették a mulatságosságig vonzóvá tanulságos előadásukat; Nagy Elemér I. jh. Zempléni Árpád „Didó”-jából szavalt egy részletet szavalási talentumának művészi érvényre-juttatásával; Nagy László I. jh., Panka Károly II. jh., Nemes Aladár II. jh. és Farkas Dezső II. theol. által előadott „vonós négyes”-t viharos tapssal jutalmazta a hálás közönség; Tóth Endre II. jh. mesteri alakítású vizsgaválatával állandó derűtségben tartotta a hallgatóságot; végül Kiss László egyleti elnök néhány lelkes szóval az estély eddigi szellemi részét berekesztette s egyúttal további részét, a táncmulatságot lelkes éljenzés és tapsvihar között megnyitotta. Elkezdődött azután a táncz és folyt vigán, fiatalos jókedvvel egész éjjel s csak a reggeli órákban kezdett oszlani hazafelé az estély édes emlékeivel eltelve a fáradt közönség.

Szerkesztői üzenetek.

Kéziratot nem adunk vissza.

„Összel,” „Nekem teremtett Istenem!” Sem tartalmuk, sem nyelvezetük nem üti meg a mértéket.

L. G. Nekünk ilyen cikkekre nincs szükségünk, különben is gyenge stílusgyakorlat.

ifj. Zsoldos Benő Zombor. Cikkét nagy örömmel vettük s mostani számunkban hozzuk. Szives megemlékezését mindig köszönettel vesszük. Üdvözlét!

S. Gy. Putnok. Nem némúltál tán el örökre? Néha-néha gondolj ránk is! Üdv!

Debreczeni Főiskolai Lapok. A cserepéldányokat eddig is küldtük s ezután is küldjük rendszeren.

Pécsi Jogakadémiai Olvasókör. Ingyen példányt csak lap-társainknak küldünk, társintézetnek a rendes előfizetési díj mellett.

Marossy Bertalan (Paszab), Kovács Ferencz (Tálya), Csoma József (A.-Devecser), Peti Lőrincz (Bürüs-Várad), Finkey József (Miskolcz), Kérészy Barna (Tisza-Nána), Kazinczy Ferencz (S.-a.-Ujhely), Selmezbányai Akad. Kör, Filó Lajos (Nagy-Körös), Szepessy István (Sárospatak), előfizetésüket köszönettel nyugtázzuk.

Tartalom.

Zajdó László. „A mi tisztítótüziük. — ifj. Zsoldos Benő. „Egyetemi képzés és nemzeti jellem.” — ifj. Csabay Pál. „A reformáció emlékünnepe.” — Pósa Péter. „Varga István Sebestyén István és Dr. Ballagi Mór mint isagogusok.” — Barcsa Endre. „Ideál.” — Keresztessy Lajos. „A munkás kérdésről.” — Tóth Endre. „A mit a szekrény beszél.” — Omega. „Életünk.” — Szabó László. „Apám emlékeiből.” — Kétkő. „Boldogságról.” — Binét Menyhért. „Mese egy kis medikusról.” — „Egyleti élet.” — „Lapszemle.” — „Hirek.” — „Szerkesztői üzenetek.” — „Tartalom.”

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA: A „SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI-EGYLET.” — MEGJELEN HAVONKÉNT EGYSZER.

Szerkesztőség: Sárospatak, Főiskola, széniari hivatal.	Főszerkesztő: Farkas István.	Felelős szerkesztő: Zajdó László.	Előfizetési ár: Egész évre 4 korona. Félévre 2 korona.
Kiadóhivatal: Sárospatak, »Főiskolai könyvnyomda.«	Főmunkatársak: Ifj. Csabay Pál, Pósa Péter.		Az előfizetési összegek a »Sárospataki Ifjúsági Közlöny« szerkesztőségének küldendők.

Karácsony ünnepén.

„Egy gyermek születik nekünk, fiú adatik nekünk és az uralom az ő vállán leszen és hívják nevét . . . erős Jstennek, — örökkévalóság atyjának, békesség fejedelmének” . . . s mit a próféták prófétája jós lélekkel sejtett — valóra változott.

Távol innen — ezelőtt sok-sok évvel, — mikor *eljött az idők teljessége*, egy csendes téli éjszakán, kicsiny Betlehemben, egyszerü hajlékban, szegényes bölcsőben egy gyermek született. *Jsai törzséből egy virágszál nőtt ki*, kiben valóra vállott mindaz, mit a próféták lelke óhajtvá sejtett s remélve remélt; kinek születésében az egész földnek öröme lett!

Kit a választott nép, hosszú időn olyan epedve várt, — elérkezett végre.

Az éj csendjében, — feltűnést kerülve, a föld legegyszerűbb népének, — szegény pásztoroknak adják tudtul a hírt az Ur angyalai: *„Ma született nektek Megtartó, a Dávid városában.”*

És a Megtartóra valóban szükség volt; mert a választott nép *nagy sötétségben járt* s a nép vezérei: *hitetökké lettek. Mert a gonoszság felgerjedt, mint a tűz.* Emberi erő már nem volt elég a szabadításra, — ezernyi volt a bűn, a baj!

És Ő, az örök szeretet, nem akarván vesztünk, — emberré lett értünk! *Jstenségét tagadta meg, hogy emberré legyen s emberekért éljen! É tette a legnagyobb szeretet.*

Ezért volt szép — ezért örvendetes a karácsonyi üzenet. S a bűnös ember újból visszanyerte Édenét; a setétbenjáró helyes ösvényt talált. *Eljött az ezer bűnt és bajt meggyógyító.*

Ünnepek-ünnepe, várva-várt karácsony, újra megjövé! Hangzik ajkainkon ma is a pásztorok éneke: *„Dicsőség a magasságos mennyekben az Jstennek; békesség a földön és az emberekhez jóakarát.”*

Eljött hozzánk is a szabadító! S bizony szükségünk van reá. *„Rosz idöket élünk — nehéz napok járnak.”* Tanyát ver közöttünk most is ezernyi bűn . . . s köztük nem egy ma már erény számba megyen. A levegő telve elnyomottak titkolt sóhajával — gyakran számüzve van tőlünk a szeretet s ma is oly sok köztünk a szenvedő!

Jövel, jövel hát óh kedves vendég, nálunk szállj; — távoztasd el legalább egy napra mi tőlünk a gonoszt. Hallgattasd el ajkunkon a panaszt! Töröld le a könyvet a sírók szeméből!

Enyhítsd fájdalmát a súlyos betegnek; a szomorodott sziveket gyógyítsd s vigasztald meg! . . . *„Jövel hozzánk örök szeretet!”*

Ajkainkon pedig zendüljön az ének; olvadjon egygyé minden szív buzgó imája: *„Dicsőség magasságos mennyekben az Jstennek; békesség a földön és az emberekhez jóakarát.”*

Farkas Jstván.

Karácsonyi vágy.

Bethlehemnek egén zeng angyali ének;
„Dicséret, dicsőség az ég Istenének!”

* * *

Repülj óh én lelkem, repülj te is égig,
Hol az égi karok az Istent dicsérik.
Hagyd itt csak egy perczre a bűnös világot,
S oltsd el mérhetetlen, gyötrő szomjúságod.
Ott a Krisztus mellett megenyhülsz a kintul,
Mint a kevert arany a tűzben megtisztul.

De nem, óh én lelkem, ne szállj olyan messze,
Szemed vakító fény tengerébe veszne.
Nézd mily szelid fényű csillag gyl az égen,
Most is úgy mint egykor, valamikor régen.
Hátha a csillagfény a jászolig ér el,
Hátha az a csillag Jézushoz vezérel?! . . .

Óh én szegény lelkem, Krisztus ntán égve,
Ne menj csillag után, ne szállj fel az égre,
Ha nincs a szivedben, óh ha nem él benned,
Az ég dicső fiát hiába keresed.
Szállj magadba inkább s szivedet kitarva,
Borulj az Ur előtt buzgó hó imára!

Barcsa Endre.

Varga István, Sebestyén István és dr. Ballagi Mór mint isagogusok.

(Folytatás.)

A fentebbiekben kívántam ismertetni Varga István-
nak az ó- és új-szövetségi könyvekről való vélekedését,
idézett művei nyomán.

Ezekből kitűnik, hogy Varga István olyan isagogus
és bibliamagyarázó, a kiből párosulva van a 18. szá-
zadban megindult kritikai, szabadabb irányzat a régi
orthodox felfogással. Bár ő magát szabadelvűnek vallja,
a mennyiben kivészi magát az „orthodoxus theológusok”
közül, mégsem tarthatjuk őt egészen ilyennek. Előtte a
főczél: megmenteni a bibliai könyvek authentiáját. Ugy
látszik, fél attól, hogy a hitelesség feladásával megrendül
a keresztyén hit alapja s ezért nem mer a tiszta sza-
badelvű álláspontra helyezkedni. — Nem tud szabadulni
az ihletés gondolatától és ez megakadályozza őt az
igazság nyomozásában. Állítja ugyan, hogy a bibliai
könyvek (ó- és új-testamentum egyaránt) szövege meg-
romlott, abba sok tévedés, hiba csúszott be az idők
folyamán annyira, hogy a biblia teljes hitelű, eredeti szö-
vege többé ki sem nyomozható, de ezek mellett is erő-
sen védelmezi az egyes könyvek hitelességét és cím-
szerűségét.

A Genesisre és az Exodus 2 első fejezetére nézve
elfogadja a forrásművek használatát, de ezt szükségkép
el is kellett fogadnia, mert hiszen Mózes nagyon sokkal
későbbben élt a Genesisbeli történetek idejénél s így szem
és fültanuja nem lehetett azoknak s honnan merítette
volna azokat a történeteket, ha nem a hagyományokból

és forrásművekből? ha csak arra a teljesen orthodox
álláspontra nem helyezkedik, hogy Isten maga diktálta
Mózesnek. Azonban ennél tovább nem megy, pedig is-
meri már a Vater nézetét is, vagy legalább említi Exe-
getika theológia 364. oldalán az ő Commentárjait, a
melyben Vater az egész Exodus, Leviticus és Numerit
is különböző okmányokból készültnek mondja.

De ezt a Vater-féle töredékelméletet már nem meri
elfogadni, mert attól tart, hogy fel kell adnia a mózesi
szerzőségét, melynek megtartásáért küzd.

A többi történeti könyvekről elismeri, hogy mai
alakjukat nem állítólagos szerzőiktől nyerték, hanem
azoknak nagy részét még is abban az időben keletke-
zettek tartja, a melyben az előadott események történtek
s ezt szükségesnek látta a hitelesség megmentése cél-
jából.

Különben, mint isagogust, leginkább az Eichorn
tanítványának lehet tekinteni; ennek a véleményét fo-
gadja el a legtöbb esetben. Önálló véleménye különben
nincsen is Vargának, még a felsorolt felfogások közül
is alig mer valamelyikhez csatlakozni.

Fő jellemvonása az ingadozás, minek okát abban
kell keresnünk, hogy határponton állva nem mer sem
nagyon előre menni, sem a hátralépéshez nincsen kedve.
Leginkább jellemezhetjük őt, mint isagogust e pár szó-
val: „benne a tudós és az egyháztagnak küzdenek egymás-
sal, a mit amaz enged a tudománynak, ez mintegy
visszaveszi a felekezeti hittan javára; amannak szabad
röpülését ennek hivatalos hűsége akadályozza.” (Radácsi
György); vagyis, a mit jobb kézzel ad, azt a ballal vissza-
veszi.

Innen van aztán sok tekintetben sajátos felfogása.
Nem mer az egyház tana ellen tanítani, de nem akar
az orthodox felfogás mellett sem maradni. Emiatt aztán
sokszor ellentétbe jó önmagával. Bizonyos naivság is
észlelhető nála, főleg a nagy kérdéseknél. Így például a
Genesisre nézve általában elismeri, hogy forrásművek
alapján írta Mózes, de a „teremtés és eset históriájára”
is nem meri ezt kiterjeszteni. Úgy látszik, olyan nagy
kérdéseknek tekinti, hogy nem tartja ajánlatosnak meg-
bolygatni, attól félve, hogy így az egész biblia és a
keresztyén vallás tekintélye lerombolhatnák.

Általában erősen áll az Isteni kijelentés és ihletés
hite mellett s a csodás természetű történeteket nem is
igyekszik természetes úton megmagyarázni, sőt inkább
azokat ostromolja, kik ezt megtenni próbálják. (Pl. Jérikó
megvétele, Izsák megáldoztatása.)

Az új-szövetség könyveiről még kevésbbé mer
nyilatkozni s azoknak eredetét nem is kutatja, hanem
csatlakozik az egyházhoz állítván, hogy istentől ihletett
férfiak művei kivétel nélkül.

Ha az egyházi tan nem kötötte volna, a tudomá-
nyra nézve talán sokkal becsesebb munkát hagyha-
tott volna az utókorra. Munkája azonban így sem kicsiny-
lendő, nagy készütségnek, hosszas buvárkodásnak ered-
ménye az és e mellett még a magyar irodalomban út-
törő is. Korábban különben nagy és hasznos szolgálatot
tehetett, ma azonban a tudomány színvonalán alúl áll
már s így csak irodalomtörténeti értéke van. Minda-
mellett is sokat lehet tanulni belőle s főleg részletes re-
pertoriuma ma is útmutatóul szolgálhat az ily irányban
tanulmányozóknak. Annyit mindenesetre el kell ismer-
nünk, hogy az Exegetika theológia gyöngeségei és fogyatko-
zásai mellett is érdemes egy munka s ezzel maradandó
emléket állított magának a magyar protestáns irodalom-
történet lapjain. Mind e mai napig sincs ily rendszeres
és az egész tudomány anyagát felölelő kézikönyvünk.

II.

Sebestyén István.

Sebestyén István nemesi családból született 1761-ben Mező-Túron (Heves). Tanulmányait szülővárosában és Debreczenben végezte s ezután három évig rektor volt Kun-Szent-Miklóson. 1787-ben az egyházkerület beleegyezésével az odera-frankfurti egyetemre ment, hol 3 évet töltött. Hazájába térve a monori ev. ref. egyház választotta meg lelkészül s innen csakhamar a debreczeni theol. akadémia bibliamagyarázati tanszékére hivatott meg. Tíz évi tanárkodás után ismét lelkész lett s előbb a hajdú-böszörményi, majd a hajdú-szoboszlói, kecskeméti és monori egyházakban működött, mint hivatott lelképásztor. Hajlama újból a tanári pályára vitte s 1817-ben a pápai collegium theológiai tanszékére választott meg, a melyet 20 éven át töltött be nagy buzgósággal s előadásait nem csak a tanuló ifjúság, hanem a közönség is szép számmal látogatta, sőt kéziratait is lemásoltatta. 1837-ben már mint megtört agastyán. nyugalomba vonult s 1841-ben fejezte be életét.

Legkiválóbb munkája, melynek isagógusi és exegetai hírnevét köszönheti, a *Messiológia*, mely 1835-ben jelent meg Budán s „az ó-testamentumi szt. könyvekben meghirdetett Messiásról szóló nevezetesebb jövendölések” magyarázatát tartalmazza. Különben nagy írói tevékenységet fejtett ki a theológiai irodalom minden ágában, irt vallásbölcseleti, dogmatikai, egyháztörténeti, gyakorlati theológiai munkákat, de ezek legnagyobb része kéziratban maradt.

A *Messiológia* előszavában a mű céljára vonatkozólag azt mondja a szerző, hogy az a cél lebegett szeme előtt, miszerint a Messiásra vonatkozó nevezetesebb jövendölések tiszta és az eredeti zsidó nyelv szerint megvilágosított magyarázatát adja hallgatói: a theol. ifjúság kezébe. Szerinte a rövid theol. kurzus alatt az egész ó-szövetséget át nem tanulhatja az ifjú, szükséges tehát, hogy annak legfontosabb részleteit adjuk kezébe. Ilyen nagyon fontos részeknek mondja ő a messiatikus helyeket, „a melyekhez, ha járúlnak még a zsoltárok és némely szt. históriák és ezeket zsidó nyelven olvasta és exegesissal hallgatta az ifjú, igen megelégedhetni vele.”

A *Messiológia* nem rendszeres isagógikai munka, hanem inkább írásmagyarázat; isagógikai anyagot csak itt-ott találni benne, mindazáltal ezen műből megismerhetjük Sebestyén Istvánnak a biblia és annak egyes könyvei felől táplált vélekedését, habár nem minden könyvre vonatkozólag is.

A mű elején, mintegy bevezetesképpen néhány kérdéstről értekezik az író, úgymint: Mi a Messiás? miképen és mikor származott a Messiási eszme? hol kezdődnek az ó-testamentumi könyvekben a Messiásról való jövendölések? alkalmazhatók-e azok a Jézusra és beteltek-e a próféták jövendölései a Krisztusban!

Ezekre a kérdésekre mély tudással és sok ügyességgel felel meg az író, de már itt elárulja, hogy célja nem más, mint kibékíteni, összeegyeztetni a különböző irányú theológusok, nevezetesen a racionalisták és supranaturalisták véleményét és felfogását. Mindkét irányú nézetét előadja s részletesen foglalkozik úgy a racionalisták, mint a supranaturalisták álláspontja mellett felhozható érvekkel. Ő maga különben nem idegenkedik a ratisnaiista felfogástól sem, de a néptanításra igyekező s theológiát tanuló ifjúnak inkább ajánlja a supranaturalis felfogását és ezek értelme mellett való megmaradást, mint a kik a bibliamagyarázatban „a ratiót vagy természeti okosságot nem vetik meg s illendő

becsben és tekintetben tartják a grammatica historica magyarázatot” de ezeket alárendelik az apostoloktól és Jézustól adott magyarázatoknak. Legfőbb érve a supranaturalisták felfogása mellett való megmaradásra az, hogy így marad meg épségben „mind a Jézusnak, mind apostolainak becsülete” és hogy a rationalista felfogás könnyen vallástalanságra vezethet. mert e szerint az egész messiási eszme csupán csak emberi.

A supranaturalisták értelmében vallja tehát, hogy a messiási eszme keletkezése egészen a legelső patriarchák idejéig felviendő s azt isteni ígéretre viszi vissza, ellenében a rationalista theológusokkal, a kik azt tanítják, hogy a Messiás után való vágyakozást. reménységet a sok nyomorúság és szenvedés ébresztette fel a zsidó prófétákban akkor, a midőn a jelen viszontagságai között a fényes, a dicsőségteljes multra gondoltak vissza. A messiási eszme ezek szerint nem más, mint a próféták nemes patriotisínusának a teremtménye.

Megengedi azt is, hogy ezeknek felfogása is igaz marad abban az értelemben, hogy maga a „Messiás” név nem régibb a királyok idejénél.

Sebestyén István az ó-testamentomi könyvekben messiatikusoknak tartott helyeket 3 csoportra osztja. u. m. a Mózes könyveiben foglalt, a Dávid és Salamon idejében tett és a próféták könyveiben található jöven dölésekre.

(Folyt. köv.)

Pósa Péter.

Templomban.

Csüggött a nép ifjú papján,

Az ifjú pap lelkes ajkán

Egész szívvel, egy lélekkel . . .

— *Nem prédikált soha szebben.*

Beszélt szívből, tüsszel, szépen,

Uralgott a buzgó népen,

Láng sugárzott a szemekből . . .

— *Prédikált a szeretetről.*

Im' megcsuklott érczes hangja,

Erős szíve cserben hagyta,

Szava akadt, könnye pergett . . .

— *Házasúlo-párt hirdetett.*

ifj. Csabay Pál.

Munkás kérdésről.

(Folytatás.)

Németországban más irányokat is mutat a munkáskérdés megoldására célzó mozgalmak folyamata. A múlt század elején a városi polgárság — burgeren — szövetkezve a munkásokkal, együtt vívták ki jogaikat, egyenlőségüket, ezekkel együtt győzték le a bürokraciati. Következett volna most, hogy a munkás osztály helyzete javíttassék; ennek számára létesíttessék egy jobb jövő, mely eredményeiben biztos megélhetést nyújthatott volna a társadalom e legnagyobb osztályának, mely az emberiségnek majdnem a 90 %-át teszi. Azonban mint Angliában, itt is megtörtént az a hálátlan szereplése a burgereknek, hogy a mint uralmuk biztosítva volt, ott hagyták azokat a kik szövetségeseik voltak. Visszaesés áll be akkor a munkások helyzetében és

egész 1850-ig a régi elnyomott helyzetben voltak, sínlódtak. És csak ekkor veszi kezdetét az a reform, melynek végső stádiumában tisztán látjuk a német egység keresztülvitele után a munkás osztály helyzetének, teljes körülírását, törvények által megállapított állását.

Két irányu ez a reform nem úgy, mint Angliában. Ott rohanó irányban nem történt mozgalom. Igen, mert Anglia földje kívül esik a continensen; oda nem jutott el a francia reformerek minden létező állapotot megszüntetni akaró vad csata kiáltása; a fourierismus, mely a communismusnak is ördögi alakja, az anarchismusnak, a socialismusnak francia szellemben megfogalmazott, eszméi itt gyökeret nem verhettek. Ellenben Franciaország és Németország között nincsen Calais. csak Rajna Németország kereskedelme nem zárkozhatott el a szomszéd francziának fényűzési tárgyokban legmesszebb haladott iparától; az értükközés kikerülhetetlen volt, ennek oka az, hogy Németországban a francia forradalmi eszmék hatást keltettek és így ennek a hatása ként két irányban egy sima, haladó megalkuvó, kialakuló irányban és egy forradalmi irányban indult meg a reform. Az elsőt, a mértékletesen kialakuló javulást eredményezte az associatio, melynek itt szervező atyja Schulze, hirdetője Huber. A reform e részében olyan irányozat mutat, mint az angol associatio. Különbség, eltérés csak a módozatokban és eredményekben van, a mennyiben itt mégis nem találkozzunk a modern haladás oly tökéletes intézményeivel, mint Angliában de az elvitázhatatlan, hogy a kezdeményezés óta a német praktikus szellem, mind mélyebb alapon nyugodva, kiváló jelentőséget tulajdonít a társulás eredményeinek és manapság már csak a munkabérek skálájának megállapításánál van hátrább Angliánál. A Schulze által kezdeményezett társulás itt a következő főbb alakulásokat mutatja: vannak az ipari készítményekhez szükséges nyersanyag beszerzésére célzó trust szerű intézetek; vannak fogyasztási szövetkezetek, előlegezési és hitel egyesületek. Anyagiakban a legszebb eredményeket érték el, már a 60-as évek elején 200 egyesület állott rendelkezésére a munkásoknak, melyekben biztosították megélhetésüket és anyagi boldogulásukat, oly mértékben, hogy a nagy német társadalmi élet a streikok által meg nem rendíthetett és az időnként létrejövő válságok csak a gazdasági életben való tiszta látást, a fontos társadalmi érdekek megoldását tették lehetővé. Míg azonban Angliában ezen intézmények olyan természetűek, hogy ezek által nemcsak az anyagi előhaladás biztosított, hanem szellemi tekintetben is eljuttottek arra a fokozatra, a melyen ismerni és becsülni tudták a létező társadalom nagyszerű organismusát, addig Németországban hiányzott a *korlátokat teremtő, az öntudatban rejtő erő* mely a kedvezőtlenebb helyzetben levő munkások erőszakos mozgalmát, fanatikus rajongóknak forradalmi ábrándjait megakadályozhatta volna ugyannyira, hogy egy Marx classicus socialismusát, szép elveit, melyek az általános emberi boldogulás tökéletesen átgondolt lehetőségét mutatták be, félreértették és csak kezdeményező kellett, hogy magában a munkás osztályban benn levő hiba miatti kedvezőtlen helyzet szülte elégedetlenség radikális alakban nyilvánuljon.

És mikor Lassale Ferdinánd, a német socialdemokratia atyja és feje meg jelenik közöttük, gyűjtő szónoklataival maga köré gyűjti a munkás társadalmat s azokat a saját ügyének megnyeri, beszél nekik emberi jogairól, elnyomatásukról, megalakítja a „német munkás szövetség“-et (melynek elnöke volt) és ennek az élén követeli az államtól az önszegélyezés helyett, melynek intézményei szerinte nem célhoz vezető és különösen nem igazságosak, követeli — mondom — az állam ál-

tal való segélyezést, egészen Louis Blanc után haladva, állam hitelt akar nyújtani, s hogy ez valahogyan elérhető legyen a politikai állapotokon is változtatni akar, általános szavazati jogot követel, tekintetnélküli az értelmiségre és censusra. Szépitgetnének tehát akárhogyan a helyzetet tény az, hogy Lassale agitator szerepet játszik s az általa megkezdett munka halála után is folyik tovább és ha tanaitól később el is tértek, de azoknak a kedvezőtlen hatása meglátszik a német munkás szövetségben később előforduló zavarokban, melyek által folyton veszélyeztetve volt a teljes közösség és a jól megértett polgárisodásra való törekvés. Lassalenak az államhitelre és az általános szavazási jogra való felfogása nem helyeselhető semmiképen; amaz azért, mert nem áll az a felfogás, hogy a munkás államhitel nélkül tőkét nem gyűjthet és így ki van szolgáltatva a tőke uralmának, de áll az, hogyha volna államhitel, elernyedne a munkás akarateréje, szorgalma, mert támaszkodnék a hitelre s ez gazdasági tekintetben az államnak és a népnek a végpusztulását jelentené; emez a jog nem állhat meg azért, mert *nagyon socialitica* izű, s az ilyen teljes mértékben keresztülvitt egyenlőség volna a legéktelenebb igazságtalanság; mert nincs benne összhang, arány és egység! És azért nem lesz soha lehetővé, sem laesú, fokozatos, öntudatos haladás által, sem forradalmak útján a munkáskérdés ily szellemben megejtendő keresztülvitele, hiszen ez csak akkor volna az arányosság és igazságos méltányosság elvével összeegyeztethető, ha egyszerre csak ennek a földkerekségének minden lakója egyenlő vagyon felet rendelkeznék; de akkor is csak ideig óráig mert ez az állapot sem tartana sokáig; de ha tartana is, minthogy a gazdagság fogalma nem abszolút jellegű — csak relativ fogalom — azaz csak akkor mondhatom én magamat gazdagnak, ha vannak szegények is, mert ha minden ember egyenlő jó módban volna, semmi becse nem volna annak a jó módnak, mert nem tudna kényelmet biztosítani, mindenkinek magának kellene dolgait végezni; azért ilyen alapon e kérdést mint a hogy azt Lassale keresztülvinni óhajtotta: maga a megtestesült képtelenség.

És ha Lassale elvei nem célra vezetőek, nem keresztülvihetőek, vagy ha uralomra jutnak is, csak rövid életűek lehetnek, mint a hogy azt az élet megmutatta: nézzük kezdeményezésében, hatásában és eredményeiben a socialdemokráciát ott, hol annak testet öltött alakjai egy Danton, egy Marat, egy Robespierre voltak, ott, hol Louis Blanc állami munka rendezést követel, hol Irudhon a létező társadalom alapösztoneinek kiirtásáért küzd, hol Fourier minden emberi alakot és lényegét levetkőzve, féktelen vadságában maga az uralkodó Istenség ellen intéz merényletet.

(Folyt. köv.)

Keresztessy Lajos.

Megtelt hát . . .

Megtelt hát, megtelt csordúltig

A keserű üröm pohár.

Hányszor üritettem pedig,

Hányszor ittam fenéki már?!

Hányszor kértem pedig Istent

Jézus szavával, hányszor már,

Igy: „Atyám! ha lehetséges,

Múljk el tőlem e pohár.“

*Mért kell hát most újból, megint,
Mért kell nekem óh Istenem,
Lelket megölő csepjeit
Fenékgig kiürítenem ? !*

*Visszatérve messze földről,
Kiket itt hévvel szerettem :
Fejeiket elfordítva,
Némán futnak el mellettem.*

*A lányka is, kit imádtam,
Nem szeret többé engemet ;
A hosszú távollét alatt
Elfeledezt, el . . . mást szeret.*

*Megtelt hát, megtelt csordultig
A keserű öröm pohár ;
Hányszor üritettem pedig,
Hányszor ittam fenékgig már ? !*

Kóta Lajos.

Az utolsó órában.

November közepe felé jár az idő. Lelketszomorító hangulat terül el a vidék felett. Az őszi napsugár bágyadt fényvel tekint le a felszálló ködön keresztül a hervadó tájra. Nyomasztó csend, borzalmas némaság mindenfelé. Valami kimagyarázhatatlan zsiibadság szállja meg a szívet ; a lélek elborúl, mintha valami név nélküli fájdalom nehezede reá, mikor a természet e lassú haldoklását nézi ; s mintha a föld egy nagy érző lény, egy elaggott öreg volna, szinte érzi testének lassú hidegülését, szívének halkabb, egyre gyengülő dobogását. Óh az enyészet munkája irtóztató ! Az ember saját sorsát látja a természet haldoklásában és az elmúlás gondolata olyan fájó, a halálnak gondolata olyan rettenetes ! S ha nincs semmi, a mi vigaszt nyújtson, ha a lélek sívár és nincsen semmi reménye, nincs hite egy örök valóságban, kinél az élet után új élet és örök boldogság nyílik, akkor az elmúlás, a halál gondolata százszor fájóbb, százszor gyötrelmesebb s a meghalás, a földtől való elszakadás nehéz, nagyon nehéz és gyötrelmetjes ! . . .

* * *

November közepe felé jár az idő.

Hüvös vasárnap reggel van.

A völgytorkolatban, a díszveesztett erdőséggel borított hegyek lábainál fekvő mezővároska egyetlen, hosszú utcáján egy-két járó-kelő lépteinek egyhangú kopogásán kívül semmi nem zavarja az ünnepies csendet. Zajtalan az utca.

Talán a haldokló természet néma fájdalma nyomakodott az emberek lelkére s azért nem mutatkoznak odakinn ! ? Talán a vasárnapnak illő megszenteléséhez készülnek elő s azért vonultak vissza házaikba ? ! Inkább omez. Mert nemcsak vasárnap van ma, hanem a magabaszállás és a büntől való megtisztulás szent napja is egyuttal ; a templomban nemcsak a szokott módon végzik a hívők buzgólkodásukat, hanem az úri szent vacsorát is ma szolgáltatja ki a hívek között az öreg

tiszteletes. De meg is látszik, hogy készülnek hozzá. A házak elejét még a reggeli szürkőletnél tisztára söpörték a ház előtt álló gyümölcsfákról lepergett levelektől. És mint minden ház eleje, az egyszerű, fehérre meszelt templom előtt szabad tér is tisztára van söpörve. Csak a templomtól jobbra eső harmadik ház eleje maradt lehullott falevelektől tenyérnyi vastagságra belepve, söpörtlen. Pedig ez a ház szembetűnőleg kéri a többi épület közül ; halvány sárgára van kifestve és öt ablaka néz az utcára. Laknak is benne, mert a diszes kapu egyik szárnya most is ki van nyitva sarkig. Be lehet látni a tágas, elhanyagolt virágágyakkal czirkalmazott udvarra ; itt is az enyészet munkája ötlük a néző szemébe : a lehajtogatott rózsafákat az elszáradt virágkórók vastag rétege fedi s a ház széles, oszlopos folyosója a zöldjét vesztett vadszőlő tépett indáival úgy néz ki, mintha egy önézetes magatartású, egészséges emberre aggattak volna koldúsrongyokat.

A halál fekete szárnyú angyala lebeg a ház felett. Halottias csend az udvarán s belülről sem hallik semmi zaj, a mi mutatná, hogy élet lakik ott. Haldoklik az ősz odakinn ; haldoklik az élet a házban, — egy öreg ember vívódik hosszú két hét óta a halállal.

A Perpes Antal ügyvéd dolgozó szobája szívet indító látványt nyújt a belépőnek.

Az egyszerűen, de kényelemmel bútorozott iroda a halálnak szomorú tanyája mostan. A rekkenő hőség-től fülledt levegő a nehéz gyógyszerillat vegyülékével keveredve tompítólag hat az egészséges idegekre. Sem a visszafojtott fájdalom felszakadó jajszava, sem a zokogó lélek hangos sirása nem zavarja a szoba rémséges csendjét ; a szobában uralkodó kísérteties némaság a jelenlétnek hallgatást parancsol s mintegy kényszeríti, hogy hevesen dobogó szíve lázas verését lassítani igyekezzék s lélekzetét is fojtja vissza, mintha azzal megzavarná azt a rémes nyugalmat, melyet a halál angyalának közelléte parancsol.

Ott fekszik a haldokló a gyűrődött párnák között. Mellette 50 év körüli paraszt ember ül a magastámlájú széken : Kесе János, kit a faluban közönségesen csak „kis fiskális“-nak hívnak épúgy, mint az ügyvédet „fiskálisnak“. Összetett kézzel, szótlanul, de a beteg legkisebb mozdulatára is figyelve ül az ágy mellett, mintha a halállal küzdőnek lélekzetvételét is számon akarná tartani.

A haldokló pedig mozdulatlanul fekszik ágyában. Egyik keze a párnát szorítja görcsösen, a másik a szíve tájékán nyugszik ; melle rendszertelenül, most kimért lassúsággal, majd szakgatott gyorsasággal emelkedik ; lázban égő, fekete karikával kerített szürke szemei a szoba boltozatának egy pontjára tapadnak ; összeaszott vékony arcza és verejtéktől gyöngyöző, magas homloka viaszszárga, mintha már is halott lenne, — csak két arcza közepén ég a szenvedő lélek két tüzrózsája, melyeket a halál angyala akar onnan kegyetlenül hideg kezével leszakasztani.

Egy öreg szolga tisztos arcza jelenik meg az ajtóban. Rekedtes hangon szól :

— A tisztelendő úr kíván beszélni a tekintetetes úrral . . .

A beteg ügyvéd kevés ereje legnagyobb megfeszítésével hirtelen felül ágyában, ajkai a benső indulattól idegesen rángatódnak s rövid szünet után a felindulás haragos szava tör ki belőle :

— Hányadszor már a mai nap? Százszor megmondtam, hogy nincs szükségem a vigasztalására. Kell is nekem a mennyországi boldogsága . . . minek nekem az égnék

minden hazudott üdvössége!? Nem fogok én még meghalni, élni akarok . . . élni . . . és még élni fogok . . .

A belépő papnak tiszteletet parancsoló alakja nagy hatással lehetett a betegre, mert istenkáromló beszédét be sem fejezve, erőtllenül hanyatlott párnájára.

Az ősz pap nyugodt öntudattal lépett az ágy elé.

— Jól tudom, hogy lelke nem akarja a vigasztalást bevenni, ügyvéd ur, — szolt szelid, őszinte meghatottságtól rezgő hangon, — tehát nem e czélből jöttem, hanem csak megkérdezni, hogy ne imádkozzam-e a templomban felgyógyulásáért?

— Mit?! . . . Értem imádkozni!?! . . . Kihez?! . . . talán . . .

A pap szeliden vágott szavába:

— Ne káromolja az Istent, mert megmutatja önnek büntető hatalmát. Én csak kérdeztem s a feleletet megkaptam. Isten önnel — s nyugodt léptekkel távozott.

A folyosón ácsorgó öreg szolgától megkérdezte:

— Mindig így beszél az ügyvéd úr?

— Ha beszél, mindig, kérem alásan.

— Sokat szenved?

— Nagyon sokat, nem akar a lélek kiszakadni belőle . . .

A pap ezután eltávozott.

A beteg ismét elővette aszthmatikus betegsége; erős fuldoklási roham támadta meg, melle lázasan zilált s az ágya mellett ülő Kесе János ijedten ugrott fel helyéről, mert azt hitte, hogy az utolsó pillanat elkövetkezett, pedig neki fontos beszélni valója lenne még az ügyvéddel. Az öreg szolgál is lelkendezve sietett be a szobába, azután el az orvosért, kivel mihamar visszaérkezett.

Az orvos csilapítót öntött a beteg szájába, de az így is csak nagysokára tudott valamennyire magához jönni. Mikor szóhoz juthatott, kétségbeesve és kimerültségtől megtört hangon kérdezte az orvost:

— Hát csakugyan meghalok, doktor úr?

Az orvos derült arcot öltött, nevetett s az egész betegséget az ősz ködös, egészségtelen időnek s jelentéktelen, múló bajnak mondta, pedig tudta jól, hogy még egy ilyen roham s az ügyvéd menthetetlenül veszve van. Még egy pár utasítással szolgált s azután látszólagos derültséggel eltávozott.

Az orvos biztató beszéde reményt öntött a betegbe.

— Nem akarok meghalni, felgyógyulok, élni fogok . . .

Igy beszélt önmagához, mintegy önmagát bátorítva.

Azután az ágya mellett ülő Kесе Jánoshoz fordult.

— Ügy-e János, jobban leszek?! . . .

Az alacsony termetű s csontos arcú ember fölállott helyéről. Valami ördögi volt a szemében. Gúnyoros nevetés játszadozott vékony ajkai körül. Egész gonosz lelke kiült szintelen arczára.

Az ügyvéd jól ismerte ezt az embert és most, mikor azt az elváltozott arcot meglátta, az iszonyat rémes kiáltása röppent el megfagyó ajkairól:

— Mit akar?!

— Mondani valamit, szolt az ember tettetett alázatalt, azt, hogy én szegény ember vagyok és ha most a tekintetes úr meghal is, én azért élni fogok, csak hogy nem igen lesz miből!?! A tekintetes úr úgy sem viheti a gazdagságát magával a másvilágra, hát adhatna nekem is valamit belőle, hiszen úgy sem ingyenbe menne, mert megszolgáltam érte.

— De nem becsülettel — vágott szavába az ügyvéd önkénytelenül!

— Csak úgy, a mint a tekintetes úr kívánta.

És az ügyvéd, a mit eddig még soha életében, most valami megszégyenítő, lealacsonyító, valami lelki-furdalás-félét érzett a lelkében.

— Ez az ember meri őt ocsmány cselekedeteire, bűneire emlékeztetni, a ki eddig kutyahűséggel, ellenmondás nélkül engedelmeskedett parancsszavának, ez az ember, a ki vakeszköz volt kezében és büntárs a bűnök elkövetésében, a kit jómódba helyezett?! Ez az ember merészel pénzt követelni most, mikor tehetetlenül, a hallalal vívódva fekszik ágyában?!

Kimerülten hanyatlott vissza párnájára.

. . . . A közeleső templom harangjának hivatató szava hangzott be a szobába.

A beteg fölriadt.

Kесе János, ki még mindig ugyanazzal a visszatartó arczczal állott ágya mellett, megértette nyugtalansága okát s gúnyosan mondta:

— Imádkozni fognak a tekintetes úr egészségeért.

Az ügyvéd elutasító mozdulatot tett, de szive körül valami szokatlan, jóleső melegséget érzett.

Kесе János, a „kis fiskális“ pedig folytatta:

— Áldozás is lesz; ha kívánja, az öreg pap a tekintetes úrnak is elhozza s feladja az úrvacsorát, mielőtt Istenéhez térne.

Perpes Antal az ügyvéd, a lelketlen fiskális lett megint.

— Ne beszéljen nekem templomokról, imádságról, ne beszéljen holmi úrvacsoráról, meg Istenről, hanem folytassa, a mit előbb félbehagyott. Pénz kell?

— Pénz.

— És ha megtagadom?

Az ember hirtelen egy lépést tett feléje, de mintha meggondolta volna magát, megállott és az ablak felé tekintett figyelve.

Ekkor hagyták el a harangozást.

Az utca megélénkült.

A hivek páronként mentek a templom felé. Az ügyvéd háza előtt halkan beszélő asszonyok mennek s az egyik közülök a házra mutatva szolt:

— Tudtam én, hogy megveri a jó Isten azt a fiskalist; hiába, csak nem hagyja az Isten a gonoszsgot büntetés nélkül . . .

Másik asszony veszi át a szót:

— Azt mondják, hogy a „kis fiskális“-on kívül senkit sem tőr meg maga mellett.

— Meg hogy sok pénzt is hagyott rá, — teszi hozzá a harmadik.

— Én olyan félét is hallottam, hogy nem akarja magát pappal temettetni . . .

— Azért is megveri az Isten.

— Már két hét óta kinlódik és még sem tud meghalni.

— Nem, nem tud meghalni — s a templomhoz érve elhallgatnak és belépnek az Isten házába . . .

Az ügyvéd észrevéve Kесе János fenyegető mozdulatát, jónak látta szelidebb hangra változtatni a beszéd további folyamatát.

— És mennyi kell?

— Nem sok, ha nem ellenkezik a tekintetes úr.

— Jól van, jól, megadom hát, csak hadd pihenjem ki magamat kissé, vén gazember, — morzsolta el fogai között az utolsó szavakat.

Úgy látszott, mintha elaludt volna.

A templomból behangzó buzgó éneklés felriasztotta nyugodt szendergéséből, de egy istenkáromló szó sem tudott utat törni ajkán, — valami zsibbasztó érzés állta el egész valóját.

Az orgona bűgő hangja lágyan reszkettette meg az ablaktáblákat s a beteg szívében is mintha egy elfeledett, régi húrt reszkettetett volna meg. Az ártatlan gyermekornak, ifjúsága hiú álmainak, hosszú örömtelen élete tenger fájdalomának s számtalan elkövetett Isten-telen, bűnös cselekedetének emlékezete újult meg, mint a múlt homályából előlépett kísértő árnyak vádoló alakjai, felizgúlt képzeletében.

Szemei lecsukódtak, zilált haja verejtékes homlokára tapadt s teste idegesen rángatózott. Egész lévesztett életét maga előtt látta s nem bírt szabadulni emlékeitől, melyek most kimondhatatlanul fájtak lelkének s égették azt az érzéketlen szívet.

(Vége köv.)

Ifj. Csabay Pál.

EGYLETI ÉLET.

A „*Hittanhallgatók Önképző Körének*“ kiemelkedőbb mozzanatai az ima és vallásos elbeszélés pályamunkák elbírálása volt. Örvendetes jelenség, hogy a pályamunkák úgy szám, mint minőség tekintetében kielégítették az egyesület várakozását. Az imára érkezett 9 munka közül a Pósa Péteré teljes díjat (20 kor.) nyert, a Horváth Pál és Sarkady Antal imája pedig megdicsértetett. A vallásos elbeszélés, vagy vallásos költemény pályakérdésre 5 próza érkezett, melyek közül az 1-ső számú teljes díjat (20 kor.) nyert, szerzője Csabay Pál, a 3. és 4. számú pedig megdicsértetett, szerzőik Kocsis Jenő és Román Ernő. A decz. 16-án tartott ülésen a Vajthó Lajos inádkozása dicséretben részesült. Gyakorlati theologiai pályakérdésű! „A bölcsészeti képzettség szerepe az egyházi beszéd készítésénél.“

— A *Magyar Irodalmi Önképző Társulat* eredményes derék munkát végez megalakulása óta. Tagjai becsületes szorgalommal, lelkes buzgósággal állnak sorba megvinni az önképzés nagy csatáját. November 22 én Bódy Dénes Tompa Mihálynak, a virágok gyöngéd érzésű költőjének „Beteg vagyok“ cz. elégiáját szavalta, elemzésében megragadóan festve a költeményt sugalló érzelmeket. Lányi Imre a „Czinka Panna“ cz. költemény elszavalásával mutatta be szép tehetségét lelkes, hatásos alakításával. Zajdó László és Moskovits Mór felolvasást tartottak. Előbbi „Tompa népdalairól“, utóbbi a pessimismus és a magyar költészet“-ről. Az előbbi a december 16-án tartott gyűlésen megdicsértetett, az utóbbi még bírálat alatt van. Hasonlóképen Porzsolt Ernőnek „Poëta fit sed non nascitur“ cz. jóízű szatirikus rajza. November 29-én olvastatott fel a „Zongora és Izóra“ cz. vers és bírálata. Bár mindkettő eltagadhatatlan jó tulajdonságokkal jeleskedik a bennök fellelhető gyenge oldalak miatt csak közepes sikert értek el. December 6-án László Kálmán szavalta a „Krakéler“ cz. monológot. Alakítása kitűnő, élethű és hatásos volt. — A pályakérdések ez iskolai évre a következők: I. „Dal.“ Dija Tüdős István dr. tanárelnök által felajánlott egy 10 koronás arany. Bead. hat. idő nov. 29. II. „Ballada.“ Dija 10 kor. B. h. i. decz. 13. III. Műfordítás németből (Schiller: „Philosophische Briefe“). Dija 24 kor. B. h. i. febr. 14. IV. „Beszély.“ Dija 20 kor. B. h. i. márczius 7. V. „Mikszáth Kálmán, mint elbeszélő.“ Dija 40 kor. B. h. i. máj. 2. A november 29-én lejárt dalpályázat, — daczára az érkezett munkák nagy számának — eredménytelen volt s így új határidőül febr. 28. tűzetett ki. Az első félévi vig versenyszavaltat decz. 14-én tartott meg; a 10 korona díj a három jelentkező közül Mikola Gyula és Farkas Dezső közt egyenlően megosz-

tatt. (A vig verseny tárgya volt: Földes Imre „Ertesítő után“ cz. monológja, a komoly versenyé: Rudnyánszky Gyula „A gyáva.“) A komoly versenyszavaltat decz. 16-ikán folyt le; az 5 versenyző közül Batta Miklós és Farkas Dezső 8—8, Barcsa Endre 4 kor. jutalomban részesültek. A Szabó László és Tóth Endre szavaltata pedig megdicsértetett.

A *Jogász-egyletben* valószínűleg a közeledő colloquiumokra való tekintettel gyérül a munkakedv. Lengyel László II. joghallgatónak „a szolgabírói hivatal eredetét“ tárgyazó szabadelőadásáért, mind a szónoklat szabályai szerint való előadásért megszavazható 10 kor. mind a munka érdemes voltának elismerését czélzó 10 kor. díjmaximum kiadatott. Ezen kívül Nagy Zsigmond már említett munkájáról emlékezett meg — kevés dicsérettel — a bírálati előterjesztés.

A *Gymn. Erdélyi Önképző-Társulatban* legközelebb két megdicsért szavaltat volt. Az egyik Z. Szombati Istváné, a másik Novák Lajosé. Az egyik a komoly, a másik a vizszavaltat terén próbálkozott. Az első (Szombati) főiskolánknak egy tavalyi növendékének, Sörös Jánosnak: „Átok“ cz. költeményét, a második pedig a Purgányi „Diák kaland“-ját adta elő. Bár az első hosszas tanulást igénylő gyakorlottságot vitt a tűzbe, már a második (Novák) szép, csengő hangot, humor iránti határozott érzéket és nem közönséges alakító képességet árult el: a kezdő szavaltók korlátai között mozgott meg is mindegyik. Az elsőnek itt ott, különösen az egyes visiószerű jelenetekben felcsillanó tehetsége gyengének, erőtlennek bizonyult a kitörő szenvedélyek megérezkítésénél; a második pedig a nehézkességet, a darabosságot nem tudta levetkezni. . . . Megdicsértetett még Veinberger Dezsőnek egy bírálata, továbbá Keresztessi Ferencnek a „Tűz“ czimű természettani értekezése, melyet szavaltat helyett olvasott fel a szerző. Amaz egy néhány lényegtelen tévedés leszámításával egészen megütötte azt a mértéket, azt az érdemfokot, a melyre méltónak tartotta a társulat; emezt tárgyszerűségénél, ismeretterjesztő voltánál és tartalmasságánál fogva elismerés illeti. A lyrai költemény 12 kor. díját Vass Béla nyerte el „Ábránd“ cz. ügyes dalából; az „elbeszélés“ pályázatra beadott hat darab munka közül pedig a Z. Szombati István „Izra tava“ cz. mondáját tartotta jutalmazásra méltónak a bíráló-bizottság. Ennek a technikája szinte egészen kifogástalan és messze kiemelkedett nemcsak a homályban maradt, hanem a megdicsérésben részesült versenytársai közül is. A megdicsért művek szerzői: Bornemissza István és Takács Mihály. Amazé a: „Rákóczy álma,“ emezé a: „János bácsi“. Amaz Mikes ura iránti rajongó szeretetének, aggódó gondoskodásának feltűntetésében mesterit adott; emez egy rendkívüli jellem megrajzolásával bizonyította be, hogy ügyes elbeszélő. A német műfordításra beadott két pályamunka most van bírálat alatt.

H I R E K.

— **Halálozás.** A halál fagyos szellője futott végig főiskolánkon. *Lábos István* III. oszt. tanuló főiskolánk egyik nagyreményű növendéke, folyó hó 12-én hajnalban izületi csúzban elhalt Temetésén, mely folyó hó 13-án ment végbe az iskola udvarán, részt vett az egész ifjúság és Novák Lajos főiskolai lelkész mondott gyászbeszédet. Aztán kivitték azt az anyyi reményt magába záró koporsót oda, hol örök béke, örök nyugalom van.

Az Ur angyala vigasztalja meg a megszorodott szülét, azt a kis sirhantot pedig árássa el áldásával az Ur.

— **Alapvizsgai javító.** Főiskolánkban a theológiai szakon e hó 5-én ment végbe az alapvizsgai javító, melyre hárman jelentkeztek. Ezek közül kettő sikerrel állotta ki, egy azonban visszavetett.

— **Javító érettségi vizsgálat.** E hó 13 án folyt le főiskolánkban a javító érettségi vizsgálat, melyen *Dr. Bartha Béla* debreczeni jogtanár volt a kormánybiztos. A három jelentkező közül (egy történelem, kettő latin) a vizsgáló-bizottság kettőt érettnak nyilvánított, egyet azonban visszavetett.

— **Vakáció.** A karácsonyi szünidő, úgy az akadémián, mint a gimnáziumban deczember 20-tól kezdődik és tart január 3-ig bezárólag. Az előadások január 5-én kezdődnek meg.

— **Kossuth szülőháza** Monokon, mely eddig jeletlen volt, a sárospataki főiskolai ifjúság hazafiás lelkesedése folytán nemsokára emléktáblával lesz megjelölve. Az Ifjúsági-Egylet ugyanis legközelebb tartott közgyűlésén egyhangú lelkesedéssel elhatározta, hogy ama nagy férfiú szülőházára később megállapítandó időben emléktáblát helyez, a költségeket magára vállalja, úgy azonban, hogy a főiskola kebelében fennálló többi ifjúsági egyletet is megkeresi és felszólítja, hogy csatlakozzék a nemes irányú mozgalomhoz és azt erőihez képest anyagilag is támogassa.

— **A hittanhallgatók egylete** 1903. év január hó 10-én „kirándulási alapja“ javára táncmulatságot rendez. A rendező-bizottság a meghívókat már szétküldötte.

— **A karácsonyi ünnep** alkalmából első diák Tóth Kálmán IV. éves theológus.

— **A magyar diákhagyományok.** Lelkes hangú cikket irt a multkoriban Gulyás József ebben a tárgyban az „Erő“-ben, melyre mi is felhívjuk ezúton is ifjúságunk figyelmét. Szép eszme az, a melyet Gulyás József felvetett: kutatni, összegyűjteni s ez által megismerni és általánosan ismertté tenni a magyar diákéletnek évszázadokba visszanyúló, feledésbement hagyományait, a régi magyar diákemlékeket, diákviséleteket és szokásokat; e mellett kulturtörténetünknek is megbecsülhetetlen szolgálatokat tehetünk a diákhagyományok kutatásával. Minden e tárgyban való cikknek mi is örömmel adunk helyet lapunkban. Sárospatak különben is sok ilyenmű kincscsel fogja jutalmazni a kutató fáradozását.

— **A „Magyar Szó“** nyilegyenes irányban halad a a protestáns érdekekért való küzdés útján. A 1848. XX. t.-cikket, melynek létezését is majd nem elfelejtettük már a „Magyar Szó“ nemzeti közkövetelményé tette, szükséges, sőt talán kötelesség is, ezt a lapot támogatni.

A sárospataki vöröskereszt-egylet sorsjátéka után az egylet tulajdonában visszamaradt szép ezüst tárgyak tetemes árleszállítás mellett eladók. Megtekinthetők naponta délelőtt 9—12 óra között Főtiszt. Gruska Lajos lakásán decz. 18—20-ig. Azontúl decz. hó 24-ig a városháza alatt levő szövetkezeti helyiségben.

— **Titánok könyve.** A debreczeni „Bokréta“-nak párja akadt Budapesten. Könyvet adott ki néhány vigkedélyű, talentumos fiatal ember, kik mint egy kávéházi asztal vendégei tréfásan „titánok“-nak titulálják egymást. A könyvben, — mely minden tekintetben secessziós, — versek, prózák és ezeket illusztráló rajzok vannak. Sem a versek, sem a prózák, sem a rajzok nem lépnek le

olyan igényekkel, mint a minőket a cím után következteni lehet. Bizonyára csak a barátság emléke gyanánt látott ez a kis könyv napvilágot. Verseket irtak bele: Battlay Geyza, Farkas Imre, Gosztony Jenő, Kürthy György, Karafiáth Jenő, Siklóssy László, Szilassy Césár. Prózákat irtak: Dömötör István, Kürthy György, Speidl Zoltán, Zala Ernő. Rajzok vannak: Benkhard Gusztó, Halácsy Endre, Kürthy György, Lakatos Artúr, Szabó Jenő ecsetjéből. A könyv 3 koronáért megrendelhető: Karafiáth Jenő címén Budapest, VII. kerület, Bethlem-utca 9.

— **Rákosi Viktor.** „Elnémult harangok. Regény. Rákosi Viktor munkáinak első könyve. Révai-testvérek kiadása 1602.“ Ez a könyv a legragyogóbb poézissal és a legizőbb fajszeretettel van megírva. Kétségtelenül legszebb s legmaradandóbb alkotása Rákosi Viktornak. Egy fiatal református pap vergődése, a ki szép, nagy reményekkel menve az életnek, aztán csalódva mindenben, megborzdva hazája jövődjétől, szerelmese hűtlenségétől, holtan bukik a havas földre. A regény hőse Simándy Pál. A mű két részből áll. Az első rész Hollandiában játszódik, a másik pedig Erdélyben. Az első részben több a poézis, a másodikban több az erő. Gyönyörű regény ez. Megrázza és fölemeli a lelket. A regény mellékalakjai Puskás, a lármas székely diák, medveölő Papp Mózes az elparasztosodott kurtanemes, a ki úgy ismeri a hegyszakadékokat, mint más az országutat, az áruló pénzsovár oláh pap, — mind kitűnően megrajzolt alakok. De a legszebb, legköltőibb a kis szőke, szerelmes Derry alakja, a szegény kis hollandus lányé. Csak olyan nagy költő s olyan igazi magyar írhatta ezt a könyvet, mint Rákosi Viktor.

Szerkesztői üzenetek.

Anyámhoz. Most beküldött verse nem közölhető, onnan jobb is kikerül. Inkább más érzelmekről daloljon. Különben mindig szívesen látjuk akár verssel, akár prózával.

Közlöny. Olvastuk. Meggyőződünk, hiszen többször tapasztaltuk és látjuk most is, hogy a legnagyobb kimérettel és előzékenységgel viseltetnek a patakiak iránt. Kérjük továbbra is jóakarató érdeklődésüket. Béke velünk!

V. K. Megkaptuk s a jövő számban hozzuk.

Korocz József Berczel, Hallgató János F.-Méra, Kazinczy Ferencz S.-a.-Ujhely és a helybeliek által küldött előfizetéseket megkaptuk. Hálás köszönet!

Lapunk olvasóinak boldog karácsonyi ünnepet kívánunk!

B. K. Várom mindég és nem érkezik. Miért nem ír Boldog ünnepeket!

Tartalom.

Farkas István. „Karácsony ünnepén.“ — *Barcsa Endre.* „Karácsonyi vágy“ — *Pósa Péter.* „Varga István Sebestyén István és Dr. Ballagi Mór mint isagogusok.“ — *Ifj. Csabay Pál.* „Templomban.“ — *Keresztessy Lajos.* „A munkás kérdésről“ — *Kóta Lajos.* „Megtelt hát.“ — *Ifj. Csabay Pál.* „Az utolsó órában.“ — „Egyleti élet.“ — „Hirek.“ — „Szerkesztői üzenetek.

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA: A „SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI-EGYLET.” — MEGJELEN HAVONKÉNT EGYSZER.

Szerkesztőség: Sárospatak, Főiskola, szeniori hivatal.	Főszerkesztő: Farkas István.	Felelős szerkesztő: Zajdó László.	Előfizetési ár: Egész évre 4 korona. Félévre 2 korona.
Kiadóhivatal: Sárospatak, »Főiskolai könyvnyomda.«	Főmunkatársak: Ifj. Csabay Pál, Pósa Péter.		Az előfizetési összegek a »Sárospataki Ifjúsági Közlöny« szerkesztőségének küldendők.

Rákóczy.

Uj esztendőt kezdünk; a múlt esztendő ifjúsági életünkre nézve telve volt tapasztalattal, tanúlsággal. A könnyelmű, felületes és önző ember e tanúlságokat nem keresi, de nem is találja meg. De a ki a határkőnél megáll s a multat illető kegyelettel, de egyúttal igazságos kritikával arra a meggyőződésre jut, meggyőződésben már megszülemlik az a tiszteletreméltó elhatározás, hogy ezután a haza és egymás szeretetének békeességes útján kell es akar haladni. És úgy látzik, hogy az egyetemes magyar ifjúság a múlt intő szözetát megértette és megsemmisítve a nagyzásí hóbort Pandora szelenczójét, melyből a testvériellenség és egymás rosszakaratú mérlegelese származott, olyan eszméket, eszményeket, czélokot tűz ki maga elé, melyek hozzá és erejéhez méltók, a melyek megvalósítás alkalmával nem feledjük el, hogy mi még ifjak vagyunk; mi csak készülünk az életre s nem vagyunk hivatva az élet nagy feladataink betöltésére, irányítására. Hangsulyozom azonban, hogy nagyképűségnek tartom azt a másik szélsőséget, mely a diákembertől a tanúlánson kívül minden máshoz való jogot és köteleességet tagad, feledvén, hogy az ifjú lélekben lobog a láng, mely felgyulasztja szívében az eszmények iránti lelkesedés tűzét.

Ez az iskolai év a nagy eszmények, nagy események, nagyszerű történeti tanúlságok esztendeje. Beköszöntött a Kossuth nagy és halhatatlan nevével; megünnepeltük a magunk szerény köréhez méltó módon, de szent hagyományok áhítatával telített lelkünk rajongó lelkesedésével. És az iskola év végét a Rákóczy emlékezetének szenteljük, kell szentelnünk. Milyen érdekes összszetalálkozás! Kossuth és Rákóczy! Mindakettőnél hozzájárul a haza, a szabadság e nagy hősei iránti rajongásunkhoz még a mi erős lokálpatriotizmusunk is. Főiskolánk történetében mindkét név otthon van. Ifjúságunk minden szép törekvése ennek a két névnek jegye, jelszava alatt indúlt meg. Rákóczy és Kossuth! A magyar nemzet két Messiása! Mindakettőt ugyanaz a szent lelkesedés, ugyanaz a czél vezérelte, a haza füg-

getlensége, szabadsága; mindakét alak köztünk él szellemében, ragyog, világol, buzdít e nagy eszmények iránti törekedésre. A közöttük sokak által czélzatosan feltüntetett eltéréseket, küzdelmeikben mutatkozó külömbiségeket megmagyarázza elenyészeti küzdelmeik idejének, korszakainak egymástóli nagy távolsága, megváltozott történeti események, viszonyok eltérése.

Én nem tudom elképzelni egyiknek a kultuszát sem a másik nélkül. Nemcsak hogy egymást nem zárja ki, sőt feltételezi; a Rákóczykultusz a Kossuthé nélkül önmagában anakronismus; mert az egyik a másikkal történeti folytonosságban van. De viszont a ki pusztán önmagában a Kossuth-kultuszt istápolja, annak a mult eseményei iránt megfelelő fogékonysága, érzéke nincs.

*

A magyar nemzet már készül Rákóczy nagy emlékezetének, dicsőséges küzdelme 200 esztendő évfordulójának megünnepeléséhez. Tokaj és Kassa ércben akarják megörökíteni az ő nagyságát. A sajtó napról-napra kifejezést ad az általános hangulatnak, annak a köteleességérzetnek, hogy a Rákóczyünnepet országszerte elő kell készíteni, hogy ne találjon bennünket készületlenül, mint a hogy — valljuk meg őszintén — a Kossuth ünneplésének ideje talált. De mi magyar ifjak szintén érezzük, hogy az évfordulónak nem szabad nyomtalanul eltűnni fejünk felett, nem szabad minden egyébbtől eltekintve már azért sem, hogy a tavaly ifjúsági életünkben oly nagy zajjal megkezdett akció sikertelensége, eredménytelensége magát a mozgalmat ne tegye nevetségessé. T. i. tavaly — mint tudjuk — az „Egyetemi Kör“ nagyszabású akciózt kezdeményezett: Rákóczy magyar lélekből, magyar történetből kitörölhetlen érdemeinek törvénykönyvbe iktatást s ezzel a Rákóczy kultusz élesztését, terjesztését, felelevenítését. Felelt a felhívó szözetra az egész magyar ifjúság, felelt rá Sárospatak ifjúsága is, megtoldván feleletét egy indítványnyal: „Gyűljön össze Budapesten a főiskolák ifjúsága egy országos Rákóczy-ünnepélyre.“ És szerintem egy ilyen országos nagy ifjúsági ünneplés, a mikor lelkünk egy szent érzelemben olvad egybe, egy nagyszerű

imában forrad egybe, a Gondviselő Istentől nagy ideáljaink megvalósításáért, segítségéért könyörögve, sokkal nemesebb, méltóbb, de szükségesebb is, mint a „kongressusok,” a melyeknek „határozatait” úgy sem tartja tiszteletben még maga az ifjúság sem.

De ha az országos Rákóczy-ünnepély technikai vagy más akadályok miatt elmaradna, mi, a Rákóczyak iskolája ünnepelni fogunk. És e pár sor nem akar buzdító szózat lenni: mert hiszen ezt az édes köteleességet mindnyájan érezzük, mindnyájan tudjuk. Csak hogy a figyelmet ébren tartsa, hogy gondolkozzunk, hogy módját keressük, miképen teljesítsük e szent köteleességet. Mert kisebb vagy nagyobb ünnepség keretében, az emlékezés meggyújtott szövetnekének világossága mellett le kell rónunk, le fogjuk róni a kegyelet, a hála adóját a nagy nemzeti hős áldott emléke irányában.

És azért írtam e pár sort, mert azt tartom, hogy a Rákóczy esztendejében a Rákóczyak iskolája ifjúságának lapjában minden számban kellene lenni Rákóczyról; egy sóhaj, egy ábránd visszhangjának: vajjon a régi dicsőség feltámad-e valaha?

—s—r.

Krónika.

I.

Szegény Incze Béla — mikor mindenütt beköszöntött derüsen a karácsony: akkorára ő már ott volt a morgueban és a holtteteme odakerült a többi elszürkült, fakó hullák közé, melyekre senki se gondol. Gyufaméregtől meghalt cselédek és elbusulásukban öngyilkos mesterlegények közé. Csunya, ronda staffage — és a hogy elembe tolul az alakja abban a testhez álló egyenruhában, melynek csak az aprólékosságokban különös összeállítás volt a veszte — szinte nem tudom megszokni ebben a környezetben, melyet undorító demokrata egyformasággal tesz egyenlővé a halál. A mi részünkről, a kiknek szemei előtt fonódtak össze az ő tragédiájának szálai, melyek kioldozhatlan csomóvá bogozódtak össze ott a végen, egyszerű rendőri hirnél többet érdemel az ő tragédiája. Az ő tragédiája, mely gyerekesen kicsinyes magból fejlődik ki és később sem nélkülözi ezt az elemet: de végeredményben komoran gyászossá alakul át és ott a végkifejletnél megrázóvá válik. És hogy az élete sorját nézzük és az utolsó tetteit bonczoljuk, nem kell mondanunk: éles, metsző bonczoló kés nem vágott be a testébe, hát bánjunk kíméletesen az emlékével is. A „de mortuis nil nisi bene” nek akaratlan pártfogója akad a maga életében, mely tele van zavarral és nyughatatlansággal. És hogy tetteit és tetteinek indító okait nézzük: látjuk, hogy ide nem jogász kell, ki szándékot vizsgál és paragrafust idéz és nem prédikátor, ki szemfedővel takarja le az ő szánandó tévelygéseit és a számunkra morált hámoz ki ezekből, hanem, patológus a ki a korunk lelki elernyedését ismeri és kinek a szeme belát tisztán a beteg agysejtek mozgásaiba.

És ennek a végtelenül komolyan végződő dolog-

nak a magvát bosszantóan modern, hogy egy kicsit keményebb szót használjak hóbortos tulajdonságba találjuk: a hiuságban, a nagyozásban, a feltűnni akarásban!

Ez alapján nem vétkes, csak a következményei- ben válik azzá. Akkor, mikor a látszat után a lényegre utalnak és mikor szegény Incze erőszakolni, kényszeríteni akarta a sorsot és a saját becsületét a látszat érdekében. Akkor válik azzá, mikor jó csomó következtetés után következetes akar maradni — önmagához. Mert következtelen volt: ott azon a szerencsi bálon se volt zajos és duhaj, a mint hogy én se ismertem olyan- nak. És következetes akart lenni önmagához, mert bizonyítékokat hozott higgadtan, nyugodtan, mikor tartalékos tiszt pláne testőrtiszt urak ilyen esetben nem bizonyítani szoktak, hanem kutyakorbácsolni. A mikor következetes akart lenni, akkor kiszolgáltatta magát, mert kiesett abból a gondolkodás módból, a mit az egyenruha irányít és mikor előhozta a bizonyosságait, melyeket tilos utakon keresett, mert igaz uton nem keresett, mert igaz uton nem kereshetett: akkor meg volt pecsételve a sorsa.

Valamelyes tragikum van abban is, hogy egy kis kőben botlott meg és törte magát össze. Megölte egy nyomoruságos csekélység mint II. Hattót, a mainzi érseket a patkányok. A hajtókájának a színe, vagy az attiláján a gomboknak a száma.

A többi aztán önként jött az ok és okozat kéré- hetlen törvényei szerint, míg ő maga széjjel nem szakította ezeket s míg az élet egy irtóztatón fekete pontot nem tett utánuk. — Gyávaság, mondja rá a doktrinér szobatudós, a ki az ablaka előtt nyüzsgő életet nem nézi és vér nélküli elveket állít fel élet nélkül. Kishitűség, mondja a teológus, ki a dogmák szemüvegén át nézi az embereket és tetteiket. Hozzáértők döntsék el, hogy gyávaság-e, vagy kis hitűség, de ez az öngyilkosság a szegény Incze fogalmai és a katonai becsület szerint az egyetlen tisztességes út volt a hibák jóvátételére. Ha hasonlítani ahhoz, mikor iránytű, horgony, vitorlák és remények híján az éhhalállal küzdő hajós a tengerbe veti magát; ha expedíziós is ez az öngyilkosság: a szegény Incze részéről ez kiengesztelés akart lenni és nem két rosz közül a kisebbiknek választása. Bizony 24 éves fővel, mikor az életnek a vágya az izmainak minden sejtjébe be van oltva és mikor a véremnek minden cseppje élni akar — odakerülni a morgueba: csúnya és undorító. Élni édes, élni jó! és mikor előtte egy bizonyosan feltűnő hirteleni revelációképen megjelenhetett a sir az ő nyirkos setétségével és férgektől nyüzsgő éjszakájával, meg az életnek ragyogó, viruló aranyfája: bizony nem gyávaságnak és nem kis hitűségnek tűnhetett fel előtte a tett, a mit elkövetni fog.

És szürke, fakó holtteteme előtt meghajlik egy kicsit a térdünk. Lehet, hogy nem a hullája előtt, hanem a halál előtt, a mely őt már ledöntötte s a mely egykor mindnyájunkat le fog dönteni.

II.

A párbaj ellenes mozgalom. A napilapok egy nagyobb, szélesebb arányu mozgalomról adnak hírt napról-napra: a Magyar Béke-egyesület által indított és vezetett párbajellenes mozgalomról. Miután a diák-kongresszusok állandóan foglalkoztak ezzel az állatlan kérdéssel, nem vélünk szükségtelen munkát végezni, ha néhány szóval mi is foglalkozunk vele.

Ezek a mozgalmak valamennyien egy közös hibában leledzenek. Létrehozza őket egy-egy szomorú alkalom, egy-egy szerencsétlen áldozat kiömlő vére. S ilyenkor megszólal egy pillanatra a „társadalom” konventu-

onedis felfogását, a másik pillanatban már a „gyáva“ felett szánakozik, a ki nem hajlandó az igazi erkölcs által követett kötelességét társadalmi félszagségek miatt megszegni. De nem akarok én is beleesni abba a hibába, a mibe beleesik valamennyi actió, a melyek valamennyien egy nótát fujnak, mindenik refrainje, hogy a párbaj igazságtalan s középkori barbár intézmény s valamennyi actio szörnyű komolyan mázsányi sulyos érvekkel törekszik erről meggyőzni bennünket. Mintha akadna még gondolkodó ember, a ki a párbajt elvileg helyeselné illetőleg ellenmondana a fentebbi állításnak. Megszólaltatják a társadalom vezető embereit, a kik valamennyien szép szavak, gyönyörű szofizmák keretében ismétlik azt az annyiszor hangoztatott refrain. Uraim nem érvekre van szükség hanem eszközökre, módozatokra, a melyek a párbaj intézményét a gyakorlatban lehetlenné tegyék vagy legalább pótolják! A párbaj nem épen helyes módja a megsértett becsület reparálásának — ezt nem kell bizonyítani, erről nem szükséges senkit meggyőzni, mert erről mindenki meg van győződve. „De nincs más mód“ — mondják az intézmény védők s ezt megczáfolni nem igen lehet akadémiikus érvekkel, a gyakorlatnak kell az oly könnyű czáfoltot példákkal jutatni kifejezésre. De mikor érveket felhozni oly könnyű, példa meg senki sem akar lenni!

Néhányan megkísértik oly rendszabályokat indítványozni, a melyektől a legvérmesebb reményűek sem várhatják, hogy a párbaj megszűnik, legfeljebb kevesbedik; így pl. a komolyabbak, a figyelemre méltóbbak: a parbajozás büntetési tételeinek emelése sulyosbbitása. A gyakorlat ráczáfol erre az okoskodásra. Büntető törvényünk tételei lehetővé teszik ma is, hogy a parbajozók az annyira megérdemelt büntetésben ne részesüljenek. Birói gyakorlatunk pedig nevetségesen csekély büntetéseket szab ki; bíróságunk maga is meghajlik a conventionalismus előtt, holott éreznünk kellene, hogy a sulyosabb büntetések bizonyára a társadalom közmelegnyugvásával találkoznának. Nem új törvény kell, hanem a jelen törvényhelyes és komoly alkalmazása!

Felhozhatnánk, leírhatnók még mindazokat az eszközöket, a miket az emberi leleményesség ajánl a párbaj mizéria fékezésére; de fölösleges, mert valamennyi érv között leghatalmasabb tiltakozás, de egyuttal legerősebb megelőzési eszköz mindmáig: a becsület védelmezőjének kiömlő vére s a konventionalismus áldozatának halálhőrgésére kicsalja a felháborodás a társadalom ajkáról a refraint: a párbaj középkori barbár intézmény. „Az áldozatot befogadja mélyébe a föld, a víz lemossa a vérfoltot; és sok vér folyik még el és sok víz folyik még le a Bodrogon, míg hatalmas, bátor vezető emberek eltiporják a bűnös előítéleteket a polgári és katonai életben egyaránt s példájukat majmolni fogja akkor is a tömeg. Addig a társadalom csinálni fogja tovább a maga bolondságát. De a mely bolondság elől nincs okoskodás, nincs kitérés. Kettő.

Fehér galambok . . .

Fehér galambok szállnak hozzád,
Bohó, szerelmes kis dalok.
Ploziny dalok
Megzörrentik az ablakod.

Fehér galambok szállnak vissza,
Eltörött szárnyú kis dalok . . .
Ploziny dalok,
Miatlatok még meghalok.

Binét.

Utógondolatok a diákjelvényről.*

Igy írom, hogy „utógondolatok,“ mert a kassai diák nagygyűlés a diákjelvényt az egész ország diáksága számára megállapította, ezen változtatni nem akarok, mert nemis lehet. De mikor *magyar diák* mivoltomat a világ előtt is megmutatni *igyekezvén* mellemre tűzöm ezt a diákjelvényt, elmondom meg is, mit gondolok felőle.

Fejezze ki a jelvény első sorban azt, hogy *magyarok*, másod sorban, hogy diákok vagyunk. Ezt olvastuk a pályázati feltételek között, mikor kétszer egymásután az ifjúság körében hirdettek pályázatot a jelvény megrajzolására. Ha ez a két feltétel helyes megoldást nyer, akkor „habemus papam“ van diákjelvényünk. Hat én nem tudom apróra, mi volt a 2 pályázat eredménye; hogy kivitelre egy művet sem fogadtak el, azt tudjuk: hogy miért nem fogadták el, az valoszinűleg a kiküldöttek buzgalmán múlt, a kik tán valami szebbet, nagyszerűbbet vártak a fejlett ízlésű művészekről. Lyenekhez fordultak hát, ha már az egész magyar diákság nem tudott (?) magának jelvényt komponálni, majd jobban értenek hozzá (?) ezek . . .

„Parturiunt montes, nascitur ridiculus mus.“ Elkészítették a művészek, itt van a jelvény: Pallas Athene, kezében könyv és lúdtoll; egy földgömb, rajta kettős kereszt; egy korona gloriával övezve. Mindez költői összevisszaságban.

Hát lássuk, hogyan felel meg ez a kivánalmaknak. Lássuk 1., hogy juttatja kifejezésre *magyarságunkat*?

Kutattam, kerestem, nagyító üveggel is vizsgáltam, de kérdésre kielégítő feleletet kihorgaszni nem tudtam. Pedig a *magyar* jelleget kellett volna legjobban kidomborítani. Ha már nem tuduk ruházatunkban megmutatni, mik vagyunk belől, legalább legyen egy je', mit büszkén hordozva keblünkön, vele megmutathassuk, hogy ha kicsiny nemzet vagyunk is, de *vagyunk*, s nem szégyeneljük magyarságunkat. Legyen egy jel, mely megkülönböztessen a bennünket környező „kedves jó barátainktól.“ mely nyílt bizonyosága legyen annak, hogy mi magyarok nem engedjük magunkat agyonnyomatni a nemzetiségek „szeretetteljes“ ölelése által.

Ez volt az én álmom s ez volt bizonynyal mindgyikünk vágya. Legalább Patakon igen. De hát ez nem vált valóra. Mert mi fejezi jelvényünkön magyarságunkat? Talán csak nem Pallas az ő könyvével, meg tollával? Vagy a földgömb? a melyről nem lehet tudni, hogy Pallas tartja-e vagy csak a háta mögött lebeg? Hisz ez éppen a kozmopolitizmus, a nemzetnélküliség jelvénye! Hogy fejezhetné ki ez magyar mivoltunkat? . . Vagy a kettős kereszt? Mi a kettős kereszt? A magyar király *apostoli* jellegének a jele. Ez mutatná azt, hogy magyarok vagyunk? Hát abból, hogy az apostoli jelleg a magyar királyságnak is megadatott, következik, hogy a kettős kereszt magában is mindjárt mint magyar nemzeti jelvény szerepelhet?

Ha harmas halmon látok kettős keresztet, meghajlok szép hazám dicső jelvénye előtt, s ha valaki ezt bántani merészné, talán erőt adna nekem a nemes haragnak izzó fellángolása, hogy porba tiporjam, sárba tapodjam a becstelent, . . . de a kettős kereszt magában nem symbolizálja magyarságunkat. A glóbus és a kereszt egyutt hasonlóképen. Mert ez ha valamit kifejez, hát legfeljebb a kath. vallás egyetemességét fejezi ki. S

* Patakon még csak most kaptuk meg s így most láhattam először.

ennek ilyen formában egy diák jelvénybe való beillesztése legalább is gondolatnélküli flgyelmetlenségre mutat.

Vagy a korona volna a mi büszkeségünk, a mely csillogva, tündökölve hirdetné azt, hogy a magyar diákok a magyar hazának mily szabadgondolkozású hű fiai? A korona mindenütt a monarchiának a jelvénye. Az, hogy ez felismerhetőleg épp a magyar korona, csak azt mutatja, hogy a *magyar királyságban* élő diákok vagyunk, s hogy ez a tény éppen nálunk mily csekély bizonyosság magyarságunk mellett, fölösleges bizonyítanom.

Hogy diákok vagyunk, az már jobban mondhatnám egész jól meglátszik a jelvényből. Athéne, a könyv s a penna összehatása ezt elég erőteljesen juttatja kifejezésre. De a glóbusnak itt nincs semmi szerepe. Mi szükség volt hát ezt a jelvénybe felvenni?

* * *

Vessünk rá még egy pillantást aethetikai szempontból. A külső forma izléstelensége első pillanattól kezdve szinte riasztó a szemre. Elgondolkozom, hogy lehet ilyen kicsiny dolgot a dromedár formátlanságával ruházni fel? Aztán itt-ott érthetetlennek is találok a rajzot. Miért tartja oly magasra a két karját Athéne? A földgömböt akarná fogni, vagy csak a könyvet, pennát felmutatni? Meg olyan hosszúak és szárazak a karjai, holott a görög istennőket telt idomúaknak rajzolják. Az egész kép különben bomályos, zavaros. Még legjobban kiemelkedik a korona a glóriával, mely így elég harmonikus és jól hat a szemre.

A rajz kicsinysége és elmosódottsága miatt közelebről nézve is alig vehető ki, pár lépésről pedig már mondhatni egészen elmerül a nagy szürkeségben. Menynyivel szebb lett volna, ha valami díszes, zománczozott jelvényt kapunk színezett kivitelben, a mely izlésessége mellett is bizonyára kevesebbe került volna.

De hát „praeterita revocari non possunt“ Táltos

Az utolsó órában.

(Folytatás és vége.)

Száz alakban látta magát önmaga előtt s visszaborzadt a csalódások, szenvedések és bűnök tömkelegének látásától . . .

. . . Látta magát, mint gondtalan, ártatlan szívű gyermeket, ki boldogan játszik anyja lábainál s azután nőttön női és ifjává serdül, mikor a szív sejtelmekkel telik meg s édes álomképek, elérhetlen vágyak űzik, hajtják a boldogság röpké, himesszárnyú pillangója után mikor a lélek szeretni vágyik a szív első, szüzies, legszentebb érzelmével, mikor a szív nem akar tudni semmit, nem okoskodik semmi felett s nem kételkedik még semmiben, csak vakon hisz, remél és szeret . . .

Hit, remélt, szeretett ő is.

Volt egy öreg, beteges édes anyja, kit a rajongással határos imádatlalt szeretett s félt a gondolattól is, hogy egyszer majd el kell vesztetnie. Ugyvédi irodát nyitott; becsületes kenyeret akart adni anyjának is, magának is.

És látott egyszer egy leányt — kit álmái megvalósításának tartott — és romlatlan szive igaz szerelmével ölelte körül.

Szerette az édes anyját, szerette azt a lányt is; az egyiket szeretettel, a másikat szerelemmel.

De a lányra hiába pazarolta szívének melegét, az nem szerette. Pedig szegény lány volt. Csakhogy gazdag akart lenni. És őt nem tartotta elég gazdagnak. Szép

lány volt és számító, ravasz. Arany volt a haja, de lelke maga a fekete pokol. Udvart tartott maga körül az udvarlókiból. És ő mégis szerette. Szerelmével ostromolta és a lány meghallgatta mindig, de sem jó, sem elutasító választ nem adott soha.

Elkerült aztán messze vidékre.

Egyszer, mikor éppen elmerülve dolgozott irodájában, egy sürgönyt kapott és egy levelet. A sürgönyben testvére hívta haza édes anyja koporsójához; a levél pedig a szeretett leány eljegyzésének a híret hozta. Váratlan és sulyos csapás volt ez lelkének.

Édes anyját eltemette. Eltemette azt a lányt is szive legmélyebb rejtekébe s megfogadta, hogy ki nem ejti ajkán még a nevét sem soha. Az a rózsaszínű fátyol, melynek minden egyes szála ifjú, mélyen érző szive reményeinek és álmainak finom szálaiból szövődött s a melyen keresztül nem láthatta az élet számtalan baját, csak örömet, gyönyörét, boldogságát, most mintha leszakadozott, lefoszlott volna a lelkéről és a kétely sötét felhője borult volna a helyére . . .

. . . Két év múlva megnősült: egy gazdag, de szelid lelkű szép barna lányt vett el. Dacból tette. Meg akarta mutatni annak a másiknak, hogy ő is gazdag lesz. De balsorsa itt is üldözte. Nem tudott boldog lenni. Pedig már ugy hitte, igazán az lesz. Megismerte felesége áldott jó lelkét és a lélek kincseit megint többre becsülte akármilyen más gazdagságnál. Feleségét megszerette, azt a mást meg elfeledte. És még sem tudott boldog lenni. Szép fiatal felesége életével fizette meg első gyermeke életét: a szülés fájdalmában kiszenvedett. Ez még súlyosabb csapás volt lelkének. Megrendült a bizodalma minden jóban, minden szépben s kételkedni kezdett a Gondviselő gondviselésében.

Azután életben maradt kis lányával ebbe a kis mezővárosba költözött és itt — miután kis lánya is követte anyját ama szebb világba — teljesen szakított eddigi életével. Utolsó öröme, kis lánya elvesztésekor összeomlott lelkének minden hite, bizodalma. Rettenetes fájdalmában megfenyegette az eget és az Istent szörnyű káromlással megátkozta. Nem is látta templomban senki. Fásult szívű, érzéketlen ember lett belőle annyira, hogy mikor egyszer az öreg pap azt kérdezte tőle:

— Ejtett-e már könnyet életében, ügyvéd úr?

Kitérően azt felelte rá:

— Ha volna még valaki, a ki közel áll hozzám s azt látnám halva, vagy ha mindenem porrá égne és egy falat kenyeret nem vetnének koldústarisznyámba, sírni akkor sem tudnék.

Nem volt egyéb célja ezután életének, mint hogy gazdag legyen, nagyon gazdag. Milyen uton, az mellékes. És az eszközökben nem is válogatott. Keresett egy embert, ki segítse őt célja elérésében. Kесе Jánosban megtalálta. Egy igazságtalan pert nyert meg neki s azon feltétel alatt, hogy kötelezi magát bármilyen uton-módon való szolgálatára, a megalkudott tetemes összeget nem vette el tőle. Ettől kezdve ketten folytatták lelketlen működésüket. Nagy utánjárással kikutatták, hogy kinek van a faluban olyan hagyatéka, birtoka, vagy bármiféle vagyona, mely ellen egy másik ember jogigényt támaszthatna s ha találtak ilyet, akkor felkeresték a feleket és előadták, hogy ebből a birtokból csak ennyi illet téged, a többi az alsó, vagy a felső szomszédodé. Ha a felek békés uton kiegyeztek, az ügyvéd fáradságát busásan kellett megfizetniök, a miből aztán ő Kесе Jánosnak is juttatott valami csekély összeget; ha per lett belőle, a per rendesen annak a félnek a javára dőlt el, a kinek ügyét ő vezette, mert Kесе János bármikor kész volt

tanuskodni s vallomása igazságáért, ha kellett, bármikor letette a törvény előtt a hivatalos esküt; ha pedig valaki nem tudta, hogy valamely birtok egy részéhez jussa volna, ő, az ügyvéd figyelmeztette rá és csekélységnek mondva előtte követelését, jussát jutányos áron vette meg tőle Ilyen úton aztán nagyon gazdag lett. De mit csináljon ő most temérdek vagyonával? Hiszen tehetetlen beteg. Hová tegye? Kinek adja? A falunak talán, mert koldussá tette? Nem, nem! Az egyháznak talán, melyet megvetett?! Annak sem! Vagy egyetlen, hosszú idő óta nem látott testvérének, ki valamely távoli falucskában papskodva küzd a nyomorral családja jólétéért s a kinek eddig semmivel sem volt segítségére?!...

... Kese János érdes hangja ébresztette öntudatra.

— Ha nem látnám kinlódását, azt gondolnám, hogy már meg is halt a tekintetes ur, pedig még nem számoltunk le egészen.

A beteg ügyvéd teljesen kimerült az emlékek hatása alatt. Arcza eltorzult, mint a halottak arcza. Nem tudott szólni, csak száraz kezével mutatott a víz felé, jelezve, hogy inni akar.

Kese János adott neki.

Aztán szelid szemrehányással suttogetta:

— Hát csak nem hagy nyugodtan meghalni, János?!...

— Dehogy nem, csak én hadd nyugodjam meg először, felelt az undorító czinizmussal.

— Mit csináljak tehát? — kérde a beteg rövid szünet után megadással.

A „kis fiskális“ tollat, tintát és papírost hozott az íróasztalról a beteg elé.

— Irja rá, a mit nekem akar hagyni és annyit sem szólok többet, hogy áldja meg az Isten érte.

... A templomból újra behangzott a fennszárnyú ének s az orgona bűgő hangja ismét megreszkettette az ablakot. Jöttek a templomból.

A toll kiesett a beteg kezéből, arcza még jobban eltorzult s kezét mellére szoritva feje visszahanyatlott párnájára. Homlokán izzadság cseppek gyöngyöztek s az a két tűzrózsa még jobban piroslott az arczán. Megfáradt teste pihenni vágyott s nem tudott addig, a míg beteg lelke meg nem gyógyúl, meg nem nyugszik s meg nem békül önmagával és Istenével, a kit megtagadott, a ki ellen annyi számtalanszor vétkezett!

Az ajka mozgott, mintha suttogetna valamit.

Nem, több bünt nem fogok elkövetni... nem... azért szenvedek ily kimondhatatlan kinokat, nem, nem engedni — Isten... Isten? hát van, hát él egy Isten?... egy jó, igaz Isten?... él?... él! Érzem ostorát, ő büntet... nem tudok meghalni, anyámhoz menni... gyermekemhez... oh könyörülj... irgalmazz... irgalmazz nekem, Isten!... Isten!...

... Az ősz tiszteletes jelent meg az öreg szolgálval háta megett az ajtóban s lassú léptekkel közeledett az ágy felé.

— Ügyvéd úr! szólítá meg a beteget.

Az szótlan nézett rá.

— Imádkoztam önért, nem haragszik érte?

— Köszönöm, tisztelendő úr, suttogetá alig hallhatóan.

— Nincs valami kívánsága?

— Szeretnék megáldozni.

A pap intett a szolgának, ki fehér kendővel letakart tálczával lépett elő, melyre a szentjegyek voltak helyezve.

— Van még valami elintézni valója? kérde a lelkész felöltve magára fekete paltástját.

Kese János szólalt meg:

— Igenis még van, kérem alásan.

A beteg megértette, mit akar az ember és érthetően mondá:

— A földiekkel óhajtok végezni.

S azzal az előtte fekvő papírosra írni kezdett:

„Minden vagyonomat testvéremnek, Perpes István lelkésznek hagyom, ki...“ stb.

— Vegye ezt magához tisztelendő úr.

A beteget erős fuldoklási roham támadta meg s a lelkész gyógyszerrel öntött a szájába, hogy megszüntesse száraz köhögését s hogy el ne veszítse eszméletét, mert akkor nem adhatja fel neki az úrvacsorát. A fuldoklás szünni kezdett s lassanként a lélek nyugalma ült ki a beteg arczára.

A lelkész feltette a szokásos kérdéseket, melyekre a haldokló már nem tudván felelni, csak fejével bólogott. Ekkor a pap a szentjegyekkel kezében imádkozni kezdett s mikor az „ámen“-t kimondta, a betegre tekintett; annak szer-ei csukva voltak és arczán az örök béke magasztos nyugalma honolt; a megtisztult lélek elhagyta a meggyötrött testet, — halott volt.

A mély csendben a szívek hangosan dobogtak...

— Megkönyörült az Úr eltévedt gyermekén, rebegte az ősz pap s köny szivárgott a szeméből meghatott arczán végig.

... Az ablakon beszűrődő őszi napsugár szelid fénnel rezgett a halottas ágy felett, mintha az elszállt lélek küldött volna porhüvelyének utolsó Isten hozzádot!

iffj. Csabay Pál.

Varga István, Sebestyén István és dr. Ballagi Mór, mint isagogusok.

(Folytatás.)

A Mózes könyveiben található messiási jövendölések magyarázatában találjuk mint isagógusnak a nézetét a Mózes-féle könyvekről. E szerint ő olyan formán vélekedik e könyvek keletkezése felől, mint Szikszai György és előtte Pápai Páriz Imre, hogy t. i. a Mózes-féle könyvek szerzője maga Mózes, a ki négy utolsó könyvét saját tapasztalásai után írta, az elsőt, a Genesis pedig „némely kegyes patriarchától tett családi jegyzések“ nyomán állította össze. E szerint tehát ő is az okmány-elmélet híve a Genesisre vonatkozólag, de nem az Astruc-féle elméleté, mert ő a forrásműveket, melyeket Mózes használt a Genesis megírásánál, egyenesen maguknak a patriarcháknak tulajdonítja.

A Genesisben ő csak a három első nagy patriarchának, különösen pedig az Ábrahámnak tett ígéretet tartja a Messiásra vonatkozóknak s ez utóbbit (Gen. 22. 18.) mondja protevangéliumnak. A Gen. 3. 14—15-ben foglalt s „asszony magváról“ szóló részt ő nem tartja messiási jövendölésnek, valamint a Silóról (Gen. 49. 10.) szólót sem, mert ő a Siló alatt nem a Messiást, hanem Siló városát érti. De határozottan annak tartja a Deuteronomium 18. 13—19. verseket, melyekben a Mózeshez hasonló nagy prófétáról van szó.

Az eset történetéről úgy vélekedik, hogy az semmiképen sem valósággal megtörtént esemény, hanem a racionalistákkal tartva azt hiszi, hogy ez nem más, mint egy nagy igazságot magában foglaló *mythos*, vagy *philosophéma*, a melyet Mózes egy előtte sok századdal élt bölcselkedő után ad elő. A mythosnak világos jeleit találja ő a beszélő kigyóban, a jó és rossz tudásának fájában, a Kerubimokban és az Eden, vagy „Elohimok“

kertjében, a melyben egy forrásból erednek a Tigris, Eufrates, Phasis és Oxus folyók s a melyet hiába keresnek a tudósok. „Ott kell azt keresni, a hol az arany almákkal bővílködő és sárkányoktól őrzött Hesperidák kertjét“ mondja a *Messiológia* 25 ik lapján.

Az eset történetét tehát mythosnak tartja, de tiltakozik az ellen, mintha az a magyar „mese“ szó rendes értelmében vétetnék. Nem más az, mint *mythos historicus*, vagyis a minden nemzet mythológiájában felfalható aurea aetasról való álmodozás, melynek keretében „e világi életet terhelő sokféle gonoszoknak eredete“ adatik elő.

A Deut. 34. fejezetét nem tulajdonítja Mózesnek, mert Mózes nem írhatta meg saját halálát; tehát azt valaki későbbben toldotta a Mózes könyveihez, valószínűleg a Mózes könyveinek az összegyűjtője.

A Gen. 49. fejezetben levő *Jakob féle végrendeletéről* úgy vélekedik, hogy az legnagyobb valószínűség szerint akkor csatoltatott a Genesishez, a midőn már a Jakób 12 fiának nemzetségei elfoglalták a Kanaánt és pedig azért történt ez a betoldás, hogy mindenik tribus elégedjék meg a neki jutott részzel és ne irigyelje a Juda törzs elsőségét. „Nincsen abban semmi veszedelem a Mózes könyveire nézve, ha feltéteik, hogy a Gósen földén meghalt Jakób halálának történetéhez több századdal későbbben irt és a zsidó nemzetre igen fontos versezetek toldattak.“

Állítja azt is, hogy sok helyen meg van romolva úgy a Mózes könyveinek, mint a többi szent iratoknak a szövege, főleg azért, mert sok széljegyzet jutott be az idők folyamán a textusba. Ilyennek tartja pld. a Gen. 10. 11—12. versét, a hol Ninivéről van szó. Különben az e féle glossákra nézve azt tartja, a mit Pictet mond: *Auctor Pentateuchi est Moses, quamquam in eo libro nomina quorundam locorum tempore Mosis ignotorum, atque alia quaedam ab Esdra aut alio scriptore deinceps addita videantur.*“

A *Bálám-féle profétiaról* (Num: 22—24,) szintén azt mondja, hogy az nem Mózesből származik, hanem azt az ő halála után könyveinek összegyűjtői, mint az „Izráel nemzetének becsületére szolgáló“ történetet toldották be. Természetesen nem is hajlandó azt messiási jövendölésnek elfogadni, sőt egyenesen *anekdotának* nevezi, a mely „természetiképen megeshetett“ ugyan, de olyan csodás részletekkel, melyek abban találhatók, maga Bálám toldotta meg és beszélte el. „mint impostor“ a saját maga mentségére.

Az ó-szövetség többi történeti könyveiről nincsen említés téve a *Messiológiában*; azokban nincsenek messiaticus helyek, azért azokat mellőzi. Csupán csak a Sámuel-féle 2 ik könyv / fejezetének 12—17 verseit tartja a történeti könyvekből ilyen jövendölésnek, a mely szerint Isten azt igéri Dávidnak Náthán proféta által, hogy az ő magvának királyi székét megerősíti s örökké megtartja. Elismeri, hogy ez betű szerinti (literalis) értelemben Dávid fiára. Salamonra vonatkozik, de ezen kívül „magasabb, felségesebb“ értelmet kell felvenni, a mely szerint a proféta szavai egyenesen a Messiásra vonatkoznak, mert a „mag“ alatt Salamont is lehet érteni, de ennek további maradékai is éppoly gondolhatók.

Valószínűnek tarthatjuk, hogy a többi történeti könyvek keletkezése felől is úgy vélekedett, mint a Mózes-félékről, hogy tudniillik azok egészökből autentikusok és czimszerűek, de szerzőik halála után is toldottak azokhoz egyes részleteket, a mely betoldásokat a bibliai kritika van hivatva kimutatni.

A *zsoltárok* közül a 2, 16, 22, 40, 45, 72. és 110-ikben

talál messiási jövendöléseket, a melyekről azonban szintén elismeri, hogy első, betű szerinti értelmökből azok Dávidra vagy Salamonra értendők de a „felségesebb“ értelem szerint azokban a Messiás ígértetik. Különben a zsoltárokat nem tulajdonítja mind Dávidnak, mint szerzőnek, hanem azok közül sokat Dávidra, vagy az ő idejében írottnak tart.

A zsoltárokat sem tartja változatlan, ép szövegűeknek, mert ezek szövegébe is sok hiba csúszott be; egyikből a másikba vitettek egyes szavak, sőt egész mondatok. Ilyennek mondja pl, a 40. zsoltárt, a mely két vagy három zsoltárból van összeszöve. Akkor történhetett ez, a mikor a gyűjtők összeszedték az egyes zsoltárokat, ugyanekkor eshetett meg az is, hogy olyan zsoltárok is a Dávid neve alá foglaltattak, a melyekben a tartalom és háttér nyilván mutatják, hogy nem származhattak Dávidtól, sőt még a Dávid idejében sem.

Sebestyén István a zsoltárok szereztetése körül nagy szerepet tulajdonít a profétáknak, — a mi nagyon helyes felfogás, mert a proféták, mint a Jehova-kultusz főképviselei, hihetőleg sok zsoltárnak a szerzői, habár nem maradtak is fenn nevök alatt. A 45. zsoltárt pld. ilyen proféta-költőnek tulajdonítja.

A *proféták* irataiban vesz tel legtöbb messiási jövendölést, a minthogy tényleg ezekben nyilatkozik meg leginkább a hatalmas, szabadító király után való vágyakozás. De korántsem Jézust jövendőlik a proféták, mint ő gondolja, hanem egy olyan Messiást várnak, óhajtanak, a ki Izráel országát ismét nagygyá, hatalmassá teszi, mint volt a kedvelt nemzeti hős, Dávid idejében.

A profétákat Sebestyén fogság előtti, fogság alatti és fogság utániakra osztja, az első csoportba sorozván Hóseást, Ámost, Mikeást, Ezsaiást, Jóélt, Náhumot, Habakukot, Sofoniást és Abdiást, a kik közül főleg a 4 első igen egy időben élhetett és egyik a másikat életben érthette; a második csoportba Jerémiást, Ezékielt és Dánielt a harmadikba Haggeust, Zakariást és Malakiást sorozza. (L. Chronológiai tábla; *Messiológia* 312—20 lapján) A Jónás művét nem tartja igazi profétának, hanem költeménynek.

A proféták különben oly egyének voltak az ő felfogása szerint, a kikkel mindig velök volt a szent lélek s ugyanezért képesek belátni a jövendőbe; innen van nevök is: chózch, róeh, Czéljok kettős volt, u. m. jövendőlni a saját korukbelieknek és szólni „későbbben élőknek is vigasztalásokra“ s mikor az utóbbit cselekszik, képzeletben áteszik magukat a későbbi időkbe és az akkor történendőket profétai lélekkel úgy látják, mint jelenvalókat. (*Messiológia* 56. és 117. l.)

A fogság előtti proféták közül Hóseásnál, Ámosnál, Mikeásnál és Ezsaiásnál vesz fel messiási jövendöléseket, a kikkél tényleg megtalálható a hatalmas szabadító király: a Messiás után való epekedés és vágyódás. Hóseást tartja a régiek nyomán az első író profétának.

A profétai iratokat hiteleseknek, czimszerűeknek állítja, a mi nála — a profétákról alkotott nézete mellett, — könnyen lehetséges, mert hiszen a proféták megjövendőlik a legtávolabbi dolgokat is s így műveiknek azon részletei, melyek későbbi időkre vallanak, egyszerűen profétai jövendöléseknek tekintendők. Nem is merül fel előtte kétely csak az Ezsaiás profétiájára nézve, a melyről maga is bevallja, hogy „ha olvassa az ember Ezsaiás utolsó részeit, szinte hihetőnek találja, hogy némely darabok kevéssel a babyloni fogság előtt irattak.“ De azért Ezsaiásnak tulajdonítja az egészet, mert az ő profétiáján eleitől végig ugyanaz a stilus látszik, ugyanolyan könnyen folyó, tiszta, szép nyelvezettel találkozunk

mindenütt. Hogy a könyv utolsó felében egy néhány újabb kifejezés található, annak okául azt adja, hogy Ézsaiás e részletet öreg korában írta. Ebben a nyilatkozatban benne van annak a feltételezése is, hogy az Ézsaiás prófétiaja rendszeres gyűjtemény, melyet a proféta úgy állított össze, a milyen sorrendben elmondotta az egyes kisebb prófétiaikat, a mit pedig a bibliai kritika egész határozottan ferde felfogásnak bizonyított be.

Ézsaiás magát képzeletben átteszi a babyloni fogság idejére, ezt állítja Sebestyén, a mi az ő felfogása szerint könnyen lehetséges. E mellett a felvétel mellett bizonyít az a körülmény, hogy „noha említi még a szabadítót, Cyrust is, de sehol specifice több akkori környülállásokat nem említi, pl. médeket, persákat,“ — a mire azt lehetne megjegyezni, hogy ha átteszi magát képzeletben a jövőbe, ezeket is csak úgy láthatná és említhetné név szerint, mint Cyrust. Bizonyosság még Sebestyén szemében az Ézsaiás prófétiajának hitelessége mellett a 66. fejezet, a mely olyan időre utal, mikor még Juda országa fennállott, valamint a jeruzsálemi templom is. „Nem irattatható tehát a második darab (t. i. a proféta 2-ik fele) a babyloni fogságkor és a mi még képtelenebb, a jövődöléseknek már betölte után.“

Érdekes, hogy a Cyrus nevet nem nomen propriumnak, hanem nomen apellativumnak tartja; a Cyrus valódi neve Agradatus volt s a Cyrus nevet akkor vette már fel, „minekutána sok győzedelme által nagy monarchává lett napkeleten.“ Hogy pedig a jövődölések így betű szerint beteltek, az „az Isten igazgatásából lett,“ sőt valószínűleg maga Cyrus is azért vette fel e nevet.

Egyébiránt még ha e kérdéses részlet a fogság előtt csak kevéssel iratott volna, mint sokan állítják — mondja Sebestyén, — akkor sem vész el semmi az ebben lévő messiási jövődölésekből és „az Ézsaiás neve megmaradna e mellett is a maga becsületében.“

Az Ézsaiás művében, sőt az egész ó-szövetségben legfontosabb messiási jövődölésnek az 52—53. fejezetekben foglalt jövődölést tartja, a mely olyan „személyes leírásokat“ foglal magában a Messiásra nézve, hogy „ha az Ézsaiás könyve több századdal meg nem iratott és más nyelvekre is le nem fordított volna úgy, hogy rajta változtatásokat eszközölni nem lehetett, sokak előtt úgy tűnhetnék fel, mintha ezt a Jézus ideje után írta volna valamely keresztyén, a ki az itt megírt történeteket maga tapasztalta.“

Mint az Ézsaiási műről, ugyanugy vélekedik a többi profétai iratról is. Különösen erősen védelmezi a Dániel-féle könyv hitelességét s azt egy profétai nagy jövődölésnek tartja. Nem állhat meg az Eichorn véleménye e könyvre vonatkozólag Sebestyén szerint főleg azért, mert az ó-szövetségi kánon már az Artaxerxes Longimanus idejében, tehát az 5-ik században megkésztült és bezáratott s így a Dániel könyvének már ez időben készen kellett lenni. Nem írhatta tehát azt, mint Eichorn mondja, az Antiochus Epiphanes idejében élt zsidó.

A Jób könyvét tanulságos költeménynek és régi keletűnek, az Énekek énekét pedig allegóriának tarja.

(Folyt. köv.)

Pósa Péter.

A szultán meg a mese.

Az én mesém a fűszeres párájú Keleten játszik, hol szellő csókjára lágyan hajladozik a pálma, mint csörgő dob szavára a bajadér és a hol az emberek is egészen mások, mint ezen a kőszénfüstös világgrészen. Ámbár mintha a kőszénfüst és a civilizáció már bejutott volna szép Cantaloupiába.

Meghalt a jó Ibrahim szultán. Allah nyugtassa meg; azóta biztosan lenge ruhájú, kaczagós szemű hűrik dörzsölik brillantinnal selymes szakállát a mohamedán mennyei szeparéban, a mi nagy lelki gyönyörűség az igazhívónek. No de nem a jó Ibrahim szultánról akarok én szólni, hanem a fiáról, a kit Szelimnek hívtak és butának. Szamárságairól az udvari történetírók — kiknek egyéb dolguk se volt — egész papirusztekercseket teleírtak tarka talik betűkkel. Azt írták róla, hogy egyszer összetörte a Kubelik hegedűjét, hogy megtudja, mi az, a mi olyan szépen szól benne s hogy egyszer egy macskát is felbonczolt, mert meg akarta tudni, hogy honnan jön belőle a hang.

Nagy kamasz korában került az apja trónjára és még az „Ezeregy éjszaka meséit“ olvasta. Szegény jó apja ilyenkor már Kock Pálnál, Maupassantnál, meg Zolánál tartott, de ő még mindig ezeket a meséket bújta. És hogy, miként került kőszénfüstös szürke Nyugatról, a langyos levegőjű, derült Cantaloupiába ez a tulajdonság, de a kis Szelim igen nagy irodalmi stréber volt. Féltekeny volt arra az ezeregy éjszakai szultánra — nem azért, mert a szép Seherezáde suttogottja fülébe színes, szivárványos meséket, hanem, mert ime az ezeregy éjszakai szultán neve nyomtatásban is megjelenik tarka barka meséskönyvben. Mondom, a fiatal szultán igen nagy stréber volt és ezért elhatározta, hogy majd ő is meséltet magának színes, szivárványos meséket, ezeket öszszegyűjti, kiadja.

Hogy a szituáció ugyanaz legyen, elhatározta hogy ő is úgy meséltet magának, mint az ezeregy éjszakai szultán. Pedig egyebek közt abban is különbözött tőle, hogy míg az ezeregy éjszakai szultán nem tudott aludni, addig ő rögtön elaludt, mihelyt a fejét letette.

Egy este hát azt mondta a szerencsen szolgájának: — Jean! küldd be a szépséges Fatimét.

Fatime volt a legszebb leány, kit örökölt Szelim az édes apjától. A haja fekete volt és kékesbe játszott, mint az aczél, a szeme olyan kék volt, mint a szultán pecsétgyűrűjében a türkis. Az ajka úgy perzselt, mint déli nap és a lehellete illatos volt, mint a nárdus.

És a szultán szólt másodszer:

— Küldjétek be hozzám Muftárt!

Muftár volt az első történetíró és íródeák, de inkább bohém volt, mint tudós. Legalább a fáma azt suttogta, hogy inkább játszott a első szerelmes, mint az első történetíró szerepét. Egyébiránt gyönyörű fiú volt. A szeme csupa tűz, az ajka csak úgy hívott, csábított a csókra és a háta nem volt görbe, mint a többi tudósoknak. És a hogy bejöttek, szólt a szultán:

— Szépséges Fatime, ne takard el arcod fátyolba Muftár előtt, mert ő bizalmasam; te most mesélni fogsz nekem színes, szivárványos meséket. En hallgatni fogom a te lágyan zsongó, muzsikáló szavaidat, melyek úgy válnak le az ajkadról, mint a hogy a pirosra érett gránátalma lehull a fájáról. Muftár meg jegyezni fogja gyorsírással a te meséidet, míg a papiruszhártya meg nem telik véle.

És végig dőlt a szultán a kereveten és az első szempillantásban még figyelt a Fatime meséjére, a másodikban már aludt és a harmadikban horkolt, mintha egész nap fát vágott volna.

Reggel felébredt a szultán és csodálkozva vette észre, hogy a papirusz lapra nincs egy sor sem írva. Gondolta: a szép Fatime bizonyosan nem tud mesélni. Ma a szép Aihával fogok magamnak meséltetni.

Este szólt a szultán:

— Küldessétek be a szépséges Aihát meg Muftárt, az íródeákat! És hogy bejöttek, így szólt:

— Szépséges Aihsa, te álmodtál fogsz szólni a szemimre aranyos meséknek a szálaiból és a szempilláimat le fogod csókolni a szavaiddal, melyek úgy czirogatnak és enyhítenek, mint a tubafa árnya. Te meg Muftár jegyezd.

Szólt, lefeküdt és elaludt. Ha a füle mellett kilőttek volna azt az ágyút, mit egy leleményes cantaloupiai bádogból készített és a királyi udvarba állított fel a külső hatás kedvéért, talán még akkor sem ébredt volna fel.

Jött a reggel és a papirusz lapra nem volt írva semmi sem és fehér volt és érintetlen, mint a Himmalája csúcsán a hó.

A szultán behívatta az íródeákat:

— Muftár, tudsz e gyors írni?

Az íródeák hasra vágta magát.

— Dicső szultán, öcsce a Holdnak, sógora a Napnak, minden igaz hívók királya, gyaurok réme, bocsáss meg, hogy nem mondtam neked, de nem tudok szte-nografalni.

A szultán szelíden a fejére tette a kezét.

— Kelj fel Muftár; minden meg van bocsátva. Ha nem tudsz gyorsírni, majd jegyezd emlékezetből a mesét.

És este szólt a szultán a szerezcsen szolgának:

— Jean, küldesd be a szépséges Sophiát meg Muftárt. Mikor bejöttek, mondta:

— Szépséges Sophia, te most el fogsz altatni^o engemet lágyan, színes, szivárványos mesékkal, a melyek úgy elringatnak engem, mint a dajka bölcsődala a csecsemőt. Mesélj nekem szép meséket, a milyeneket a patak sűg a vízbe hajló szomorú fűznek. Te meg Muftár jegyezd!

A többi tudni való. Lefeküdt és elaludt, mint minden kamasz, a kinek nyugodt a lelkiismerete.

Szegény Muftár reggelre igen nagy dilemmában volt. Nagyon becsületes fiú volt és becsületes történetíró, a ki mindig a tárgyilagos igazságot érzékitette meg. Így hát kettős lelkiismereti furdalást érzett. De hát hogy írjon ő le valamit, a mi meg nem történt, de a mit muszáj leírni és hogyan írhasza le ő azt, a mi megtörtént!? édes, forró csókokat hogyan lehet papiruszra vetni?

A szultán pedig kegyetlenül mérges volt, mikor látta, hogy a papirusz lap megint tiszta és érintetlen, mint a lótoszvirág szirma, a mely csak most bomlott széjjel. A homlokán haragos ráncz támadt, mikor rá-rivallt az íródeákra:

— Nos?

A szegény íródeák térdre hűllt és a fejét a szügyébe vágta:

— Dicső szultán, immár megértem a karóbahúzásra. Tőress kerékbe, vágasd le a fejem, de a szép Sophia meséje olyan volt, mint a nyiló mirtusz virág. Nyiló mirtusz virágot meg kinek vón' lelke letépni, hogy színe fakuljon, illata elveszzen. A beszéde meg a szép Sophiának csupa olvadó muzsika volt: hol erősebb a támtámnál, hol lágyabb az üvegfuvólánál. Dicső szultán, a kottához nem értek, hát nem is kótázhattam le a beszédét.

Aznap a szultán nagyon mérges volt és nagyon szomorú.

Nem evett semmit, a mi nála kritériuma volt a szomorúságnak. Másnap, harmadnap is kegyetlenül haragos volt. Az ajtónállóját felpofozta és a papucsát hozzávágta az udvari főkenő asszonyhoz, a ki valamikor dajkája is volt. Ez a jó asszony lehetett már vagy száz esztendő. A jó Ibrahim szultánt is ez dajkálta, meg az Ibrahim szultán apját is, a kit szintén Szelimnek hívtak. Örökségképen maradt az utódokra, mintegy hitbizományképen. Ahitattal nézett rá minden igazhívó muzulmán, olyan tisztelettel, mint a hogy a próféta feleségének a megmaradt kötenyét szokás nézni, mert senki nem tudhatta, hogy valamikor őt is nem dajkálta-e. Az arcza sárga volt, a haja fehér, mint egy tiszteletben megöregedett dajkához illik, a ki örök életében ilyen minőségben élt. Talán a világra is így jött és ilyen ráncos képpel, ilyen ősz hajjal, ilyen bölcsen. És a szultán hozzávágta a papucsát.

Harmadnap este elkeseredésében nagyot gondolt.

— Jean, szólítsd be az íródeákat és ha elment, küldesd be a szépséges Fatimét.

Muftár bejött.

— Muftár hozz nekem kalamust meg sok-sok papirusz hártját; a meséket ezentúl magam fogom feljegyezni. És sirva fakadt, mert azokra a küzdelmekre gondolt, a mik után sikerült neki megtanulni a török ábáb-ot és azokra a szenvedésekre, miket szegény boldogult apja, a jó Ibrahim szultán átélt a halálos ágyán.

És a hogy elment az íródeák, bejött a szép Fatimé. Fátvolba volt bugyolálva az arcza és ingott, hajlott a dereka, mint zizegő szélbe a nádszál. A ruhája suhogásából muzsika áradt, mely a szultán idegeit simogatta lágyan.

A szultán kegyesen szólt:

— Szépséges Fatimé gyere közelebb és vedd le arczodról a fátvölt. A szépséges Fatimé közelebb jött és fejét a szultán vállára hajtotta. Ugy simúlt a vállára remegő arcza, mint az a damaskusi rózsaszírom, mely kibomlott hajából a szultán káltánjára pergett.

A szultán agyában meg színes, káprázó gondolatok zsongtak, zszibongtak és a fülébe valami pajkos ördög fiók olyan különösetek dúdolt; a lelkét megverte valami bohókás láz és titkos, lappangó ismeretlen tűztől fellobogott a szeme sóváran, a hogy mondta:

— Szépséges Fatimé, mesélj nekem! Mondd le azt a mesét, a mit már egyszer mondtál: a beszéded olyan mintha jázmin csengetyűkék csilingelnének és a szavaid úgy simogatják az arczomat, mint a langyos szellő a shirászi rózsát.

A szép Fatime elpirosodott, félénken kérdezte.

— Azt a mesét, a mit Muftárnak diktáltam?

— Azt.

Es a szépséges Fatime forró, piros ajkát odatapasztotta a szultán ajakára és csókolta mig minden csepp vérét lázasra csókolta és lomha, lusta vérét fel nem borzolta, fel nem fodrozta, mint a szél, mely a Himmalája felől fú, a lassan folyó Ganges vizét.

És hogy jött a reggel a papiruszlap tiszta volt, mint a lótoszvirág kelyhe, mely csak most bomlott széjjel és érintetlen, mint a Himmalája csúcsán a hó, hova ember fel nem érhet.

És hogy reggel jött Muftár lopva és látta, hogy a papiruszlap tiszta és érintetlen, búsan sóhajtott. „En rám itt nincs semmi szükség.“ És hogy jött a szomszéd országból az udvari könyvkiadó, a szultán mondta:

— Eredj pokolba; a mesét leírni, megkinyomtatni nem lehet, csak megkóstolni, mint a hibláji mézet és a

mesemondó ajkaknak a pirosságát, meg a forróságát, hogy akarod te velem megízlelgetni szürke nyomdafestékkel meg hideg ólom betűkkel.“

Ott kint összetalálkozott a történetíró, meg a könyvkiadó — A szultánnak megjött az esze.
A másik sóhajtotta :
— Meg. Binét Menyhért.

Emlékszel-é?

Emlékszel-é, mikor otthon voltunk
Ideadtad emlékkönyvecskédet,
Legyen tőlem, ha egyszer szétválunk
— Hisz oly sivár, kietlen az élet, —
Legyen tőlem egy rövidke mondat,
Min elmerengj majd hosszan, csendesen.
Egy röpke dal, egy röpke gondolat, —
Emlékszel-é még, én emlékezem . . .

Emlékszel-é — Megbágyadt a sugár ;
Hervadt, hullott a sárga falevél ;
Elrepült messze a vándor-madár
S a lány beszédű, enyhe, esti szél! —
S míg hullásról, hervadásról irtam
Csak könnybe lábbadt mind a két szemem,
A múlton úgy könnyeztettem, sirtam :
Emlékszel-é még, — én emlékezem . . .

Emlékszel-é? — Az erdőbe — veled —
Utolszor mentünk némán, hallgatag,
A sárga lombok, hulló levelek
Egy bus regét susogtak — susogtak :
Vége a nyárnak ; — válni s menni kell
És átöltél forrón, melcgen,
Édes angyalom, szép egyellenem :
Emlékszel-é még, — én emlékezem . . .

Emlékszel-é? — Mondtuk : mindhiába
Az útunk eltért, — válni s menni kell ;

A mi álmunk a múlt álmodása
Egy ábrándvilág tört reményeivel,
Hallgatag rom — a mely oly beszédes
— Azóta oly sokat beszélt nekem,
Még egy pár perc, — még egy csókot édes :
Emlékszel-é még, én emlékezem !

*
És elmentünk, — és sokáig nézve
Sokáig láttam szép, fehér ruhád,
Mint a hegy mögé hanyatló napnak
Halvány, búcsúzó, végső sugarát ;
Sokáig láttam, a mint haladtál
Imbolygó léptel — lassan, tétova
Sokáig álltam nagy kétségbe esve :
Óh merre most már, merre, óh hova !

Óh merre menjen a hajótörött,
Óh merre most már én szegény fiú,
— Minden kincsem a múltból egy emlék,
Egy édes bús, egy fájó, — szomorú !
Kit a hullám partra velett ugyan,
De mindene odaveszett — oda :
Merre menjek árván, elhagyottan,
Oh merre most már, merre, óh hova !

*
És elmentünk . . . Te jobbra, balra én
Tüskés ösvényen, én szegény fiú,
Minden kincsem a múltból egy emlék,
Egy édes-bús, egy fájó szomorú! — —

Kisérőtársam a nyomor, a kin
Egyetlen egy, a mely meg nem tagad ;
Titkolt vágyak az én barátaim
S a pályám egy végtelen sivatag ;
Rengeteg, nagy, tikkasztó pusztaság,
A melyen semmi, semmi nem terem,
Hol elhervad minden kinyílt virág :
Emlékszel-é még, — én emlékezem !

De e tikkasztó, végtelen puszta
Ad nekem mégis — mégis menhelyet :
Oáz gyanánt ott találom rajta
Az én rajongó, nagy szerelmemet !
S ha bánthanak : felszítom a tüzet
És fázó lelkem, mig melengetem ;
El gondolkozom, el kérdezgetem :
Emlékszel-é még, én emlékszem !

Emlékszel-é, mikor otthon voltunk
Ideadtad emlék-könyvecskédet,
Legyen tőlem, ha egyszer szétválunk
Hisz oly sivár, kiellen az élet,
Legyen tőlem egy rövidke mondat.
Min elmerengj majd, hosszan-csendesen,
Egy röpke dal, egy röpke gondolat . . .
Emlékszel-é még, — én emlékezem !

Éles István.

Az én kamarásom . . .

I.

Ti jó pataki fiuk, ti tudni fogjátok, hogy ebben a kis igaz, együgyű írásban nem valami cs. kir. kamarásról leszen szó ; hanem arról a messzünnen szakadt diák-pajtásról, a ki jó szívét lelkét, szük diákszobáját, jó kedvét és fekete ruháját testvériesen megosztja veled és te ő véle három diligentián keresztül vagy ha nagyon összeszoktok a mig csak együtt fogyasztjátok itt a tudományt meg a „brugót.“ És büszkék vagytok egymás sikerére, emelkedésére ; a ki a te ellenséged, haragosod, az a kamarásodé is.

Az én kamarásom is ilyen jó fiu, de hiába, csak kirukkolok vele, nem jó kamarás.“ Nem panaszképen mondom, mivelhogy igen igen szeretem és mivelhogy igazán mindenét megosztja velem. De nem osztozik velem az én dalos jó kedvemben, napsugaras vidámságomban. Örökké bus, örökké komoly, sohase látod mosolyogni ; hitetlenül rázza fejét, bárha türelmesen végig hallgat, ha szemrehányást teszek neki örökös komolyságáért ; ha elmagyarázom előtte, hogy hiszen a világfajdalom igazí oka a gyomorrontás ; a pessimisták mind gyomorfájósok.

Mert az én kamarásom pessimista ; esküszik Schopenhauerre és együtt siránkozik mindazokkal, a kik semmi de semmi örülni valót nem találnak ezen a sárgömbön.

Dehát csoda-e? Már áthaladta a két X-et és még nem ismeri mi a szerelem ! Még nem ízlette ajka az első csókok mézét, nem ölte karja az első mámor ölelését. Ha incselkedtem véle egyszer másszor, végette megmosta fejem érte azzal a szeretetteljes korholó szidásával.

Pedig, jó kamarásom, az nevet igazán, a ki utoljára nevet ! Ha ugyan egyáltalában be világít az én jó barátom lelkébe a mosolygós jókedv verőfénye és . . .
. . . És van egyáltalában azon valami nevetni való, a mit ezután leszek elmondandó.

* * *
. . . Bocsáss meg jó fiam, hogy visszaélek lelked szent titkával.

Hogy kiírom az ujságha, a mit te szemérmes féltékenységgel rejtegettél lelkedben : a te sohajtásodat a mi egyéni és általános a titkot a mi a tied és mégis édes mindnyájunké ; a mi leszen, a mig csak lobogó, lángoló szív lesz a kebelben s nem puszta, hideg, durva kő . . .

Bocsáss meg, hogy ide iktatom, naplód eltépett,

eldobott lapjait, hogy a kinek a lelkéről a sok csalódás letörte a románczot, irigy részvétellel osztozom a fájdalom-
idban szerelmes kamarásom!

II

nov. 12-én.

Szinte vonakodik kezem leírni, mit néhány szóval papírra vetni akarok; leírni, a mit mindenki ismer, a ki ezen a kóros állapotban átment, leírni azt, mit elolvastam százszor, száz helyütt és mégis majdnem mindig egyformán. Resteltem, szégyeltem magam előtt bevallani, hogy a miben soha nem hittem, a mit cynikus lelkem kigúnyolt, ha hallottam ily fajta vallomást.

Pedig úgy van! Az analízáló gondolkodás megállapítja tudatosan, vagy öntudatlanul, hogy lelkem örökké rideg, fénytelen legébe egy-egy csillogó, szívet melengető sugárka tévedt. Légy üdvözölve fényugárkám e komor falak között, bármennyire szerettem volna is, hogy elkerüljél; ha már itt vagy, légy üdvözölve! Lehet, hogy könyűvé teszed a lélek szárnyait, hogy szállni tudjon; lehet, hogy leolvasztod róla a zúzmarát, mit rára-
kott az élet fagyos szele.

És te hideg bölcselkedés, te száraz, de józan okoskodás, éltem e hű, kellemetlen, de igaz barátai, isten veletek! Költözzetek ti is a távozó madarak után, nem nem, még visszajöhetnétek; eltemetlek benneteket a hulló falevelekkel, csak fel ne támadjatok; te kis sugárka, ki elűzted e jó barátokat; ne hozd vissza őket; félek, hogy megásná a sirodát a csalódás földjében, te szívet kinzó, de még is oly édes *első szerelem*.

És itt terem az elválhatlan, lerázhatlan kullancs: az önguny. Szinte hallom cynikus, bántó, sértő kacagását: költöző madár és hulló falevél! no szépen vagyunk! te, a ki fitymálva, lenéző mosolylyal tekintettel a lángoló troubadourok lantjára, a ki a szerelmet csak kongó üres frázisnak tekintetted, vagy az örülség egy nemének s ha nem neveltél a bolond rajongókon, hát sajnáltad őket; így lesz a nevetőből a kinevetett, a sajnálóból . . . ne, ne sajnálkozzatok én rajtam; mert ha e szent érzélem egyfelől lesújt engem, más felől azonban a viszonzás reménye biztat, lelkesít, felemel, célt tűz ki élelem, melyért küzdjek, izmaim megacézolja, hogy erős karral felfoghassam, erős szívvel, erős hittel fogadhassam mindazt, a mit a leleményes sors még rám akar mérni.

De miért jöttél ősszel, hervadáskor; keblemben tűz forrong s kint hideg szél süvölt, megifjult lelkem úgy sóvárog a nagy természet visszhangja után, s a zörgő avar, a lassú enyészet felel helyette; ti is bágyadt, csalóka, szemfényvesztő őszi napsugarak mind-mind még kirívóbbá teszitek lelkem diszharmoniaját. Vagy inteni, figyelmeztetni akarok, hogy nem sokára itt lesz a tél, a mikor szemfödő borúl a földre; hogy jobb lenne, ha megásná a sírját, eltemetném az én édes bus akkordokkal teli első szerelmemet! . . ."

III.

Igazad van, jó fiu „a forma más, a téma mindig egy.“ Keresztül kell esni ezen is, mint a fogzáson a csecsemőnek. Ha a lélek földjébe mélyen szánt a szerelem ekéje, sajogni fog még sokáig. És még később is ott fog rejtőzködni lelkedbe édesen fájó emléke. De most hiszel, remélsz és szeretsz . . . szeretsz az első szerelem botor hitével, való reménységével . . .

. . . Irigyellek és szánlak jó kamarásom . . .

Misi.

L I R A.

I.

Bársonyos fényű,
Fekete két szem —
Mért is oly fájó
Beléje néztem?!

Piczi lánylélek
Mért is oly álnok?!
Mért hogy megcsaltok
Ifjúi álmok?!

II.

Zúgnak utánad
Panaszos vádák.

Panaszos váddal
Megvádolnálak.

Elmennék hozzád
De tudom: szembe —
Panasz vád egyse
Jutna eszembe.

Mohón csókolna
A hol csak érne:
Nem nyílnék ajkam
Bántó beszédre.

m.

Munkás kérdésről.

(Folytatás.)

És ha Lassale elvei nem célhoz vezetők, keresztül nem vihetők, vagy ha uralomra jutnak is, csak rövid életűek, nézzük kezdeményezésében, hatásában és eredményeiben a socialdemokráciát ott, hol annak testet öltött alakjai egy Danton, egy Marat, egy Robespierre voltak; nézzük ott, hol Luis Blanc állami munkarendezést követel, hol Proudhon a társadalom alapösztonéinek kiirtásáért küzd, hol Fourier minden emberi alakot levetkőzve, féktelen vadságában merényletet intéz még az uralkodó Istenség ellen is. [A tisztán, illetve kiválóan iparos Belgium és amerikai Unió munkás ügyeivel ezutal nem foglalkoztatom; hiszen ez maga egy terjedelmes előadás keretét kívánja, ezzel, ha erőim engedik, önálló előadásban teljesítem kötelességemet.]

Franciaországban a munkások helyzete javításának kezdete így „egymagában, soha sem létezett. Törvények nincsenek, melyek szabályokat tűznének ki a munkások és munkaadók elé. Igen, mert itt az általános haladás korszakában [a munkások társadalmi állását megállapító korszakot értve] a fekevesztett anarchizmus forradalma dühöngött; s ha ez eleinte a munkások forradalma volt is, később kiterjedett az egész társadalomra, hiszen egy Mirabeau gróf is helyét „csak a szuronyok hatása alatt“ akarja elhagyni az összes létező viszonyokat, a társadalom régóta ostromlott épületét akarta romba dönteni.

Mi az a tulajdon? mi az a család? öröklési jog? Hol van ezeknek jogosultsága, gyökere? Mindezeket megtámadta a Fourier *undok phantasmagoriái által felbőszített sanszkülotok (?)* tömege. A francia socializmus szélsőségeiről különben nem feladatom szólni; általános helyzetismeret szempontjából pedig ennyi elég. Hanem ezek hatásaként itt létezését nyert az, a mi sem Angol, sem Németországban, sem sehol másutt kifejlődni nem tudott: *az állami segélyezés*. A munkások nemcsak államhitelt kapnak, hanem egyenes segélyt s így boldogulhatások biztosítottak államilag, családát alapíthatnak, beszerezhetik munkaeszközöiket. Államhitelből alapíthatnak munkás szövetségeket, melyek melegágyai lehettek közöttük a létező társadalmi állapotok mélyebb felfogásának, tiszteletének. És valóban a vad rombolások lezajlása után itt is gyökeret ver az associatio, az általános társulás s e tekintetben olyan magas eredményeket ért el Franciaország, hogy a tőkék országa, Anglia sem sokkal előzi meg. Hanem az eredmények korszakában a XIX század második felében is még egy

javitani, való van a francia munkások helyzetén. Az oktatás terén ugyanis oly vastag sötétség borul el, hogy abba bevilágítani csak egy gyökeres állami intézkedés éles lángja lehetett képes. *Hallatlan butaság jellemzi még a múlt század 70-es éveiben is a francia munkás osztály alsóbb rétegét.* De végtére ide is eljut az általános haladás, és ma már az alsóbb réteg műveltsége, írni olvasni tudása legalább körülbelől hazánk magyarságának műveltségével áll egy vonalon.

Ujabbán nevezetes mozgalmak indultak meg francia földön a gyermek és női munka rendezése körül, melyek különösen, alkalmat adva az elméknél eszmecserékre, kipattanó szikrái lettek a női emancipatio sikamlós kérdéseinek, melyek alkalmat adtak röpiratok pamflettek megjelenésére, így Stein Lőrincz igen érdekes kis „A nő a nemzetgazd. terén” című tanulmányának is ez az eszmecsere adott létet az ő saját megjegyzése szerint.

Gyakorlati intézkedések között felemlíthetjük a francia földön, talán leghelyesebben keresztül vitt lakás kérdést, mely a munkásokat elválasztva, illetőleg termelési ágak szerint csoportosítva, nagy bérházakban helyezi el.

Ezek összeségként kimondhatjuk, hogy a munkás kérdés megoldására a nagy iparos országokban különösen eredményes intézkedéseket tettek, melyek azonban korántsem jelentik a végleges megállapodást, melyek a Roscher által kifejezett változásnak ép úgy alá vannak vetve, mint maga a kezdet kezdetén alakuló helyzet. Hiszen csak a gyári iparban az újabb időkhöz ismeretlen intézkedések, munkamegosztás, munkaegyesítés: végtelen nagy változást jelentenek nemcsak a munkás tevékenységének jelentőségére, hanem mindazon tényezőkre melyektől függ az eredmény. Ezek által változik a munkás, változik a gyáros helyzete; érdekeik mások s ezek szűlik kétség kívül a változást munkabérekben, munka időben. De szűli a változást más is: az állami szesz egyedűrség, mely épen nem éri óhajtott célját, hanem jóformán előmozdítja az alkoholizmust, a mely hogy jelentős tényező a munkások helyzetének, viszonyainak megbírálásánál, az kétségtelen és elvitázhatatlan.

De számtalan tény magyarázza, módosítja és állapítja meg a bírálatot, melylyel e kérdést megvilágítani lehet s ezeknek az elsorolása egy szűkebb körű előadás keretéből kiesik.

Láttuk az ipari munkás helyzetét a nagy iparos államokban, nézzünk végig most egy őstermelő ország munkásainak állapotán. A lombard alföld, Oroszország és édes magyar hazánk munkásai bírnak olyan szereppel az őstermelésben, mint az iparban Anglia, Német és Francia ország munkásai.

Az őstermelő országok munkásainak helyzete más szempontok szerint itélendő meg — mint amazoké, — a kik a gyári iparban kész termelvények előállítására dolgoznak, míg ezek a föld őserőit használják boldogulásukra, localis viszonyaiknál fogva. Minthogy az őstermelő országok munkásainak helyzete legfellebb csak az előre haladottság foka szerint mutat eltéréseket; csak egy országnak és pedig Magyar hazánkban a munkás viszonyaival fogok foglalkozni; a történetre nem is terjeszkedem ki, hiszen az mindnyájunk előtt ismeretes. Épen azért tartom a legfontosabbnak hazánk munkásainak a helyzetével megismerkedni, mert nálunk faj, nyelvi, vallási s különösen földrajzi viszonyainknál fogva nagy eltérések vannak egyes vidékek munkásainak helyzetében.

Ijjesztő képet tárnak elénk különösen a tót és rut-

hén nemzetiségek által lakott területek, egyáltalán hazánk azon helyei, melyek kevésbé alkalmasak mezőgazdasági művelésre. Ily helyeken óriási küzdelmes a munkás osztály helyzete. Terjedelmes uradalmak vannak, sokszor nem is az illető községben lakó ur kezében s nincs semmije viskóján, legfellebb tehénkéjén kívül a szegénynek. A munkabérek megállapítva nincsenek, igaz, hogy földművelésügyi kormányunk az évről-évre bekívánt adatokból igyekszik alkotni egy munkabér statisztikát de az ebben foglalt munkabéreknek sem állandóságuk sem hatóságilag is keresztül vihető hatályuk nincsen. És épen ez a statisztika mutatja meg a helyzetet. Az átlag napszám az egész országban, férfi, nő, és gyermek munkát egy kalap alá vonva — nyáron 65, télen 30 krajczárt teszen. Ha az eloszlásra gondolunk — akkor láthatjuk, hogy épen a legkedvezőtlenebb körülmények között élő munkások helyzete a legrosszabb, mert a munkabér itt a legcsekélyebb. Nyáron 50 krajczár, télen egyáltalán szó sincs munkáról. Ilyenkor faraghatja a szegény tót naphosszant a fakanalat, míg megtudja magának szerezni a mindennapi kenyeret. Láttam szabócs megyében olyan tótot, a ki Liptóból vitte áruit, s házról házra járt, míg egy két fakanalat, vagy egérfogót el tudott adni egész nap és mikor hetek múltán eladja lehozott áruit, küzdve éhséggel, hideggel, nyomoruságos kinlódással, akkor visszamegy földjére s ott előveszik az adóért, előveszik lelketlen kufárok, a Galiczia felől bevándorló faj a kamatokért, a kölcsönért, melyet szorult helyzetökben, kiaknázva kétségbeesésüket adtak nekik; és levetkőzve minden emberi jobb érzést, undok ravaszúsággal, kitanúlhatatlan uzsorával reá teszik rabló kezöket a szegény tót viskójára, mindenére; mert hát nem képes a 40—50, vagy az Isten tudja, hány % -ot letenni parancsszóra, eluszik mindene s így mi van hátra neki más, mint Amerika.

Azokon a helyeken, hol már a föld alkalmas néhány termelésre is, volna téli munka, de ezeken a helyeken az átlag napszám télen még 30 krajczár sincs és reggeli 4—5 órától este 12-ig is dolgoztatják a munkást.

A nagy magyar alföld már más képet tár elénk. Itt is sokkal vontatottabb, nehezkesebb a haladás mint az ipari munkás osztálynál, de még sem olyan szánalmas a helyzet, mint a felvidéken. A munkának a természete is egészen más viszonyt létesít munkás és termelő között és egyáltalán az alföld rónáján a tiszta hamisítatlan magyar fajnak más az élet felfogása, más a természete.

A sok mező, a határtalan róna szemlélődővé teszi, a nagy természet minden nyilvánulása megnyuvással tölti el s mivel a megélhetés feltételei megvannak számára — nem alkuszik, nem zugolódik, ha csak nem izgatják. Nem köt egyezményeket, — sok helyen egészen reá bizza a munkás a termelőre a munkabér megállapítását, s mikor a keresményért elmege vasárnap reggel és a munkaadó meg kérdezi, hogy mit kíván, azt feleli rá a mit tesz az adni.

Tűrhető helyzetök azonban nem jelent végleges megállapodást ezeknek sem s tényleg vészt hozó lett volna, ha nem történtek volna szabályozások; azonban ide fordították figyelmüket épen a fel-feltűnő zavarok között az ország intéző körei és a törvényhozás. Létesítettek törvények a mezőgazdaság szabályozására, így, az 1894. XII. tcz. különösen a munkás ügyet rendezi. Épen ez a törvény, illetve ennek rendelet útján való módosítása és magyarázata adott létet a sajtó alól csak e héten kikerült műnek: „Magyar mezőgazdasági közgazgatás” címmel, melynek épen a legfontosabb és legidőszerűbb fejtegetése a mezei munkás ügyet szabá-

lyozó fejezet. Ugy szintén ezzel foglalkozik Darányi „Magyar orsz. földmivelés” ügye 1897—1902. cz. műve, mely szintén most jelent meg. Valamint létesítettnek üdvös intézmények a munkások szellemi előhaladásának biztosítására. Így elrendelte közoktatásügyi kormányunk 1800 gazdasági iskolának a felállítását, a melyekben magasabb képzést nyernek a földmivesek s okszerűen művelhetik a földet. Valamint vannak földmives iskolák a hová csak saját kezűleg irt folyamodvány alapján vesznek fel munkásokat s ellátásukra bizonyos összeget ad az állam.

Vannak olyan intézeteink, melyek nincsenek meg nyugaton sem, vannak egyletek, melyek a mezőgazdasági ipar fejlesztésére fordítanak fő figyelmet, ilyenek az O. M. G. E., az E. M. K. E.; továbbá a *Karpát egylet*, különösen az erdészeti ipari munka fejlesztésére.

Mindezen intézkedések azonban nem érik el az óhajtott eredményeket, hiszen még mindig nagyobb arányokat ölt a kivándorlás; ennek csökkenésére és esetleges megszüntetésére nem elég a kivándorlási törvény; én a magam részéről helyesnek találok erre nézve Lázár Pál felfogását, a ki úgy gondolja megvalósíthatónak a kivándorlás meg akadályozását és a munkások helyzetének a javítását, hogy a munka bérek természetén akar változtatni. Szerinte a közép és nagy birtokosok birtokaiból egy-egy munkás családnak 2—3 hold földet hasítsanak ki, s ennek a haszonélvezete — mintegy örökhaszon — a munkás családnál legyen s ennek a terméséből a család fenntarthassa magát, a munkabérekéből pedig, a miket keres, az állam és közületek iránti tartozását rója le. S így biztos és hű munkások volnának; hiűtlenségök esetén pedig visszakerülne a föld a tulajdonoshoz. Kifogás alá csak annyiban eshetik ez az elmélet, a menyiben visszaesést mutat a jobbagság intézménye felé. Eredményeiben azonban üdvös lenne. Helyesnek tartanám az adó rendszer változást is, mert ebben is egy nagy ok rejlik, a mely a kivándorlást táplálja.

(Folyt. köv.)

Keresztessy Lajos.

EGYLETI ÉLET.

Az *akadémiai ifj. olvasó-egylet* a múlt félévben szépen teljesítette azt az összeforrasztó munkát, a mely különben is hivatása s munkája eredményét nem csak erkölcsi, hanem anyagi tekintetben is csak dicséretét emlegethetjük. Brevetel volt iskolaévünk első felében 1240 kor, 24 fill., kiadás 1143 kor. 83 fill. Az egylet vagyona a dűsan felszerelt könyvtáron és egyéb értékes felszerelésen kívül körülbelől 4000 korona.

A *magyar irodalmi önképző társulatban* csendes nyugalom honol.

A *gimn. Erdélyi önképző körben* legújabban megdicsértetett Éles Istvánnak: „Emlékszel é.” Veszprémy Zoltannak: „Versenyzés” és László Sandornak: „Mikor” cz. költeménye, továbbá két bírálat, egyik László Sandoré, a másik Vass Béláé. Egyik hangulatosságával, a másik bőbeszédűségével és rendszertelenségével hatott. Általában úgy látszik, hogy a társulat újabbán a megdicsért művek meglevő szaporítására törekszik; pedig okosabban tenné, ha az igazság és kritika mérlegét kezébe vévén szigorúbban mérlegelne s jobban megrostálná a beérkezett és tárgyalás alá bocsátott darabokat, mert így konkoly is kerül a tiszta búza közé; így quarcz-

darabot is találhatunk a nemes opállal egy rangra emelve. A legközelebbi ülésen Tóth Kálmán: „Brankovics” című költeményét szavalta Papp József — szépen, érzéssel, — nagy gyönyörűséget szerezvén a jelen volt tagok nagy részének. . . . Buza László elemzéssel egybekötött szavalata helyett felolvasott munkája, mely az 1903. évi Almanachról szól — ismertettevén az abban megjelent novellákat — emlékkönyvbe vétetett.

HIREK.

— **Halálozások.** Incze Béla I. éves joghallgató a karácsonyi szünetidőben Pesten elhunyt. Részvétel osztozunk mi is a lesújtott szülék mély bánatában. — Megint halottja, gyásza van az alma maternek s vele együtt az egész magyar prot. tudományos világnak. *Mitrovics Gyula* debreceni ref. lelkész, volt sárospataki theol. tanár halálát gyászolja a gyászlobogó. Meltán sirathatja a sárospataki főiskola az ő halálát, mert 28 évi tanári működésével maradandó nyomokat hagyott maga után az ő józan szónoki irányát juttatva itt diadalra. Meltán hullathat könnyeket a szabadelvű prot. theologia, mert legkiválóbb munkásainak egyike hunyt el Mitrovics Gyulában. Értékes írói működésének súlypontja a gyakorlati theológiára esik, a melynek tanára volt, s itt ezenkívül csak azt emlíjük, hogy a „Sárospataki Lapok”-nak megindítója és 5 évig felelős szerkesztője volt. Rokoni és baráti kötelek fűzték Sárospatakhoz, s ifj. Mitrovics Gyula főgymn. tanár édes atyját gyászolja a megboldogultban. Temetése f. hó 27-én óriási részvét mellett ment végbe Debrecenben, a melyen a spataki főiskola tanári kara 6 tagú küldöttséggel vett részt. A megfáradott vándor találja csendes nyughelyét a föld ölében, sirja felett a kegyelet és emlékezet angyalai fognak virasztani! (P)

— **Kolloquiumok.** Akadémiánkon az első félév jan. 10 én bevégeződött és azóta egyre folynak a kolloquiumok. Ifjúsági egyleteink élete szünetel, hogy aztán új erőre kapva áldas együttműködésben folyják tovább.

— **Nyilvános nyugtázás.** A sárospataki Hittanhallgatók Egylete által 1903. jan. 10-én a kirándulási alap javára rendezett táncmulatságon felülfizettek, illetőleg jegyeiket megváltották: Rohoska József 12 kor., Dr. Tüdős István 10 K., Brozorád Rezső, Ölbey János (Rozvágy), Radácsy György 5—5 kor., Révay Ödön 4 kor., Hodinka Ágoston, Novák Lajos 3—3 kor., Antalfy László (Alsó-Vadász), Baksy István (Miskolcz) Bálint Dezső, Csontos József, Diviaczky Rezső, Korlát Gyula, Lebovits Henrik 2—2 kor., Gross Mór, ifj. Haury József, Kiss László 1—1 kor. Fogadják ez uton is a nemes szívű adakozók a „Hittanhallgatók Egylete”-nek hálás köszönetét.

Tartalom.

s. r. „Rákóczy.” — *Kettő.* „Kronika.” — *Binét.* „Fehér galambok.” — *Tállos.* „Utógondolatok a diákjelvényről.” — *ifj. Csabay Pál.* „Az utolsó órában.” — *Pósa Péter.* „Varga István, Sebestyén István és dr. Ballagi Mór, mint isagósok.” — *Binét Menyhért.* „A szultán meg a mese” — *Éles István.* „Emlékszel-é?” — *Misi.* „Az én kamarásom.” — „Lira.” — „Keresztessy Lajos. „Munkás kérdésről.” — „Egyleti élet.” — „Hirek.”

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA: A „SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI-EGYLET.” — MEGJELEN HAVONKÉNT EGYSZER.

<p>Szerkesztőség: Sárospatak, Főiskola, szeniori hivatal. Kladóhivatal: Sárospatak, »Főiskolai könyvnyomda.«</p>	<p>Főszerkesztő: Farkas István. Főmunkatársak: Ifj. Csabay Pál, Pósa Péter.</p>	<p>Felelős szerkesztő: Zajdó László.</p>	<p>Előfizetési ár: Egész évre 4 korona. Félévre 2 korona. Az előfizetési összegek a »Sárospataki Ifjúsági Közlöny« szerkesztőségének küldendők.</p>
--	---	---	--

Zrínyi Ilona.

Lovagiasságáról világszerte nagy hírnévnek örvend a magyar nemzet. Történetének lapjai is szép számmal örökitik meg lovagiasságának tényeit. Hogy csak két dolgot említsek fel, ott van például a híres pozsonyi jelenet, a mikor a női könyvek láttára viharosan tört ki atyáink lelkesedése: Vitam et sanguinem pro rege nostro . . . Avagy újabban az a nagyszerű mozgalom, mely az Erzsébet királynő emlékének megörökítésére irányúl, nem fényes bizonyítéka-e annak, hogy a magyar lovagiasság nem mese, hanem reális alappal bír.

Csak egy nő van a magyar történelemben, ki iránt még idáig semmiféle külső alakban nem nyilatkozott meg a magyar nemzet lovagiassága, (nevezhetni ugyan hálának is,) és ez a nő Zrínyi Ilona. Tekintsünk bár át egész történelmünkön, a honfoglalás regés korától jelenünkig, nem találunk más oly női eszményt az ezer éves multban, mint Zrínyi Ilona. Eszményképe ő a gyöngéd, engedelmes hitvestársnak, a gyermekeit istenfélelemben nevelő anyának és eszményképe ő a rettenthetetlen, lelkes honleánynak. Ebből a három fényes vonásból van megalkotva nagy jelleme bámulatra méltó összhangban, a legkisebb dissonancia nélkül. De eme kiváló vonásokon kívül fenségessé teszi még az ő alakját az a tragikus sors is, mely a történelem tanulságai szerint közös sorsa a magyar szabadságot és függetlenséget igazán szerető sziveknek; közös sorsa a Thökölieknek, Rákóczyaknak. Kossuthoknak . . . Fenségessé teszi alakját a száműzetés, bújdosás és a galatai sirbolt, mert ezek lettek jutalmi az ő nagy honszerelmének is.

Daczára annak, hogy a Zrínyi Ilona fenség alakjához hasonló női alakot hiába keresünk ezer éves multunk valóban nagy neveket rejtő lapjain, a lovagiasságáról híres magyar nemzet ez iránt a nagy nő iránt lovagiasságának még semmi külső tanujelét nem adta. Pedig már 200 esztendeje múlt, hogy örök álmra hunyta le testi szemeit Nikomédiában, de azért még

jele sincs annak, hogy emlékezetére ünnepet üljön a nemzet; úgy látszik, a múlt századok elhalaványítják az ő nagyságának ragyogását a törpe utódok előtt. Megérdemelné, hogy eszményi alakja minden magyar nő előtt példányképpül tündököljék, úgy is mint hitvestárs, úgyis, mint anya, úgyis mint honleány; megérdemelné, hogy ércz-szobrok hirdessék emlékezetét: és ime, a legeszményibb magyar nő, a Rákóczy anyja halálának 200 éves fordulóján a nemzeti kegyeletnek egy paránya sem nyilatkozik meg.

Magyar lovagiasság hol késel az éji homályban? századok multanak el . . . és a Zrínyi Ilona porai még mindig a galatai sirboltban nyugosznak, pedig a hazai föld már régóta vár reá; és a Zrínyi Ilona emlékezete még sem szobor sem semmiféle látható jellel nincs megörökítve, sőt emlékezete napról-napra haloványúl; pedig hazánkknak olyan nők kellene, mint ő volt, gyöngéd hitvesek, szerető-anyák, rettenthetetlen honleányok . . . Magyar lovagiasság hol késel az éji homályban? századok multanak el . . .

A magyar ifjúság, a nemzet virága ünnepre készül. Lelkesen akarja megünnepelni azt a napot, melyen ezelőtt 200 esztendővel II. Rákóczy Ferencz kibontotta a szabadság lobogóját a kárpátok ormán . . . A magyar ifjúság ünnepe csak úgy lesz teljes, csak úgy lesz felemelő, csak úgy lesz a nagy naphoz méltó, ha ünneplésekor arról a nőről sem feledkezik el, a ki a nagy szabadsághősnek életet adott. Az ő emlékezetét is fel kell újítani a fiáéval, hadd lássa e nemzet kicsinye és nagyja, kik voltak ők, kik távol porlanak e hazától, távol e véráztatott földtől, melynek jóléteért, függetlenségeért mindketten küzdöttek és szenvedtek egész életükön keresztül. És hadd lássa be e nemzet kicsinye és nagyja, hogy ez az anya és ez a fiú megérdemelnék a magyar nemzettől egy sirhelyet azon a földön, mely legnagyobb részben az övék volt hajdanán . . .

Magyar lovagiasság hol késel az éji homályban? századok multanak el . . .

Varga István, Sebestyén István és dr. Ballagi Mór mint isagogusok.

(Folytatás.)

Az ó-szövetségi könyvek összegyűjtéséről úgy vélekedik, hogy legelőször a Mózes könyvei szedettek össze, a mit bizonyít a samaritanus pentateuch is, — erről azt tartván, a mit Varga István, hogy t. i. a 10 törzs elválása idején készült, — a törához járultak aztán a történeti könyvek közül Józsué, Birák, Sámuel könyvei, aztán a Zsoltárok és Példabeszédek az Ezékiás király idejében. — Az egész kánon pedig az Esdrás, Nehémiás idejében záratott be s hihetőleg ők fáradoztak a legtöbbet a szent könyvek összegyűjtése körül.

Az új szövetségi könyveket mind hiteleseknek tartja; legalább ezt kell következtetnünk abból, hogy a Messiológiában, mint föltétlen hitelességűekre hivatkozik azokra és pedig olyanokra is, a melyekről bizonyos, hogy nem azoktól a szerzőktől származtak, a kiknek neve alatt állanak. Így pl. sokszor idézi a Zsidókhöz írt levelet a Pál apostol neve alatt s Péter második levelét stb. — Ezekről is állítja, hogy későbbi toldások találhatók bennök s szövegek is épúgy megromlott, pl. széljegyzetek bevitele által, mint az ó-szövetségi iratoké.

Sebestyén István, mint isagogus és exegeta ugyanannak az iránynak a képviselője, mint Varga István, de tagadhatatlanul magasabb fokon áll már, mint ez. Határozatlanság, ingadozás jellemzi őt is s e mellett bizonyos naivitás is.

Messiológiája megírásánál az a cél lebegett szeme előtt, hogy a rationalista és supranaturalista theológusok véleményét lehetőleg kibékítse, összeegyeztesse. Ezért aztán igazat akar adni amazoknak is, emezeknek is. Amazok véleményéhez époly kevéssé mer csatlakozni, mint Varga I. s kivételt csak egyes esetekben tesz, pl. a teremtés és eset történeténél. Ő is, épúgy kötik a szabadabb vizsgálódásban a hivatalos egyház megállapított dogmái, mint Vargát s ez megakadályozza — a mire pedig sok hajlandósága volna — a szabad, minden lekötő befolyástól mentes kutatásban. A mindkét félnek, illetőleg irányzatnak igazat adni akarás sokszor egészen kivethetlenné teszi álláspontját, a melyet egyik, vagy másik kérdésben elfoglal.

Jellemző különben rá nézve az is, hogy a messiási jövendöléseknél mindig azoknak betűszerinti, vagy grammatika-historiai magyarázatát adja s csak azután hozza ki azokból „a magasabb, a fenségesebb értelmet. Ez is egy bizonyosság arra nézve, hogy neki van érzéke a helyes, józan írásmagyarázat iránt s megtudja találni az írásnak igazi értelmét, de az egyház sorsa miatti aggodás nem engedi, hogy ezen az úton haladjon előre.

A messiatikus jövendölésekre vonatkozólag nem a merev orthodox állásponton áll már, a mely szerint a próféták s általában az ó-szövetségi írók egyenesen magára a Jézus Krisztusra vonatkoztatták jövendöléseiket, hanem azt vallja, hogy eleintén nem tekintették azokat messiási jövendöléseknek, hanem csak jóval később a jövendölés után, főleg pedig akkor, a mikor a jövendölések a Jézusban beteljesedtek.

A fentebb említett két theológiai irányzat összeegyeztetésének óhajta tűnik ki a messiológia minden sorából, a mi aztán azt eredményezi, hogy Sebestyén Istvánnak, mint írásmagyarázónak és isagogusnak, jellemvonásává lesz „a jobbra-balra való hajladozás.“

Messiológiája nagy tudományú és készültsgű férfinak mutatja őt, a ki egyaránt jártas a hazai és külföldi theológiai irodalomba, kéziratjai nyomán pedig tudjuk, hogy a milyen tudós exegeta, époly kiváló dogmatikus és egyháztörténész

volt. Messiológiájában helylyel-helylyel jelentkezik már annak az utána következett kornak szabadabb hangja is, a mely a protestantizmus szabad vizsgálódási nagy elvétől ihletetten egyedül a tudomány érdekét tartja szem előtt, — csakhogy ez a hang még remegő és gyenge. Bár a közvetítő theológia hive, mégis inkább a rationalista theológusokhoz szeretne csatlakozni s hogy ezt még sem teszi, annak oka „a néptanításra igyekező, theológiát tanuló ifjuság-“ra való tekintet, a kiknek inkább ajánlatos a supranaturalisták által hirdettet tudományhoz csatlakozni, a mi mellett Jézus és az apostolok is szólanak. Félti tehát ő is, mint Varga István a népek a hitét, a mely könnyen megrendülhetne, ha a bibliai ihletés helyet azt tanitanánk, hogy az is csak emberi módon jött létre sok század leforgása alatt.

Sebestyént különben Vargával együtt az Eichorn követőjének tarthatjuk, a kire azonban nagy hatást gyakorolt, mint exegetára, Scherer bärstadi predikátor az ő „Ausführliche Erklärungen der sämtlichen messianischen Weissagungen des alten Testament“ című művével.

III. Dr. Ballagi Mór.

Ballagi, eredeti nevén Bloch Mór 1815. vagy 1816-ban szül. Tarnokán (Zempléni.) szegény zsidó szüléktől. Viszontagságos gyermek- és ifjú korát részletesen rajzolni felesleges, az irodalom sokat foglalkozott ezzel. (Uj Magyar Athenás, Vasárnapi Ujság, Egyh. és Isk. Lap.) Tanult Nagy-Váradon, Pápán s a pesti műegyetemen s 1842-ben Tübingába ment, a hol a nagynevű Ewald, Baur, Landerer tanárokat hallgatta s miután 1840. máj. 28-án protestánsná lett, bölcészettudorrrá avattatott. Hazájába térve a szarvasi ág. ev. gymnasiumban lett tanár, a mely állásáról a br. Eötvös József kultuszminiszter felszólítására lemondott, minthogy ez őt egyetemi tanárrá szemelte ki. 1848. októberében azonban kitört a szabadságharc s az egyetemi tanfolyamok megnyitása és az új tanárok beigtatása így elmaradt. A tanári kathedrát Ballagi is karddal cserélte fel s Görgei, majd Aulich mellett, mint honvéd kapitány működött. A szabadságharc leveretése után tanári működéstől eltiltatott és csak nagy nehezen sikerült kivinnie, hogy újból elfoglalhatta Szarvason tanári állását. 1851. a kecskeméti ref. theol. intézethez hivatott meg tanáru. 1855. pedig a pesti prot. theológián lett a héber nyelv, exegesis és dogmatika előadója. 22 éven keresztül viselte e hivatalát, 1877-ben nyugalomba vonult s 1891-ben fejezte be munkás életét.

Mint író óriási tevékenységet fejtett ki a nyelvészet és a theol. irodalom terén. Az Uj Magyar Athenásban felsorolt önálló műveinek száma ötvenötöt tesz ki, Szerkesztette a Prot. Képes Naptárt 18 (1855—72), a Prot. Egyházi és Iskolai Lapot 25 (1858—82), a Prot. Tudományos Szemlét 4 éven keresztül.

Itt a theol. művei közül főleg Bibliai tanulmányok (1865—68), Az új szöv. iratok keletkezése (1872), Tájékozás a theol. mezején (1862), Renániana (1864), Mózes öt könyve (1840—41) és a biblia (1864) című művei említendők. Ezekből ismerhetjük meg Ballagi Mór, mint isagogust és exegetát.

A „Bibliai tanulmányok“ három tanulmányt foglal magában, melyek közül az első a kánontörténetnek u. n. általános részét, a második a pentateuch keletkezését tartalmazza, a 3-ik pedig a protestantizmusról és a prófétákról szól. E művét nagy részben Nicolas francia tudós után készítette. E tanulmányok úgy állítják előnkbe Ballagit, mint a legszabadabb elvű kritikust, a kinek figyelmét a legapróbb részletek sem kerülnek el.

A második tanulmánya mondható a legfontosabbnak, a mennyiben ez az ó szövetségi kánon egyik legfontosabb részének keletkezési módját tartalmazza. E tanulmány keretében előadja Ballagi a Mózes-féle öt könyv tartalmi ismertetése mellett a pentateuchról való vélekedéseket a legrégibb idők-

től kezdve; ismerteti Áben Ezrának, a 12. századbeli tudós rabbinak rejtélyes szavait, melyekben kifejezi, hogy Mózes nem lehet a róla nevezett könyvek szerzője, majd a Spinóza nézetét, a Simon Richard felfogását, Részletesen szól az Astruc felfedezéséről, majd a nyomába lépett theológusok: Eichorn, Vater, De Vette-féle elméletéről, az Ewald, Hupfeld, Delitzsch, Kurtz és Nikolas nézeteiről, melyekben az ő igazság után sovargó és kutató elméje megnyugvást nem talál. Új elmélettel áll tehát elő, mely az ő lelkét leginkább képes megnyugtani s mely az ő felfogása szerint a legjobban megközelíti ha nem is az abszolút bizonyosságot, de a valószínűséget.

Azt természetesen nyíltan vallja, hogy Mózes nem lehetett a pentateuch szerzője; de előtte nem is annyira a szerző a fődolog, hanem a keletkezés módja, a mely által megmagyarázhatók lennének az abban előforduló ismétlések s ellentmondások.

Onnan indul ki, hogy minden népnek őstörténete a hagyományokban vész el s a kik legelőször a történetíráshoz fogtak bármely nemzet fiai közül, azoknak első sorban éppen a hagyományokból kellett meríteniök. Ezek mellett mindenütt nagy fontossággal bírtak a népdalok, példabeszédek, személyes és hely nevek, valamint a multak látható emlékei: templomok, oltárok, emlékoszlopok, diadalemlékek, határkövek, aztán a nemzeti intézmények, főleg a nagy nemzeti ünnepek, melyek épügy mint az előbb említettek is, folyvást emlékeztették a népet azokra a történetekre, a melyek azokhoz fűződtek. Ezekhez a történeti kútfőkhöz csatlakozik aztán a monda folyvást növekvő áradata költői színezésével és készen van az alap, a miből a fejlődés öntudatára ébredő kor az ő multjának történetét meríti. Ezeknek a kútfőeknek azonban közös hibájuk, hogy hiányzik belőlük a történelem háttére: az események korának meghatározása. S e tekintetben megállapodás csak akkor jön már létre, a mikor a gondolat megörökítésének eszköztét, a szellemi fejlődés legelső tényezőjét: az írást megismeri a nép. Az tehát a főkérdés minden nemzet őstörténetének méltánylásában, hogy mikor jött létre az illető nemzet kebelében az írás.

Igy kell eljárni a zsidó nép őstörténeténél is, a mely éppen a tórah első könyvében: a Genesisben adatik elő. Az Ballagi szerint is, meg minden elfogulatlanul ítélő előtt is tulzás és naivitás, hogy némelyek a patriarchák valamelyikének pl. Noénak tulajdonítják a betűírás találmányát, mert arra semmiféle adatunk nincs, hogy a patriarchák ismerték volna az írás mesterségét. Igen sok időnek kellett addig elfolyjni, míg az emberiség odáig fejlődött, hogy az írást könyvek szerzésére használja. Az azonban bizonyos, hogy a Mózes korában az írás Egyiptomban már közhasználatban volt; valószínű tehát, hogy ő, a kit „az emberiség egyik legnagyobb géniuszának” kell tartanunk, a történetírást igyekezett meghonosítani Izraelben az egyiptomiak példája nyomán. De e mellett mindig virágozott a hagyománybeli monda is.

Ezek a történeti adatokon nyugvó föltevések megfejtik a pentateuch keletkezésének a mikéntjét. A Mózes törvénye tehát, a melyre gyakran történik hivatkozás a Mózes utáni időben, tényleg létezett a szentélyben, de az nem a mai tórah volt, mert ez mostani alakját csak a fogság után nyerte, — hanem a mózesi törvényeknek csak egy része, a melyet maga Mózes írt és helyezett el a szövetséglárában.

A mi a pentateuchnak különböző alkatrészekre való felosztását illeti, arra nézve Ballagi szerint is első sorban az Isten különböző elnevezései irányadóak. Ezért az Istennevek (Elohim, Jehova) jelentését, értelmét, keletkezését történeti és etimológiai úton igyekszik kimutatni, s állítja, hogy a héber Istennevek a sémi népeknél mindenütt feltalálhatók, a mi azonban nem azt jelenti, hogy ezek az Istennevek a héberreknél is éppolyan mythológiai jelentéssel bírtak, mint a többi sémitáknál, mert a zsidók világnézetének sajátos volta éppen

abban áll, hogy a közös sémi istennevekkel egészen más fogalmakat köt össze, mint a többi sémiták. A bibliai Istenneveket tehát abban az értelembe kell venni, a melyben a bibliai írók használják.

Fejtegetéseiben arra a végeredményre jut Ballagi, hogy az Elohim név a bibliai héber nyelv korát megelőző ősidőkből való, a mikor az az összes sémiak közös istenségének jelölésére használtatott, azonban a mózesi vallásba átjöhett. Az Elohim név pogány istenekre is alkalmaztatott, míg a másik istennév: a Jehova csak az egy igaz Istent jelző nomen proprium, a melyet pogány Istenek jelölésére sohasem használtak. Nomen propriumnak kell tartanunk azért is, mert sem status constructusa, sem többese nem képezhető és névelőt sem vesz fel soha. A Jehova kizárólagos nemzeti isten, de ez az istennév az istennek nem az Elohimtől különböző fogalmát fejezi ki, mert az ó-szövetségi könyvek bizonyossága szerint az Elohim egyszersmind Jehova is és viszont.

E két istennév használata tehát teljesen írói sajátágnak tekintendő, a mely az egyes írókat jellemző, nyelvbéli sajátágok mellett főmozzanatként jelentkezik.

Mindezek figyelembe vételével mondja Ballagi a forrásművek keletkezésére vonatkozólag, hogy a „héber irodalom ketős folyamban fejlődött;” az egyik az u. n. hivatalos irodalom, melyet feljegyzéseivel maga Mózes kezdett meg s a mely a papok által a szent helyen őriztetett, a másik a próféták által megindított, szabadabb szellemű, valódi nemzeti irodalom. Amaz a papok, ez a próféták kezében van tehát s innen van a forrásművek szelleme közt a nagy különbség. A papoknak nem állott érdekükben, hogy a törvényeiket a néppel megismertessék s így nem is igyekeztek a nemzet szellemi felvirágoztatására; a próféták ellenben mindent megtettek a papság ellenére is, hogy a szellemi sötétség világossággá változzék s hogy a ceremonialis törvények iránt való vak engedelmesség helyett a lélekben és igazságban való istenimádást léptethessék életbe,

(Folyt. köv.)

Pósa Péter.

*Egy férfi, egy asszony.**

*Tegnap eltemették, hideg földbe tették
S ma a gyanú körme sirjából kivázza:
„Megrontotta bizton az asszony bűbája,
Szegény jámbor embert bizony megélették,
Nem istentől való, akárki meglássa
A szeretőjéhez mohó vágyódása.”*

*Pislákoló mécses özvegyasszony éget
. . . Fekete a gyásza, de piros a kedve.
Reádól a férfi vállára nevetve:
„Kezed a kezembe, . . . a holt fel nem éled;
Koporsó az ágya, föld a takarója,
Ha élne se tudna kijönni alóla.”*

*De az ember komor s hideg, mint a márvány:
„Fagyos kezét érzem piros ajkad lángján.
Az orczádon látom; itt a csókolása.
A szemedből rám néz az ő szeme mása . . .”
. . . Felkaczag az asszony, mint a bugó gerle:
Gyere csak, bolondom, . . . ide az ölembe.*

*Piros ajkam lángján forró ajkad égjen.
S felsőhajt a férfi: „Szegény feleségem!”*

* A Magyar Irod. Ö. T. ballada-pályázatán díjat nyert.

Vérbe fogant csóknak omló vér a bére
Engedj el, bocsáss el az Isten nevére,
Az asszony a férfit két karjába zárta,
Elfúlt a beszéde szapora csókarba.

Bűnös férfi lelkét mardossa a bánat
... Gonosz asszonyállat; gyűlöllek, utállok ...
... Mért, hogy el is bővült két szemed sugára
Hervadj el, sorvadj el epekedő vágyba,
A miért a lelkem kárhocatra adtad,
A miért gyilkossá lettem te miattad ..."

*

„Kicsi cselédimet löbbit nem is látom,
Akasztó kötélen lesz az én halálom ...
A nevéik anya gyász, az apjuk a szégyen.
Szegény kis cselédim, szegény feleségem!”
Erős férfi szívet kikezdte a bánat,
S ziháló mellében hörgő panasz támad:
... Mint a hogy a szélvész veri a vén fákat
S panaszosan zúgva, zörrennek az ágak;
A hogy fát döngelve, gyökeret hasítva,
Büszke hegyi kőszál lezuhan a síkra;
A hogy a vad hördül, a szíven találva ...

*

Megborzadt az asszony a szerelmi lázba ...
Özvegyasszony veszi legszebbik ruháját,
Tali-tarka kendőt köt a derekán át.
Patyolat keszkenőt lilium kezébe
Ugy megy a városba csendbiztos elébe:
„Biztos uram, engem vasba verjen kelmed;
Ne adjon énnekem irgalmat, kegyelmet:
... Az uram megölte ... Biztos uram lássa,
Lilium karomtól volt a pusztulása.

Binét Menyhért.

Munkás kérdés.

(Folyt. és vége.)

Kormányunk, ha nem is ilyen gyökeres javításokkal, de bölcs intézkedésekkel igyekszik javítani a helyzetet, így határozta el kereskedelmi és földmív.-ü. kormányunk most, hogy a munkakeresők nagy arányú kivándorlásainak megszüntetésére azokon a helyeken, a szegénységnek a tanyáin, államilag rendezik a munkásügyet, vasútvonalat építenek, különösen azért, hogy a vidék munkanélküli szegényei kereset forrást találjanak. Így Nagy-Berezna és Úzsok között létesítenek vasúti-hálózatot, hogy ez által megszüntetessék az ungi nagy arányú kivándorlás s egyúttal a kormány e vidék faiparának felsegélésére nagy megrendeléseket tett vasúti talapat fákban, dongákban, kapanyeleekben.

Iparosaink is más helyzetben vannak, mint a nyugatiak, hiszen azok nem *magánvállalatokban* vannak, *gyárakban* dolgoznak és tulajdonkép nem magok állítják elő a termelvényt, hanem a gép, s nem magok viszik piacra. hanem a gyáros. A magyar iparos pedig egészen patriarchális helyzetben van. Előleges megrendelésre dolgozik, maga szabja az árakat, meg van mindeniknek a maga vevője. Más elbírálás alá esik nagy iparunk munkásainak helyzete; de ilyen meg nagyon kevés van. Amennyiben azonban a streikok által előidézett válságok nálunk is előfordultak, sőt előfordulnak, a nyugatiakhoz hasonló intézményeink vannak nálunk is, vannak fogyasztási. hitelszövetkezeteink, munkás-szövetségek, munkás- és cselédpénztárak s még a szellemi haladás előmozdítását eredményező intézmények, népkönyvtárak, iskolák (földmíves és ipar), melyek azonban nemcsak az iparos

osztály számára, hanem egyúttal és általában az önképzés eszközeinek birtokában nem levő alsóbb osztályok számára is létesíttetnek.

Ipari és kereskedelmi munkásaink egyáltalán sokkal jobb helyzetben vannak, mint a mezőgazdaságiak. Megvannak állapítva a munkabérek és jog vagy idő, vagy darab-bér rendszer szerint; elsónél — tekintet nélkül termelvényre — az idő fizettetik, a melyik alatt a munka tartama folyt, másodíknál az előállított termények darabszáma, tekintet nélkül az időre. Ez utóbbi sok esetben előnyösebb, mert nagyobb a szorgalom. Pl. a dunai keresk. hajókról zsákokat hordó munkások egy napra 3 koronát; 100 zsák után 2 koronát kapnak és egy nap alatt — ha darab-bér rendszerrel fizettetnek, kihordanak, illetve behordanak 4—500 zsákot is fejenként.

Az angol bérszála rendszer nem szokásos. Mindezekből láthatjuk munkásaink helyzetét s a közvéleményt, mely nem zárkozhatik el azok ügyének figyelése elől; láthatjuk, hogy nem uralkodik nálunk teljes ridegségében — ha hallunk is néha egy-egy ilyen hangot, a Macchiavelli-féle elv, hogy: segíts magadon, az Isten is megsegít.

Még az orosz munkások között meglevő egy érdekes intézményről teszek említést: az orosz munkáskartellről, melyet a legelemibb társulási ösztön létesít — az absolutismus járma alatt nyögő munkások között. Ha valaki az ilyen kartellbe belép, megállapítatik számára a munkaidő, a foglalkozási ág. A munkanap különben itt a leghosszabb, reggel 5-től este 9—10 óráig tart és ez idő alatt majdnem félannyt is képes elvégezni az orosz munkás, mint az angol 6 órai munkanapja alatt.¹⁾

* * *

Végig gondolva azokon az intézkedéseken, a melyet az emberiség 80%-ának érdekeit védik, támogatják, ápolják, s hozzágondolva azt, hogy mindezen intézkedések dacára a 80%-nak legalább a 30%-a a kinos nyomor rettenetes állapotában fetreng: én a magam részéről úgy látom, hogy a megoldás még igen hosszú idők kérdése. Az kétségtelen, hogy az állam annyit nem képes tagjainak érdekében áldozni, hogy ne legyen szegény, hogy mindenki örvendhessen jólétben, megelégedettségben; az is kétségtelen, hogy a cultura haladásával több szükséglet, nagyobb igények állanak elő mindig és mindig; kétségtelen az is, hogy minden létező és elképzelhető termelvény vagy anyag, melylyel az ember él (az emberi egoismus mindent önmagáért gondol lenni) melylyel magát fenntartja, a levegőn, fényes és napmelegen kívül minden az anyaföldből jön és azt is merészség volna állítani, hogy ez az anyaföld soha nem fog csökkenni termelőképességében! S hogy oldható meg tehát az emberi boldogulás kérdése, hogy a vagyonos osztály se pusztuljon, de a munkás is és egyáltalán minden lelkes teremtménye az Istennek — kinek egyenlően van joga az élethez — megéljen és emberi hivatását betöltse? ... Tátongó üresség van a létező állapotok és folyton reménykedő ember ábrándjai között, az egyedül helyesnek, boldognak hitt állapot között, melyet megalkot magának az emberi meditatio, de azt kifejezni, körvonalozni nem tudja. Vagy nem is üresség van köztük, hanem egy ijjesztő tömkeleg, melybe sem a gyakorlat, sem a tudás bepillantani nem képes.

Hogy lehetne mégis megoldani a munkás osztály ügyes-bajos helyzetét, lehető megközelítésével az ideálok.

1) A Tolsztoj által teremtett haladás derengését nem említem azért, mert ez — legalább tudomásom szerint — legfeljebb csak az egyetemek polgárainak tüntetéseiben mutatkozik hatásaiban, de a munkás osztály még a maga kebelében nem jutott el arra a fokra, a melyen megérti emberi jogait és azokért síkra is száll. A bírálatt szem-pentjából ennyit megjegyezni szükségesnek tartok.

nak? Hogy lehetne rendezni a munkáskérdést, mely nézetem szerint a lehető legszorosabb összefüggésben van a létező társadalom képének megválasztásával?

Malthusra nézek! Elmondom röviden az ő népeségi tanát: A munkások tömegei szegénységben élnek. E szegénység folytonos munkára kényszeríti a munkást, hogy megkeresse mindennapi kenyerét; nem foglalkozik tehát semmi egyébvel, nincs alkalmja a léhaságra, erkölcs-telenségre, bujaságra.

Ennek eredménye az, hogy a családi életben óriási mérvet ölt a szaporaság és ezzel együtt a nyomor. *Azért nincs joga senkinek családot alapítani, gyermeket nemzeni, tehát lénynek létet adni addig, a míg nincsen olyan anyagi jólétben, hogy biztosíthatja egy családnak eltartását.*

Aztán tovább megy, azt mondja, hogy az emberiség felett változhatatlanul uralkodnak a természet megmásíthatatlan törvényei; ha tehát a természetben vannak csapások — melyeknek eredménye a javakban való hiány: ennek megfelelőleg az emberiségnek okvetlenül szüksége van a háborúra, járványokra, melyek a túlságos szaporaságot időről-időre meggátolják és így biztosítják a megélhetés lehetőségét.

Gondolkodás nélkül — az Istenre bízom magamat — együgyűségével* egy rideg koponya agyrémének lát-szik ez a tan; azonban én úgy gondolom, hogy van ennek bölcséleti alapja, van *létkérdés jogosultsága* és e tant azon részében, hogy nincs joga senkinek a szaporaságot előmozdítani, ha nem tudja eltartani az általa létezését nyert lényeket *most is és örökre megingathatatlanul vallom!*

Némely részében pessimista a Malthus felfogása, talán nem is vet számot erkölcsi lényeggel, a hit alapjával; de az is bizonyos, hogy a túlságos emberi szaporaság meggátolása kérdésem megoldásának megközelítésére egy elméleti állásfoglalás. Aztán a műveltségnek minden lehető eszközökkel való terjesztése a legüdvösebb eredményeket éri el; mert növekszik a kultúra haladásával az öntudat, nemesebbek lesznek az erkölcsök, szilárdul a jellem elviselhetőbbé válnak a sorscsapások, kevesebb lesz a könnyelmű házasságkötés, a mi megint csak a túlságos szaporaság meggátolására eredményes.

Gyakorlati szempontból pedig a létező és elterpedésnek örvendő intézményeken kívül eredményeinek tartanam munkás öngélező egyletek felállítását oly értelemben, hogy ezekbe minden munkás bizonyos összeget fizetne évenként és ennek fejében számíthatna annak segélyezésére betegség, károk és elemi csapások esetén.

Ügyszintén fontosnak gondolom, ha létesítenének munkás nyugdíjintézetek, melyekbe belépni kötelezve volna minden munkás és évjáradékot fizetne lehetőleg csekély összegekben és aztán rendeltetésök volna ez intézeteknek az elaggott vagy beteg munkásokról, vagy hirteleni szerencsétlenség áldozatává lett munkás családjáról gondoskodni.

* * *

Ilyenféle intézkedések lennének — a létezőkön kívül — üdvösek nézetem szerint a munkás kérdés lehetőleg helyes megoldására; így volnának megközelíthetők az utópiák; így egyesülhetnének a népek milliói szent törekvéssel egy közös célra; így végeznék tökéletesen nagyszerű munkáját az emberi haladás és így töltené be szerepét nemesen, emberileg magasztosan az égből lelopott isteni szikra!

Keresztessy Lajos.

ROMÁNCZ.

„Mlért sirsz te szép leányom?” „S nincs rózsád, ki vigasztalna?”
— Siratom a boldogságom. — Ma tettük a ravatalra.
„Édes atyád halt meg talán?” „Ne sírj leány, ők boldogok!”
— Rég sirtam a ravatalán. — A míg élek, mindig fogok!
„S azóta tart ez a bánat?” „A mindenható lesz veled.”
— Tegnap temették anyámat. — Hajh! — a hű szív soh'sem feled.

„De a jó szív vigaszt talál!”

— Azt ad néki majd a halál!

Bandl.

Az erdő titka.

Nem régen történt! Akkor, a midőn a természet még csak haldoklott s a fehér halotti lepel nem árulta el a néma gyászt. Hulló levelek, lombtalan fák közt jártam; levél nem volt a fákon, a madár nem zengte bájos dalát, a szél sem zokogta halotti énekét. Csend volt... a természet haldoklott, hullatta díszét fájdalom nélkül. A csend csalogatott előbbre, a hol még nagyobb a pusztulás, még hangtalanabb a táj... A néma csend elandalított.

Egyszerre csak gyöngé nyöszörgés zavarta meg a csendet; azt gondoltam, képzelődöm; ki lenne itt ez elhagyott helyen? — A hang ismétlődött, de oly halkán, oly bágyadtan, hogy azt hittem, valamely anyjától elszakadt állattól jön. Megindultam abba az irányba. Egy újabb hang elárulta, hogy nincs messze tőlem a hely, a honnan jó. Egy pár lépés még s borzalmas látvány tárult elém: Egy emberi alak vonaglott ott, olykor-olykor halkán nyöszörögve.

Elborzadtam! Előbbi merengésemben lelkem elringatózott, szívem csendesebben dobogott, hogy ne zavarja a néma csendet, a természet haldoklását; s most e vergődést látva lelkem felindult, (szívemet hangosan dobogtatta a félelem; nem tudtam mit tegyek! A csaknem méztelen alak meggyőződött arról, hogy bármily szörnyszülött is a szerencsétlen, még is csak emberi lény.

— Ki vagy te boldogtalan? — kérdém.

Nem felelt!

— Talán eltévedtél e rengetegben?

Halk nyöszörgés a válasz.

E közéről hallott nyöszörgés megborzasztott. Haldoklottam már haldoklót nyögni, láttam halálra éhezett kenyér után esdekelni, hallottam néma gyermeket sirni-nyöszörögni, mindenik más színezetű, mindenik megható, de ez egyik sem volt azok közül, vagy talán mind a három együttvéve. Mig az alakot nem láttam, gyenge, sebzett állat nyögésének véltem, s most... e hang zavarba hozott.

Egy szerencsétlen, elhagyatott, kiéhezett s talán haldokló gyermek. Mit tegyek? El nem vihetem, itt nem segethetek rajta.

Kiáltottam segítséget kérve, — válasz nem jött. Megismétltem; úgy látszik eredményes volt, mert feleletül egy elhuzódó, mély hang hallatszott. Az erdőőr felelete volt az. Egy pár kölcsönös kiáltás után egészen közéről mord hangot hallottam:

— Miért bitt?

Hátrafordultam. Egy nem éppen rokonszenves alak állott előttem, kezében puska, arcán vadság, hangjában durva ridegség.

* Helytelennek kell mondanunk e kifejezést, mert azt a szép lelki jelenséget, midőn az ember munkálkodásában Istenre bizza magát, sohsem szabad, legalább nem illik együgyűségnek nevezni, vagy legfeljebb csak úgy, ha az együgyűség bibliai értelemben vétetik. Szerk.

— Jó ember! — szóltam hozzá — egy szerencsétlen gyermeket találtam itt a rengetegben, segítsen a megmentésében, vigyük a legközelebbi házba, hátha még megmenthető!

— Ne törődjék velem!

— Miért? — kérdém megütközve az ember szívtelenségén.

— Csak hagyja itt, jobb már ha elvész a nyomorú!

— Nem értem magát, ember!

— Tudom — szólt ridegen, aztán távozni készült.

— Maradjon — mondtam türelmetlenül — beszélje el a nyöszörgő történetét.

— Ha tudni akarja, elmondom. Most 7 éve egy kis fia született . . .

— Kinek? kérdém türelmetlenül.

— Hát erdésznének — szólott sértődötten — a kis teéns úrfi meg igen csúf volt; az asszonyság félt a tekintetes úrtól, hát ide adta a gyermeket cserébe a feleségemnek. Én nem bántam, míg a pénz tartott, de oszt' azt mondtam az anyjuknak, hogy vigye el a gyermeket a házból, mert én nem nézhetem tovább a nyomorát, hisz 6 éves múlt már és még se járni, se beszélni nem tudott, csak nyöszörgött, mint a boszorkány. Ha még emberi lett volna a szava, de nem a volt.

— Mit tett aztán a felesége?

— Hát mit tett volna? Sirt! Én meg fogtam a gyereket, oszt' kilöktem.

Hideg borzadás fogott el. Ez ember arcza elárulta, hogy igazat beszél.

— Ember! van magának lelke?

Egy halk sikoltás hangzott fel; onnan jött a szerencsétlen gyermek kebléből, aztán láttam, a mint fel-emeli fejét . . . ismét egy hang, aztán . . . csend lett; a gyermek megszűnt csodaszülött lenni.

E jelenet könnyeket facsart ki szememből. A részvét és harag egyaránt szorongattak. Lopva az emberre tekintettem, láttam, mint változik át arcza; kalapját szemére húzva csak ennyit mondott: „hál' Istennek“ s szemébe egy könnycsepp lopózott.

Én megindúltan, szó nélkül távoztam.

Ő pedig bűnbánó, megtérő hangon kiáltott: „Eltemetem, eltemetem!“

Veress Károly.

Az Öregek.*

Irta: Román Ernő.

Ismerek egy öreg, nagyon öreg embert. Ott szokott üldögélni naphosszat kastélyának verendáján ódon karos székekben, vánkossal feltámoogatva, szenvedésektől barázdázott arczczal, de mindig nyugodt mosolygású, szelid szemekkel. Mellette egy tisztas, őszbe borult nő naphosszat kötöget vagy újságot olvas az öreg embernek s gyakorta féltő, szerető, gyöngédséggel igazgatja az öreg ember vánkosát. Néha el-elhallgat az öreg asszony olvasás közben, vagy félre teszi kötését, s szótlannul, hosszasan elmélyesztli szemét a férfi szelid tekintetébe, s elnézné őt ki tudja meddig, ha egy forró könnycsepp, arczára hullva, fel nem ébresztené ábrándozásából, merengéséből. Hová szállt el lelke pihenni egy percze? talán megfürdött a multak édes vagy keserű emlékeiben? talán ez okozta ama forró könnycsepp lehullását? Ki tudja, ki tudja? . . .

Régen volt már nagyon, a falu vénei is alig emlékezni reá, mikor Besnyői György, a falu fiatal földes

* A Theol. Egyletben megdicsértetett.

Szerk.

ura, zivataros legény élet után megnősült. Szép volt felesége, mintha tündér *szép virágokból válogatta volna a Teremtő arczához a színeket*, a suhogó nádtól vette volna a termet délczégességét, gyémánttól a szemek ragyogását, mandulától azok alakját, sötét éjszakától azok színét. A beavatottak azt mondották: szerelmi házasság volt. Mi az a házastársi szerelem?? Lemondani mindenről, kiszakítani szivedből emlékedet, odaadni hirt, diesőséget, az egész világot egy lényért, szerelmesedért. A fiatal asszony így szerette férjét, bálványának, Istenének tartotta őt s az is maradt volna, ha az is vele érez, szíve lelke egygyé forr ő vele.

A férj is szerette nejét az ő természete szerint, a maga csapongó szertelenségével, szilajságával; de hogy lemondott volna érette előbb életéről s teremtett volna egy új világot: arra ő nem volt képes s az ő felfogása szerint nem is volt szükséges.

Ragyogó nap a boldogság: de nagyon távol ragyog az felettünk: erre tanította a fiatal asszonyt az oly boldognak képzelt házasság első esztendeje. A fiatal férj legénykori duhaj pajtása csakhamar otthonosakká lettek ismét a kastélyban s annak békés nyugalma vad mulatozással verték fel. A fiatal asszony, mint egy úzótt galamb, vergődött a zajban. Angyalnak alkotta őt a Teremtő s lelkének harmatát nem fertőztette még meg a világ; abban a boldog korban volt még, mikor a szív vétkesnek vallja magát, ha azt, mit később tapasztalt, csak gondolni is merte; kinek szemei előtt ott lebegett még az álmok fellege, mely a dolgokat való színekben látni nem engedi; de most, mikor szétfoszlott előtte a csalódás fellege s nyíltan áll a való: ott látja a jelent és a jövőt a maga borzalmasságában: lelkében elveszetten.

Szerette, imádkozta férjét s látva annak sülyedését s közeledő boldogtalanságát: észre akarta őt téríteni s megjavítani; óh, hiszen a szív mindenhatónak érzi magát, ha szeret! Emlékeztette őt az első szerelem édes óráira; körül vette őt a hitvesi szeretet gyöngédségével, búbajos hatalmával; de a fiatal férj beteges képzelgésnek nevezve az ő rémképeit: nagyokat kacagott es-deklő kérésén, s szinte durván bontakozva ki az édes feleség marasztaló karjai közül, sietett a pajtásokhoz, felcserélte a házasság élet édes gyönyöreit a kártya és a bor mámorával.

Megtört felelte a hitvesi szeretet nagy hatalma, s a fiatal nő lelkét ez kínos fájdalommal töltte el. Óh, hiszen az ártatlan szívnek az is tájdalmat okoz, ha álmaiban csalódik: hát mikor a valóság sebezi éles töviseivel?! Elveszteni egyszerre mindent, egy egész világot tele édes boldogsággal, melyről évekig álmodoztunk s a mely most, mint csalódás áll előttünk; jövőt, melyet édennek képzelünk s most sivár pusztaság! Elvonult véghetetlen fájdalommal a világ zajától, órák hosszat bolyongott a kertben, mintha bizony a fájdalmat enyhítené a suttagó fák lombja vagy a csöndes magány . . .

Igy telt el egy pár hónap s eljött a karácsony. A szép karácsonyest az egész világon az öröm, boldogság derűs pillanata; midőn a szerető családtagok összegyűlnek távolról közlőrl, s míg a nagyok lelke visszacsáll a búbajos gyermekkor édes emlékeire, addig a kicsinyek élvezik a jelen megszentelő, örömteljes perczeit. Hát a fiatal földes úr és kedves pajtásai hogy mulasztották volna el a kedvező alkalmat? Besnyői karácsony estét rendezett, meghíva arra czimboráit, kik készséggel el is jöttek s az ártatlan öröme helyett a kastély egyik szárnyát vad tivornya helylyé változtatva, mulattak reggelig, nem is gondolva rá, hogy ezzel a kastély másik szárnyában elúzik egy megtört nő álmait, hogy a fel-

felhangzó szilaj muzsikaszó minden hangja egy metsző fájdalom annak a szívére.

A reggelig mulatókat szép téli reggel köszönté. Kőd ült ugyan a táj felett, de itt-ott már átszakasztotta a felkelő nap fénylő sugára. Éles, metsző, szúmarás hi deg, igazi vérbeli vadásznak való idő. A szép idő lát-tára a házi gazdának egy merész ötlete tamadt: fiúk menjünk vadászni! Karácsony reggelén, hajtó vadászat! s az egész társaságban egy ellenző szó sem hallatszott, a házigazda indítványát egyhangú lelkesedéssel fogadták. A házigazda azonnal kiadta a parancsot: hajtókat állítani, paripákat nyergelni, kopókat, vizslákat, fegyvereket előkészíteni, s íne pár percz múlva lóháton, útra-készen áll a csapat az udvar közepén.

E pillanatban lépett ki a háziasszony a kastélyból, már előbb értesült a cselédektől a készülődésről s most, mikor a felfegyverkezett csapatot látta, a kétségbeesés hangján kiáltott: „Férjem, hát mit akarsz?! Ne bántsd meg az Istent e szent napon!” A férj kaczagva válaszolt: „Imádkozzál érettünk is, édesem!” Ezzel a szilaj csapat elvágtatott, csörtetve, rohanva a falun keresztül, felháborítva azt ünnepi békéjében.

Elmentek, eltűntek! . . . Ott áll a szegény nő szinte megkövülve; mint aki álmodik és nem hisz érzékének. Majd, mint álomjáró, befordul szobájába, leroskad a földre, ott fekszik mozdulatlanul, hangtalanul, mint egy halott, csak a nagy fájdalom miatti vonaglások mutatják, hogy még él. Majd mikor feleszmél, fuldokló zokogásba tör ki, melybe belevegyül a kétségbeesés jajkiáltása. S mikor megszakadt már a fájdalom jajja, mikor elapadt már a könnyek forrása, csak ült ott tovább is szótlánul, önfeledten, talán eltompulva, talán elmerengve, el az édes múlttól, keserű jelenről, s a sötét jövőről. Lelke tán az édes multba repült vissza, mert fel-fel kiáltott: „Édes eltűnt álmok! mit bántjátok lelke-met? Nem méreg keserű-e a gyümölcs, melyet keblemben hordozok? miért emlékeztettek még arra is, mily szépen hasadó, feslő volt a bimbó, melyből a virág nyílt s a gyümölcs fejlődött? Hab vagyok én, melyet felkapott a vihar, oh csillapítsd a szenvedés viharát, mely lelke-met dúlja, irgalmas Istenem! . . . add vissza férjemet!”

E tompa zsidbadságban ki tudja meddig ült volna a nő, midőn egyszerre csak lovak dobogása, kutyák ugatása ébreszté fel. Kitekintett az ablakon s látta, hogy a vadászcsapat érkezett haza és utána hordágyon, letakarva hoznak a szolgák valamit. Első pillanatban azt hitte, hogy vadász zsákmányt, de midőn férjét nem látta a vadászok között, kinos sejtellel kisetett szobájából, s íme, akkora már az előszobában az asztalra volt fektetve a férje, véresen, szinte élettelenül. A nő, mint egy örült, rohan hozzá, leroskad a véres testre kiáltva: „Mit tettetek férjemet?”

A szerencsétlenség vigyázatlanságból történt, úgy, hogy Besnyői fegyvere véletlenül elsült s jobb czombjában a csontokat teljesen szétromcolta. A gyorsan előhívott orvos megvizsgálta a vérző sebet s a véleménye az volt, hogy a roncsolt jobb láb azonnal levágandó, mert megmeszesedése folytán okvetlen halált okoz, s a műtétet azonnal is végrehajtotta, s a nagy sebet bekötöz-vén, rendelkezéseket tett az ápolásra vonatkozólag és eltávozott.

Elszállingóztak egymás után a hű pajtások is, magára hagyva a felzaklatott lelkű nőt élet és halál közt lebegő férjével. A férfi a nagy vérvesztés következtében eszméletlenül, zsidbasztó álomba merülve feküdt; mellette virrasztott a hű nő, aggódva, hitvesi szeretettel lesve minden mozdulatát, figyelve szakgatott, nehéz lélekzését.

Nagy küzdelem dúlt előbb lelkében, mert felébredt benne egy pillanatra az eltaszított asszony büszkesége, s a keserű csalódással telt perczek emésztő fájdalommal nehezettek lelkére; megvillant fejében egy pillanatra a gondolat, hogy elfusson a háztól, mint azok, a többiek; de talán épen azért nem futott el, mert látta azokat, kik részvétlenül, nyomorultul itt hagyták e helyet, nem ösmerve más érzelmet, mint a melyet az önzés sugalt. Ő nem lehet ilyen; a ki olyan nemes szeretettel szeretett, mint ő, az nemtelen érzésű nem lehet soha!

Hosszú, nyugtalan éjszaka után a reggeli világosság érintésére felébredt a nagy beteg s rávetve szemeit a mellette ülő hitvesre, megdöbbenve szólott: „Te vagy feleségem?” Majd behunyta szemét, talán, hogy ne lássa, de a másik pillanatban annál merevebben, hosszasan nézett rá, s kezét összekulcsolva kérdé: „Van-e az én számomra bocsánat, édes feleségem?” Aztán fájdalom-san sohajtott, s ez talán az önvád, az önitélet sóhaja volt.

Ki nem szenvedett még, az nem tudja, mily kevés kell ahhoz, hogy magunkat boldognak érezzük! Hiszen nem csupán örömeinktől függ a boldogság, sőt gyakran közelebb áll a fájdalomhoz. Mint a föld, akkor hoz legtöbb virágot, mikor hosszú időn át pusztán állott; miként a nap legszebb pillanata az, mely a sötét éj után következik: úgy szívünk is akkor telik meg a legéde-sebb érzelmekkel, mikor sokáig kopáron, sötétben állott; mintha az örömek is könnyek kellenének, mint a napnak eső, hogy sugáiraival ezer színű szízárványt tükröztessen! A fiatal nő csak állott ott némán, remegve, csak a szemében ragyogó könnyecsepp beszélt szíve érzel-meiről s mikor a beteg férj megfogta kezét s elborítá forró csókkal, forró könnyel: térdre roskadt, ráborult az elvesztett de megtalált hitvesre, — együvé hullatták a megbánás, — és megbocsátás könnyeit.

Az érzelmek túlcsapása egészen bágyadttá tette a beteget; szeme arcza lázban égett. A nő orvosságot adott néki s szeretetteljesen törölte le verejtékét s a beteg olyan hálásan nézett reá. Csak most, szenvedései közepette s bűnbánó könnyein át nézve ismerte meg szerető nejét igazán; mennél jobbnak látta őt, annál bűnösebbnek érezte önmagát s ez a gondolat jobban égeté lelkét, mint testét az emésztő láz. Menekülni óhajtott volna a lelki furdalástól s esedező hangon szólott feleségéhez: „Nagy a te szereteted; te jó vagy, te áldott édes feleségem; te megbocsátottál, elengeded a büntetést, de megbocsáthat-e nekem a bosszuálló Isten azért, a mit te ellened és Ő ellene vétettem!?”

„Tévedsz, édes férjem! Az Isten nem bosszuálló! E csapás ugyan az ő keze munkája, de ő mindent valamiért, s mindent a mi javunkra tesz. Nagy, erős és hatalmas Ő, ki előtt senki sem oly nagy, hogy földre ne sujtassa; de irgalmas és kegyelmes is, s előtte senki sem oly kicsiny, hogy föl ne emelhesse; ki összeszámolja a szenvedők szenvedését és tetszése szerint meg-elégli és azt mondja: eleget szenvedtél, most már élj megint! A szenvedés nem büntetés az ő keretében, csak nevelő eszköz, csak egy intő angyal, hogy általa minket magasabb rendeltetésünkre figyelmeztessen. Bizzál édes férjem, s a véghetetlen kegyelmű Isten megbocsát!”

Nagy a te hited, oh nő, az Isten igazságosságában, irgalmasságában és kegyelmében! A kinek ilyen hite van, az nem csalatkozhatik.

A testileg, lelkileg gyötrött betegre jótékonyan hattottak e hittel teljes vigasztaló szavak; csendesen elszenderült.

A hű nő ott maradt örködve ágya mellett, s egyszerre csak elkezdett csendesen sirni, zokogni, öröme-

ben-e vagy fájdalmában. Ki tudná leírni a pillanatokot, mikor már nem gondolkozunk, és még nem álmodunk, mikor szívünkben száz érzelem zibong, mikor lelkünkben sejtelmek vegyülnek édes reményekkel, s oly boldogok vagyunk, mégis olyan könnyen sirhatnánk?!

Elmerültségéből a lázas beteg nyugtalankodása éberszté fel. Fel-fel akarta emelni fejét, de nem bírta; lázasan vivódott, sirt, töredezett szavakban nyöszörgött, azonban egy ízben ki lehetett venni szavaiból, hogy valakit áld.

Majd hosszas tusakodás után felébredt s indulatosan emelve fel fejét, szólt feleségéhez: „Menj, távoz mellőlem, ne örködj felettem; hiszen nem érdemlem feláldozásodat, nem érdemlem az életet sem, mert rossz voltam te hozzád, mert meg bántottam az Istent! A te szerető szived nem vádol, de vádolom én magamat!” S a szegény nőnek oly nehezen sikerült lecsillapítani a gyötrődött, önmagát emésztő lelket.

Sokáig tartott még ez a lázas állapot, de a hűséges ápolás, gondviselés mellett végre javulni kezdett. Hegedni kezdett a fájó seb, enyhülni kezdett a lélek fájdalma is. A gyöngéd szívű, angyali lelkű nő a jobbulás daczára is az egész napot mellette tölté s vigasztalta őt az ő szelíd, vallásos lelkének hitével, vigaszával s a beteg úgy hallgatta őt, mint a gyermek édes anyja ajkáról az imádságot. Lassankint az ő lelke is megtelt hittel, reménnyel és szeretettel s midőn egyszer kezét összetéve, úgy sóhajlott fel „Legyen áldott, Uram, a te szent neved e szenvedésekért, fájdalomakért,” a nő örömkönnyekeket hullatva, tette hozzá: „mert ezek által visszaadtad elveszített boldogságának, — férjemet!”

A beteg végre elhagyhatta ágyát. Egy pillanatra szomorú érzelem támadt lelkében, látva, hogy elveszítette egyik lábát; hiszen a szívre semmi sem oly fájó, mint a nemrég vesztett szerencse emlékeire gondolni, de megtisztult lelke csakhamar megnyugvást talált ama gondolatban, hogy nem a tcsst szépsége, épsége, hanem a szív, lélek, érzelem tisztasága, becsület és erény tesz az embert éppé, egészségessé.

Az első vasárnap karosszékben ülve, elvitette magát a templomba, s mint a milyen leírhatatlan gyönyörrel leheli be a börtön fenekéről szabadult rab az Isten szabad levegőjéből az első lélekzést: oly égi gyönyörtől duzzadt az ő keble s átszellemülve az új gyönyör hatása alatt, buzgósággal emelkedett az ének szárnyain.

„Fertőbe estünk, Uram, végy ki onnan,
Szülvén minket szent lelkedbe újonan;
Újítsd meg rajtunk, hogy legyünk a te néped,
Isteni képed.

A falubeliek álmélkodva néztek e jelenetre s sutogva szólottak: „Ez az Isten ujja, ez az Isten keze!” S mikor a földesúr isteni tisztelet után megölelte feleségét, csak ennyit tudott szólani:

„Ujjá születtem édes feleségem!”

A hol a hitvesi szeretet megtűrölt: ott segített az Isten keze.

* * *

Hosszu idő telt már el, mióta ezek történtek. A házaspár megöszült, megöregedett, eltöltve életét Isten félelemben, a keresztyéni szeretet gyakorlásában, csendes boldogságban. Ők lettek a falunak s a környéknek jóltevői, angyalai. Nem volt olyan seb, a melyre balzsamot, olyan fájdalom, a melyre gyógyító balzsamot ne tudtak volna s ne tudnának adni. Ebben tölték el áldásos életüket, ebben találták életük célját. boldogságát.

EGYLETI ÉLET.

A „*Jogászegylet*“ f. hó 17-én az eltávozott Egyr Ferencz helyett alelnökké Keresztessy Lajost, az Incze Béla elhalálózásával megüresedett jegyzői tisztségre Komjáthy Lajost, ellenőrré pedig Maklár Sándort választotta meg. Pályatételek az 1902—903. isk. évre a következők: *Közjogból*: »A vallásszabadság elve és a bevett egyházak jogállása a magyar közjogban«. Díja 50 korona. *Büntetőjogból*: »Jogos önvédelem és a végszükség joga«. Díja 50 korona. *Magyar magánjogból*: Fejtse ki a »pályázo a házasság semmissége és megtámadhatósága jogi természetét, házassági törvényünk (1894. évi XXXI. t.-cz.) alapján, Díja 50 kor Beadási határidő máj. 1.

A „*Magyar Irodolmi Önképző Társulat*“ február 21-én tartott ülésében jegyzőkönyvileg adott kifejezést a korán elhunyt tagtárs: Incze Béla halála feletti részvétének. — Marton János felolvasást tartott Bródi Sándor „Király idill“-jeiről. Ezután a „ballada“ pályakérdésre érkezett művekről olvastatott fel bíráltai előterjesztés. A 10 korona díjat Binét Menyhértnek „Egy férfi, egy asszony“ című, alakilag és tartalmilag egyaránt derék balladája nyerte el. Ülés végén Zajdó László társulati alelnök, betegségére való hivatkozással, lemondott állásáról, kinek a társulat faradozásáért jegyzőkönyvileg mondott köszönetet.

H I R E K.

— **Nyilvános nyugtázás.** A sárospataki „Hittanhallgatók Egylete“ által 1903. január 10-én „Kirándulási alap“-ja javára rendezett táncmulatságra utólag felülfizettek, illetőleg jegyeiket megváltották még: (Erdőbénye) Paulik Jenő, Zoványi Jenő és N. N. 2—2 kor. A nemes szívű adakozók fogadják ez úton is a „Hittanhallgatók Egylete“-nek hálás köszönetét.

— **Ifjúsági adakozás.** Az egi Dobó-szoborra, a főgymn. igazgató felhívására az egyes osztályokban 50 korona 07 fillér gyűlt be.

— **Az Akadémiai Olvasó-Egylet** által rendezett teke- és sakkverseny f. hó 22-én végződött a következő eredménnyel. A billiárd-versenyben első lett Mészáros Bálint III. jh., második Szűk Ödön II. jh, harmadik Radácsi István IV. th. A sakkversenyben első: Törös Kálmán II. th., második Zajdó László IV. th., a harmadik díjat Mikola Gyula II. jh. és Kún József II. th. között osztották meg.

Szerkesztői üzenetek.

Fejes István (S.-A.-Ujhely), Vadász Pál (S.-Szentpéter), Bartóffy János (Ungvár), Baksay István (Rimaszombat). Lőkös Sándor (Páskaháza), Ev. ref. theol. fakultás Ifjúsági Egylete, Kolozsvár, Veres János (Balsa), Tóth Dániel (Miskolcz) előfizetésüket köszönettel nyugtázzuk.

Tartalom.

Z. I. „Zrinyi Ilona“. — Pósa Péter. „Varga István, Sebestyén István és dr. Ballagi Mór, mint isagógusok.“ — Binét Menyhért. „Egy férfi, egy asszony.“ — Keresztessy Lajos. „Munkáskérdésről.“ — Bandi. „Románcz.“ — Veress Károly. „Az erdő titka.“ — Román Ernő. „Az éregek.“ — „Egyleti élet.“ — „Hírek.“ Szerkesztői üzenetek.

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA: A „SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI-EGYLET.” — MEGJELEN HAVONKÉNT EGYSZER.

Szerkesztőség: Sárospatak, Főiskola, széniari hivatal.	Főszerkesztő: Farkas István.	Felelős szerkesztő: Zajdó László.	Előfizetési ár: Egész évre 4 korona. Félévre 2 korona.
Kiadóhivatal: Sárospatak, »Főiskolai könyvnyomda.«	Főmunkatársak: Ifj. Csabay Pál, Pósa Péter.		Az előfizetési összegek a »Sárospataki Ifjúsági Közlöny« szerkesztőségének küldendőik.

MÁRCZIUS 15.

Márcziusi napnak kelő bibora: hozsánna néked, te vagy az Erő, te vagy az Élet. Magyar szabadság önmegváltása, teljessége és feltámadása; hozsánna néked. Hozzád zsong ma az ajkunk imája; a feltámadás harsonája te hozzád rezdül és szárnyalva szárnyal az érzés ötvenöt évnek daczos erőjén, fakóra váltó ködén keresztül. Márcziusi napnak kelő bibora, úgy várunk téged . . .

Köszönts be hozzánk tavaszi láznak sietve suhanó szárnyán, mert te vagy mi nekünk a Jóság, a Múlt s az édes Örökkévalóság. Márcziusi nap, te benned bízunk, te benned hiszünk — a szívünk váltsd meg! Fakó napok közt a lelkünk is mintha elfakúlna, közömbösségbe elborúlna. És mintha kiosont volna belőle, a mely forrva forrt benned: a nagy, nemzetet megváltó szeretet. Márcziusi nap bibora, aranyos fénynyel ragyogd tele a lelkünk!

Hol megteremtél, honnan kikeltél, hol fellobogtál, tán el is lobogtál, a magyar földbe, aluvó rögbe belélehell az ifju tavasz Tavaszi álmok suhannak széjjel, előserkednek a magyar földből. Horpadt sírokból, csatamezőkről lázas sietség suhanó szárnyán osonnak szerte, be a lelkünkbe. Márcziusi napnak kelő bibora, ki eléfakasztottad a halott és barna földből az élő és fehér visszaemlékezést: hozsánna néked, te vagy az Erő, te vagy az Élet . . .

Dicsőség ontja biborát rája s élénk ragyog magyar szabadság vérontás nélkül, fegyverek nélkül megnyert csatája, magyar szeretet aranyfája. Itt nincs embereknek halála, nem nyílik csaták vérrózsája. Nem harczriadóra tüzel a lélek. itt nincs halál, csak csupa túlömlő, széleiből kicsorduló élet. Az élet, az élet, meg a mi több, mint az élet és szárnyalva szárnyal idő s tér felett: a népet megváltó Szeretet

Égre törő gigászok sorja nyughatalatlan alkotási vágygyal a magas eget ostromolja. A kardjuk penna . . . és nem ömlik vér, csak tinta. Véres harczoknak bibora setét s mily ragyogó ez a sok feketeség

Ha verve, győzve, fázva, lázba, daczosan, sohase megalázva vágdat elől magyar szabadság szent apostola. És vágdat utánna magyar léleknek többsincs dalnoka: a hogy halad, ajkán ragyogás fakad és tör elébbre, szeme csillagot gyújt a vak égre, mikor dalolja: Talpra magyar!

És mind ti többiek fényes hősei és fakó bajnokai a szónak a beszédnek, kik korhadtt fakeresztek vagy gránit obeliszkek alatt aludtok — vagy tán még éltek, a lelkünk most váltig hozzátok vágyik. Ez az ünnep most a tiétek és ez nektek az Örökkévalóság, az Élet.

Márczius idusának lázas, életre keltő tavaszi szellője, horpadt sírokból csókkold fel a lelküket és fujj riadót elhagyott csatamezők felett. És suhanj be a mi lelkünkbe lobogva és életet adóan és ne engedd erőt venni rajtok a közömbösséget.

Márcziusi napnak kelő bibora: hozsánna néked. Te vagy az Erő, te vagy az Élet. És a mi úrrá lett idő s tér felett, hogy eljött az idők teljessége, magyar szív daczos büszkesége: a mindenható Szeretet.

Binét Menyhért.

Ünnepeljünk!

. Jött a derűs tavasz, s közeledtére az a hatalmas, rettegett tél, a mely gyakran egyetlen sóhajtásával annyi virágzó életet, ragyogó örömet rombolt össze, homályosított el, — mint a hűtötte falevél összezsugorodott, hatalma az első napsugártól összetört, ledőlt, s nem maradt más utána, csak egy-egy fájó sóhaj, mely kélt visszhangjaként a zord hatalmasság lelkeket lenyülgöző uralmának.

A hogy jött az enyhe márczius, a maga melegségét meghozta, beoltotta a szivekbe, s e melegségtől *azon a nagy napon* fölolvadott a zsarnokot övező jégpáncél és a zord kényúrnak bitorolt hatalma oszladozni kezdett.

És valamikor régen egy juniusi napon ugyanigy kezdtek forni, izzani a honfikeblek, hogy letörjék, megbüntessék a sötétnek vad hatalmasságát, s annak össze tört testén építsék ki, vegyék vissza az Isten adta szabadságot.

Azóta sok idő múlt el, de kevés ahhoz, hogy a Ti lelketek tüze kialudt volna a mi szívünkben Ti nagy márcziusi ifjak, s Te nagyok között is legnagyobb Rákóczy Ferencz! A ti nevetek hallására szívünk feldobog s benne izzó lángokon a honszerelem heve forr. . . . Törjön hát a tűz belőle, törjön magasra, fel az egekig!! s úgy, mint egykor — perzselje meg a bécsi kétféjű sas szárnyait, hogy ez tehetetlenül legyen kénytelen szemlélni egy nemzet újra éledését . . . Űzzék vissza őt a maga sötét országába az önmagától támadó lelkesedés hangjai . . . De mit beszélek? . . . Önmagától? . . . Nem! A ti tűz lelketek ég itt minden honfi szívben hazám dicső gyermekei!! . . .

Ti örökké fénylő csillagok! Fényetek bevilágít most is lelkünkbe; tüzetek lángra lobbantja szívét a föld kérge tenyerű művelőinek éppenúgy, mint a toll harczosainak . . . Mert itt van most a Ti napotok, a Ti napotok a melyen cselekedtetek olyat, hogy meghallották a föld másik oldalán, *meghallották az égben*, s az Ur angyalai meghajolva tisztelegnek ma a Ti nevetek nagysága előtt.

Ma, márczius 15-én ünnepeljük meg a márcziusi ifjakat, . . . ünnepeljük meg márczius 15-ét úgy, hogy e nap nagy alakjai, kiknek neve élni fog míg magyar él — a meglegedés, az öröm egy mosolyát küldhessék le reánk . . . Mosolyuk verőfényében, szívünk melegével, lelkünk lelkesedésével, s egész valónk örömteli, rajongó várakozásával nézhessünk ama másik, nagyobb ünnep elé! . . . Ünnepeljünk, s ünneplésünkkel idézzük magunk közzé Rákóczynkat, hogy eljövén menyországgá tegye minden honfiu keblét, menyországgá, a lelkesedés üdv-honává! . . .

Es ünnepeljünk majd akkor újra!

* * *

Rákóczy esztendejét éljük ma, s Rákóczy esztendejében minden igaz magyar átéli gondolatban azokat az öröm-búval telt dicső, szomorú napokat. Van-e magyar, ki nem hallott kurucz dicsőségről, labancz csufságáról? Van-e magyar, ki midőn hallja a tárogatót, lelke ne sírna a bűvös hangszernek honfi fájdalmat visszatükröző panasz hangjain; a tárogatóén, mely szólt a csata előtt, hogy elkeseredett rajongást támaszson az edzett kuruczokban, gyáva rettegést a „tokosok“-ban. Szólt csata után, sirató halotti dalául az elesett hősöknek.

Eleinte csak az elesett hősöknek, később az elesett magyar szabadságnak. Szólt, míg össze nem törték valamennyit s ezután csend lőn, borzasztó csend.

* * *

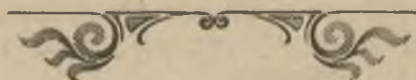
Rákóczy kibujdosott s az a nemzedék, a melyért a becsület mezejére állott, készen életét, mindenét adni a haza üdveért, kitagadta. Nem gondolván meg, hogy saját maguk hitványságának fognak ércznél maradandóbb emléket állítani, — alávaló módon, írott papiron a törvénykönyvben akarták azt a kezet, mely oltalmukra volt kiterjesztve — beszennyezni. S úgy látszott, mintha galád munkájuk sikerült volna! Rákóczyról, a nagy Rákóczy Ferenczről elfeledkezett mindenki!

Most rajtunk a sor, s ha már kipótolni nem tudjuk századok mulasztását, legalább gyűtsük meg az emlékezés szövetségét. Emlékezzünk Rákóczy Ferenczre! . . . hogy lássa a maga égi lakából, lássa, és ismerjen bennünk hadverő kuruczaira, ismerjen bennünk azokra a jó vitézekre, a kiknek nevük említése elegendő volt, hogy a gyámoltalan labancz ijedten kapjon a hátához, fejéhez, mintha legalább is a mennykő csapott volna belé, vagy ha nem, hát valami nyalka kurucz a szöges buzogányával.

S talán majd elandalog a múlton, — a kedves feleség, meg édes, szeretett gyermekei talán visszatérnek majd emlékébe, a kiket itt hagyott, a kiket elveszített, el, mindenestől hazájával együtt . . . Talán majd visszagondol erre a zempléni földre, a melyen született, a mely az övé volt, a melyről indult, hogy megszerezze honának a minden kincsnél többet érő kincset: a *szabadságot!*

Mi sárospatakiak, kik a Rákóczyak földjén élünk, a kik gyermekségünkől kezdve rajongó lelkesedéssel tekintettünk ez ódon várfalakra és ősi iskolánkra, most midőn lelkünk elmerül a múlt nagy emlékein, küzdjük le a néma meghatottságot, és ha majd eljő az ő napja, *szeneteljünk örömmünnepet Rákóczy Ferencznek!*

Mikola Gyula.

✦ Márczius Idusán. ✦

Irta: ifj. Csabay Pál.

— Pályanyertes óda. —

Rázza le lelkünk a testiség szennyét,
Tisztúljon égő honszerелеmben,
Bontsa ki szárnyát, repüljön az égig,
Az ég Urának hő imát zengjen!
Millió magyar-szív halleluja szava
Törjön trónodig, népek Istene,
Küldd le áldásod a Magyar honára,
Ünneplésében légy ma is vele!

Ünnepe van ma Árpád nemzetének,
Örvendez minden: szikla, völgy, halom,
Még a kék ég is szebben mosolyog ránk,
Kedvét leli az égi hatalom.
Szívünk a multnak csodás világánál
Büszkén dobog fel a magyar névre,
Mert nagy volt mindég mindenütt a magyar:
Ha vihar verte s dicsőség érte...

De rátört egyszer a kegyetlen ellen,
Pokoli ármány drága honára,
Csábos szavakkal megejtette szívét,
Álmatlan álmod borított rája;
Odaférközött rút csellel szívéhez,
Hogy míg álma tart s reggele jőne,
Ósi szent jogát, féltett szabadságát,
Legdrágább kincsét lopja el tőle.

S meglopta álmát!... Kirabolta rútúl!...
Ujjongott, hogy a magyarnak vége
S ő is azt hitte, hogy elveszett, ha már
Elveszett régi szent öröksége:
Százados rabság igájában sorvadott,
Álma sem maradt egy szebb jövőre,
Mély fájdalomában fel nem sóhajthatott, —
Elfordult talán Isten is tőle!?

Nem, ő vele volt!... hatalmas szavára
Szabadsághősök, próféták keltek:
Felrázták a hont síri álmából az
Isten lelkétől ihletett lelkek

És a rab magyar legott talpra szökkent,
Szétzúzta ronda börtöne zárát,
Ósei kardját ragadta kezébe,
Hogy visszaszívja szent szabadságát.

Márczius napja, te láttad apáink'
Tavaszi napfény, te néztél oda,
Mikor esküdtek Isten nagy nevére,
Hogy rabok többé nem lesznek soha!
... Lódobogástól dübögött a vén föld,
Haragos villám villant az égen:
Szabadságharczát harcolta a magyar,
Szilaj vér forrott újra erében.

De ha jutalmúl e maroknyi nemzet
Golgotát nyert bár Arad mezején,
Ha honfi vérbe fojták szabadságát
S nem győzhetett is roppant ellenén:
Megnyerte mégis, mit elvesztett régen,
Régi hírét s egy jobb kornak hitét
És a magyar ma megint szabad, boldog,
Hít, remény ügyét jósorsra vivék.

Föl hát, föl, talpra! ti dicső apáknak
Szabad hazában boldog utódi,
Siessetek az ősök szellemének
Tartozó hálát hittel leróni!
Honszerелеmtől lángoló kebellet
Minden magyar szent fogadást tegyen,
Hogy a világszabadság templomában
Legszebb oltár a mi hazánk legyen!

Föl hát, föl, talpra! Istenünkre nézzünk
S kérjük tőle, hogy úgy áldjon, verjen,
Mint megőrizzük drága szabadságunk,
Ha törne még ránk százszor az ellen...
Föl hát!... esküdjünk Isten nagy nevére,
Hogy jőjön idő bármily mostoha,
Ha volt is egyszer rab a magyar nemzet,
De többet nem lesz soha! — nem! — soha!

Varga István, Sebestyén István és dr. Ballagi Mór mint isagogusok.

(Folytatás.)

Ballagi szerint több, mint valószínű, hogy az u. n. tóráh csak egy példányban volt meg a jeruzsálemi templom szentélyében és ennek felolvasása, valamint tanulmányozása, is valamely papi egyénre, vagy papcsaládra volt bízva. Csakis így eshetett meg, hogy midőn Ezékiás király idejében az assyrok Jeruzsálem alatt állottak, a tóráhval foglalkozó pap azt, mint féltett kincset, olyan helyre tette el, hogy a veszedelem elmulta után senki sem találhatta meg. Ezután 57 évig tartó istentelen korszak következett Manassé és Ammon királyok alatt, a mikor az elfajult erkölcsök mellett mitsem törődtek a mózesi vallással s így az elrejtett törvénykönyv feledésbe ment. Azonban ugyanezen időben felébredt az egészen el nem alvó prófétai szellem, a melynek jótékony hatása alatt mindinkább érezni kezdték, hogy a mózesi törvényeket és a nemzet őskorának, multjának eseményeit tartalmazó szent iratokat fel kell kutatni. Hilkiás főpap — a Ballagi felvétele szerint — bizonyára rendszeres kutatások után találta meg a II. Kir. 22-ben említett törvénykönyvet és nem véletlenül bukkant rá arra.

A II. Kir. 22-ben említett törvénykönyv tehát nem volt más, mint a Mózes által megindított, hivatalos feljegyzések összege, a mely a jelenlegi tóráhnak a első könyvét teszi. A hires De Wette tehát tévesen állítja, hogy a Hilkiás által megtalált törvénykönyv a mai Deuteronomium, a melyet Jósias az általa tervbe vett reformok könnyebb keresztülvitele végett készítettett, mert az a négy első könyv jelenlegi tartalmának jó részét tartalmazta a Ballagi-féle hypothesis szerint.

A felfalált törvénykönyvet — folytatja tovább Ballagi az ő felvételét — a próféták is nagy szorgalommal kezdték tanulmányozni s ennek alapján igyekeztek előbbre vinni a nemzet elmaradt szellemi fejlődését. A papi és prófétai írány ez által közel összekötetésbe lépett ugyanarra, hogy éppen a főpapnak fia: Jeremiás lett egyik legelső rangu prófétává.*) Azonban a papok és próféták szövetségese már későn történt, mert 697-ben a világhatalommá lett Babylónia Nabukodonozor király alatt óriási sereggel tört Jeruzsálemre és miután a királyi palotát és a templomot lerombolta, 10000 előkelő zsidó hazafit hurczoli fogságra a királlyal együtt.

A zavarok közben aztán a törvénykönyv újból elveszett, de most már az idők változtával főfeladatnak tekintették a zsidó nép jobbjai, hogy emlékezetből helyreállítsák azt. S így kezdődött meg az a nagy szellemi mozgalom, a melyhez hasonlót nem találhatni a világtörténetben. Az egész zsidó nép egy könyv körül csoportosul, annak előállítására szenteli mindenki életét.

Ballagi, a ki maga is már 13 éves korában könyv nélkül tudta az ó-szövetség legnagyobb részét, nem tartja lehetetlennek egy könyvnek emlékezetből való összeállítását, nem főleg azért, mert keleten az első oktatás kizárólag a szent könyv könyv nélkülizésére irányul.

A nemzeti irodalom helyreállítása egyszerre két helyen történt, u. m. *Babyloniában* és *Judeában*. — Amott a fogságban lévő papok közül többen vállalkozhattak a szent iratoknak emlékezetből való lejegyzésére s így egészen természetes, hogy azok teljesen egyformák nem is lehettek, nemcsak azért, mert a leghűbb emlékezet is ejhetett hibát, hanem azért is, mert a másolók sajátos, egyéni felfogásaiknak, a melyek később a

tóráh különféle magyarázataiban nyilatkoztak, most a szöveg alakításában adhattak kifejezést.

Igy keletkeztek a Ballagi tetszetős felvétele szerint a közös ősrégi iratok nyomán azok az egy tárgyú, de különböző színezetű és felfogású előadások, a melyekből a pentateuch 4 első könyve van összeszerkesztve.

A pentateuch ötödik könyve, a Deuteronomium ugyanekkor készült Judeában Jeremiás próféta által. Az itt hátramaradottak ugyanis babylóni felsőség alatt, de a Dávidi dinasztiából való királyok alatt némi államéletet éltek, de a jobb részt ez ki nem elégítette, sőt minél inkább távolmaradt a múlt, annál erősebben visszaohajtotta annak fényes, derűs napjait. Ily körülmények közt fogott hozzá Jeremiás az elveszett iratok helyreállításához s helyes felfogással az egész törvényhozást a Mózes szájába adta és prófétai jelleméhez képest úgy adta elő, mintha Mózes oktatná, intené a népet a törvény megtartására. Így jött létre a Deuteronomium, a mely tehát ugyanabból a forrásból való, mint a 4 első könyv.

E szerint a mózesi könyvek különböző jelleme egyenesen az emlékezetből másolók különböző felfogásának eredménye.

Felhozza hypothesis bizonyosságául a Lev. és Deut.-ban lévő azon szakaszokat, a melyekben az Isten különös áldása ígértetik a népnek, ha megter s rettenetes átok, ha elpártol, vagyis a Lev. 26. és Deut. 27—28. fejezeteit, melyek ugyanazon tárgyról beszélnek, tehát párhuzamos helyek s mégis a Leviticusban a hazába való visszatérés helyezettik kilátásba, a Deut. pedig így végzi e szakaszt: „És visszaviszen téged az Úr Egyiptomba hajókon, azon az úton, melyről azt mondtam neked, hogy többé nem látnád azt és árúljátok magatokat a ti ellenségeiteknek szolgálóknak és szolgálóleányokul, de nem lesz, a ki megvegyen.“ (Deut. 28. 68.) — A két hely közt lévő különbséget tényleg ügyesen magyarázza meg a Ballagi felvétele. Az idegen földön lévőkre ugyanis a legrosszabb, a mi az Istentől elpártolt nemzetet érhet: a fogság már bekövetkezett, az írónak tehát itt azon kellett lennie, hogy a lesújtottakat biztató szó által felbátorítsa s kilátásba helyezze az isteni kegyelmet. A Judeában maradottak ellenben más helyzetben voltak; ezek még mindig álmodoztak szebb, boldogabb jövendőről, a mikor a babyloni felsőségtől megszabadúlnak s országukat függetlenné teszik; s hogy ezt megtehessek, Egyiptom segítségére akartak támaszkodni, a mit a próféták s így Jeremiás is mindig elleneztek. Ezért van itt az Egyiptomba való visszatérés veszedelmesnek rajzolva, ezért van felhasználva az is, a mit Isten tulajdonképen nem mondott a biblia tanúsága szerint, hogy t. i. a zsidók ne lássák az Egyiptomba vezető utat. — Tiltó szó ez a prófeta részéről, a ki nagy veszedelmet lát a zsidó népnek Egyiptommal való szövetségében.

Felvételét erősíti még az ő szemében azoknak a véleménye is, a kik erre a hypothesisre sohasem gondoltak s mégis rokonságot találnak a Deut. és Jeremiás iratai közt. De legfőbb érv az egész Deut. szelleme, a mely az előrehaladt prófétismus „világölelő, egyetemesebb szellem fuvallatát“ mutatja, a mely uttoróje volt a legtisztább szellemi vallásnak: a keresztyénségnek. Ugyancsak ezt a felvételt támogatja az a körülmény is, hogy a pentateuch 4 első könyvében sok olyan dologgal találkozunk, melyek nyilván a persa vallásos eszmék befolyására mutatnak, míg a Deuteronomiumban, valamint a Jeremiás műveiben, ilyeneket nem találunk. Ilyeneknek tartja a boné Elohim (isten fiai) és a mölákim (angyalok) kifejezéseket.

A Jósua könyvének a pentateuchhal való szoros összefüggését Ballagi is felismerte, ő is hive a *hexateuchos* elméletnek, de ő e tekintetben is önállóan gondolkozik. Azt vallja ugyanis, hogy a Deut. írója szerezte a Jósua könyvét is, mit bizonyít a Jósua-fele könyv bevezetése, meg az a körülmény, hogy mindkét könyvben ugy van feltüntetve a Lévi törzsc, mint a melynek nincs törvényes osztályrésze. Aztán a nagy-

†) Iseri Ballagi azt az újabb felvételt is, a mely szerint nem Hilkiás főpapot, hanem Hilkiás Anatóbeli papot tartják a Jeremiás atyjának, de ezt nem látja eléggé beigazoltnak s így nem is fogadja el. (Tanulmányok 175. l.)

számu nyelvsajátságai egyezések is azt bizonyítják, hogy a Deut és a Jósua könyve oly szoros összefüggésben állanak, hogy ha a kettőt nem Jerémiás írta is, a mi felett Ballagi szerint nem lehet kételkedni, de annyi mindenesetre bizonyos, hogy a Jósua könyvét ugyanaz a szerző írta, a ki a Deuteronomiumot.

Azt azonban, hogy a fogságban és Judeában összeállított könyvek a mai tórahbeli könyvek volnának, éppenséggel nem állítja Ballagi, mert hiszen Esdrás és Nehémiás, mint e könyvek összegyűjtői élhettek és éltek is szerkesztői jogukkal s a hexateuchon ők tették az utolsó simítást, ők adták annak a mai alakot a Ballagi nézete szerint is.

Az ó-szövetségi többi történelmi könyveire nézve a keletkezés kérdését nem találjuk rendszeres feldolgozásban Ballaginál, hanem egyes észrevételeiből bizonyos, hogy azokról is hasonlóan vélekedett. A *Krónikák* könyvét a késő iratok közül valónak s a babyloni fogságban valamely buzgó pap által írottak gondolja; *Esdrás*, *Nehémiás* könyvét pedig a *Krónikák* kiegészítő részeinek tartja, a melyek ettől csak később szakítottak el. A *Sámuel* és *Királyok* könyveit az azokban megnevezett források után készültnek mondja, épúgy a *Krónikákat* is. *Ruth* könyve a *Sámuel*-féle könyvnek, a *Síralmak* pedig Jerémiás művének voltak függelékei. Az *Eszter* könyve szintén a késői iratok közül való, a mit annak a hébertől teljesen elütő, idegen szelleme bizonyít leginkább.

A költői művekről a „*Héber költészetéről*“ írt tanulmányában és a „*Bibliai tanulmányok*“ első részében találunk egyes megjegyzéseket. Ezek szerint a zsoltárok jó része, melyeket ő a héber költészet „leggyönyörűbb virágainak“ mond, a Dávid korában szerzetetett, de sok zsoltár háttere arra utal, hogy szerzetési idejükül a makkabéusi korszakot kell felvennünk. (Bibl. tan. 20. l.) Az *Énekek énekét* „gyönyörű szerelmi dalfüzérnek“ mondja, melyben az érzékiség uralkodik ugyan, de „a természet tiszta tüzén kéjre olvadt érzés kék aetherként ömlik boldogsága égén“, dalnokának a szerelem mindene. (Héb. költészet.) A *Példabeszédes* könyvet gyakorlati irányeszmék gyűjteményének tartja, a miben benne van, hogy hosszú idő, sok tapasztalat eredménye az, a melyet éppen ezért egy ember, pl. Salamon, nem szerzetetett, legföljebb csak összegyűjtethet, vagy gyűjtethetett. E két utóbbiról

mondja azt, hogy ezekben a prófétai szellem befolyásának semmi nyoma nem található.

A héber költészetéről 1841-ben írott tanulmányában azt mondja, hogy a Dávid után következett időben jött létre a héber oktató költészet, Salamonról pedig azt írja, hogy ő a „hárem kéjmámorában könnyen okoskodhatott az élet hiúságairól, a gyönyör és fájdalom egyaránti semmiségéről“. Itt tehát, bár nem nyíltan, Salamon tartja a *Predikátor* szerzőjének, míg a későbbi Bibliái tanulmányokban már a 3-ik század végére teszi ennek szerzetetését. Ugyanitt (24. l. jegyzet) mondja, hogy a késői iratok, mint a *Predikátor*, csak úgy nyerhettek helyet a szent könyvek gyűjteményében, hogy korábbi szerzők neve alatt hozattak forgalomba.

A *Jób* könyvét említett tanulmányában a Salamon idejéből, vagy a hozzá közel eső időből származottnak mondja, melyben a zsidó skepsis jut a legélénkebben kifejezésre, de végre ez is oda tér vissza, a honnan az egész héber költészet táplálkozik: a valláshoz s ebben talál boldogító megnyugvást. Bibliái tanulmányaiban a *Jób* könyvére vonatkozólag csak annyit találunk, hogy ennek és a *Predikátor*nak tartalmában nincs semmi vonatkozás a zsidó intézményekhez; a miből következik, hogy — minthogy a *Predikátor* a 3-ik század végéről valónak tartja — a vele egy színvonalra helyezett *Jób* könyvét is ezen idő termékének véli. Ezt lehet gondolni már csak azért is, mert Bibliái tanulmányaiban kifejti, hogy Mózes ideje előtt a szellemi műveltség nem állott magas fokon s így nem gondolhatjuk, hogy a régiek nyomán Mózes előttinek, vagy Mózes korabelinek tartaná a *Jób*-féle könyvet.

Jellemző vonásként meg lehet említeni itt még azt is, hogy Ballagi a zsidó poezisban a Jehovát ismeri fel — egészen helyesen — „első és utolsó gondolatnak“ s éppen ettől kölcsönözte a héber költészet komoly, ünnepélyes jellemét; továbbá — szintén helyesen — úgy vélekedik, hogy a *zsidó költészetben nincsen hangmérték*; a külső piperét itt a gondolatok parallelismusa, a verstagok bizonyos arányossága pótolja.

A mi a prófétákat és prófétai iratokat illeti ezeket nézve a *Tanulmányok* harmadik részében: a *prófétismusról* szóló tanulmányban találunk tájékoztatást.

(Folytatása következik.)

Pósa Péter.

CSILLA SÁRA.

Csendes éjjel, néma éjjel,
Bús homály ül szerte-széjjel;
Minden élő alszik régen,
Egy leányka van csak ébren,
Néz az égbe, messzeségbe,
Csomotornak gyöngye, szépe:
Halvány arczu Csilla Sára,
Csilla Péter árva lánya.

Lángra gyullad halvány arcza,
Fájó mosoly játszik rajta,
Köny tündöklök éjszemében:
Nóta cseng a messzeségben,
„Messze, messze, messze tájon“
Zokog lágyan, búsan fájón
S felzokog rá Csilla Sára,
Csilla Péter árva lánya.

Még tovább cseng az az ének.
De nem fáj már a szívének . . .
A csobogó hullám karja
Körülfogja, betekarja.

Mennyi fájó érzés benne! . . .
„Mintha érző szíve lenne“
Kél sóhajtva. lágyan, fájón
S zokogva tör át a tájon,
Vele sirja erdő berek:
„Beteg az én szívem, beteg“
S vele zokog Csilla Sára
Csilla Péter árva lánya.

Cseng a nóta egyre szebben,
Szellő szárnyán messze lebben.
A leánykát vonja vágya,
Néz a setét éjszakába,
Hivogatja az a nóta.
Hivogatja napok óta
S el s indul Csilla Sára,
Csilla Péter árva lánya.

Cseng a nóta egyre, sirva,
Bánatáról van az írva,
Úgy kesereg, annyit érez!
Belopózkodott a szívéhez,
Lágy csengése elbűvölte . . .
— Vak setétség van körülte,
Nem lát semmit Csilla Sára,
Csilla Péter árva lánya.

Szalad, nem bír a szívével;
S a habos Tiszához ér el . . .
Keble piheg, arcza lángol;
— Sír a nóta egyre — távol,
Az a nóta hívja, csalja:
Fut előre, fel a partra
S bele zuhan a Tiszába:
Szegény árva Csilla Sára.

Minden élő alszik régen.
Hullámok közt alszik mélyen:
Szegény árva Csilla Sára,
Csomotornak szép virága.

Medgyasszay Gusztáv.

R é s ő.

Az „Ifjúsági Közlöny“ eredeti tárczája. Irta: *Kovács Lajos*.

Gyönyörű szép leányka volt. A ki egyszer meglátta, lehetetlen volt, hogy meg ne szeresse; ha egyszer bele-nézett abba a csodás fénynyel égő két tüzes szempárba, ha hallotta azt a rózsapiros kis eper ajkat megcsendülni, nem feledhette el soha.

Ott ül a kerti padon, szép barnafürtös fejét kezére hajtva, bánatosan nézi kis virágait, melyeknek mind-egyike boldog leánykorának egy-egy édesen fájó emlékét ébreszti fel lelkében. Arcza halovány, mint az őszi rózsza, csak szépsége nem változott, lilium-fehér arczáról csak az a hódító vidámság s ajkáról csak az a kedves mosoly tűnt el, melyeket a ki egyszer látott, el volt bűvölve örökre.

Szenvedett, fájt a szíve s ez a szenvedés, ez a fájdalom volt ráírva arczára, ez a fájdalom fagyasztotta meg ajkán a mosolyt.

Nem talált nyugodalmat sehol, űzte, hajtotta érzé-keny fájó szíve s csak akkor volt boldog, ha a lenyugvó nap után az egyenkint kigyúlt pásztortüzek telől a csöndes éjszakában egyszerre valami kesergő fuvoloszerű hang hallatszott. Először elmosódva, bizonytalan távolságból, azután mindig erősödve, lágyan, mint az angyalok zenéje.

Egy mélabús, szomorú dalban folytak össze ezek a hangok, fájdalmas, borongó melódiával. Elhozta ezeket az esti szellő a lánykához is, s utoljára egy fájdalmas, sóhajszerű végakkordban sirt fel, mely reszketve szállott el a csendes éjszakában, megrezegtetve a szenvedő leányka szívének fájó húrjait.

Úgy fájt, úgy sajgott ilyenkor a szíve. Szeretett volna elfutni, de nem tudott. Valami láthatatlan ígézet tartotta lelkét lekötve s bánatos szép szemeiben ragyogó könnyek jelentek meg.

Az ezüstös hold szelíden reszketett a beteg leányka arcza körül, hogy fel ne költse álmódzásából, mintha tudná, hogy fáj ugyan a lelke, hogy szeretné odakiáltani: Hagyd el! . . . mégis . . . mégis csak ilyenkor volt boldog, mikor a fuvola felsirt szívettpő zoko-gással.

Ugyanazok a dalok voltak ezek, a melyeket ő ezelőtt, mikor még boldog volt, mikor még nem fájt a lelke, oly sokat hallgatott kezére fektetett fejjel. Akkor tudta ki fuvolázik . . .

Most ismét hallja azokat a hangokat minden este felsírni, most sokkal fájdalmasabban, mint akkor, mikor még boldog volt. Akkor örült neki, most reszket a szíve fájdalmában s mégis . . . mégis, ha egy este nem hallhatná, talán a szíve repedne meg utána.

De így volt ez minden este. Az esti csillag ragyo-gott az égen a pásztor tüzek egyenként gyúltak ki, a bokrok közt a fülemile szólott s távolról lágyan hozta az esti szellő az ismert epedő hangokat. Majd feltűnt lassan-lassan a méla hold s egy-egy csillag futott le néha-néha az égről; egyszer-egyszer elhallgatott a fuvola, a kis fülemile . . . csend lett.

A leányka bánatos szép szemei lecsukódtak, kis feje kezére hanyatlott, halvány arczát még fehérebbre festette a hold ezüstös fénye. Ilyenkor úgy szeretett volna

kiáltani: fújad! Ne bánd, hogy fáj a lelkem. Érzem, hogy gyógyul. — Keble lázasan lihegett s ajkán ott ült a fagyos mosoly.

Igy gyógyult a szíve, így hervadt napról-napra, így hullottak arczrózsái, mint a hullóban levő őszi rózsza levelei.

Öreg édes anyja könnyes szemekkel nézte a hervadó virágszált. Nem kérdezte, tudta mi baja, elfordult tőle, nem tudta kiállani azoknak a bánatos szemeknek meg-tört sugarait s majd megrepedt a szíve, mikor hallotta azt a szívettpő mély sóhajt, mely leánya kebeléből felszakadt.

— Erzsikém, még mindig szenvedsz?

— Igen anyám! — felelte szomorúan ilyenkor s halovány kis kezét szívére nyomva mutatá, hogy ott fáj nagyon.

— Felejsd el, édesem!

— Óh ha tudnád anyám, mint küzdök ellene, s mennyi kín ennek a viselése. Szeretnék erős lenni, hogy kitéphessem szívemből, hogy soha-soha ne gondoljak reál! Szenvedek, mert nem tudom, nem bírom kiirtani; szeretném feledni azt a szégyenteljes napot. Gyanúsított, eldobott magától s mégis, mint a hű kutya szeretnék lábaihoz borúlni, szeretnék, mert szeretem, szeretnék mert ártatlan vagyok.

Igy hordozták. így viselték az élet nehéz kereszt-jét napról-napra az anya és a leánya. Vége mindig ugyanaz volt: Erzsike az anyja kebelére borúlt és sirt, anyja pedig könnyek közt csókolgatta leánya láztól égő forró homlokát s reszkető kézzel simogatta lágy fekete haját.

Hiába akarta, nem tudta feledni. Jött az este s az édes-bús dal ismét hangzott, halkán, szelíden, csendesesen.

Ilyenkor átélte az édes multat, minden örömei-vel. Megjelent előtte édes és fájó emlékeivel, megrezegtette a szívet s mikor álmódzásából felriadt, akkor vette észre, hogy most még mélyebben, még jobban szereti. . . . Ah nem . . . nem tudja . . . nem lehet feledni, de érzi, hogy szíve gyógyul, hogy minden nap közelebb viszi a sírhoz.

Jó is lesz ott pihenni, elmondani az édes apának, hogy mióta elköltözött mennyit szenvedett! . . .

Anyja előtt már igyekezett fájdalmát titkolni, hogy aggodalmát eloszlassa. Nem soká kell már színlelni, nem-sokára meggyógyul már a szíve s akkor kijárhat majd anyja a temetőbe virágot ápolni az ő kis sirján. mely annyi szenvedést fog magába zárni.

Jól sejtette . . . Nem sokára meggyógyult a szíve.

* * *

Néhány évvel ezelőtt történt, hogy Borsody Béla Sárváry Erzsikét, az ő kis mennyasszonyát esküvőre vitte.

Sok fiatal embernek dobbant fájdalmasan a szíve, mikor látta az esküvőre menő párt; sok, nagyon sok álmodott el e napon, mert a szép, nyulánk ter-metű kis Erzsike a ki nem csak a városban de az egész környéken a legszebb leány volt, sok fiatal embert el bűvölt.

Az az alabastrom nyak, az a fehér selyem arczbőr az a tengervészes éjszerű fekete haj, az a tágra nyílt két szép szem, kit ne hódított volna meg? Ki ne adta volna oda üdvét is, csakhogy egyszer abba a két szép szembe bele nézhessen? Hej, sok fiatal szív előtt borúlt be a menyország, mikor azok a szempillák az oltár előtt, maga sem tudta a kis Erzsike miért, de mikor ezt a szót mondta: szeretem . . . egy pillanatra lecsukódtak. Az az észbontó mosoly a szemében s rózsás ajkain! Szép! . . . szép volt, mint egy Istenő.

Sokat is beszélgetett a kisvárosi pletyka, sokat is szólták Erzsike előtt az ifjút, a ki egy kicsit viharos multtal birt. De hiába, sokkal nagyobb volt az Erzsike szerelme sem hogy a rágalmaknak hitt volna s most mint Borsody Béla felesége vonult be Almásra férje birtokára.

Boldogan éltek. Szerették egymást igazán. Béla rajongó szeretettel vette körül gyenge kis párját, szerelmesen ölelte szívéhez ifjú kis feleségét s ez a rajongó szeretet feledtette az ifjú férjjel legénykori életét, a vig czimborákat. Az ő életének nemtője, lelkének fele állt mellette s hű, odaadó gyöngéd férj lett belőle.

Elfeledett mindent . . . mindent s nem látott más csillagot, csak a mely az ő kis felesége szeméből mosolygott, sugárzott feléje. Nem hallott más hívogató hangot, csak azt a szerelmes csacsogást, a mely azokon az örökké vidám ajkakon fakadt.

Esténként kiültek a kert árnyas fái alá s vidám beszélgetések közt emlékeztek vissza gyermekéveik bohó örömeire, szerelmes leány és legénykori álmaikra; elmondották, hogy is szerették meg egymást. Erzsike azután elbeszélte, hogy mennyi gyanusítással, rágalmal igyekeztek őket egymástól elszakítani; majd elővette Béla a füvelét s kis felesége dalolt hozzá oly szépen, hogy még a fülemile is elhallgatott a bokorban s csak késő este, mikor már minden elcsendesült, minden elült, tértek nyugalomra.

Ezek voltak a boldog házas élet első hetei s mikor ezek véget értek, az ifjú férj már egészen beleszokott új helyzetébe. Néha-néha még ugyan nem kerülhetett ki, hogy eszébe ne jussanak a régi vig napok, a jó kedvű czimborák. De hamar elrebbentette ezeket a képeket a kis angyal szerelmes csevegése és forró csókja.

Nem is lett volna haloványarczú asszony a kis Erzsikéből sohasem, ha férjét tőle távol ismét el nem kapják legénykorának zivataros emlékei.

— — — — —
— — — — —

Az ifjú férjnek a fővárosba kellett utazni egy régi családi ügy rendezése végett.

A fiatal asszonyka sohasem gondolt arra, hogy férjétől csak egy napra is meg kelljen válni s most olyan rosszul esett neki ez. Szívét egy ismeretlen érzés szorította össze. Sohasem érezte ezt, a mit e pillanatban s ha senki sem látta, kezére hajtotta kis fejét, sirt keservesen, azt hitte, hogy ezt nem fogja túlélni.

— Szegény kis bohó asszonyka.

Béla napról-napra halogatta elutazását, fájt neki az Erzsike szenvedése s anyjával együtt igyekezett őt felderíteni vigasztalni, hogy nem soká lesz távol; azután ismét együtt lesznek s hogy irni fog gyakran. Erzsike meg is nyugodott némileg s Béla minden aggodalom nélkülült vált meg kis feleségétől.

Mikor a kocsi kigördült az udvarról Erzsike és mamája a kapuból néztek utána. A kis bohó asszonyka szomorú tekintettel kísérte távozó férjét s nem tudott attól a gondolatától szabadulni „hogy hátha férje el fogja felejteni.“ Édes anyja vigasztalta, hogy ne aggódjék hisz egy hét mulva itthon lesz Béla.

Egy pár nap mulva aztán levél jött Bélától, a melyben írta, hogy bizonyos okok miatt egyhamar nem mehet haza, hogy nyugodjék meg kis felesége; sokszor gondol reá; szeretne minél előbb szabadulni, de személyes jelenléte kívántatik.

Azután elmúlt az ősz is, a fák levelei is lehulltak, a kis virágok is elhervadtak s Béla mégsem jött. A szerelmes asszonyka várta-várta szivszakadva.

Hiába várta, mert Béla ezalatt vigan tölté napjait a fővárosban. A régi vig czimborák ismét hálójukba kerítették s ő a régi könnyelmű zajos életet újra kezdte. A főváros mind több-több varázsszal hatott rá s a nélkül, hogy észrevette volna, lassanként feledni kezdé az ő kis hű nejét.

Most nem volt mellette az ő nemtő angyala a ki egyszer már vissza rántotta az örvény széléről. Haladt rohamosan mind lejjebb és lejjebb. Napról-napra mámoros volt s néha maga sem tudta, hogy vidám czimborái mikor távoztak el. Ha néha eszébe jutott is hű neje s ha menekülni akart, a vidám czimborák és a könnyelmű nők visszarántották, árult csókjaikkal lekötötték s ő gyenge, nagyon gyenge volt.

(Folyt. köv.)

— Szerezd a földet . . . —

— Gondolatok márczius 15-én. —

Tavaszi ébredése, virág fakadása hozott el mi hozzánk dicsőséges nagy nap! Lágy csobogással hömpölyög a Duna, Tisza, Maros jég alól felszabadult habja; enyhe szellő kél a Kárpátok ormai felől s végig suhan a nagy alföldön le egész az Adriáig. A hab kicsobogja, a szellő kiusogja azt a nagy fényt s dicsőséget, melyet márczius ídusa hozott a magyarra; a hab kicsobogja, a szellő kiusogja, hogy az volt egy dicsőséges küzdelem, mely márczius ídusa után a nemzetiségek lázadásának megfékezésére irányult; a hab, mely vérrel együtt — kicsobogja, a szellő — mely sóhajokkal telt — kiusogja, hogy a nagy öröme elkövetkezett az aradi Golgota;

kicsobogja elsusogja, hogy a bitóhoz menő félistenek sorát egy mankón biczegő Herakles zárta be.

Mire tanítanak ezek? . . .

. . . Napról-napra világosabb helyzetünk, mert sokan elfordúlnak e földtől s vándorbotot véve kezükbe itt hagyják e hazát, pedig „szívet cseréljen az, ki hazát cserél,“ sokan — a nagyok közül anyagi érdekből, hiúságból megtagadják azt, hogy magyarok, pedig kit ez a föld táplál: éljen és haljon is érte. Ősök ébredjétek, mert unokáitok eladják hazátok . . . Oh ha felébrednétek Hunyady, Bethlen, Rákóczy, Kossuth! . . . Oh ha látnátok ezt a nemzetet . . . Romokat találnátok, ro-

mokat, mik az emberi gyarlóság szomorú emlékei! Ha ily szomorú valóságokat is látunk, azért mi ne csüggedjünk, magyar ifjúság, hanem plántáljuk szívünkbe az önzetlen hazaszeretetet, őrizzük meg őseink emlékét és buzduljunk tettekre általuk! Dobogjon fel szívünk, gyuljon ki arcunk, ha ezt az édes szót halljuk susogni: haza. Göröngyös föld, vagy aranykalásztól rengő rónaság" legyen drága, legyen szent, féltet kincünk minden röge, nőjön hozzá szívünkkel-lelkünkkel, mint levél a virághoz; én legalább hozzáöttem s azt hiszem, nincs magyar ember, ki ne rajongana e földért; szereti, mert szívébe nőtt eltörölhetetlenül annak szeretete, szereti mert itt ringott bölcsője, itt szivta magába az anyatejjet az életető hazaszeretetet; szeretjük mi is, mert férfitá válva itt küzdjük át az élet hullámszó, viharos tengerét. Örüljünk és szenvedjünk itt, kössönnek ide az emlékek, szereteteink sirhalma, melynek virágai a haza földéből fakadnak. Szeresd e földet! s ha reszkető kezű aggastyán leszel — midőn úgy tekint szemed a multra, mint egy régen eltemetett, régen elfeledett édes álmra — megnyugvással hunyod le szemed: hiszen a haza földje fogja takarni porladó csontjaidat. Szeresd e hazát! s ha mindenki elhagyott e földön, ha nincs senkid, ki a megpróbáltatás nehéz harcaiban oldalad mellett állana, ha nincs szülőd, nincs testvéred, barátod, ki — ha csüggednél — biztasson, ki — ha elvesztenéd hitedet egy szebb jövőben vigasztaljon, óh hidd el nekem még sem vagy árva, mig azt mondhatod: „Van még hazám!”

Tudd meg, a haza mindnyájunknak közös édes anyja, ki szeretettel öleli keblére gyermekét, a kit táplál, nevel, hitet, reményt, szeretetet önt belé s csak azt követeli, hogy a szeretetből jutass neki is.

Szeresd hazádat! Ha imátkozni akarsz s ajkad valami szent, magasztos cél után tör az Éghez, ha Isten neve ajkadon van, ne felejtse el a Hazát is imádba foglalni, megáld az Isten érte, megóv minden szenvedéstől!

Legyen szived bármily kemény, fásította volna el azt a szenvedésnek iskolája és ha el is távozol e földtől, hidd el, hazádnak képét nem tudod feledni, lelkedben él a mult képe még távol idegenben is, s az a délibábos róna s a felhő ködébe rejtőző hegyormok, melyeket messze idegenben látsz, mind hazádat juttatják eszedbe. Távozz el e földről, de eljön az az idő, midőn lelkeden a multak árnyai lebegve eléd varázsolják azt a kicsiny házat ott a hegy tövében, hosszú kéményeivel, zsindeyes tetéjével, az eresz alatt a fecskék édes csi-csergése s a mint úgy nézel a távolba, merre hazád, szülőfölded van s elküldöd imádat az esteli harangszóval, elküldöd szivedet, melyet a bánat, a vágyódás gyötör azután a boldog hazai föld után! Légy bármily távol, nem tudod feledni, elkísér képe, el egész a sirig! Menj s ha boldogulsz is idegenben, nem lehet azt az idegen földet úgy szeretni, mint e szentelt földet, melynek kinja, a mi szenvedésünk, melynek jóléte, a mi örömünk, melyhez annyi kötelék lúz, hogy lehetetlen azokat mind eltépni a nélkül, hogy magunk is el nem pusztulnánk; egységes testet, szétbonthatatlan egészet képez a haza s a mi szívünk: egygyé van kapcsolva s a harmoniát „ez a világ sem ingathatja meg.“

Mondd, mért van az, hogy a haza földén szebben világít a napsugár, fényesebben ragyognak a csillagok, szebb a madárdal, illatosabb a virág!

Sokat gondolkoztam rajta, de nem tudtam megfejtetni, csak azt érzem, hogy szeretem ezt a földet,

melyet az Isten az én hazámmá adott, ragaszkodom hozzá szívem utolsó dobbanásáig, mert

„A nagy világon e kívül
Nincsen számodra hely;
Áldjon vagy verjen sors keze
Itt élned! halnod kell!„

Lenkey Géza.

A mi ünnepünkről.

Sárospatak, 1903. márczius 15-én.

Öröm ragyogott minden arczon, derű villogott ki minden szemből, mert felviradott a nagy nap, a szabadságnak dicső ünnepe. Az a nap, a melyen minden igaz magyarnak testben-lélekből ünnepelnie kell a hármaskor isten gyermekeknek — a *szabadságnak, egyenlőségnek* és a *testvériségnek* — életre ébredését. S az a kép, a melynek ma lehettünk lelkesült szemlélői, azt a tudatot vési szívünkbe, hogy még nem hűlt ki az ősök honszerelemtől izzó vére Kossuth Lajos népének ereiben.

D. e. 10 órakor vette kezdetét az ünnepség a városi ref. templomban tartott istentisztelettel, hol Bálint Dezső ref. lelkész tartott eszméktől áthatott lelkes beszédet s a ref. egyházi énekkar szerepelt egy hazafias énekszámval. A templomi ünnepet a „Hymnus“ hangjai fejezték be. Bennünk pedig még jobban meggyökeresedett a tudat, mennyire összefér az igaz hazafiság az igaz vallásossággal.

*

A délutáni ünnepély elmúlt évek kedves szokásához híven folyt le a főiskolai imateremben. Az ünnepi beszédet főiskolánk egyik büszkesége, *Horváth Cyrill* akadémiai tanár tartotta. A ragyogó tollú, kiváló hazafi, mikor beszélt hozzánk, magyar ifjúsághoz arról a nagy napról s annak nagy szereplőiről, saját hevülő lelkébe engedett bepillantást, hogy még inkább megszerezze, még ragaszkodóbbá tegye ennek az ifjúságnak iránta való szeretetét. Beszédje nyomán lelkesedés fakadt, mely megsokszorozta a többi szereplések sikerét is.

Az *énekkar* ma kiválóan rászolgált az elismerésre hosszas fáradságot, kitartó, nemes törekvést eláruló szereplésével. Ujabbnál-ujabb, kedvesebbnél-kedvesebb darabokkal szolgált a közönség gyönyörködtetésére, melyek közt nem egynek hangja, tartalma pompásan összeillett a közönség hangulatával. Minden egyes alkalommal a közönség heves tetszésnyilvánításai kényszerítették az „ujrá“-ra.

De a *zenekar* méltán említhető egyszerre a chorus-sal, ha a sikerről beszélünk. Ugyanazt a buzgó lelkiismeretességet, finom, tökéletes játékot találtuk nála is. Szépen kivette részét az ünnepélyből.

A szavalókról is csak megelégedéssel szólhatunk. Méltók valának szerepléseikkel ők is a nagy naphoz. *Farkas István* szénior Csabay Pál pályanyertes alkalmi ódáját szavalta el fennszármaló érzéssel. *Batta Miklós* Szuhay Benedek „Márczius 15“ című remek költeményét szavalta önmagához méltó kiváló alakítással. Végül *Éles István* szavalta Várady Antalnak megrázóan szép hazafias költeményét: „A magyarok Istené“-t, a benne nyilvánuló erőteljes érzelmek megkapó festésével.

*

A hogy az est leszállt, lágy zene hangok támadtak s tánczra hívak az ünneplő fiatalságot. A Terpsichore templomává alakított városház-terembe kedves gondolatok közt omlott a város és a vidék szebbik fele. Bájos leánykák kedves mamáikkal jöttek el, s tánczoltak dobbanó szívű, hevülő ifjakkal. És volt vidámság és volt

multság mind reggelig. — Csak mi járulunk most veze-
kelve, bocsánatot esdve szép hölgyeink elé, a miért az
érdeklődők nagy száma miatt nem tudjuk adni a jelen
voltak névsorát. (— la — la)

Sajó partján vadvirágos . . .

Sajó partján vadvirágos halmon :
Ott lakik az én kedves galambom,
Zöld halomnak zengő fülmiléje,
Én Istenem! majd meghalok érte.

Bibor ajkán egy-egy dal, ha zendül,
Izzó lelkem reszket a gyönyörtúl,
Tündér arczán mosolyog a rózsza,
Mint az esti pírban úszó róna.

Csendes est, ha ráfekszik a tájra :
Ránk borúl egy vén akácza árnya,
Beszél a szem, míg az ajak szóltan,
S hő szerelmünk összeforr egy csókban.

Gyöngyvirágom! Szende mosolygásod
Elbűvölne egy egész világot!
Mért szeretlek? . . . feleljen a nóta :
Ártatlan vagy, mint egy „őszi rózsza.“

Szabó László.

EGYLETI ÉLET.

A „Magyar Irodalmi Önképző Társulat“
febr 28-án alelnökévé Pósa Péter IV. é. hittanhallgatót
választotta meg. Ugyanezen az ülésen dőlt el Moskovits
Mór nov. 29-én felolvasott „a pessimismus és a ma-
gyar költészet“ című munkájának sorsa. A mély megfi-
gyelésre, alapos készületségre valló munka, melyet még
a logikus következetesség és a tiszta, magyaros nyelve-
zet tesznek kiválóvá, megdicsértetett. Hasonlóan dicséret-
ben részesült Medgyasszay Gusztávnak márczius 7-én
felolvasott „Csilla Sára“ cz. költeménye. Ez érdem fo-
kozatra kiválóan ügyes verselése s romantikus izű me-
séjének helyes elrendezése érdemesítette.

A hittanhallgatók egyletének működéséből
kiemelkedőbb mozzanatok : febr. 19-iki ülésen foglal-
kozik az egylet a kolozsvári theológiai egylet átiratával,
misperint nevezett egylet mozgalmát indított a lelkeszi
minősítés megváltoztatása érdekében a következő meg-
oldással : az egyházak két osztályba soroztassanak ; a
egyikbe tartoznának a 3000 koronáig terjedő jövedelmű
egyházak, a másikba az azon felüli jövedelműek. Az
előbbi osztályú egyházba bárminő osztályzatú egyén a
II-ik lelkeszi vizsga sikeres letétele után azonnal választ-
ható, az utóbbiba csak 5 évi szolgálat után, s e moz-
galomhoz az egylet hozzájárulását és csatlakozását kéri.
Közgyűlés kimondja, hogy e javaslathoz s mozgalomhoz
nem csatlakozik, mert a konvent által e tárgyban a zsi-
nat elé terjesztendő javaslatot a körülményekhez képest
helyesnek és kielégítőnek tartja. Másik nevezetes moz-
zanat az eperjesi theológiai egylet átirata, melyben nev.
egylet a tavalyi debreczeni conferentián történt megáll-
podáshoz képest ez éven Eperjesen tartandó conferen-
tiára ápr. 29—30. az egyletet, illetve annak választandó
képviselőit meghívja s a képviselők valamelyikét a köv.
kérdés kifejtésére kéri fel : „Mit kívánnak társadalmunk
újabb szellemi irányzatai a prot. lelkesztől?“ Közgyűlés
egyhangúlag kimondja, hogy a conferentián képviselői
által részt óhajt venni s képviselőkül megválasztja Tóth
Kálmánt, Pósa Pétert, Zajdó Lászlót és Marton Jánost.

A mint a biztosító jelekből látszik, az évek óta tervezett
kirándulás, — jelenleg speciáliter Erdélybe, immár a
megvalósulás stádiumába lép, jelenleg egyedüli akadály
az időpontok megállapítása, illetve megnyerése, mivel a
régebben meghatározott pünkösd utáni szorgatomnak első
hete lényeges okok miatt nem alkalmas időpont erre a
célra ; legalkalmasabb volna az évzáró ünnepély után
valósítani meg régen vajdó szép tervünket. Meg kell
még emlékezni Lombos Alfréd berlini theológusnak az
egyletbe intézett szép leveléről, melyben kéri az egyletet,
hogy az eperjesi conferentián tétessék szóvá, hogy az
unitáriusok is hívassanak meg a magyar prot. theológusok
conferentiájára ; az egylet egyhangúlag azt az álláspontot
fogalja el, hogy az unitárius theológusok — értsd
hittanhallgatók — meghívandók a magyar protestáns
theológusok, — hittanhallgatók — conferentiájára.
Sajnálatlalt vette tudomásul az egylet a titkár jelentését,
misperint az egyh. történeti és erk. tani pályakérdésekre
munka nem érkezett ; továbbá az illető bíráló bizottság
azon jelentését, hogy a „karácsonyi egyh. beszéd“ pálya-
kérdésre érkezett 3 munka közül jutalomra méltónak
egyik sem találtatott. Az előbbi két kérdést változtatlanul
újra kitűzi az egylet ; beadási határ ideje a husvét utáni
szorg. szak első ülése. Az utóbbi szintén újra kitűzi az
egylet, de új, a bizottság által megállapítandó tárggyal
és szöveggel. Szereplések közül megemlítendő a Román
Ernö és Bálint Dezső felolvasása ; mindkét munka bírál-
lat alatt van.

LAPSZEMLE.

A Debreczeni Főiskolai Lapok 9. száma bő
tartalommal jelent meg. A vezércikk a megvalósulás
küszöbe előtt álló tervek, álmok meghiúsulása felett
panaszodik, mert az oratoriumi emléktábla felállíthatása,
melyet a márcziusi ünnepek keretében készültek le-
leplezni, erre az évre alakítások miatt ismét dugába
dőlt ; pedig Debreczen ifjúsága tenni akart sokat, nagyot,
szépet, nemeset : a zászlónak hazavitele, Akadémiai s
Joghallgatók körének alakítása, síremléket állítani Fazekas
Mihálynak, emléktáblával jelölni meg az oratóriumot,
mint a 48-as magyar országgyűlések színhelyét stb.
voltak azok, miknek megvalósításán egész erejükkel
buzgólkodtak — és mind e szép álom részint az ifjúság
kebelében lábrakapott pártoskodás tusájában, részint az
ifjúságon kívül fekvő okok miatt meghiúsult. Pedig a
debreczeni ifjúság sokra képes, munkában és nem tétlen-
ségben tölti idejét, legalább erről győz meg lapjának
kimerítő, pezsgő ifjúsági életről tanúskodó „Ifjúsági élet“
rovata. Van még a lapban sok értékes dolog változatos
nevekkel.

Egyetem. Ifjúsági szemle. Szerkeszti Péterfi Tibor.
Megjelenik Kolozsváron. Erről a havonként megjelenő
ifjúsági folyóiratról, mint laptársaink, mi is csak elisme-
réssel emlékezhethetünk meg, bár helyes kritikát, meg-
állapodott véleményt nem mondhatunk azért, mert az
első számot nem kaptuk s csak a 2. számot olvashat-
tuk. Mégis hisszük, hogy teljes mértékben megfelel majd
hozzáfűzött jóreményeinknek, mert a 2. szám fel-
jogosít arra, hogy sokat várhassunk tőle. Annyit azon-
ban mi is megjegyezhetünk, hogy szeretnők, ha tuda-
mányos cikkei mellett ifjúsági életünket éber, körül-
tekintőbb figyelemmel kísérené, mert ezt ifjúsági lapjaink
között az „Egyetem“ tehetné a legpártatlanabbul. Üdvözöl-
jük a jeles szerkesztő-gárdát s munkájukhoz erőt, ki-
tartást, áldást kívánunk!

HIREK.

— **A főiskolai ifjúság** márcz. 15-iki tánczestélyén felülfizettek: Lácay Sz. László 20, Ballagi Géza 8, Ványay Gyula 6, Radácsy György 5, Egri Ferencz 5, Megyasszai Pál 4, Hodinka Ágoston 3, Vinter Ábrahámné 3, Klínger Erzsébet 2, Farkas Lajosné 2, Grosz Mór 2, Margitay János és neje 2, Mock Ferencz 2, Verebélyi Józsefné 2, Schvarczér Andor 2, Lebovits Henrik 2, özv. Lászlóné 2, dr. Rácz Lajos 2, Dr. Székely György 2, Tarczal János 2, Tóth Kálmánné 1, Molnár István 2, Kőszeghy Gábor 1, Fekete Jenő 1, Rácz Gyuláné 1, Batta Ferdinánd 1, N. N. 1, Gotsch Károly Trips 5 korona. Fogadják ez úton is hálás köszönetünket. A bál összes bevétele 578 kor. Kiadás 300 kor. 22 fill., a mely összegbe a teremért fizetendő **200** kor. nincs beszámítva.

— **Molnár Ferencz emlékének.** Ujból sütött a nap ködös idő után; a feltámadásnak tiszta fényét szórta s ő mégis kinosan, idegen szobában küzdött az aggkórnak rémes önkényével . . . Megtört szemeiből nem sugárzott élet; ha szólottunk hozzá, néma maradt mindig! Mindnyájan kérdeztük: iszonyú kinjának mikor lesz már vége? Megszánta a nagy óg, nem soká szenvedett. Nemes, ifjú lelke elszállt oda, a hol nincs kiskorú, árva. Csendes, jó fiú volt. Hiú ábrándokkal nem zaklatta magát; de remélte forrón, a sok szenvedésért kárpótolni fogja talán a jövő s élni vágyott hosszan. Óhajtott tanulni sokat, tudni mindent s ebben nem fáradt el, nem húzódott vissza. Szerette igazán minden pályatársát, tanárai szavát mindig megtartotta. Ószinte lelkének nem volt soha titka, a mit el nem mondott igaz barátjának. Szerettük is nagyon, a kik közelebből ismertük jó szívét. Nem láttunk benne mást, mint egy tiszta lelket, mely önző vágyakat nem tart magáénak. Nemcsak szerettük őt, hanem becsültük is! . . . Szülőföldre keblén nyugszik, távol tőlünk, sirja fölött suttog koszorú virága. Legyen örök álma üdvös, boldogító, hantja körül minden fűszáll azt regélje: Volt egy csendes fiú, a ki csak szeretni és remélni tudott!

— **A sárospataki Rákóczi-ünnep.** Magyarország kicsinye-nagyja nagyobb szabású ünnepséggel akar és fog áldozni a II. Rákóczi Ferencz emlékének s különösen az önzés nélkül lelkesedni tudó magyar ifjúság Sárospatakon, mint a Rákócziak ősi fészkeiben szeretné ezt az igazán nagy ünnepet megülni: egyenesen megvárják a Rákócziak iskolájától, hogy országos ünnepélyt rendezzen, a melyen az ország ifjúsága mint egy test egy lélek ünnepelhesen. És ezt az összes főiskolák ifjúsága között leginkább szeretné maga a sárospataki ifjúság. Milyen szép is lenne az, ha a nemzet reménysége összejönne egy közös találkozóra, ha romlatlan lelke tuláradó érzésével, érzésének lánghevével áldozva a legnagyobb magyar szellemének megmutatná az országnak, e hazának s ebben azoknak, a kik kételkedni mernék hazánk szöb jövőjében, megmutatná széles e világnak, hogy a magyar ma is magyar, hogy ifjúsága most is olyan nemes, mint bármikor régen, vagy „aranyifjúsága” 55 évvel ezelőtt! Így terveztük a Rákóczi-ünnepet mi, pataki ifjúság is, de tervünk mégis csak terv, álunk csak álom marad. Mert a ki ismeri helyi viszonyainkat, Sárospatak kis városának meg nem felelő voltát egy — talán ezekre menő — nagy tömeg befogadására, az nem fog szemrehányással illetni bennünket, hanem belátja,

hogy Sárospatakon országos ifjúsági Rákóczi-ünnepet tartani lehetetlen, teljes képtelenség. Ezért hát — mi magunk bármennyire is szerettük volna, hogy Magyarország ifjúsága velünk, nálunk, a mi körünkben ünnepeljen — akadályozó körülményeink, viszonyaink teljes tudatában kényszerítve vagyunk a nálunk megszokott módon és formában ünnepelni. De ha csendben, szerényen ünnepünk is, ünnepünk — melyet tanári karunkkal karöltve, egyetértve június hó 21-én az évfűzáró-ünnepély alkalmával, illetőleg ennek bevégezése után délután főiskolánk imatermében ülünk meg — bizonyára méltó lesz a II. Rákóczi Ferencz szelleméhez.

Előfizetőinket tisztelettel kérjük, hogy a második félévre szóló előfizetési összeget a szerkesztőség címére megküldeni sziveskedjenek.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Selmeczbányai Akad. Kör. Ráczkövy János, (Ungvár.)

Előfizetéseiket köszönettel nyugtázzuk.

Kérdézközdő. A mostani Márczius 15-iki meghívónkra vonatkozó kérdésére, a melyet nem mi hozzánk kellett volna ugyan intéznie, hanem a bálrendező bizottsághoz, de mivel hivatalból szerkesztőségünk is tagja volt ama bizottságnak, mi is megadhatjuk készséggel a feleletet. A meghívó megválasztása nem a rendezőség izléshiánya, hanem a helybeli nyomda felszerelésének hiányos, kezdetleges, illetve a meghívó-minták csekély száma s ama csekély számnak is szerfelett izléstelen volta mellett bizonyít s ezt abból is láthatja, hogy a legizlésebb mintát akarván választani, ezt találtuk leginkább annak, ha ugyan egyáltalán lehet ennél is „izlésebb”-ről beszélni. A meghívón átlószerűen keresztűlhúzódo aránytalan szélességű háromféle színnek a mi nemzetünk színeit kellett volna képviselni, de tehetünk mi róla, ha rozsdá és verestégláenyvel higitott keverékéből készült piros festéket használnak nyomdánkban az ilyen czélokra? mert bizony a meghívó, ha összehajtottuk, össze is ragadt s az a bizonyos piros és zöld sáv az ellenkező oldalra odanyomtatódott, mintha a mi rendelésünk egyenesen levonóképekre szólott volna. De ha maga a meghívó nem nyerte volna is el a kiállításon a nagy aranyérmét, nem kellene bár, de eldicsekedünk vele, hogy annál szebb volt az ára, mert habár a Sárospatak városa által felállítandó Kossuth-szobor javára rendeztük mulatságunkat, hazafias nyomdászunk, nehogy annyival is tekintélyesebb összeggel járuljunk az igazán nemes czélhoz, volt kegyes oly magas árat számítani hogy az az ár talán a legfinomabb papírra legszebb betűkkel nyomott meghívóért is sok lett volna. Ezért hát ne mi ránk dobja a követ, hanem nyomdászunkra, a kinél máskor tartózkodni fogunk bármit is rendelni, vagy ha esetleg mégis, akkor előre alkuszunk s nem leszünk, mert nem lehetünk vele szemben olyan gavallérok, mint most voltunk.

— ó — ó. Lapunk nem hozá, Jobbat irjon Hozzá.

TARTALOM: *Binét Menyhért.* „Márczius 15.” — *Mikola Gyula.* „Ünnepeljünk!” — *ifj. Csabay Pál.* „Márczius Idusán.” — *Pósa Péter.* „Varga István, Sebestyén István és dr. Ballagi Mór mint isagogusok.” — *Medgyaszay Gusztáv.* „Csilla Sára.” — *Kovács Lajos.* „Késő” — *Lenkey Géza.* „Szeresd a földet.” — (—la—la.) „A mi ünnepünkről.” — *Szabo László.* „Sajó partján vadvirágos.” — „Egyleti élet.” — „Lapszemle.” — „Hirek.” — „Szerkesztői üzenetek.”

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA: A „SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI-EGYLET.“ — MEGJELEN HAVONKÉNT EGYSZER.

Szerkesztőség: Sárospatak, Főiskola, széniari hivatal.	Főszerkesztő: Farkas István.	Felelős szerkesztő: Zajdó László.	Előfizetési ár: Egész évre 4 korona. Félévre 2 korona. Az előfizetési összegek a »Sárospataki Ifjúsági Közlöny« szerkesztőségének küldendők.
Kiadóhivatal: Sárospatak, »Főiskolai könyvnyomda.«	Főmunkatársak: Ifj. Csabay Pál, Pósa Péter.		

Feltámadunk!

Bimbót fakasztó, — virágot nyitó Tavasz itt vagy újra! . . . Lány szellők szárnyán, némán, lopva jöttél, — magaddal észrevétlen hoztad a pezsgő életet. Fű, fa, virág éled; volgy és halom ünnepi díszbe öltözött, hirdetve jöttödet. A nem rég puszta, elhagyott erdőt s mezőt, a nyüzsgő élet, — vidám madárdal újra kedvessé teszi . . . A halott természet feltámadott! . . . Élet, . . . új Élet mindenütt!

Hoztál magaddal nekünk is áldást! Mi is ünnepre készülünk Kételkedő lelkünk számára is megjött a kikelet; bimbóba van már Isten legszebb lelki ajándéka, . . . kinyílt virág lesz abból néhány nap alatt . . . Jövel . . . epedve várunk, lelkünk Tavaszának legszebbik virága, — te élni késztető, — Istenben hinni, bízni tanító felséges ajándék — Húsvét.

Néhány nap múlva megcsendül ajkainkon az örvendetes ének: *Jézus él, mi is élünk!*
A haláltól nem félünk.

Igen! ünnepre készülünk, az Igazság győzelmének, — az *Élő Hítnek* ünnepére. Szándékosan mondám: az *Élő Hítnek* ünnepére! Mert, ha van ünnep, melyen *hinni kell*, — úgy, ez a *feltámadásnak az ünnepe!*

Nem ünnepepsz te, — a kinek nincs hited! . . .

Korunk, a felvilágosodás, — a szabad gondolkodás kora, — fájdalom! — már nem tud hittal ünnepezni. Óh, be sokan vannak, — kik a „*csúfolódók székebe ülve*,“ — balgatagnak kiáltanak ki, mert hiszed, — erős lélekkel vallod, hogy az *Úr feltámadott!* . . . már pedig mindig igaz marad a Pál prédikálása: „*ha a Krisztus fel nem támadott, — hiába való a mi hitünk!*“

Óh, be sokan vannak, kik feltámadásunk, — örök életünk bizonyítékául, — nem elégszenek meg a Jézus feltámadásával! Hitetlenek! kik szemekkel nem látván, hinni sem akarnak . . .

Ki mind halálig hív volt, — s jutalmat itt e földön nem kapott, — elvész-e hát örökre?! . . . Magasztos, szent eszmék bajnoki, a szent ügyért, — honért, — vallásért, szabadságért küzdő fiak, — jutalmúl mit sem nyernek?! . . . A lélek, ez *Isteni szikra*, — az *Isten képe* bennünk, — a semmiségbe tér?! . . . lesz semmivé?! . . . Óh, hidd el, akkor azt sem hiszed, hogy az Isten örök! . . .

Élni cél nélkül, remény nélkül, csak azért, hogy a porba visszatérjünk, óh ez nem hozzánk illő! . . .

Az értünk élő, szenvedő, ártatlanul kegyetlen halált nyerő Isten-ember — hitünk fejedelme — feltámadott! . . . De mert nem láttad testi szemmel, azért el sem hiszed!? . . . mert azt csodának tartod

Óh, kételkedő ember, hidd el, nem *csuda az: „az Úr hatalmas!“* . . . Ne törekedj minden áron magyarázatot találni . . . Csak higgy! . . .

Hajoljon meg lelked, a szerinted kimagyarázhatlan, de bizonyosan megtörtént tény előtt, és akkor hinni fogsz, és akkor ünnepepsz!

A kóbor szellő virág-illatot hoz felém, kikeletről beszél! . . . Óh én hiszem, erős lélekkel vallom: *Feltámadott az Úr bizonynyal!* . . .

Farkas István.

Húsvét.

A legjobb, legszentebb sirba zárva,
Koporsóján nagy kő hever.
Felette lebben angyal szárnya,
Mint egy fénylő fehér lepel.
A madár bús dalt zeng az ágon,
Felhőbe bujt a kék azur.
Azt sirja minden a világon:
Mehalt az Ur! Mehalt az Ur!

Mehalt az Ur, szemét lezárta
A földnek átka, a halál.
Óh emberek az élet hátha
Koporsójára nem talál.
Tavasz nem fog jönni a téltre,
Fagyra nem jó rügyfakadás,
És nem következik a végre:
Feltámadás, feltámadás!

De im a kő ropogva mozdul,
A kőkoporsó felszakad
S a mint kilép sirjából az Ur,
Nyomában üdvösség fakad.
A szendergő Jézus felébredt,
Sirjában nem maradhatott.
Betölt tehát amaz ígért;
Feltámadott! Feltámadott!

Megszünhet már a gyász keserve,
Oszolhatnak a fellegek.
A zord halál hatalma verve,
A sir felett élet lebeg.
Uj lét derült fel a világnak,
A szent test meg nem rothadott,
Mert szólt az angyal Máriának:
„Nincs itt az Ur! Feltámadott!”

Hozsánna zengjen minden ajkon.
Tűnj el mitőlünk félelem.
Öröm gyuljon ki minden arczon,
Mert Jézusé a győzelem.
Elköltözünk bár e világból,
Előbb-utóbb meghalhatunk:
— Sirunk felett mint tűz világol:
Feltámadunk! Feltámadunk!

Barcsa Endre.

Varga István, Sebestyén István és dr. Ballagi Mór mint isagogusok.

(Folytatás.)

A prófétaságot a maga történeti kifejlődésében ismerteti Ballagi. Első formájában a prófétaság nem más, mint látnokság, a mely a műveltség kezdetleges fokán álló népeknél egyaránt meg volt. Vannak u. i. olyan egyének minden kezdetleges műveltségű nép között, a kik egész jóhiszeműséggel azt a tehetséget tulajdonítják maguknak, hogy ők az istenséggel szorosabb viszonyban állanak s általuk az isten akarátát közli az emberekkel. A látnokság tehát nemcsak a zsidó nemzetnél található meg, hanem a kezdetleges fokon álló egész emberiség sajátja. Természetesen a legszorosabb összefüggésben van ez az uralkodó istenfogalommal, amiből következik, hogy a látnokság legtisztább alakjaival azon nemzetnél találkozzunk, a melynek rendeltetése és hivatása abban áll,

hogy az egy igaz isten eszméjét kifejtse úgy történelmében, mint gondolatvilágában. Ilyen nemzet volt Izrael népe. De azért itt is találkozunk a látnokság mindazon tökéletlen formáival, melyek más népeknél is feltalálhatók. Bizonyosságok erre nézve az ó-szöv. könyveiben előforduló „nyilvetés,” „sorsvetés,” „álomlátás,” melyek épúgy feltalálhatók más népek vallás életében pl. a görögöknél, persáknál is.

Ballagi a történelem világitása mellett mutatva be a profétizmust, állítja, hogy más volt ez a maga valóságában és más a nép felfogása szerint. Mig a valódi héber profétizmus egyetlen a maga nemében szellemi felségénél fogva, addig a nép közötti látnokságban mindazon elemeket feltalálhatjuk, melyekről már emlékeztünk.

A héber profétizmust a theokratikus felfogás által módosult egy isten hívés hozta létre. Minthogy pedig a theokratiai eszme első és főképviselője Mózes, azért ő tekinthető az első héber profétának is.

Mózes halála után azonban a theokratia nem fejlődik azon az alapon, a melyre ő az egész alkotmányt

épitette s azért van az, hogy Mózes után egész Sámuelig alig találkozunk a zsidó történetben prófétával, csupán Deborah (Birák 4.), Gedeon bíró névtelen prófétája (Birák 6:8) és az Éli főpapot megintó „isten embere“ (I. Sám. 2.27) mutatják, hogy a prófétaság nem halt ki teljesen a zsidó nép történetéből.

Sámuel volt az, aki „mint második Mózes“ a theokratikus intézményeket újra felélesztette és azoknak fenmaradásáról is gondoskodott az által, hogy u. n. próféta társulatot alapított, a melynek tagjai közös munkásság által igyekeztek terjeszteni és erősíteni a theokratikus szellemet.

A Dávid uralkodása alatt két prófétát, Gádot és Náthánt, látunk működni, kiknek munkásságát épügy, mint a Salamon utáni időkben működött Achia és Semája szereplését is úgy mutatja be Ballagi, hogy az azon idők történetébe illeszti be és így igyekszik megmutatni, hogy ők, mint gondolkodó és előre látó emberek mily nagy hatást gyakoroltak kortársaikra. Részletesen foglalkozik ezután az Illyés és Elizeus szereplésével, kiket úgy mutat be, mint Izráel történetének legnagyobb alakjai közül valókat. Hűen festi a kor képét, melyben működtek s a csodás részletek létrejöttét, mik e két nagy prófétáról feljegyezve vannak, annak tulajdonítja, hogy a Királyok és Krónikák könyvei majdnem háromszáz évvel későbbben keletkeztek az Elizeus halála után. Az elbeszélte esemény és annak leírása közt tehát hosszú és szenvedésteljes idő van, a melyre esik a két ország elpusztulása és a zsidó nemzet államéletének végleges megszűntetése; éppen azért nem csodálkozhatni, ha a legnagyobb nyomorúság és megaláztatás között a mult idők nagy alakjait a hazafias érzelem a legdicsőbb fényben tüntette fel annyira, hogy a monda költői színezéssel végre emberfeletti alakokká tette őket. A csodák tehát, melyek Illyés és Elizeus működésében túlnyomók, egyáltalában nem igazolhatók sem a speculatio, sem a történelem terén. Minden nemzet őstörténetében lehet ilyen rendkívüli alakokat találni, mint Illyés és Elizeus. Még maga a mennybemenetel sem áll elszigetelten a mondavilágban, pedig ez a leginkább zsidó színezetű; erre nézve bizonyosság Plutarchosz előadása a Romulus kimúlásáról. (L. 3. tanulmány 58. l. jegyzet.) Nem mások tehát ezek a csodás történetek, mint mythosok, a mire nézve siet megjegyezni Ballagi, hogy ez egészen más, mint a költött mese. A mythos alapjában van mindig valami igazság, de színezve, költői alakban lesz előadva.

Attól nem fél Ballagi, mint teljesen szabadelvű isagogus, hogy a tudomány ilyen felfogásával a bibliai előadások más régi népek hasonló előadásaival egy színvonalra tételnek; csak az a fődolog, hogy azt a szellemet, melynek befolyása alatt keletkeztek a bibliai mondák, akár történelmi, akár philosophiai mythosok, mennél magasabba helyezzük. Mert habár maguk a zsidók természetfeletti befolyásnak tulajdonították is, de náluk a természetfeletti „az egy igaz istennek mindent egy cél felé vezető szelleme.“

Különben, hogy az Illyés és Elizeusról szóló előadás történeti értékét mérlegelhezzük, elég csak a többi prófétákra, Jóél, Ámós, Ezsaiás, Jeremiásra, stb. hivatkozni, kik szintén nagy történeti hősök, de a kik tetteiket maguk örökítették meg; ezek u. i. semmi csodát nem említenek, a mit véghez vittek volna, míg amazokról, kiknek tetteit a monda tartotta fenn, egyebet sem tudunk csodáknál.

Elizéussal lejárta a prófétizmus első korszaka. Ő utána, mind nagyobb és nagyobb hézag támad az előrehaladó próféták és az elmaradó nép között s végre e

hézag annyira nagy lett, hogy a nép és a próféták nem értették meg egymást, miért is a sokszor üldözött, vagy nem méltányolt próféták kényszerülve lettek menekülni s attól vární eszméik diadalát. Így lépett a tettek helyébe előbb az élő, majd az írott szó. Így keletkezett a saját-ságos irodalmi ág, melyhez hasonló az egész világ irodalomban nem találunk.

Az írott prófétákról Ballagi úgy vélekedik, hogy ezek olyan alakban, a melyben most kezeink közt vannak, élőszóval nem adattak elő, mert a próféták élőszóval történt előadásai, mint a pillanat szüleményei, rövid, velős rögtönzések lehettek; az ó-szövetségben levő prófétai beszédek pedig külsőleg és belsőleg egyaránt művészi kerekdedségűek, tehát olyanok, a minőket rögtönzőni szinte lehetetlen. Csak akkor foglalhatták írásba előadásait, a mikor valamely ügy bevégezte után visszatekinthettek a lefolyt eseményekre s ekkor bővítették, kerekítették ki elmondott beszédeiket művésziessé. Különben Jeremiás prófétánál találunk is ilyen feljegyzésre, (Jer. 36. 1—2.) melyben maga mondja el, miként határozta el magát arra, hogy Jeruzsálemben elmondott összes beszédeit írásba foglalja.

Az írott próféták alapeszméje és gondolatmenete lényegében egy és ugyanaz. Mindenikben a Jehova eszméje a fő; Isten akaratát megvalósítani s ez által a Jehovának szent és szabad népévé lenni, ez az összes próféták lényege. Ennek tulajdonítható, hogy a próféták egyformán ostorozzák és az u. n. jóm Jehovával, az istenítéletével fenyegetik a hivatásától eltért népet. Az ítélet össze lesz kötve szokatlan természeti tüneményekkel, földrengéssel, vértenger stb., az ítélet után azonban a nép egy része megmenekül, mert megtér és ez a nép-töredék lesz hivatva betölteni a nagy hivatást, melyet Jehova Izráel népe elé tűzött.

A prófétai irodalmat Ballagi 4 korszakra osztja, u. m. az átmeneti (880—800), assyriai (800—600), chaldeusi (600—536) és fogság utáni (536—400) korszakokra.

Jóélt tartja ő az első író prófétának, a ki — mint-hogy nagy sulyt fektet az isteni tiszteletre — valószínűleg lévita lehetett. Idejére nézve úgy gondolkozik, hogy a Jóél műve abból az időből való lehet, a mikor a gyermek Jóás király helyett Jojador pap vezette az állam ügyeit (Kr. e. 870—60). Ezt onnan következteti, hogy a király az egész műben nem említettik, míg a paprend különösen ki van emelve; de a kánoni helyzete is igazolja e mű korai szerzését, valamint az a körülmény is, hogy ennek hatása volt Ámos prófétára. (V. ö. Jóél 4.16 Ámos 1.2.)

Jóél művét, mint az utána következett Ámosét is hitelesnek ismeri el. Ez utóbbi az első próféta, a ki Assyria folyton növekvő terjeszkedéséből sejtí, hogy ez világhatalommá lesz s ezért előre látja, hogy az alapjában megrendült éjszakai ország ennek csapása alatt fog elveszni.

Hózeás műve már a prófétai irodalom második korszakába tartozik s a 785—30 terjedő időszakban keletkezett. Ugyancsak az assyr korszakból való próféta Ezsaiás, a kinek művét két részre lehet osztani; az első 40 fejezet nagyobbára a jeruzsálemi Ezsaiástól, az utolsó 26 fejezet pedig szintén nagy részben a babyloniai Ezsaiástól való, a mely elnevezést Ballagi Meier Ernest után veszi fel. Az Ezsaiási művet prófétiai szemelvényekből álló gyűjteménynek tekinti, a mely a maga egészében jóval a babyloniai fogság után jött létre, a mit bizonyít az, hogy a nagyobb részt jeruzsálemi Ezsaiásnak tulajdonított első 40 fejezetben is vannak

későbbi vonatkozások és az utolsó 26 fejezetben is található oly prófétiaiak, melyek a jeruzsálemi Ezsaiás korára utalnak.

Ezsaiás után még két prófétáról beszél bibliai tanulmányaiban, u. m. Mikeásról és Náhúmról, kik szintén az assyr korszakból valók. Mikeás, Ezsaiás kortársa, akkor írta prófétiaját, mikor a végveszedelem Izrael országára nézve már kikerülhetlen volt. Gondolatokra nézve Ezsaiáshoz hasonlít, a különbség a kettő közt abban áll, hogy Ezsaiás az ország szívében, Mikeás pedig vidéki városban él, minek megfelelőleg Mikeás figyelmét nem annyira Jeruzsálem, mint a vidéki városok veszik igénybe, ennek tulajdonítható, hogy ő a Messiást nem a fővárosból, hanem Betlehemből várja.

Mikeás műve czimszerű, ugyancsak a Náhumé is, kinek idejére nézve a mű tartalmából következtetve azt állítja Ballagi, hogy azon időben lépett fel, a midőn Senacheribnek Palesztinából történt visszavonulása után a médek felkeltek az assyr uralom ellen. A felíratban levő Elkost inkább a palestinai Elkósnak hiszi, mint az assyriainak azért, mert ez esetben Náhúm, mint a fogóságban élő zsidóság tagja, okvetlenül szólna azok vígasztalására, a minek pedig nyoma nem található a műben.

Ezzel a bibliai tanulmányoknak vége szakad, a mit csak sajnálni lehet, mert ha e tanulmányok teljesek volnának, igazán megbecsülhetetlen könyv volna az ifjúság kezében. Így befejezetlenül is az, mert megismerhetni — úgy szólván — a Zsidóország egész történetét, mindkét kanon összegyűjtését és a legtöbb ó-szövetségi könyv keletkezését.

A mi az ó-szövetségi kánon összegyűjtését illeti, arra nézve Ballagi azt vallja, hogy azok összeállítását Esdrás kezdette s folytatta Nehémiás, a kiket e tervük keresztülvitelében más értelmes férfiak is segítettek. Hogy mely könyveket foglalta magában ez az Esdrás, Nehémiás által készített gyűjtemény, ma meghatározni nem lehet, de hogy a toráh benne volt és a zsoltárok egy része, azt adatok bizonyítják.

Hogy miképen és mikor jutott az ó-szövetségi kánon teljes befejezettségre? erre nézve a Jézus Sirách és Josephus Flavius műveiben találunk adatokat. Az utóbbi idejében már biztosan megállapítható a kánon bezárása, a Makkabeusok korából pedig még vannak egyes ó-szövetségi könyveink, azért a kánon bezárásának a Kr. e. 140. és Kr. születése közti időszakra kell esni.

Az új-szövetségi iratokról Ballagi „Az új-szövetségi iratok keletkezése“ című értekezésében szól. Ez az általa szerkesztett „Protestáns tudományos szemle“ 1872. évfolyamában látott napvilágot. Tulajdonképen nem más ez, mint a Zittel Emil „Die Entstehung der Bibel“ cz. művének, illetőleg annak az új-szövetségre vonatkozó szakaszának ismertetése; de miután azzal Ballagi egyetért, elfogadjuk az ő nézetének.

E szerint, valamint bibliai tanulmányai szerint is, az új-szövetségi irodalom megalapítója Pál apostol; az ő levelei a legrégebb új-szövetségi iratok. Pál leveleinek keletkezését élettörténetével kapcsolatban tárgyalja és legelső levelének az első thessalónikai levelet ismeri el, melyet az apostol Korinthusból Kr. u. 54-ben írt azon alkalomból, hogy Timótheus örvendős híreket hozott Thessalónikából, de egyúttal azt is hírül hozta, hogy aggasztó izgalom van a gyülekezet tagjai között a Jézus visszajövetelére nézve. Ez után teszi a 2. thessalónikai

levelet, melynek „hitelessége ellen azonban némi kútyelyeket támaszthatni.“

A Pál többi leveleit következő sorrendben keletkezettnek mondja: galatiai, első és második korinthusi, római, Filemonhoz írott, kolosséi, efézusi, filippii levél. Ezen leveleket hiteleseknek állítja s csak az efézusi levélre nézve mondja, hogy az hihetőleg átdolgozása a kolosséi levélnek.

A héberekhez írott levelet nem ismeri el Pálénak, a minthogy nem is tőle származik; keletkezési idejéről az első század végét vagy legkorábban a 64—66. közötti időt mondja. Szerzőjére nézve biztos megállapítást nem nyújt valószínűleg Pál valamelyik tanítványától való.

A pásztori levelekről szintén elismeri, hogy azok nem Páltól származnak, mert azok oly községi viszonyokat tételeznek fel, a minőket Pál apostol idejében nem lehet gondolni. A Timótheushoz írt 2. levél két utolsó fejezete az az írat lehet, melyet Pál küldött Rómából az akkor Efézusban lévő Timótheusnak.

A katolikus levelek nem apostoli eredetűek. Ezek az első század legvégén és a 2. század első felében keletkeztek, a mit főképen tartalmukból lehet következtetni. Nevüket onnan nyerték, hogy a szerzők apostolok nevei alatt bocsátották közre.

A Jelenések könyve a János apostol munkája, a mely mint apokalyptikus körlevél az abban említett 7 városához, illetőleg gyülekezethez intéztetett. Szerzetési ideje a 68. év vége.

Az Apostolok cselekedete nem a Lukácsé, mint általában hitték, hanem egy, az apostoli kor legvégén vagy azon túl élt ismeretlen szerző írta azt, a ki Lukács orvosnak, a Pál apostol útítársának a naplójegyzéseit használta fel forrás gyanánt. Ugyan csak ez a szerző írhatta a 3-ik evangéliumot is ezen említett naplójegyzet nyomán, a melyhez azoknak szóbeli és írásbeli tudósítását csatolta, „kik eleitől fogva szemmel látói valának az igének.“ (Luk. 1., 2.). Mindkettőnek szerzetési ideje az 1. század vége.

A két első evangélium korábbi a 3-iknál, a Máté szerinti a tartalom után a 60-as évek végére teendő, a Márk szerinti pedig ennél későbbre. Ez utóbbi Rómában keletkezhetett épúgy, mint a Lukács szerinti evangélium is.

A synoptikusoknál sokkal későbbi idők terméke a 4. evangélium, melynek a szerzője a Pál-féle irányhoz tartozott. Éppen azért nem valószínű, hogy János, mint a zsidó keresztyénség egyik főképviselője, írta volna ez evangéliumot, mert nem tehető fel, hogy a ki férfi koráig egész szívvel lélekkel a zsidó-keresztyén irány diadalát óhajtja és munkálja, az egyszerre szakítson azokkal a nézetekkel és a Pál által lobogtatott zászló alá szegődjék, főleg akkor, a mikor már a Jelenések könyvében eddigi működésének elveit összefoglalta. Ha a Jelenések szerzője János apostol, a mit kétségtelennek kell tartanunk, ugy a 4. evangélium írója ő nem lehet. Különben a 4. evangélium tartalma már a Pál felfogásához képest is határozott haladást tovább fejlődést mutat, a mi nem eshetett meg hamarosan a Pál halála után s így ez a legfőbb bizonyosság ezen evangéliumnak a János apostol koránál későbbi szerzetése mellett.

(Vége köv.)

Pósa Péter.

K é s ő.

Az „Ifjúsági Közlöny“ eredeti tárczája, Irta: *Kovács Lajos.*

(Folytatás.)

Mikor még az Erzsike atyja élt, sokat beszélgettek a kis városban egy főhadnagyról, a ki a hadgyakorlatok ideje alatt Sárváryéknál volt elszállásolva. Szép fiatal ember is volt Szentgáli Jenő, a ki szeretetreméltó modorával hamar lefegyverezte még ellenségeit is. Otthonos is lett csakhamar minden társaságban.

A kis Erzsike ekkor még alig volt 15 évesnél több, de már ekkor is gyönyörű szép lányka volt, már ekkor is oly csodálatosan fénylettek azok a szép szemek, már ekkor is olyan szépen tudott mosolyogni, oly édesen csevegni, hogy a fiatal főhadnagynak mindjárt első látásra megtetszett s örömmel hallgatta vidám csevegését. Sokszor elgondolta, hogy milyen boldog lenne, ha Erzsike az ő kis felesége lehetne. De nem merte a gyermek lányka szívét zavarni, nem merte azt a húrt érinteni, a melyet még talán az úgy sem tudott volna igazán felfogni.

Játszó társa lett a nagy ember a kis leánykának. Együtt úzték a tarka pillangókat, a lányka ő előtte s ő utána, a tarka kis pillangó virágról-virágra. Ha elfáradtak, leültek a kis kert padra s a kis elfogott lepkéket eresztették újtokra, vagy a jó öreg fiú beszélte el bohókás csinyeit s egész nap nem lehetett vele bírni, olyan jó kedve volt, ha a kis Erzsike azzal a szép mosolylyal arczán megfenyegette: Hej, nagy kópé volt maga!

Jó is lett volna így, ha örökké tartott volna, de mikor arra gondolt Szentgáli, hogy a gyakorlat végén itt kell hagyni ezt a kis gyermek-leánykát, mindig valami sejtelemszerű bánatos érzés vett rajta erőt.

Egyszer ez a nap is eljött.

A jó vidám fiú egyszerre olyan szomorú lett. Szállhattak most felőle a lepkék virágról-virágra, cseveghetett a kis Erzsike akármit, ő csak nézett szomorúan a lánykára.

Erzsike el nem tudta képzelni, hogy mi baja ennek a nagy embernek; annyira hozzászokott már, hogy mikor látta ezt a bánatos arcú nagy fiút, egyszerre elkomolyodott s csaknem félnék hangon kérdezte tőle, hogy mi baja?

Magam sem tudom, felelte Szentgáli szomorúan, — de ha arra gondolok, hogy holnap már elmegyünk messze-messze . . . s azután . . . A nagy gyermek hangja elcsuklott, szemében könnyű jelent meg s Erzsike kis kacsóit megragadva izgalomtól remegő hangon kérte, engedje meg, hogy néha-néha egy levelet írhasson s hogy néha legalább egy pár sort írjon válaszul, hiszen úgy sz . . . Nem! tovább nem folytatta, szava elakadt, egy könnycsepp a hófehér kacsóra hullt.

De kis Erzsike egy pillanatra összeredőzött szép homlokát, azután futó pir lepté el arczát s kezét kirántva, elszaladt.

Valami megmagyarázhatatlan érzés vett rajta erőt, maga sem tudta mi baja, de az a kis bohó szíve olyan erősen dobogott, a homloka olyan forró volt. Azt gondolta, a feje fáj talán, pedig az a kis gyermek-szív kezdett erősebben érezni.

Szentgáli ott maradt a kertben, kétség és remény közt hánykódva, míg Erzsike szobájába ment, s ott kis asztalára borúlva sirt keservesen. Azt a kis bohó szívet csitítgatta, altatgatta volna, de hiába . . . hisz' maga sem tudta mi baja. Vacsorára sem ment. Az egész éjet

álmatlanul töltötte. Elő, meg előszedegette gyermekkori édes emlékeit, egy pár könnycsepp nélkül nem maradt egy sem s amint visszarakosgatta, úgy érezte, mintha temetné azokat. Maga sem tudta mi történik vele, maga sem tudta miért, de reggel-felé a tépelődő lélek lázas izgatottsággal vetette papírra e pár sort: Megengedem. . . Isten vele! Ezsike.

Szentgáli ez engedélylyel némileg megnyugodva távozott el.

De csak egy párszor írhatott, mert édes atyja beteg ágyához kellett mennie s ott annyira elfoglalták atyja zilált gazdasági ügyei, hogy még gondolkozni sem volt ideje a kis leánykáról.

Erzsike hiába várta azután a leveleket. Lassanként feledni kezdte a jó öreg fiút, bár néha-néha ha rá gondolt, rosszul esett neki e hálátlanság. Majd a zaj, az elevenség, a hódolók egész serege, melyek a nagy világba lépte után körülvették, csaknem egészen elfeledtették vele gyermekkori bohó emlékeit.

Szentgáli sokáig semmi hírt sem hallott a kis Erzsikéről. Az atyja halála után bekövetkező zavarok még jobban lefoglalták egész lelkét. Így pergett le lassan másfél év, miközben a kis Erzsikéből nagy leány lett s kicsi szíve ismét erősebben kezdett dobogni egy olyan érzelmtől, melyet még mint bohó kis gyermek-lánynak Szentgáli nem mert bevallani s egy este „D . . . város és vidéke“ hozta a hírt:

Sárváry Erzsike és Borsodi Béla ma tartották esküvőjüket.

E hír leverőleg hatott Szentgálira. Jó hogy szabadság ideje épen lejárában volt s így vissza kellett mennie a fővárosba, hol ezrede székelt. Szinte jól esett neki itt a munka, mely feledtette vele némileg a kis gyermek-leánykát.

Itt ismerkedett meg Borsodi Béla almási föld-birtokossal.

Napról-napra látta a fiatal férjet mámorosan, napról-napra mind jobban gyökeret vert szívében a hit, hogy a fiatal Borsodi nem szereti nejét s ha szereti is, még az ilyen életmód képes lesz vele feledtetni.

Nem akart bele avatkozni a Borsodi család ügyeibe, de sokkal jobban szerette Erzsikét, hogy sem el tudta volna nézni az ifjú férjnek e botrányos viselkedését. Fájt neki az a gondolat, hogy talán Erzsike boldogtalan. Meg akarta ezt tudni, s ha igen, megmondani neki, hogy férje nem érdemli meg az ő nagy szeretetét.

Előbb Bélának említette gyöngéden hű nejét s kérte őt, hogy szakítson ezzel az életmóddal. Gondoljon hű nejére, a ki otthon talán keserves könyeket hullat.

Béla ridegen, sőt durván utasította rendre Szentgálit s ha barátai ott nem lettek volna, Isten tudja hova fejlődik ez a dolog, így azonban csak haraggal váltak el egymástól.

*

Néhány nap múlva könnyű koci fordult be a Borsodi portára.

Erzsike és mamája a kertben voltak s mikor meghallották a kocsiszörgést, önkénytelenül Bélára gondoltak. Erzsike szíve hangosan vert, arcza elhalványult, s varrását eldobva futott a tornác felé.

Szegény kis bohó asszonyka nem a férjed jött meg, csak a rossz híre, s ha elég erős nem leszel, talán a szived fog megrepedni.

Mikor meglátta Szentgálit, a vér arczába szökött, s habozva megállt, de csak egy pillanatra. Azután az ifjúhoz lépett s csaknem egészen vidám hangon üdvözölte.

Mennyi elfojtott keserv, mennyi bánat lehetett ott bent abban a kis bohó asszony-szivben s dülhatott kinosan? Mennyi erő kellett ahhoz, hogy a csalódott sziv vidáman mondhassa: Isten hozta Szentgáli ur!...

Szentgáli látta, érezte e küzdelmet. Hisz' a szem, az a szép fekete szem, az a halovány arc meghazudtolta a vidám mosolyt. Mennyire szeretheti azt a hűtlent?... pedig... Nem fűzhetette tovább gondolatát, mert az Erzsike mamája közeledett s Szentgáli csak akkor vette észre, hogy még egy szót sem szólt. Jó is volt egy harmadik személy, mert az Erzsike arczáról is eltűnt az alatt a pár perc alatt a vidám mosoly s szivét valami megmagyarázhatatlan, sejtelmes félelem fogta el. Érzékeny szive mintha megérezte volna a veszélyt, félt Szentgálitól.

A délután nehezen telt. Erzsike mamájának rendkívüli fáradságába került, míg végre annyira a mennyire, egy kis jókedvet önthetett a társalgásba.

Egy ideig aztán ment is valahogy, de nemsokára ismét megakadt. Erzsike kedvetlensége sehogysen akart múlni. Maga sem tudta miért, de szerette volna, ha Szentgálival soha sem találkozott volna s vacsora után néhány közönséges szóval mentegetőzve eltávozott.

Nemsokára mindenki nyugodni tért s csendes lett minden. Szentgáli nem tudott aludni. Forró szerelme űzte, hajtotta. Látta, hogy Erzsike szenved látta, hogy ha a gyógyító balzsam sokáig késik, a leveleit hullató kis rózsaszál elhal kis virágaival együtt. Úgy érezte, hogy most még jobban, még forróbban szereti azt a halovány arcú szenvedő nőt, mint valaha. Lázás gondolatai a kertbe űzték. Szive és esze vívtak egymással harczt. Vajjon megmondja-e a valót, s ha megmondja, nem lesz-e az a halál fullánkja?

Sokáig sétált a kertben küzködve önmagával, mikor egyszer a lombokon keresztül halvány fénysugár szűrődött át egy perczre. Azután, mintha valami elzárta volna útját, egy pillanatra megszűnt, majd ismét elélt. Szentgáli figyelmesen tekintett az átszűrődő fény felé. A kertre nyíló ablakok egyikéből világított haloványan a fény az ablakredőny egy eltört pálczáján keresztül. Ott is fent volt még valaki. Szentgáli sokáig gondolkozott; az ablak az Erzsike szobájának ablaka volt, s a másik perczben már az ajtó előtt állott.

A szobában volt. Erzsike háttal állott az ajtónak s mikor a zár csattanását hallotta, visszafordult. Szép arcza haloványabb volt, mint valaha, szemeiben még most is ott ragyogott a könny.

Szentgáli egy pillanatig zavartan állt, majd megragadva Erzsike reszkető kezét szenvedélylyel szorította ajkához.

— Mit akar... ön!... szólt Erzsike csaknem zokogva.

— Erzsike!... rebegette Szentgáli... hallgasson meg. Maga boldogtalan, maga szenved s nekem fáj ez a szenvedés. Maga nagyon szereti férjét, pedig... ő... ő... talán... nem is sze... gondol neje.

Erzsike elsápadt, egész teste reszketett s egy közel

székbe hanyatlott. Szemeiből nehéz cseppekben hullt alá szép fehér arczán a könny.

Régóta, saját magától is titkolt gondolata volt ez az ő kicsi szivének; még akkor, mikor férje eltávozott, még akkor csalta ki ez a gondolat először szemeiből a könnyet.

Szentgáli szomorúan nézte a vergődő nőt, a ki kezét szivére nyomva rebegette: Az nem!... nem lehet!... hiszen ő úgy szeretett engem.

Szentgáli ismét megragadta Erzsike kezét s könyörgött neki, hogy ne utasítsa el szerelmét, legyen neje, mindene, hisz' férje úgy sem szereti.

Erzsike bánatos szép nagy szemeit Szentgálira emelve, kis kacsóit visszahúzza, remegő hangon szólt:

— Szentgáli... maga egykor játszótárs, hű... barátja volt egy kis leánykának, s az a kis leányka magát úgy szerette, úgy ragaszkodott magához gyermeki szivének egész hevével. Azután?!... akkor még nem tudtam, csak később tudtam meg, mikor maga, a játszótárs, a hű barát nem volt ott, hogy mikor elszaladtam... emlékszik-e?... akkor már a szivem szerelmével kezdtem szeretni, de maga elfeledte a kis gyermekleánykát. Ne szóljon, hallgasson végig! Akkor még nekem is könnyű volt feledni... gyermek voltam s mikor a nagy világba léptem, én is elfeledtem, pedig akkor tudtam volna igazán szeretni... De most?... most csak mint hű barátira emlékszem;... én asszony vagyok, szeretem a férjem... a régi gyermek-álmot úgy sem lehet többé felújítani, ha ő megcsalt... meghalok, ... maga éljen boldogul.

Még egyszer kérem, ha szeretett valaha, miért jött ide? Kisértőmmé akar lenni?... Távozzék!

Szentgáli még egyszer ragadta meg a reszkető kezeket, még egyszer akarta visszaidézni, a mi elmúlt, de Erzsike indulatosan rántotta vissza kezét, felállt s mint egy Istennő a maga fenségében, bánattól és szenvedéstől remegő hangon szólt:

— Hagyjon el!

Szentgáli tántorgó léptekkel távozott el.

Másnap még alig pirkadt, már útban volt vissza. Ő maga elment, de ott hagyott valamit.

(Vége köv.)

Tavaszkor.

Érdő, rét, mező	Minden tavaszkor
Megint díszeleg,	Hasad új virág,
De jaj! örülni	Csak nekem marad
Nem tudok velek.	Hídege e világ...

VAN...

Van bánatom elég,	Minek nekem, minek
De örömöm semmi,	Szerelmet dallanom,
Mért szeretek, ha nem	Ha a dal nem öröm,
Szeret engem senki?!...	Csak panasz ajkamon?!!
Minek adott Isten	Minek a sziv, a dal,
Érző szivet nekem,	Minek kincsre lelni,
Ha egyszer nem áldás,	Mért szeretlek, ha nem
Csak kinos gyötrelem?!!	Szeret engem senki?!...

Kétkő.

Magyar ruha, diákjelvény, diáksapka.

Most két esztendeje történt, ha jól emlékszem márcz. 24-én ifjusági gyűlés volt Sárospatakon. Összegyűltünk repeső szívvel, felbuzdult lélekkel. Mert nagy dolog forgott szóban. A gyűlésben felállt egy ifju, és tartott szép beszédet — nagyon szép beszédet a magyar ruháról. Elmondta, hogy milyen szép az a magyar ruha, hogy milyen alkalmas, meg hogy milyen szükséges nemzetes szempontokból. És a gyűlés meg volt győződve, hogy a magyar ruha szép, alkalmas és szükséges. Elmondta azután azt is, hogy mért szükséges. Mert fejleszti bennünk a nemzeti összetartozandóság tudatát, dokumentálja kifelé, hogy mik vagyunk belől, meg hogy a magyar ipar kifejlesztéséhez ruhánk szövetének vásárlásával mi is hozzájárulnánk. Indítványára ki is mondta az ifjuság, hogy magyar ruhát csináltat.

Sajnos azonban, a határozat, mint vízben a buborék felszínre vetődött, hogy elpattanjon, megsemmisüljön. Mi több: magának az indítványozónak, ki oly lelkes szavakkal, oly elragadtatással beszélt róla — még ma sincs magyar ruhája, pedig mennyivel magasztosabb a csendes, szóztalan munka, mint a cselekvés nélküli szó!

Egynéhány buzgóbb theologus, a kinek volt rá módja, csináltatott magyar ruhát. Már ki hazai posztóból, ki nem. Mert a magyar már ideális czélokot is csak úgy szolgál, ha olcsóbb. Hát mondom, csináltatott vagy harmincz ember és senki többet. A mit az indítványozónál meg nem engedünk: lehet, hogy nem volt rá pénzük, de lehet, hogy egyéb volt az oka.

Az Eszmének az elhanyaglását látom én a levegőben. Mint hulló csillag felpezseg, megmozdúl, végig villan a körötte borongó sötét éjben és azután elenyészik.

Tisztelet azoknak, kik egyedül ideális szempontokból, melléczélok szolgálása nélkül fáradoznak az Eszme felelésztésén. Sajnos azonban, csak pillanatig sikerül mindig; a magyarnak hagyományos szalmalángja fellobog, hogy annál feketébb legyen, mikor kialszik.

Milyen szép gondolatok megvalósítását czélozta a diákjelvény! s ime: összegyűlt a diák-nagygyűlés Kassán s komoly képpel, fontoskodva elfogadtak egy jelvényt a min *hosszú nagy szárnyakat visel Pallas Athéne*, s ott ragyog rajta fényesen a kereszt.

Mindez pedig eszembe jutott most arról, hogy a budapesti egyetemi ifjuság körében egy diáksapka viselése mind általánosabbá válik. Hiszem, meg vagyok győződve a kezdeményezőök nemes intenczióiról. Hozzáfogtak az eszme megvalósításához sokkal nagyobb csendben, sokkal kevesebb szóval, annál több cselekvéssel, akarattal.

Mondják, hogy a sipka csunya és osztrákos. Azt is mondják, hogy szép és magyaros. Én még nem láttam, nem is mondok ítéletet róla. Annyi tény, hogy Budapesten már nagyon elterjedt, — jobban mint kellene. Mert hordják az egyetemi ifjak, de hordják a nagy gimnazisták, kis gimnazisták és — mesterlegények is.

Mi a társadalmi korlátoknak ellenségei vagyunk, azért nem is tudjuk viharos tetszésnyilvánítások közt fogadni az elkülönző diáksapkát; de ha már van, és diáksapkának nevezik, akkor *legyen kizárólagos*, ne szolgáljon kapaszkodó egyének stréberkedő czéljainak.

Csak egy szempontból tesz jó szolgálatot a diáksapka. Most, a katonai tüntetések alkalmával, s általában ott, a hol az egyetemi ifjuságnak az egység súlyával, az együvé tartozás jellegével kell megjelennie, — helyt áll. *Szükségesnek tartjuk nemzetiségi vidékeken is*, de semmi czélját nem találjuk magyar vidéken lévő akadémiáinknál, mint pl. Sárospatakon. Itt ama tisztos eszményi czélokot nem szolgálhatja, ellenben hathatósabb *előmozdítója lenne a társadalmi elkülönzésnek*, mit már a diákjelvény megindított.

Ez a mi véleményünk.

Mikola Gyula.

Egy tavaszi nap.

— Ejnye, fiam, már egy fertály óra óta várunk utánad édes apáddal útrakészen, a kocsí is régen az ajtó előtt áll és te még mindig az öltözködéssel töltöd az időt.

— Nem, édes anyám, készen vagyok, tőlem indulhatunk.

Anyja azért csak zsörtölődött tovább:

— Rád sem ismerek egy idő óta; olyan vagy, mint az alvajáró, mint a kit kicseréltek. Mi lelt? Minden dolgod olyan ímmel-ámmal végzed, mintha mindig másütt járna az eszed. Ha nincs kedved jönni, maradj itthon házörzőnek, vagy ugyan téged magad is elvihetnének házastól együtt. De majd lefestelek Margit előtt, hogy milyen legény vagy te?! Bizony, az én időmben ilyen teddide-teddoda legényre ügyet se vetettünk volna.

Laky Andor csendes nyugalommal hallgatta anyja zsörtölődését, vagy nem is hallgatta, mert az ő esze Isten tudja, hol járt azóta megint; csak a Margit nevének említésekor nézett anyjára neheztelőleg, mintha mondta volna: azzal a Margittal is sok baja van édes anyámnak! Nagy ügygyel-bajjal és sok szóbeszéd után végre

elhelyezkedtek a kocsiban s a két sárga jókedvvel fordult ki velök a kapun a Veres-erdő felé vivő országútra.

Szép tavaszi reggel volt. A pacsirta csak alig végezte el dicséző énekét a levegőben. A szántók akkor fogták ki lovaikat az ekéből, hogy egyszerű früstökük mellé telepedjenek. Az enyhe szellő balzsamos, illatos levegőt csapott az utazók arczába, melytől az ifjú, álmatag szív illattal, kéjjel ittasul s ábrándos álomba ringatódzik el.

A Laky Andor édes anyja beszélt szünet nélkül mindenről, a mi éppen eszébe jutott; apja nem szólt, mivel nem szólhatott bele a beszédbe, csak fejével bólintott néha, jelezve, hogy figyel, hallgat kitartóan, hűségesen. Ő nem figyelt anyjára; ő a maga gondolataival, talán érzelmeivel volt elfoglalva; az illatos levegő megszáditette s édes, kéjes álomba ringatta a lelkét; szeméit lezárta, de nem aludt, csak álmodozott, — éjjeli szép álma volt még most is az eszében, melytől lassan-lassan messze elcsapongott nyugtalan képzelete. Vágyó lelke odaszállott ahhoz a barnahajú lányhoz, kinek szokatlan, titokteljes lényé úgy megzavarta lelkének nyugalmát!

Szokatlan és titokteljes volt előtte az a leány, pedig ezer alkalma volt, hogy kiismerhesse, hiszen úgy nőttek fel, mintha testvérek lettek volna. Szüleik régi ismerősök, közel laknak egymáshoz: három kis falu kis határa terül el közöttük. Ők is ismerik egymást régen. Szüleik gyakran ellátogattak egymáshoz s így ők is gyakran találkoztak. Játzóársak voltak, tehát nyíltak, bizalmasak, őszinték egymáshoz, mint a gyermekek szoktak lenni. Tegezték is egymást. Együtt kergették kipirult arczczal a szálló pillét, együtt építettek kártyákból várakat és sárból kicsiny kunyhót s emeletes házat; tarka virágból koszorút kötöttek s a sárga pimpó szárából hosszú lánczot fűztek, azzal a Margit fejét koszorúzták meg, emezt ő akasztotta a maga nyakába. Játék közben sokszor összevesztek, de csak kibékültek és olyankor nagyon vígak, boldogok voltak. A kis leány sokszor megcsodálta a kis fiú erejét, bátorságát és az erős, bátor fiú a gyöngye kis leányt sokszor védte meg a játzó-pajtások szeszélyei ellen.

Telt az idő. Egyik év jött a másik után. Lassan elfelejtették játékszereiket, a gyermekkorból kinőttek, ifjakká serdültek s szívökben az érzelmek illatozó rózsái nyiladoztak. Ha összejöttek, még bizalmasak voltak egymáshoz, de már könnyen megnehezteltek egy-egy rosszul mondott szóért, pedig szinte igyekeztek azon, hogy megbosszanthassák egymást valamivel. Jól esett lelküknek, ha ellentmondhattak egymásnak s ha finom, éles gúnnyal sebezheték különben is érzékeny, könnyen sebezhető sziveiket.

Megint jött egy év és megint egy az elmúlt esztendőre. Ekkor már felhagytak egymás bosszantásával s a felserdült leány többé nem tegezte vissza a felserdült ifjút; zárkózott lett vele szemben, mintha valami titkot rejtegetne előle s halovány arczán szomorúság honolt, mintha valami titkos bú emésztené, epeztené fiatal szívét. Megváltoztak mind a ketten. Nem a régi pajtások, játzóársak voltak többé, hanem a gyöngye nő és az erős férfi állottak egymással szemben.

... A kocsí végre megállott a Margiték fehéroszlopos folyosója előtt s Laky Andort hangos szóbeszéd ébresztette fel álmodozásából. Nagyon elkedvetlenedett, mikor csak a Margit szüleit látta maga előtt, Margitot pedig nem, mert azt gondolta, hogy Margit nincs itthon s így nem is láthatja, sem nem beszélhet vele. Még a szobában sem oszlott aggodalma, mert ott sem találta, hanem csak akkor, mikor Margitra került a szó az örömteljes szülék között.

— Dehogy nincs, jön is mindjárt, csak ide szalasztottam a szomszédba a keresztanyjához, — felelte a Margit anyja az ő anyjának kérdésére.

Abban a pillanatban nyílt az ajtó s Margit lépett be rajta.

Gyönyörű volt; olyan, mint odakinn a viruló tavasz. Sugár természet egyszerű, fehér ruha fedte. A csokorba kötött ibolyák bágyadtan hajtották kék fejeiket a gyors sietségtől pihegő keblére; szelíd szemeiben kék nefelejts virított nyájasan mosolyogva s halavány, gyöngye pirtól rózsás arczán, mintha a pirkadó hajnal felejtette volna magát, mikor a hegyek mögűl előbukkanva a kert virágai között megcsodálta a szépségét.

Laky Andor és Margit az egész délelőttöt együtt töltötték. Eleinte beszélgettek, de bizonyos hidegséggel, tartózkodással; később, mikor egyszerre összetalálkozott, összevillant két szemük sugára s egymásbafonódott, összeölelkezett a lelkük is, hosszú hallgatásba merültek mind a ketten. Az erős férfi most olyan gyávanak és kicsinynek érezte magát a gyöngye leány mellett! Zavaros gondolatok kavartak agyában. Egyik pillanatban úgy érezte, hogy egész lelkét feltárja neki s mint a rabszolga

úrnője előtt, imádattal borúl oda lábaihoz; másik pillanatban meg úgy érezte, hogy nincs ereje hozzá, hogy nem szabad megtennie s félt a gondolatától is, hátha Margit nem szereti, kineveti, vagy éppen megbántja őt vallomásával, pedig jól tudta, hogy szereti, hiszen azok a lezárt, néma ajkak olyan érthetően beszéltek a tiszta, szeplőtelen lélek mélységes szerelméről! . . .

Délután kimentek a virágoskertbe, a melyben alig volt még virág, csak egyetlen ágy volt tele-tele illatozó ibolyával. Leültek a fal melletti padra s alig beszéltek egymáshoz. Az ifjú tavasz beopta magát a lelkeikbe; a lány szellő boldog szerelemről édes titkokat suttogott körülöttük s kéjes csókokat lehelt arczaikra; a zümmögő bogár szerelmes nótát zümmögött, a fűszál is szerelemről zsongott s fejük felett, a ház ereszen, szerelmes galambpár csókolódzott.

A leány, mint a kinek vagy nagyon foglalkoztatja valami elméjét, vagy egyáltalán semmi gondolatja nincs, előrehajtott fejjel, merev tekintettel nézett maga elé s picziny, áttetsző ujjával szórakozottan gyűrte, fodrozta fehér kötője sima csipkéit.

A férfi álmodó tekintettel kísérte cigarettje felzálló füstjét, melyet a gyenge szellő lomha szárnyaira véve, lassan vitt tovább, fölfelé, míg aztán egy erősebb szárnylibbenésre hirtelen szertefoszlott. Majd a fakadó fűszálat, a kipattant rügyeket nézte el hosszan, sokáig eltűnődött az álmából ébredő természet felett és az ember életével hasonlított össze és sok hasonlóságot, sok ellentétet fedezett fel a kettő között. Azután, mintha a lelkében összezsomósodott kérdésekre felelné, beszélni kezdett, talán nem is a mellette ülő lányhoz, hanem csak önmagához, önmagának, úgy, a mint a gondolat és érzés adta ajkaira a szavakat, egyszerűen, keresetlenül, lassú, fátyolozott hangon:

— Milyen egészen más, mikor az érző ember s mikor a kihalt természet pihen édes álomba merülve! É s az is milyen egészen más, mikor az ember s mikor a természet ébred az álmából! Míg az ember álma színes, tarka, imbolygó alakokkal népesedik meg, szelíd sugár, fényes csillogás ragyogja körül, nem érez lenyűgöző gondot, bánatot, nem egyebet, csupán örömet, boldog megelégedést és meleg, igaz szeretetet mindenkítől, attól is, a ki a való életben irigye, haragos ellensége s attól is, a kit az ő lelke imádattal szeret, a lánytól is, a ki talán a való életben őt meg sem látja, észre sem veszi, addig a természet álma álomtalan álom, rideg, érzés nélküli pihenés, mely hideg, fagyos karjaival elrabol minden színt, fényt, ékességet s meglopja az ég sugárinak áldó melegségét. Az embernek szebb az álma, szomorúbb az ébredése, ébrenléte; a természetnek szomorúbb az álmodása, százszor szebb az ébredése. Mikor az ember álmából felébred s maga körül látja a valót, keserű érzésekkel telik meg a szíve; álmában csak virágokat látott s rózsákat tépett, a való életben meg ha talált is virágot, de tövében a zöld levelek alól mérges kígyó sziszegett feléje s ha rózsát akart tépni, szürő tövis sebezte, vérezte meg kezét; álmában mindenki igaz szeretettel közeledett szívéhez s mikor felébredt, úgy találta, hogy nagyon kevés az olyan szív, a mely igazán, érdek és számítás nélkül szeressen; vagy ha ébren, nyitott szemmel is álmodik az ember, ha élnek lelkében szép álmok, vágyak, a melyeknek megvalósításáért hiven küzdök, a gúny, a közöny és szeretetlenség megszegik lelke szárnyait magasra röpítében s ő sebzett szívvel porbahúllva temetheti, sírthatja meghiúsult legszebb álmái fájó emlékezetét. Szebb a természet ébredése százszorta. Szín, pompa, fény, derús égbolt, rügyek pattanása, bimbók nyitása, virág-

illat, madárdal a természet reggele. Szébb, szébb a természet ébredése százszorta . . .

Elhallgatott s pár percnyi csend után a leány kezdett beszélni.

— En talán nem ismerem olyan jól az életet és az embereket, de még sem tartom annyira rossznak egyiket sem. Igaz, szébb az álom az ébrenlétnél, hanem csak akkor, ha szépet álmodunk, mert egy szép álom mindenesetre szébb a rideg valónál. Azonban lehet az ember megelégedett, ha nem teljes boldog is, mert ehhez nagyon sok kell s nem adatik lépten-nyomon minden halandónak . . .

— De ha a szív mégis boldogságra vágyik!? — szakítá félbe a férfi kissé hevesebben. — Egy szép álomból, melyben igazán boldognak éreztük magunkat, nagyon fáj a felébredés — tevé azután hozzá az előbbi, tompa hongon.

A leány csodálkozva veté a férfira eddig lesütve tartott szemeit.

— Igen — folytatá a férfi, gondolataiba elmélyedve — boldognak álmodja magát az ember s mikor felébred, örömtelennek, idegennek érzi maga körül ezt az egész nagy világot, önzőknek az embereket, hidegnek a meleg tavaszt is.

— Így csak egy önmagával meghasonlott ember beszélhet.

— Pedig én nem vagyok az; nem csalódtam még olyan mélyen, hogy mindenkit ellenségemnek, vagy rosszakarómnak gondolnék és lehetőleg óvakodom is kitenni magam ilyen csalódásnak. Hanem — őszintén elismerem ebbeli gyengeségem — néha egészen apró, csekély dolgok, egy álom, egy rossz tekintet, egy helytelenül értelmezett szó a lelkemig hatnak s olyankor azt hiszem, hogy mindenki mellőz, sérteni akar, hogy képmutatás, alakoskodás körülöttem minden s nem szeret szívéből senki.

— Ugy-e most is megbántotta valaki . . . talán én? — kérdé szelíden a leány.

— Nem, a világért sem, senki, — felelé gyorsan a férfi. — Már otthon, idejövetelünk előtt is levert, szórakozott voltam, a miért hallgattam is anyámtól eleget. Olyan szép álmom volt az elmúlt éjszaka, hogy mindig sajnálni fogom, hogy csak álom volt, álom és nem való; azt nem tudom felejtetni most sem.

— És nem válhat valóra álma? Különben örömmel hallgatnám, ha elbeszelné; elmondhatja?

— Miért ne, szívesen, csak hogy nagyon unalmasnak fogja találni.

Tekintete a leány szelíd, kérő tekintetével találkozott össze.

Kevés szünet után folytatá:

— Rövid leszek. Egy ilyen szép tavaszi nap, egy ilyen virágos-kertben, karos lóczán ültem egy gyönyö-

rúséges leánynyal, éppen, mint mi most itt ketten. Nap-sugár fényében fürdött a mindenség, a lány szellő szelíd ibolyák illatát hozta felénk, a szívünk szerelemmel telt meg. Nem gondoltunk semmit, nem éreztünk mást. csak véghetetlen boldogságot. Közel simúltam a szeretett lányhoz, két szemén át lelke mélyére tekintettem, szíve verését hallgattam, közel simúltam így, közel és ő nem ijedt el tőlem . . .

Itt a leánynak égő arcját érte a férfi forró lehellete. Az beszélt tovább:

— Halkan beszéltem, füléhez hajolva, halkan, hogy a szellő se kapja el egyetlen szavam is, beszéltem a lelkem szerelméről, vágyaimról, álmairól, boldog jövődönkről és szíve, az ő szíve megértette, a mit az enyém dobogott. Azután megfogtam remegő kis kezét, gyenge, harmatteste reszketett a szerelemtől, a gyönyörtől, a boldogságtól, kezembe vettem mind a két kezét, mind a kettőt, így és ő nem vonta el, nem vonta ki az enyémből...

Itt a leánynak mindkét keze ott pihent, ott reszketett a férfi kezében s harmatteste is reszketett a szerelemtől, a gyönyörtől, a boldogságtól.

Az beszélt tovább:

— Tudtam, hogy szeret s mégis, ha kérdeztem tőle, nem nyílt meg az ajka, nem szólt, csak vállamra hajtotta szép fejét és könnyezett, sirt a nagy, néma boldogságtól.

És a leány itt is úgy tett, mint a férfi beszélt.

Megcsuklott a férfi hangja, elhallgatott. A leány ott könnyezett vállára borúlva. Így hallgattak sokáig, csak szívök dobogott hevesen.

A férfi szólalt meg először, mintha a szívéből szakadt volna fel ez a két szó:

— Imádlak! . . . szeretsz? . . .

A leánynak fúldokolva suttofta ajka:

— Örökké . . .

Összeforrt az ajkuk.

Régi idő óta most tegezték egymást először.

Mosolygott a kékbolt, nevetett a tavasz. A lány szellő boldog szerelemről édes titkokat suttoftott, a bogár szerelmes nótát zümmögött, a fűszál is szerelemről zsongott s fejük felett, a ház ereszen, szerelmes galamb-pár csókolódzott . . .

A leány egyszerre, hirtelen kiszakította magát a férfi karjai közül s futott, futott ki a kertből, be a szobába. Mikor megint együtt voltak, a férfi mosolyogva mondta:

— Igaza van, a való az álomnál is lehet boldogabb . . .

Mikor napszálltakor Laky Andorék kocsiba helyezkedtek, két galamb a ház ereszen egyre turbékolt, egyre kaczagott . . .

Ifj. Csabay Pál.

HAJNAL ERZSI.

Csillagos az este, csattog a dal régen,

Dalolnak a lányok fenn a faluvégén.

„Felvégesi lányok

De víg a nótátok,

Hej, a nagy újságot tán nem is tudjátok?”

„Mondja csak sietve Zsuzsi néni, lelkem,
Szomorú meséje úgy megríkat engem.”

„Jaj, ne is kérdjétek.

Szomorú ez ének,

Megrepedne szíve Hajnal Erzsikének.”

Lopva jött Erzsike, a bíró leánya,
Hallgatva megállott a kapu sarkába,
S hallja a hírt, hallja,
Kendi Zsuzsi ajka
Reszketegen szövi egy sejtelmes dalba:

„Varjasi domb mellett vitt el elébb útam,
Jaj, olyan bús nótát sohase hallottam,
Vadgalamb búgása
Igy kezdette rája:
Messze idegenben gyászban a kaszárnya.

Idegen városból üzenetet hoztam,
Nyalka huszár fekszik kiterítve holtan,
Meg van írva szépen
E gyászos levélben,
Hogy a temetése holnapután léssen.“

Gyenge sikoly hallszik a kapusark mellett,
Jaj, a szőnyilallás iszonyú lehetett,
Bíró lánya Örzse
Egészen megtörve,
Mint hervadt liliom roskadt le a földre.

Keservesen sírnak felvégen a lányok,
Haldoklik egy virág s ígyen szól hozzájuk:
„Elvesztett kedvesem
Megyek, felkeresem,
Felvégesi lányok zöld koporsóm legyen.“

Szabó László.

N á s z ú t o n .

Zakotolva, dübörögve vágat be a vonat a vak éjszakába. Egy pillanatra tülekedik egymással a fekete éjszaka meg vereses fénye a pattanó szikráknak, miket kiokád magából a kémény. Mintha valaki marokkal szórná szét lázadó gondolatoknak vörös szikráit. Zakotolva, dübörögve vágat a vonat és az összenőtt szemöldökű, húsos ajkú, villogó szemű férfi dörmögve kérdi halovány kis asszonyát:

- Nagyon fáj a feje édesem?
- Nagyon, — szinte hasítja ez a rettenetes dörgés.

És lehunyja ragyogó két szemét és a hogy lehunyja, olyan, mint mikor kint lobogó tűzszikrák kialusznak a setétségben. S lehajtja aranyos-szőke fejét. Az aranyos szőke fejét, a mit délelőtt hófehér mirtusz koszorú tett még szőkebbé és a mire könnyű mennyaszonyi fátyol omlott. A mirtusz koszorú már be van csomagolva és a menyasszonyi fátyol köréje csavarodik, mint őszi ökörnál az útszéli katángthoz. . . Tegnapelőtt még búcsúcsókot adott annak a szőke kis jogászgyerekeknek, a ki elutazott a jó Isten tudja hová és ma már ezé az összenőtt szemöldökű, húsos ajkú, villogó szemű férfiúé, a ki viszi magával dörgő vasuti kocsiban oda, a hová ő akarja. Szinte a fejébe nyilalt kattogó kerekeknek a dörgése, de aztán, hogy lehunyta a szemét, fásultan hallgatta. Es kattogó kerekek dörgéséből lágy, szomorú férfi hangok váltak ki, puhák és sírásba fülök. Izzó szerelemnek a heve égett bennök, de az ősz borús melancholiája ömlött el rajtuk és a válásnak fojtó keserűsége. Kattogó kerekeknek a zakatolásában beszélt az a szőke kis jogászgyerek olyan csudálatos nyugodtan. . .

„ . . . Édes kis Hamupipőkém, ragyogó őszi délután hát nászútra fogsz kelni. Enyészetes párájával megül mindent az ősz, az én lelkemet is, de a te lelked tele lesz madárcsicsergéssel, meg fakadó vágyaknak tavaszi virulásával. Nem is fakadó, viruló tavasszal, hanem izzó, biztos asszonyi tudással. Mert a lelked rügyezése, sejtelmes tavasza, a vágyak, az álmok az enyém voltak és áldom érte az Istenem, kis Hamupipőkém, hogy az enyém voltak. A tudás legyen a másé, legyen azé a brutális férfiúé, ki a füledbe fog sugdosni szerelmes szöket, miket

a léhaskodásnak uton, utfélen elhullatott morzsáiból szedegetett össze.

— Ne ijedj meg kis Hamupipőkém, már belenyugodtam, hogy a lágyvonalú, lányos derekad köré az ő szentségtörő két karja fog rásimulni. Belenyugodtam abba, hogy te is csókolni fogod az ő széles, húsos szatíri száját. Kis Hamupipőkém, csak csókolj!”

A halovány asszonykának megvonaglott a teste és a dereka behajlott, mint a zápor verte liliomszálnak. A pillái alól villogó könnycseppek peregtek elő; az ura felszüröcsölte a könnycseppeket, mintha ibolyakehelyből inná ki a harmatot. Az asszonyka szomorúan mondta: — Majd meghasad a fejem.

Pedig a szive hasadt meg majd a nagy fájásba.

Pedig az a bohókás, gyerekes fiú úgy megáldotta:

„ . . . Az enyim legyen minden fájás, a tied legyen minden boldogság. Légy boldog kis Hamupipőkém és ne törődj vélem hamvazószerdai hangulatban, ajakadon a bűnbánat hamujával. Hajtsd az urad vállára a fejed és légy okos és ne olyan bohókásan gyerekes, mint az után az áttánczolt, izzó báli éjszaka után. A te örömdöbe ne vegyüljön bele fájás és legyen átlátszó és fenséges, mint a lagunák vize, melyen csolnakázni fogsz édes kettesben és bájosan szép, mint a fehér galambok, miket etetni fogsz a Markus piaczn. Áldjon meg az ég kis Hamupipőkém azután is, mikor hazudozó mézes hetek után az uradat meg fogod gyűlölni. Áldjon meg az ég, de úgy, hogy soha se lássalak többé. Mert az én lelkemben úgy akarom, hogy így maradjál meg, ilyen szűzféheren és ilyen lányosan; nem akarom látni a szemében a tudást a mely az én álmaitam már megrontotta és a mely a te emlékedet össze fogja törni. . . Le fog hullni a csillag aranyzóke fejedről és letörik a szárnyad kis Hamupipőkém és az én világomból lezuhansz a mélybe, a hol vagy a tudás és a hol nyüzsögnek sokan, száz ezren, olyan elkárhozott, lánczra vert asszonyok, mint te léssz.“

A kis asszonyka visszafojtotta az erőszakkal kivánczó sírását; pedig ki nem sírott könnyek úgy zúgtak, zúgolódtak, nyughatatlankodtak. . . Szeretett volna felugrani és odavágni az ura szemébe: Hajts el, üzz el,

kergess el magadtól, mert a lelkem nem a tiéd és sohasem lesz a tiéd. Az én lelkem azé a szőke, bohó fiúé, a kitől el kellett válnom te miattad. Te miattad, a kit nem szerettelek soha és nem is foglak szeretni és gyűlöllek úgy, a hogy ember gyűlölni képes.

Szinte összeborzadt, mikor az ura forró lehellete a kezét érte és fuldokolva kapkodott egy kis levegő után. Az ura udvariasan megkérdezte:

— Talán bántja a szivarom füstje; ha igen, a folyosón fogom elszívni a szivarom.

Az asszonyka olyan hálásan tekintett az urára:

— Legyen olyan jó, igazán nagyon megköszönöm magának.

S a hogy az ura a folyosóra ment, szinte szabadon lélekedett fel. Mintha kőszénfüstös, poros párázathól fehér nyírfák közé jutott volna; igen, a fehér nyírfák közé, a hol ezüstös leveleket vert össze a feltámadó szél és a hol az első csókot adta annak a bohó fiúnak. A másik pillanatban már szinte szilajon, vadon nézett ki a kocsi ablakán, mint a fogoly, a ki szökni készül. Repülő szikrák mintha lázadó gondolatoknak veresen lobbanó vész-tüzeit szórják széjjel és a fekete éjszaka úgy csalta, csalogatta, hivogatta ki, magába. . . Mellére kellett szoritania a bársonypuha kicsi kacsókat, úgy lüktetett a vére és a szíve úgy dobogott, zakatolt, bongott, mint egy félrevert harang. Vissza akarta fojtani a keble hullámozását és elhallgattatni azt az eszeveszett gondolatot, mit rohanó vére vágatva vitt el teste minden részébe.

Pedig az a szőke, bohókás fiú úgy kérte, ne gondoljon ő rá, ne törődjön véle. Még hazudott is neki:

„Kis Hamupipőkém, talán nem is voltam szerelmes beléd, csak a lányos érintetlenségédbé, tiszta illetlenségédbé. Talán azért voltam szerelmes beléd, mert be- aranyoztad ifjúságomat és dalokat fakasztottál a lelkemből, melyeket ha dúdolok, fojtó sírás fog el, de úgy megkönnyebülök utána. . . Aldjon meg az ég, kis Hamupipőkém, hogy beragyogtad az ifjúságomat és meg- aranyoztad, illatos, tavaszi fakadással, rózsaszínű virulással elborítottad a lelkemet. Látod, önző voltam és nem szerelmes és most, édes kis Hamupipőkém, hogy eltörött az én sok égberöppenő álmaimnak a szárnya és mikor az én színes álmaim olyan fakóra válnak, mint az őszi köd, mely borongó melancholiájával megül mindent, még egyelőre nem érzek fájást a miatt, hogy elhagysz örökre és ha sírok, talán csak azért sírok, mert az én szívár- ványos álmaimnak vége szakad. . .“

Pedig nem mondott igazat; az igazat akkor mondta, mikor halotthalványan dőlt egy fehér nyírfához és sóhaj- totta: „Édes kis Hamupipőkém, a te nászutazásodat én meg sohse fogom érní.

Zakatolva vágat be a vonat a vak éjszakába. Csupa féktelen góg, csupa fenhéjázó gögös nyers erő, a mely igába hajtja a természetet s a minek útját nem állja senki és semmi, csak a maga akarata. Felveri az éjszaka nyugvó csendjét és felriogat egy csoport alvó madárkát. Es vágat tovább a vonat, a míg hirtelen megáll. És van kapkodás, zúrzavar, kiabálás egy kis ideig, de miket az asszonyka nem hall, nem ért, mert a sugdosó szókra ügyel, mik a lelkéből suhannak elő és ettől a kis suttogástól, melylyel az egész lelke tele van, nem hall szilaj kiabáló hangokat.

Es vágat a vonat dübörögve, kattogva és a folyosó- ról bejön az a húsos ajkú, összenőtt szemöldökű férfi, a ki mától fogva ura és parancsolója és viszi oda, a hova akarja.

Az asszonyka összeszedte magát és csak hogy mondjon valamit, kérdezte:

— Milyen állomás volt ez?

Es felelte az ura:

— Nem állomás volt, de mégis megállt a vonat. Valami gyerekképű, szőke hajú fiú a kerekek alá vetette magát. Olyan szőke volt, és olyan gyerek szegény. . .

Es vágat a vonat dübörögve, kattogva, tovább, tovább. Csupa fenhéjázó gögös nyers erő, minek útját nem állja semmi. És az összenőtt szemöldökű, húsos ajkú férfi dörmögve kérdi halovány kis asszonyát:

— Nagyon fáj még a feje édesem?

Binét Menyhért.

EGYLETI ÉLET.

A Jogászegylet márczius hó 29-én gyűlést tartott melyen tiltakozó szavát emelte fel a képviselő házban jelenleg tárgyalás alatt lévő katonai javaslatok ellen. Az ország összes főiskolái ifjúságának együttes küldött-ségébe, melynek hivatása lesz a közös petíciót a ház- elnök kezéhez származtatni, a jogász elnök vezetése alatt 3 tagu bizottságot küldött ki. A gyűlés lefolyásáról távi- ratilag értesítették a bpesti egyetemi ifjúságot, egyszers- mind pedig több lapnak levelben küldtek tudósítást.

„**Magyar Irodalmi Onképző Társulat.**“ Érdekes vitára szolgáltatott alkalmat márcz. hó 28-án a Marton János munkája, melyben Bródi Sándor „Király Idill“- jeivel foglalkozott. A vita végeztével megejtett szavazás eredménye az lett, hogy a tanulmányt a többség meg- dicsérte. A „német műfordítás“ pályadíjának felét *Mos- kovits* Mór nyerte el, formában és tartalomban egyaránt szabatos és tiszta magyar nyelven adott fordításáért. Márcz. 21-én a »beszély« pályakerdesre érkezett művek- ről hallgatta meg a társulat a bíráló bizottság vélemé- nyét. A díjat nem adták ki, de a „Nászúton“ cz. novel- lát, meséjében, szerkezetében és nyelvezetében nyilván- uló kiválósága miatt megdicsérték. Szerzője: *Binét Menyhért*. A pályázat máj. 2-iki lejáratlaltal újból kitűzetett. Ugyanezen a gyűlésen megdicsértették *Gecsei Mihály-* nak egy bírálata, továbbá az újból eredménytelen »dal« pályázatról olvastatott fel előterjesztés. A társulat a díjat újból kitűzte, de most már bármilyen műfajhoz tartozó kisebb versre. Beadási határidő ápril. 25.

A gimn. Erd. önk. kör ez évben páratlan szor- galommal és kitarással munkálkodik, mit fényesen bizo- nyít az, hogy csaknem minden tekintetben fényes ered- ményeket ér el. A január óta lefolyt üléseken a titkári hivatalhoz beérkezett művek közül emlékkönyvbe véte- tett: Vass Béla VII. o. t.-nak „Alkonyatkor“ cz. költe- ménye; megdicsértettek László Sándor VII. o. t.-nak: »Vég« czimű megható elégiája; „Hiába már. . .“ cz. közvetlen hatású panaszos dala; „Hogy kinyilt az ibolya« czimű édes-bus dala; Vass Bélának: „Remény“ cz. költői rajza, s a »Fohászkodás« cz. erőteljes himnusza; Vesz- prémy Zoltán VIII. o. t.-nak: „Élethajón. . .“ cz. alle- góriája és a „Beteg ifju“ cz. ügyes románcza. Bírálatok körül megdicsértettek Éles István VIII. o. t.-nak bírálata: Buza László komoly, mély és tartalmas bírálata; továbbá László János, Haury István, Novák Lajos és Tóth Sándor bírálatai. Trócsányi Zoltán VII. o. Reviczky: „Magány“ cz. költeményének elemzése emlékkönyvbe vétetett; Herczeg Károly VIII. o. t.-nak Kiss József „Gedővár asszonya“ cz. költeményéről tartott elemzését pedig a társulat megdicsérte. Szavallatot egyet dicsért meg a társulat, Z. Bornemissza Istvánnak egy sikerült vizsvalatát.

A főiskolai Ifjúsági Egylet április hó elsején az 1903. évi június 21-én tartandó Rákóczi ünnepély

rendező bizottságát választotta meg az ifjúság részéről. Az egyesület 20 korona pályadíjat tűz ki egy tetszés szerinti állami költeményre. A katonai javaslatok ellen is felemelte szavát az egyesület. Tiltakozását jegyzőkönyvi kivonatban küldi el az illetékes helyre, valamint a fővárosi lapokat is tudósítja állásfoglalásáról.

H I R E K.

— **Virághullás.** Az 1903. év tavaszának első napján Maklár Pap Miklós főgymn. nyug. tanárt és családját kimondhatatlanul nagy veszteség érte a szeretett leány és testvér: Maklár Pap Aranka hirtelen elhalálozásával. Két napi, kínos szenvedés után, élete legszebb idején, 16 éves korában vált meg szeretteitől, akkor, mikor a szív ártatlan örömmel, vágyakkal, szép reményekkel, édes álmokkal van tele, mikor még semmi gondot nem ismerve, semmi megpróbáltatást nem érezve, semmi csalódástól nem sebezve igazán boldog a szív s könnyűnek, gondnélkülűnek, a legszebbnek látja, gondolja ezt a sokszor nagyon is gonddal és szomorúsággal teljes életet. És ő is szépnek látta, ő is szerette nagyon; ragaszkodott hozzá erős vágyódással s nem akarta még itt hagyni, hiszen olyan ifju volt még, olyan keveset élt, olyan sok reménylett örömet kellett itt hagynia! . . . Rövid élet, hosszú álom jutott osztrályrésztül neki. De hagyott itt egyebet is: szülei szerettei összetört szívét. Márczius 23-án végbement temetésén egy szem sem maradt könnyezetlen: barátai, ismerősei s az idegen is sok fájó könnyet ejtettek számtalan koszorúval borított ravatala mellett, Most pihen már fekete föld alatt; sírján majd virágok nyílnak: nyíló tavasz virágai egy alvó tavasz, egy nyitása idején letört virág hosszú álma felett. Eljár majd oda a dalos madár imáját zengeni este is, reggel is s a sok virág illatával, a kis madár lágy dalával teszi szebbé koporsója álmait. Legyen álma csendes, zavartalan, legyen örökre áldott szép emléke köztünk s a keseregő szívek sebét gyógyítsa meg az Ur a hitnek enyhületet, vigasztalást adó balzsamával!

— **A husvéti szünidő** április hó 4-én kezdődik s tart bezárólag április hó 19-én estig. Az előadások az akadémián április 20-án újból megkezdődnek.

— **Az ünnepválasztás** április hó 3-án d. u. 5 órakor kezdődik az V. sz. tanteremben.

— **A husvéti ünnepekre** főiskolánkból kimenő legátusok között első diák Pósa Péter IV. é. theológus.

— **Az akadémiai pályázatok** határideje e szorgalomszak utolsó napján lejár; a pályaművek legkésőbb április 4-én déli 12 óráig adandók be a szeniori hivatalba.

— **Dankó Pista meghalt.** Tudják már ezt országvilágszerte. Pár rövid sorban mi is áldozunk emlékének, hiszen a mi szívünk is feljajdult halálhíre hallatára. Nem láttuk és mégis ismertük, mégis szerettük őt rajongással. Egész nótás lelke benne élt lelkünkben és fog is élni mindég, a mi szívünk dobog, érez. Elköltözött tőlünk boldogabb világba de a lelke köztünk maradt, az szolal meg minden magyar, minden ember s ifju ajkán, valahányszor egy-egy nótáját dalolva vigasztalja magát a bánatos lélek. Nyári éjszakákon, erdők szélén, pásztor-tüzek mellől, bojtár legény furulyáján sir fel majd nótája s a kis madár eltanulja, sírjára száll és ott éneklő sirva, fájón: „Most van a nap lemenőben . . .“

— **Tüntető körmenet.** A katonai javaslatok ellen a sárospataki főiskolai jogászegylet márcz. 29-én este tüntető körmenetet rendezett. Daczára az előkészületek teljes hiányának, csakhamar majdnem az egész főiskola

ifjúsága csatlakozott a tüntetőkhöz, megérkezett az ifjúsági zenekar is. A menet méltóságos csendben vonult Zsindely István dr. jogkari dékán háza elé, a hol először csak a zenekar, majd az egész ifjúság rázendítette a Kossuth nótát. Ez után Tóth Dezső beszélt, üdvözölve az elvű hazafit s az egész főiskolai ifjúság változhatatlan szeretetét tolmácsolva. Zsindely István dr. meghatottan köszönte meg az ünnepeltetést, s lelkes szavakban hívta föl az ifjúságot a kitartásra a hazafiúi érzelmekben. Majd Láczy László dr. háza előtt fejezte ki az ifjúság szónoka a törhetlen honfium iránti mélységes tiszteletét a sárospataki diákságnak, mire Láczy buzditó szavakban emlékezett meg az ifjúság feladatairól a mai válságos időkben. Onnan a lelkes tüntetők a Kossuth nóta és a Klapka induló hangjai mellett a Rákóczi utcán végig a Kossuth utcára mentek, hol Kossuth egykori lakóháza előtt szólt Nemes Béla a tanuló ifjúsághoz és a polgársághoz. Onnan a menet a Szemere utcán keresztül a kollegium épületéhez vonult, a hol a legnagyobb rendben szétoszlott. Örömmel adunk hírt e fényes tanubizonyosságáról annak, hogy ifjúságunk lelkesen karol fel minden hazafias eszmét, s buzgón törekszik teljes nemzeti önállóságunk kivívására.

— **A „Sárospataki Nőegylet“** Márczius hó 29-én délután a város szegényeinek felségélyezése céljából vallásos felolvasó-ünnepélyt rendezett a főiskola imatermében. A változatos műsort szép számú közönség hallgatta meleg érdeklődéssel. Buza János főgymn. tanár a Nőegylet titkára remek alkotású felolvasásában ismertette részletesen a sárospataki ev. ref. templom történetét; özv. Janiga Vinczéné urnő Várady Antal „Az Ur itél“ cz. költeményét szavalta megrázó drámai erővel, hatásosan, művészi ereje teljes érvényrejuttatásával; Piskóty Ferencz kir. törvényszéki jegyző ifj. Fövenyessy Bertalan fisharmonium-kísérete mellett énekelt oly szépen, oly buzgó vallásos érzéssel, hogy a lelek öntudatlan emelkedett az áhitat szárnyain föl, a magasba Istenhez, éneklése végeztével szünni nem akaró, egy egész negyed óráig tartó tapsvihár kényszerítette az ének megismétlésére; a főiskolai énekkar két pontban szerepelt kifogástalan precizitással; a Nagy Elemér joghallgató szavalata is elismerésben részesült. Óhajtanánk, ha a „Sárospataki Nőegylet“ felbuzdulva ez első nyilvános szereplési sikerén, máskor is, többször is rendezne ilyen, a vallásos érzést nemesítő felolvasó ünnepélyt.

— **Rákóczy ünnepély.** A sárospataki főiskola tanári kara és tanuló ifjúsága a tiszán-inneni egyházkerülettel együtt fogja megünnepelni a nagy szabadsághősnek emlékét június hó 21-én. Az ünnepély az ev. ref. templomban fog lefolyni, a hol először is Novák Lajos főiskolai igazgató fog egyházi beszédet tartani, az ünnepély többi pontjai később allappíttatnak meg. A mint halljuk, az ünnepélyt rendező bizottság Thaly Kálmán országgyűlési képviselőt és Lévay József országos nevű költőt óhajta megnyerni ünnepi szónoknak.

TARTALOM: *Farkas István.* „Feltámadunk!“ — *Barcsa Endre.* „Husvét.“ — *Pósa Péter.* „Varga István, Sebestyén István és Dr. Ballagi Mór mint isagógusok.“ — *Kovács Lajos.* „Késő.“ — *Kétkő.* „Tavaszkor.“ „Van . . .“ — *Mikola Gyula.* „Magyar ruha, diákjelvény, diáksapka.“ — *Ifj. Csabay Pál.* „Egy tavaszi nap.“ — *Szabó László.* „Hajnal Erzsé.“ — *Binét Menyhért.* „Nászúton.“ — Egyleti élet. — Hírek.

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA: A „SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI-EGYLET.” — MEGJELEN HAVONKÉNT EGYSZER.

Szerkesztőség: Sárospatak, Főiskola, szeniori hivatal.	Főszerkesztő: Farkas István.	Felelős szerkesztő: Zajdó László.	Előfizetési ár: Egész évre 4 korona. Félévre 2 korona.
Kiadóhivatal: Sárospatak, »Főiskolai könyvnyomda.«	Főmunkatársak: Ifj. Csabay Pál, Pósa Péter.		Az előfizetési összegek a »Sárospataki Ifjúsági Közlöny« szerkesztőségének küldendőik.

Pünköst.

»Maradjatok együtt Jeruzsálemben, míg nem veszitek a Szentléleknek erejét« Eme vigasztaló szavakkal búcsúzott el feltámadása után az isteni Mester a csüggedező tanítványoktól, kik szemeiket égre függesztve, kezeiket összekulcsolva, tétlenül tekintenek a távozó után. Csak nagynehezen, a fehérbe öltözött férfiak észrevétlen megjelenésére rezzennek fel s eszmélnek a kétségbeejtő valóra. Csak most jut eszükbe a búcsúszó valódi értelme. Tudják és érzik már, hogy mily szent ügy bizatott reájuk. Jézus utolsó szavai élénken csengenek még füleikben — bizva biznak — nem, szentül hiszik a jóslat megvalósítását s az édes várakozás, a szeretet, az egymáshoz való hűséges ragaszkodás szent érzetét csak éleszti keblükben. Érezik mindannyian, hogy tenni kell valamit, elmennek hát az olajfák hegyéről a küzdelem terére Jeruzsálembé, hol mindennapon „egy akarattal együtt valának.“ S a tett ideje csakugyan eljött . . . az ígéret csakugyan betelt.

Az első Pünköst napján, hogy mik történtek, jól tudjuk. A megígért Szentlélek „*sebesen zúgó szélnek zendülésében, kettős tüzes nyelvek alakjában szállott le a tanítványokra*“, mely csoda dolgokat végeztetett velük.

Péter apostol, ki előbb a főpap udvarában egy szolgáló leány kérdésére félénken megtagadja Mesterét, most hatalmas védelmezőjévé szegődik az isteni ügynek. Elragadtatással beszél a meghalt, de feltámadott Krisztusról, e beszéd már nem az ingatag Péteré, de a köszikláé. Botlása jóvá lett már téve s beszédének meglelt az eredménye „egy napon mintegy 3000 lélek esküdött a Krisztus zászlaja alá.“

E nap — a keresztyén egyház megalakulása — győzedelmes, nagy csata volt a zsidó vallás felett. Kard- és fegyver-csörgés nélkül, a szó, a hit hatalmával, a Szentlélek munkáló erejének segítségével meg lett vetve az alap, melyre később bátran építhettek: kész volt a vár, »*melyen még a poklok kapui sem vehetnek diada'mat.*«

A mi isteni, annak mindenáron győzedelmeskednie kell a gonosz felett. „Győz az igazság bukva is!“

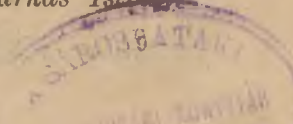
Kiolthatták a legszentebb s legnemesebb életet, megölhették a testet, de a lélek az isteni vallás életben maradt!

Káprázatosan szép az első Pünköst napja — *a tettnek ünnepe.* Álmélkodva s elismeréssel kell meghajolnunk az egyszerű emberek: a tanítványok előtt, kik szent lelkesedéssel állottak az igaz ügy védelmére. Hős lett közülök mindenik, kik nem féltik testüket, életüket, hanem akadályokat nem ismerve sietnek előre, de céljukat elérik.

Óh bárcsak a mi sziveinket is hasonló szent lelkesedés töltene be; bárcsak mi is oly erős hittel, oly erős lélekkel tudnánk védelmére állani veszély idején az igaz ügynek. Bárcsak mi közöttünk is lenne még egyszer „uj Pünköst.“

Farkas István

Lapunk jelen számához 1/4 iv melléklet van csatolva.

Varga István, Sebestyén István és dr. Ballagi Mór mint isagogusok.

(Folytatás és vége.)

Az új-szövetségi könyvek összegyűjtéséről úgy vélekedik Ballagi, hogy — miután az új-szövetségi iratok nagyjából a viszonyok által előidézett alkalmi iratok voltak — eleintén senkisésem gondolt azok összegyűjtésére. Maga Pál apostol sem azzal a czéllal írta leveleit, hogy azok sok század lefolyása után „a keresztyén hitről tanuskodó okmányok“ legyenek, hanem hogy intse, vigasztalja és oktassa az általa alapított gyülekezetek tagjait. Csak az apostoli kor után jó idővel kezdették az iratokat összegyűjteni, különösen akkor, a mikor a forgalomba hozott sok hamis irat közül szükségesnek látszott az apostoli eredetűeket kiválasztani. Bizonyos, hogy a 2. század második feléig nem volt az új-szövetségi könyveknek közérvényesen elismert gyűjteménye. Csak a 4. század második felében akadunk már biztosabb nyomokra az akkor élt görög egyházi írók műveiben, melyek azt mutatják, hogy a kánon ekkor már közel volt a végleges kialakuláshoz. De hogy végleges megállapodás még ekkor sem jött létre, mutatja a 360. évben tartott laodiceai zsinat, mely 60-ik kánonjában felsorolja az új-szövetségi kánon könyveit s ezek között az Apokalypsist nem említi. Csak a 397. évben tartott karthágói zsinaton állapított meg az új-szövetségi kánon, a melybe ekkor az Apokalypsis is felvétellett.

Dr. Ballagi Mór méltán tekinthetjük a magyar theologiai irodalom egyik legkiválóbb alakjának. Sokat fáradt, sokat tett nemzete ügyében is, de működésének legértékesebb része a theol. irodalom terére esik. Alacsony sorsból küzdötte fel magát hírneves emberré, a szó valódi értelmében országos hírű kitűnőségéig.

Mint isagogust és exegetát a racionalisták közé kell soroznunk, a ki szabadelvűségével egy egészen új iránynak lett úttörőjévé, megalapítójává hazánkban. Ez a szabadelvűség már legelső ilyen mű munkájában, a Mózes öt könyvének fordításában is mutatkozik, melynek magyarzó jegyzeteiben ott van „az akkori exegetikai irodalom quintessentiája,“ meggazdagítva az általa jól ismert talmudi és rabbinusi magyarázatokkal. Kitűnően ismeri az egész bibliát, de kivált az ó-szövetséget, a melynek sajátos gondolatvilágába teljesen bele tudja magát élni és helyezni. Tanulmányainak előszavában is azt a czélt tűzi ki, hogy az ó-világ szellemébe való mélyebb behatolás által a biblia igazi tartalma kellő világításba helyeztessék. Nem hagy semmi erőszakot elkövetni az írás gondolatain, hanem az írást a maga történeti fejlődésében s a történelem által megvilágosítva mutatja be.

Nagynevű tanárainak, Ewaldnak és Baurnak kitűnő tanítványa; mindkettőnek jó tulajdonságait egyesíti magában azok szélsősége nélkül. Nem elégszik meg a külföld kutatásaival s ezek nem is tudják igazság után sóvárgó lelkét megnyugtatni; új teoriát alkot tehát, mely nézete szerint legközelebb áll az igazsághoz. E teoria kétségen kívül eredeti, nagy gondolkodónak mutatja őt, de nagy nehézségekbe is ütközik, a miért éppen nem vagyunk hajlandók az ő felvételét fogadni el a hexateuchosra nézve Annyi azonban bizonyos, hogy nagyon tetszetős hypothesis és sok ellenmondást megszüntet.

Józan szabadelvűségét mutatja a „Tájékozás a theol. mezeyén“ czimű műve is, melyet feleletül írt a Filó Lajos: „Feltámadás és spiritismus“ czimű művére. Az orthodoxia csalhatatlanságot igénylő felfogása ellen

száll itt sikra a képzett theologus és szabadelvű gondolkozó fegyvereivel s világos fővel, erőteljesen fejti ki tiszta, nemes protestáns felfogását.

De más oldalról nem barátja a tulzó szabadelvűségnek sem, a mit bizonyít „Renániána“ czimű műve, melyben Renan „Jézus élete“ cz. munkáját ismerteti és bírálja. Jótékony hatásának mondja azt a theologiai irodalom felpezsdülése céljából s olyannak tartja, mint a természetben a romboló vihart, a mely a rombolások daczára is megtisztítja, felfrissíti a levegőt. A compositio művészete, a stilus elragadó bájos szépsége, finom megjegyzések tekintetében kitűnőnek mondja e művet, a mely „a szívet meglopja, mielőtt a bíráló ész szóhoz jutna.“ — Ballagi a Renániánában is szabadelvű, józanfejú s képzett theologusnak mutatkozik s kifejti, hogy nem a történelmi dolgok tudása az, a mitől üdvünk függ, hanem az az éltető szellem, a melynek a Renan által „názárethi ifjú mester“-nek nevezett Jézus volt az első megindítója és ő marad főképviselője az időnek végeig!

Ez utóbb említett két munkája polemikus természetű, de sehohsem találkozunk ezekben személyeskedéssel, alacsony gunyolódással: mindig elvi magaslaton áll és nemes vitatkozóknak mutatkozik Ballagi Mór.

Mint bibliai tudóst általánosságban úgy jellemezhetjük, hogy követeli a tudomány mindent megvizsgáló jogának érvényesítését s e munkában maga is elől jár, de e mellett mélyen vallásos kedélyű, a kinek lelke az „éöriz“ után eped s az írás megelevenítő szelleméből táplálkozik. Nem félti ő a hitet a tudomány haladásától, mint elődei, hanem bátran mondja ki meggyőződését, mert tudja, hogy hit és tudomány nem ellenkeznek, — nem ellenkezhetnek egymással!

A bibliai authenticitást is magas és nemes szempontból fogja fel igazi protestánshoz illően. Nem a czimszerűségben áll az szerinte, hiszen a bibliai iratok valódisága nem attól függ, hanem sokkal inkább attól, hogy annak a szellemnek kifolyása, terméke-e, a mely isteninek bizonyult. A Mózes könyveire nézve nem az a fő és lényeges, hogy Mózes írta-e valósággal azokat talán az utolsó betűig, hanem az, hogy milyen szellemben vannak megírva!

Mint tudóst és isagogust jellemzi az is, hogy tiszteli mások meggyőződését. Maga mondja a Prot. Egyh. és Isk. Lap. 1867. évf. egyik cikkében, hogy „nem egy pártnak közlönye, nem egy theologiai nézet képviselője“ az általa szerkesztett lap, hanem tért nyit minden felfogásnak és véleménynek, mert „minden becsületos küzdelem és jószándékú vita közelébb visz az igazsághoz egy lépéssel.“ Az igazi protestáns ember szabadelvűségével tisztel tehát minden meggyőződést, de saját meggyőződése mellett lángoló hévvel küzd s kifartással buzgólkodik. Főelve: a betű megöl, a lélek az, a mi megelevenit.“ Ehez képest tekintí és vizsgálja az írásokat, a mely munkájában nagy segítségére volt széleskörű általános ismeretei mellett a héber és klasszikus nyelvekben való nagy jártassága. Olyan kitűnő magyar hebraistánk, mint Ballagi Mór, ő előtte nem volt s talán sokáig nem lesz!

Általában elmondhatjuk, hogy Ballagi Mór egyike azoknak a fényes csillagoknak, a kik magyar protestáns theologiai irodalmunk egén fénylenek, olyan egyéniség, a ki sok téren maradandót alkotott, szegényes theologiai irodalmunkban pedig egy új és helyes iránynak a megalapítója. Ezt még ellenfelei, a debreczeni orthodox theologusok is készséggel elismerték róla. — Őt valóban a tudomány tette nagygyá, ő „Isten kegyelméből való“ férfiú volt, kit halálakor méltán siratott meg az egész

magyar protestans irodalom, sőt az egész ország, mert egyike volt nemzete legjobb fiainak és leghivebb munkásainak.

Ennyiben kívántam ismertetni a kánontörténet irodalmának három 19. századbeli magyar prot. művelőjét. Mindhárom egy-egy fejlődési fokozat képviselője. Csekély idő választja el őket egymástól és mégis mily óriási különbség az első és harmadik között! Mintha legalább is egy egész hosszú század választaná el őket egymástól! — Varga és Sebestyén még a régi nézet képviselői inkább, de akik már többé-kevésbé érintve vannak az újabb kor szabadabb szellemétől. Mindketten hajladoznak, ingadoznak, az előttük lévő két ösvény közül nem tudják, melyikbe lépjenek. Látszik rajtuk, hogy vonzódnak az új irányhoz, Sebestyén inkább, mint Varga, de a confessiókhoz való ragaszkodás fogva tartja őket. A tudományt nem viszik előbbre, annak inkább csak eredményeit mutatják fel s azt is félve teszik. Ballagi már az új idők embere; nemcsak a kor színvonalán tartja a magyar teológiai tudományt, de előbbre is viszi s fáradhatatlan munkássága által a mai szabadelvű teológia megalapítójává lett a magyar prot. irodalomban. Amazok

— főleg Varga — közvetítő irányuknál fogva ellenmondásba is jönnek önmagukkal, emez határozottan nyilatkozik minden kérdésben. Amazok félnek az új szellem teljes diadalától, mert veszedelmesnek és károsnak tartják azt a népre nézve, valószínűleg azért, mert népünket a tudomány haladásának és vívmányainak megértésére nem tartják eléggé érettnek; Ballagi ellenben a hitre nézve nem lát abban veszedelmet, ha a tudomány fejlődik, izmosodik s ezért a szabadelvű teológia legkiválóbb harcosainak sorába lép s e zászló diadalát óhajtja teljes szívéből, ennek győzelmét munkálja teljes erejével!

A Ballagi Mór által megtört uton a szabadelvű teológia tovább fejlődött, de a tudomány vívmányai még ma sincsenek népszerűsítve hazánkban. Hogy mikor jő el az az idő, mely a „meggyőződés“ ideje lesz, a mikor — mint Schweitzben — mi is a katedráinkról hirdethetjük a bibliai kutatások eredményeit, a mikor a nem teológus nép is eljut az isteni ihlettségnek magasabb, szellemi felfogásához, — az a jövő titka.

Adja Isten, hogy minél előbb legyen! A derék munkások, a „hiv szolgák“ emlékét pedig tiszteljük és őrizzük meg, mint becses örökséget!

Pósa Péter.

A pusztán.

— Mutatvány szerzőnek június végén Miskolczon megjelenő verskötetéből. —

Besötétült már az ég a Hortobágyon,
Merre vezet az országút: alig látom.
Siró madár a magasba, mondd meg nekem:
Az éjtszaka hol lesz az én nyugóhelyem?

A távolban egy halovány fény világol,
Tán valami csárdának az ablakából?
Arrafelé veszem utam sietősen,
Még az éjjel lesz nyugalmas pihenésem.

Muzsikaszó, nóta zendül a csárdában,
Hej, odabent — Isten ugye! — jóvilág van.
Muzsikaszó felzokog a csendes éjben,
— A lelkem is sirni akar jókedvében.

Hála Isten! ide értem valahára,
Benyitok a fogadóház pitvarába:
Két szál cigány a szerszámát czinczogatja,
Nyalka csikós a csárdáslányt tánczoltatja.

Hej, galambom! jut-e nékem a borából,
Meg abból a kétaraszos derekából?
Az pihenjen az éjtszaka, a ki fáradt, —
Barna fattyu, zendítsd rá csak a nótámat!

Simon János.

Késő.

Az „Ifjúsági Közlöny“ eredeti tárczája, Irta: Kovács Lajos.

(Folyt. és vége.)

Szomorú, küzdelmes éjszaka volt ez... Itt is kísértő, ott is kísértő. Itt nem győzhetett, amott legalább gyanút ébresztett.

Nem tudom, mi lehetett az oka, de valami sejtelem szállta meg a Borsodi Béla szívét. Csak barátai körében nyugodott meg némileg.

Ugyanazon éjszaka, midőn hű neje a kísértésnek volt kitéve, Béla barátai a bortól felvillanyozva, csipős

megjegyzéseket kezdtek megereszteni, nevetve jegyezték meg, hogy milyen jó is az olyan asszonynak, a kit férje szabadon hágy s teheti azt, a mi neki tetszik.

— Béla!... szólt egyik pajtása... Hát a te feleséged?... Hej!... szép leány volt, az valamikor!... He... tudod-e, hogy Szentgáli is szerette egykor?... Szentgáli tegnap elutazott!

— Hallgass!... szólt Béla egyszerre elkomolyodva.

No... no... hisz én nem akarok senkit gyanúsítani, de... olyan különösen nézett téged mindig Szentgáli.

Béla nem volt képes tovább ott maradni. A napok óta háborgó szívben megfogamzott a gyanú s másnap reggel, alig pár órával később Szentgáli távozása után, egy másik kocsi fordult be az almási portára.

A férj érkezett haza. Váratlanul jött; senki sem sietett fogadására. Az egész háznép fejvesztetten futkosott ide-oda.

Béla ingerülten ugrott le a kocsiról s a legelső cselédétől, a kit útjában talált, dühösen kérdezte:

— Mi történik itt? Ki volt itt? Hol asszonyod!... de feleletet nem várva, tovább rohant neje szobája felé.

Az ajtót egészen hátralökte sarkában s oly erővel csapta be, hogy Erzsike anyja és egynehány cseléd, a kik bent voltak, majd kővé meredtek az ijedtségtől.

Iszonyú is volt a hogy kinézett az ifjú Borsodi. Arcza sápadt volt, szemei égtek, keze s egész teste dühtől reszketett.

A szoba szomorú látványt nyújtott Bélának. Neje ott feküdt ájultan a pamlagon. Mikor ugyanis Szentgáli elhagyta, ájultan rogyott vissza a székbe s így találta ott reggel mamája.

Egy pillanatra a fiatal férj is megdöbbsent.

Nem így gondolta ő e találkozást. Izzó, forrongó, bosszúért lihegő féltékeny szívében másként szerette volna találni ezt a nőt, másként... a vélt kedves karjai között.

De így!... Hogyan?... Hát a kedvesével találkozó nő feküdhöz ájultan s nézhet úgy ki hófehér arczával, mintha a sírból kelt volna ki? Ez nem játék. Itt a gyanú elesik s a bosszúért lihegő szív nyugodtan kezd verni s a dühtől reszkető test megtörik és szeméit lesütve, az arcz sápadtsága szégyenpírba megy át.

Néhány perczig állt így Borsodi, maga sem tudva, mi történik vele. Azt várná az ember, hogy most leborul oda az igaztalanul vádolt nő elé... Nem!... A gyanú rossz úti-társ, még megtörve is folyton lázít s még a szégyenpírtól égve is kutat. Ugy érzi, hogy le van győzve, de nem tud belenyugodni s a lesütött szem megtalálja ismét a gyanú magvát. Egy kis fényes tárgy volt ez, mely a szönyegen hevert... Egy gomb a Szentgáli bluzáról.

A megtört test újra felemelkedik, az arcz újra dühtől sápad el s már ott van kezében a tárgy; szemében a bántó gúnny.

Erzsike ekkor kezdte lassanként visszanyerni eszméletét. Lassan felnyitotta szemét s bánatos, tétova tekintettel nézett körül. Mikor férjét meglátta, egész teste reszketett, mintha félne tőle. Azután kezeit kitérve, valamit rebegett, de nem lehetett hallani, csak az a két szép szem beszélt bánatos, megtört fényével. Beszélt oly szívhez szólóan, hogy még az ifjú férj is meglágyult.

— Szérencsétlen, mit tettél? Bemocskoltad házam becsületét — mormogta Béla.

Erzsike, mint az ívről pattanó nyíl, ugrott fel s utolsó erejét összeszedve, férje lábaihoz borult s fuldokolva rebegette:

— Nem!... Szeretlek!... Ártatlan vagyok.

Béla undorodva fordult el tőle, hisz' kezében volt a bizonyosság. Majd visszafordulva, erősen ragadta meg neje karját s elfojtott dühtől remegő hangon szólt:

— Még tagadni meri! Nézze!... s a kis fényes gombot tartotta kezében. — Itt találtam a maga szobájában! Menjen... nem méltó arra, hogy nevem viselje!... s eltaszította magától Erzsikét.

Még egy pillantást vetett nejeére s elrohant.

Néhány percz mulva sebesen vágató lódobogás hallatszott mind távolabbról, míg végre egészen elhalt s nem sokkal utána egy kocsi gördült ki az udvarról. Egy halvány arczu, majdnem élettelen nő és egy jóságos, bánatos arczu öreg asszony ült a kocsiban.

Erzsike és a mamája hagyták el Almást...

Ezért lett halványarczu asszony a kis Erzsike, ezért haladt lassan, de mindennap közelebb a sírhoz.

Azóta, hogy férje eltaszította magától, egy félév pergett le lassan s mióta elment, semmi hírt sem hallott felőle. Ki tudja, hol, merre jár?

Pedig szeretné tudni, mert érzi, hogy halála nincs messze. Az ősz kezdi pergetni már a fák leveleit s a halotti induitól olyan fájdalmasan fujja a lepergett sárga avar közt az őszi szél. Kis virágai is kezdenek hervadni, s neki is el kell enyészni velök együtt.

Pár nap alatt rohamosan rosszra fordult Erzsike állapota. Mióta a hűvös idő miatt nem járhatott ki a kertbe s nem hallgathatta az epedő fuvola hangokat, mióta elköltözött a kfs fülemile, annyira rosszul lett, hogy maga megijedt állapotától.

Eddig még reménykedett, hogy ki fog derülni ártatlansága s most, midőn a halál küszöbén állott s a férj még sem jött, szívét kimondhatatlan fájdalom szállta meg.

Becstelenül, kitaszítva haljon meg annak a férfinak a szemében, a kit ő annyira imád még most is?!

— Nem!... nem szabad meghalnom addig, míg őt nem látom, kezében az ártatlanság, a megbocsátás myrtus koszorujával. Ha ez ékesíti homlokom, nyugodtan alszom a sírban. Isten!... isten!... engeddd ezt megérem.

Zokogva, fuldokolva tördelte Erzsike e szavakat, Isten tudja már hányadszor.

* * *

Hideg őszi napok jártak már, mikor egy délután néhány órányira D... várostól az országuton nyílsebességgel száguldó lovaszt láttak az emberek, kik fejüket csóválva mondogatták:

— Ennek se lesz jó vége...

Borsodi Béla volt a lovas.

Félévig üzte, hajtotta a bosszu, hogy megkerítse, neje csábítóját, Szentgált. Végre egy kis félreeső falusi birtokán ráakadt s ekkor tudta meg, hogy neje ártatlan. Szerette volna az ellenkezőt hallani, hinni, de nem lehetett. Szentgáli elbeszélte a történeteket s azután így szólt:

— Csak egy nőt szerettem életemben, csak egyet a legtisztábbat s most ennek a szeretetnek a martyrja vagyok. Nézzen rám uram!... mi lett az egykor daliás főhadnagyból?

Borsodi Bélának el kellett hinni. El kellett hinni, mert látta s megalázkodva távozni onnan, a hol ő, mint bíró akart ítélni, mert kételkedett annak a nőnek, annak a legtisztább asszonynak az ártatlanságában, hűségében, mint férj, a kiért az a másik, az a daliás főhadnagy a sír szélén áll,

Béla Almásra sietett, hogy jóvá tegye e hibáját, itt azonban csak az öreg tisztartó fogadta s mikor Béla neje után kérdezősködött, a jó öreg becsületes arcán egy pár könnycsepp szívárgott lassan alá s csak annyit tudott mondani:

— Siessen uram, D... be, míg nem késő... Tegnapelőtt voltam ott s már akkor nagyon rosszul volt.

Béla, mint a kit a fúriák úznek, ugrott a fáradt lóra. Sarkantyúját mélyen belevágta lóva bordái közé. A nemes állat kínjában felszökött s azután vágatva indult meg s vitte, ragadta gazdáját árkon, bokron keresztül.

A csípős őszi szél mindjobban erősbült, az égen terhes felhők kezdtek tornyosúlni s félóra mulva zuhogott a zápor.

A hideg szél egyre jobban zúgott; az eső folyvást zuhogott s az átázott Borsodi reszketett, zsibbadtság fogta el minden tagját s úgy érezte, hogy ha soká tart az út, ereje elfogy.

Nem sokáig tartott. 10 percz mulva már ott állt a Sárvány-ház előtt. Villámsebességgel ugrott le lováról, mely azonnal összerogyott.

Odabent minden csendes volt. Béla félve, reszketve nyitott a szobába s az ajtóban megállt, tovább nem tudott menni. Arcza halálsápadt lett; feje mellére hanyatlott s lassan susogta:

-- Késő! . . . késő! . . . A sírnál késő a bocsánat.

A szoba közepén, a ravatalon feküdt a kis Erzsike. Fején myrtus-koszorúval. Oly szép volt, mint az angyalok.

~ Makai Emilről. ~

Irta: Binét Menyhért.

Szeretnék úgy szólani róla, a hogy a királyfiakról szólnak a mesék. Színes gondolatoknak selymes szálaiból szőnék-fonnék a testére aranyos ruhát és aranyos ruhájára rávarrnám becézgető szeretetem himét. De a gondolataim a hogy szállnak, lehullanak erőfogyottan, szárnyatörötten ott valahol, a makói temető felett. Nem tudok én szólni, mint a népmesék s a csengő vizek zenéje zsong a lelkemben, mikor rágondolok, de formát nem tudok neki adni. A hangok, miket mesemondó dajkám dalolt be a lelkembe ő róla, a mesebeli királyfiról, komoran zúgó gyászindulónak tömörülnek és a hogy dörög, mintha hulló rögök peregnének a koporsójára és a hogy felzúg, mintha belévegyülne az édes anyja sirató bűgása.

Nem is lehet úgy szólani róla, mint a hogy a királyfiakról szólnak a mesék. A királyfiak mindig küzdenek, de mindig akad, a ki pártjukat fogja. Mindig küzdenek, de mindig elérik azt, a miért küzdtek és a kiért küzdtek és a színes mesét bevégzi egy ujjongva riadó nászinduló. Az ő meséje — Istenem, az ő meséje kezdődik tisztán és poétikusan, mintha a Tennyson király idylljeiből fakadt volna ki a levegője és végződik egy komoran zúgó gyászindulóval. a mibe beléharsan az édes anyja sirató bűgása.

Érdekes a megismerésre már mint szerény kis szeminarista, a ki nappal pontosan elkészül a lezckéjére és este dalokat ír. Mert nappal lenyűgözik a lelkét évezredek hagyományok és megkövült múltból kell kibányásznia a gondolatok kincsét. Hasonlít azokhoz a középkori spanyol szerzetesekhez, kiknek arcát ráncosossá tette az aszkézis, de szabad idejükben drámát írnak a szerelem osudás, babonás problémájáról: Don Juánról. De ezeken a szinte góthikusan komor szerzeteseken érzik a kriptaszag: ez a felszeg, fakó poéta már a szárnyaira kapó élet.

Késő unokája volt a provençei trubaduroknak ez a kis fakó poéta. A szíve örökösen telve dallal, az agya zsebongó melódiákkal. Bohókás, aranyos Don Quijotteok közt egy, ki még szembeszáll a szélmalmokkal. Bohókás még a trubadurok közt is. A trubadur tudott dalolni a szerelméről és tudott kardot vonni a szerelmeséért, de ha boldogtalan volt, a verseiben tombolta ki magát a fájdalom: te bele tudtál halni szerelmedbe szegény trubadur, jó Makai Emil.

Szegény jó Makai Emil az volt a te tragikumod, hogy belé csöppentél ebbe a mi korunka, a hol úrrá lett a pénz és a számítás és a hol a szívnek röpönő vágyai fakóra válnak. Ha korábban születél volna vagy 4—5 évszázaddal ott valahol a dalos Provençebe vagy andalúziai nap izzóan szenvedélyes vért pezsdített volna fel benmed: lettél volna dalnokok királya és buján illatos felhér virágot tűzött volna fekete hajadba a várkisasszony.

Talán megnyerted volna a legszebb szüzet — és szerelmes bűgásban a lantod elvesztette volna a hangját.

Régi ujságok lapjait forgattam, nevedet kerestem, dalaid kutattam régi ujságokban, kis szürke betűkben. S hogy kis szürke betűkből fellobogott a lelked előttém reád gondoltam „lobogó agygyal átvirasztott éjek sebzett titánja” te, a ki lerogytál „Nébó hegyén, aranymezők határán.” Rád, meg arra a másokra, a kiről azt hitted, hogy várkisasszony, pedig bankárlány s a kiért már bizonyosan eljött a „prágai parafagyáros.” Azóta bizonyosan elhízott és káprázó pompájú szalonjában apró csecsebecsék között meg vannak a te díszkiadású versköteteid, Szomorú napokon, mikor lehull a kőd, meg a bánat és ragyogó szobákon borongó, szürke melancholia lesz urrá, talán ő is rád gondol halott trubadurom!

A másik, a másik! Lebbenő lépte nyomán ragyogás fakadt a te lelkedben s egy mosolygó szemsugarából, a mely talán nem is neked szólt, gubót szóttél magadnak aranyos szálakkal, mint a selyembogar. Nem volt mozdulata, melyhez a te gondolatod hozzá ne fűződött volna, mint „repkény a düledező romhoz, magányos oromhoz” és a ruhája suhogásából szerelmes melódiák áradtak ki, melyekből te komponáltad lelkednek szerelmes zenéjét. Ez a leány volt a te élettörténeted, meg az a józsef-körúti bér-kaszárnya, mely alatt a koporsód elvitték; a mi azonfelül volt: egy kis melegség, egy kis szürkeség, egy kis poézis, hol több, hol kevesebb.

Az apád pap volt és azt akarta, hogy te is az légy. Olyan vallásos és becsületes, mint ő. De légy egy kicsit világi és ne csak a szived legyen magyar, mint az övé és ne csak beszélni tudj magyarul, mint ő, hanem a fohászkod is törjön az égbe úgy, a hogy milliók fohásza, kiknek lelke minden szála, teste minden sejtje hozzá van kötve a hazai rögöz. Uj fényűl gyűjtsd meg a régi szövétneket!

A szemináriuban pedig felszittad magadba a régi, tisztos könyvek ősdi poézisét, a mik olyan illatot lehelnek ki magokból, mint a hervadt virágok s melyeknek a költészetete olyan, mint a szerelmes leveleké, miket a dédanyáink imakönyvében találunk. De hogy megizlelted a poézist, elfogott utánna epedő szomjuság és ott hagyta a tisztos könyveket, melyekben annyi holtá kövült és életre vált bölcsesség van és ott hagyta évezredek hagyományokat. Ott hagyta a szürke teóriákat és futottál az élet aranyfája után. Tudtad, hogy az apádnak fáj, de te szomjaztál a csengő vizekre és a Múzsza csókja után vágytál, egy csókra, a mely legyen földi és szent, de nem olyan, mint a bibliai szent asszonyok csókja és reszketeg, de mégse olyan, mint a kis hugod csókja. A szived, hogy

úgy mondjam elő volt készítve a szerelemre és jönni kellett a Nőnek, ki a lelked leigazza. A végokot már nem kerested.

„A bölcsesség egy pásztoróra
S a végső ok: a szerelem.
A foliások oly üresek
És a sok bölcs mind charlatán;
Bolondok, a kik nem szeretnek
Ez a legbölcsebb tudomány.“

És jött a Nő. Sugár, délczeg s a gazdagság vette körül aranykődös párázatával. Mikor elsuhant melletted, mintha tavaszt hozott volna magával s bohókás lelkedet elfogta utánna a vágy. Azt mondják, hogy nem is ismert és csak akkor tudta meg, hogy szeretted, mikor a koporsódat elvitték az ablaka alatt. Csak a dalaidat ismerte talán és lehet, hogy a Heine meséje elevenedett fel közöttetek: a délővi pálma, meg a sarki fenyő álmodó szerelme... De ő ismert téged, tudott a szerelmed őt is, csak azt nem tudta, hogy az a szomorú nézésű szerelmes fiú ő belé szerelmes. Pedig ő volt az, ki a lelked bejárta, bűbájjal megverte s a mennyi színes gondolat agyadból kipattant, mind az ő képét viselte.

A szerelemben volt sok gyerekes gyöngédség és sok húzódozó félszég. Megszeretted, de senki tudára nem adtad úgy, hogy tudja. A szerelmedet eldaloltad, de hogy kis szürke betűkben olvasta ezer meg ezer lány, a kinek szöke volt a haja s a termete délczeg: az mind azt hitte, hogy ő a Margit, kihez a te álmodó gondolatod hozzásimúl, mint repkény a düledező romhoz. S „a léha,

víg szerelmi dalból — siró szavad szívébe markolt“ az igazi Margitnak is, a ki más körülmények között, lehet átvált volna édes testvérenek Gretchennek a másává — és a ki téged, miniature Faustot, ki a tudást kerested és rábukkantál a szerelemre, megtanított volna igazán szeretni.

Ez a szerelem volt a te költői életed igazi tartalma és ez a szerelem sorvasztott el. Mindennap kiszitt egy-egy csepp velőt, megőrölt egy-egy izmot, mikor agyad sejtjeiben a vér szerelmes gondolatá alakult. A kávéházi füst elbágyasztotta a szemed sugarát és „Eget vivó erőd megőrté robotba fojtott éjszakák“

Szegény Makai Emil! Úgy voltál, mint Lear király, veszednek indultál mikor úrrá lettek feletted gyermekeid, a dalok — megültek azok, kik a létöket köszönhatték neked. A dalaid addig lobogtak, míg elégtél bennök és nekem hiába beszélnek, hiába írnak tudós orvosok: téged nem a mikróbák öltek meg, hanem ezek az apró dalok, a mik örökké csak kérdenek és ostromolnak, de választ sohase kapnak. Téged nem a forró láz ölt meg, hanem az a végtelen hidegség, a mi kiáradt abból a szürke józsef-kőrúti palotából, a hol lakott a Gretchen és a mely alatt a te utolsó kérésed szerint elvitték fekete deszka-koporsódat.

„... Valahol messze, valaha régen.

Megástak egy sirt a temetőszélen“... Már másfél esztendője annak, de mintha csak tegnap vitték volna ki a makói temetőbe.

(Folyt. köv.)

Márcz.

*Mintha nem láttalak volna soha téged :
Szeretném kitépni szivemből emléked.*

*Összetört lélekkel, csendes éjszakákon
Sirva temetgetem vesztett boldogságom.*

*Százsor megátkozlak s megbocsátok néked,
De elfelejteni nem tudom emléked.*

C.

Hiába adtad...

*Hiába adtad kezedet másnak,
Nem adhatod a szivedet oda,
Lelkemhez forrott szerelmes lelked,
Te nem felejthetsz engem el soha.*

*Szép fejed én rám hajlott először,
Karjaid se mást, engem öleltek,
Enyém volt ajkad legelső csókja,
Enyém lett egész szerelmes lelked.*

*Szivemen dobbant szerelmet szived,
Nekem nyílt első, szűzi virága,
En voltam színes tavaszi éjen
Álmodó lelked legfényesebb álma.*

*Hozzám köt a mult sok szép emléke
S nem feledsz, bár az idő száll tova,
— Hiába adtad kezéd hát másnak,
Nem adhatod a szivedet soha.*

C.

* * * Két kongresszus. * * *

I.

A magyar prot. teológusok szokásos évi konferenciájukat április 30 án tartották meg Eperjesen, melyen a sárospataki teológus ifjuság részéről: Pósa Péter, Tóth Kálmán, Kun Zoltán és Román Ernő vettek részt. A conferentia, melynek tanácskozásait komolyság jellemezte s a melynek egyes tárgyai felett magas színvonalú, élénk eszme-csere fejlődött ki, méltán érdemelhette és érdemelte is ki a jelenvolt intelligens közönség teljes meglegedését, jó bizonyosságot szolgáltatott az e nemű konferenciák tartásának jogosultsága és áldásos volta mellett. Megalkotta a gyűlés a „magyar prot. teológusok szövetségé”-nek alapszabályait s kimondotta, hogy a testvéri együttérzés ápolása végett ezután és minden évben tart ilyen közös összejövetelt és pedig a jövő évben Pápán, 2 év múlva pedig Sárospatakon. Hogy az eperjesi conferentia minden tekintetben kitűnően sikerült, ezért első sorban is eperjesi kollégáinkat illeti az elismerés, kik igazi, magyaros yendégszeretetükkel, melyivel egy eperjesi tartózkodásunk, mint bártfai és zborói kirándulásunk alkalmával elhalmoztak bennünket, édes és örökre felejthetetlen emléket hagytak szívünkben.

Tóth Kálmán.

II.

A budapesti diákkongresszus eredményei. „Erdmények” — mindjárt e szón fennakad mindenki, a ki csak figyelemmel kísérte diák-kongresszusainkat, azok hatását; hát van vagy volt egyáltalában az ilyen diák kongresszusnak eredménye? Hoznak, hozunk határozatokat, a miket senki sem tart meg, sőt a melyekkel senki se törődik. A tavalyi kongresszus után Pirrhust egy kissé variálva így kiálthattunk fel: még egy ilyen diák-kongresszus, és a diák-kongresszusok eszméje el lesz temetve. És sejtelmünk, azt hiszem nem csalt meg. Kétkelünk abban, lesz-e, lehet-e, kell-e lenni diákkongresszusnak, mikor ez tulajdonképeni és szinte egyedüli célját: az összetartást a különböző főiskolák ifjuságának testvériesülését nem szolgálja, nem mozditja elő. Lesz-e kongresszus ezután, a mikor a főiskolák kiküldötteinek többsége a lehető legkellemetlenebb benyomással távozott a mostaniról. Lehet-e, a mikor már a mostani kongresszusról több tekintélyes, az ország ifjusági életében szerepet játszó főiskola elmaradt, nem jelent meg; a mikor valószínű, hogy a vidéki főiskolák nagyrésze látva azt, hogy a fővárosi és vidéki ifjuság gondolkodás és érzelem világa között áthidalhatlan úr táton, ezt az áthidalást — legalább kongresszusok által — meg sem kíséri. Kell-e lennie, a mikor ha össze nem jönnénk és „fel nem ujlunának a régi sebek,” lassanként magunkban munkálkodva meghoznánk az idő az összeszokást, kibékülést.

A „diákkongresszus” részletes leírását mellőzöm. A napilapok elmondtak mindent jól, rosszul, inkább rosszul mint jól, elmondtak mindent, a mi történt sőt azt is, a mi meg nem történt. Bizony okosabb volna talán e helyett a referáda helyett dementit írni; mert egy-két független gondolkozású lap kivételével a többi úgy írta le a vidéki iskolák kiküldötteinek magatartását, mintha mi ott csak botrányokozás céljából léptünk volna fel a magunk igazával. Szerepeltetnek min-

ket mint karzati lármázókat, ajtó rugdosókat, mintha mi nem tudnók, nem éreznők. vagy nem tudtuk, nem éreztük volna, hogy mivel tartozunk eljárásunkban, magaviseletünkben annak a főiskolának, annak az ifjuságnak, a melynek képviselőjében ott megjelentünk, a melynek gondolkodását visszatükröztetni igyekeztünk. Sárospataki ifjusága s így igazi képviselője is mindig tartózkodni fog érzelmei megnyilatkozásában a lármás botrányokozó tüntetésektől.

* * *

Azok az okok, a melyek miatt mi sárospataki kiküldöttek a kongresszusról eltávoztunk a velünk együtt érző debreczeni, eperjesi, egri, mármaroszigeti kiküldöttekkel s a budapesti kiküldöttek egy részével, ismeretesekek. Debreczen indítványát, melyben indítványozta, hogy a magyar ifjusága gyűlésében fejezze ki háláját és köszönetét azok iránt, a kik a parlamentben és azon kívül a nemzet igaz ügyéért harcolnak és hogy mondja ki a kongresszus, hogy a független, önálló Magyarországot ideáljának tekinti s ezért mindenkor küzdeni fog. másfelől Sárospatak azon indítványát, a melyben felakartuk hívni a nemzet figyelmét arra a mulasztásra, hogy a nemzet legnagyobb hőisének Rákócynak hamvai még mindig idegen földben nyugodnak és hogy e mulasztást igyekezzünk mi a magyar ifjuság pótolni, e tárgyban országos mozgalmat indítani; ez indítványok tárgyalását Schwartz Gusztáv udvari tanácsos jogkari dékán ur meg nem állható, kicsinyes érvekkel megakadályozta. Miután ezen erőszakos letiltás ellen tiltakoztak a fentnevezett főiskolák kiküldöttel, kijelentették, hogy ily körülmények között az ifjuság szabad tanácskozási jogát nem látják, nem láthatják biztosítottak, a rájuk erőszakolt gyámokodást el nem fogadták és a tanácskozás termét odahagyták. A külön tartott értekezleten tiltakoztak a nevezett főiskolák kiküldöttei az ellen az u. n. „diákkongresszus” ellen, valamint annak határozatai ellen a melyen csak Budapest, Kolozsvár, Pozsony kiküldöttei vesznek részt. Kimondották, hogy a most folyó nemzeti küzdelem bajnokai iránt bizalmunkat és köszönetüket nyilvánítják s úgy ezt a határozatot, mint a Rákóczy hamvainak hazahozatalát illető határozatot elfogadtatják a kiküldő főiskolák ifjuságának gyűlésével valamint a többi akadémiákkal is s ekkor majd a függetlenségi párthoz juttatják. Elítélő bírálatot mondott az értekezlet a kongresszus vezetőségének hazafiatlan és erőszakos magatartása, eljárása felett. Elhatározták, hogy megalakítják a vidéki főiskolák ifjuságának orsz. szövetségét, mely hivatva lesz a vidéki ifjuság tiszta és hazafias, minden mellék tekintet nélküli törekvéseit szolgálni. A szövetség első akciója lesz országos mozgalmat indítani, kül. a magyar ifjuság körében Kossuth Lajos monoki szülőházának emlék táblával való megjelölése tárgyában. A debreczenieket megbízták, hogy e szövetség első kongresszusát f. év október havára készítsék elő s az alapszabályok tervezetét a debreczeni kongresszust megelőzőleg küldjék meg minden vidéki főiskolának. A kongresszus októberi idejének megállapítása azért is figyelemre méltó, mert ezzel orvosolni igyekezett az értekezlet azt a bajt, hogy addig mindig év végén tartatván a kongresszus, a határozatok a következő isk. év megnyitáig fele-

désbe mentek és megvalósulásig alig jutottak. Emelkedett hangulattal záródott be a példátlan együttérzésben, egyetértésben lefolyt értekezlet. És mintegy megpecsételni az elhatározott testvéri szövetséget, az értekezlet után kimentünk a Kerepesi temetőbe, a hol Nieviczky János egri kiküldött szép beszéde után le-

tettük a testvér-főiskolák koszoruját Kossuth Lajos sírjára. Szózatot ajkunkon, azzal a fogadalommal szívünkben távoztunk el a szent sirtól, hogy a közös hazaszeretemben fogant szövetséget s annak nemes feladatait minden lehetőség szerint megvalósítjuk. Ugy legyen!
Delegatus.

Abránd.

Irta: Vass Béla.

Midőn szemeimre tea száll az álom,
Felőled álmodom gyönyörű virágom . . .
Midőn ébren vagyok, nem gondolok mára,
Köhény szemeidre, lilom orcsádra . . .
Rabba tetted szívem, rabba a lelkemet,
Oh! hát te szeretsz-e, szeretsz-e engemet? . . .

Csak téged szeretlek, csak téged halálig,
Ha ragyog a napom, ha borzra válik,
A szívem egyedül csak érted ver, dobban,
Szeretlek, szeretlek százszorosra jobban
Téged szőke kis lány mint az életemet,
Oh! hát te szeretsz-e, szeretsz-e engemet? . . .

Bibliai Akánról.

Akór völgyében egy hatalmas kősírhalmom domborúl. Vétkes sírhalmom az, melynek bűnét csak a ráömlő estipir ragyogása feledtetni el olykor-olykor a szemlélővel. A jámbor utazó, kit a sors viszontagsága arra vet, tűnődve áll meg felette, bámúlva tekint e kőhalomra s félelmes tartózkodással érinti botjával és mintegy önfeledten támad e kérdés lelkében: honnan e kőhalom? kit rejt magában e sírhant?

Kutatásai elvezetik a tudakozót a héber honfoglalás történetéhez s kérdését megvilágítja egy őshéber monda.

* * *

Kikémlelve áll Ai városa. Maroknyi nép tartja birtokában: az emóreus. A kémelek tanácsa szerint az ihletett Józsué háromezer férfiút küld annak megostromlására.

A hajnal szétönti bíborát a csatasíkon. Harczra készen állanak Izráel férfiai az emóreusokkal szemben, amaz napkelet, emez napnyugot felől. Összezsap a két ellenfél s küzd, mint sebzett oroszlan, elszántan, rettenthetetlen bátorsággal Ai birtokáért. Féktelen lárma, halálhörgés, dárdák csattogása, paizsok tompa koppanása, parittyák kövek zuhogása s egy-egy elroppant csatakard sívító repülése reszketteti meg a levegőt. Amde a hány dőfés, a mennyi koppanás, csaknem ugyanannyi halál. Izrael férfainak ereje lankadni kezd, létszámuk minduntalan apad s midőn 36 erős férfiú elettelenül rogy össze a csaták hevében, a többi reményét veszítve, gyáván fut meg Ai férfiai előtt; útját Sébarim lejtőjének veszi, hol utolérve őket, az ellenség martalékaivá lesznek.

Honnan a honfoglalás ez eredménytelensége? Mit vétett Izráel a szövetséges Jehova ellen? Miért adja ellenségei kezébe? Hisz Jérikó ostroma és bevetele könnyű szerrel ment végbe s gazdag zsákmánynak juttatta birtokába! Most miért dül Jehova lelkében e pusztító harag? hogy az ellenség kezébe adja választott népét!

Izráel vénei porral hintik meg őszbecsavarodott fejüket; Józsué kétségbeesetten szaggatja meg ruháit s megrendülve borúl arcra a Jehova előtt s panaszát keserű szavakba önti: „Ah, Uram! Istenem! Miért bozád által ezt a népet a Jordánon, ha az emóreus kezébe adsz minket, hogy elveszítsen? Vajha úgy akartuk volna, hogy maradtunk volna túl a Jordánon! Oh, Uram! mit mondjak, miután meghátrált Izráel az ő ellenségei előtt!”

De átszövi az Úr nyugtató szózata Józsué kételkedő lelkét s a szó visszhangot ad lelkében: „Bűnbe merült Izráel, áthágta a szövetséget, lopott, hazudott s míg e bűntől meg nem szabadul s annak elkövetőjét mindenével együtt ki nem irtja: mindaddig megvonja szövetségét, mert tisztátalan lélekkel megállni az Úr előtt és az ellenséggel szembezállni nem lehet egy olyan népnek, a mely magát az Úr kegyére méltónak, szövetségére hivatottnak tartja.

Józsué lelke haragtól lángol s kételkedve tekint szét Izráel törzsein: „Ki hát a bűnös? mit követett el, hogy haragra gerjesztette Jehovát, ki megvonta népétől a segítséget? És isteni lelke kifürkészi, kinyomozza, hogy a bűn a Júda-törzsbeli Kármí fiában, Akánban rejtezik, kit elkábított a kapzsiság, a pénzvágy, a csillogó ércz s lelkét, mint sötét felhő az eget, borította el a szennyes gondolat.”

Megáll a bűnös a kérdő Józsué előtt s lelkiismeretének furdalásai közepett, töredelmesen vallja be: „Bizony, vétkeztem az Úr ellen, mert . . . láték a zsákmány közt egy jó babylóni köntöst, 200 siklus ezüstöt és egy arany vesszőt, melynek súlya ötven siklus vala és megkivántam ezeket és elvevém ezeket és íme, elrejtve vannak a földben, a sátoromnak közepében, az ezüst pedig alatta vagyon.”

Feltárva tehát a véték, a bűn, a mely miatt az emóreus meggyalázta a bizó Izráelt.

Akán lelkét égeti, marcangolja könnyelmű lépése, meggondolatlan vétke, sebeit nem heggeszti be többé Gileád balzsama sem. Hiába futna s hasztalan rejtőznék

el e rája nézve sötét világ elől, mindenütt vele van hű kísérőtársa: a bűntudat. Álmából felriasztja, ébrenlétében üldözi e sötét kép, csaknem az örület széléig. Fülében ott zsong Józsué atka: „Rontson meg téged e napon az Ur!”

* * *

Ákór völgyében egy megrakott és már-már lángolni kezdő máglya áll. A völgy hatalmas czédrusai szomorúan ölelkeznek e máglya felett dús lombjaikkal. Koronáikat megrezgeti az Ákánt kövező zsidó nép átokkiáltása. Lángokban áll a máglya s a nyaldosó lángok martalékává lesz Ákán családjával és jószágaival együtt. Hamvaiból elragad egy szemernyit az arra vetődő kóbor szelőlő, hogy a bűn porsátorának e parányi részével úzze szeszélyes játékait; megmaradt hamvai fölé pedig nagy kőhalmot domborítanak, melyen rövid életű még a fű és vadvirág is, hisz' a bűnös Ákán síri lehellete elszárazítja azoknak gyöngye gyökereit.

* * *

Ott áll jeltelenül még ma is e kopár kőhalom, Ákór bús völgyében. Szürke egyhangúság nyomakodik megátkozott köveire, mintha csak hirdetné: itt nyugszik a megbocsáthatatlan bűn. — Kerüli e halmot a dalos madár, csak nagy ritkán téved oda éj közepén egy-egy kukik, mikor zsákmánya után leselkedik. A ki ismeri e halmot, követ dobva felé, átokkal fordul el tőle; a jámbor utazónak pedig, ha e völgyben éri el az est, a sutogó szellő zokogja el, kit rejt e kopár kőhalom s mit követett el? s a hajnal derengésénél — melyben a kiengesztelődött Jehova tekintetét látja ragyogni — remegve siet tovább vándorújtára és átjárja lelkét e gondolat: Óvakodj a bűn ösvényére lépni, mert ez az Urtól való elszakadás s az Isten iránt való háládatlanság, mely büntetését mindenkor elveszi.

Szabó László.

BENKŐ SÁNDOR.

1879—1903.

Meghalt e hónap 6-án reggel szép Erdélyország Árkos falujában, meghalt a szegény, rokonszenves hajótörött, nem bírta ki a hajótörés fáradalmait. Benkő Sándor hajótörött volt. Kedves, szép lélek, de nagyon szerencsétlen. Hisz olyan szerencsétlen, könnyeket fakasztó dolog az, hogy a 24 esztendőnél ott kell lenni a hideg sírnak, hogy test is vagyunk, csunya, elkopó, rozoga test, mely nem tud szállani a vágyak szárnyán, ha pedig szállni akar, lehull a fekete földbe, a fekete sírba. Szomorú az ő csonka életének a története. Fialtal lelke még élni akar s arra vágyik, hogy földje vállát a magyar pap fekete bársony palástja és ráborúl a halál nagy, mozdulatlan, fekete palástja s beföldi mindörökké esztendők mindennapos fájdalmait is, eltakarja fakadó reményeit, vágyait is. Ide Patakra, a falu csendességébe már haragos hullam dobja. Meghalni lassan oly jó lehet, ő így gondolta legalább, a falu megányos ölén s halk imát mond felette majdan fehérlelkű theologusok imádságos ajka. A hajótörés ott történt a szép, bűnös főváros hullámos tengerén. Itt Patakon mar csak a hervadó arcz tűnik fel, melynek rózsáit gyilkos szél forrázhatta le valahol, a kedves, intelligens szem, melyet beárnyal a kimerültség, ragyogóvá csak a pusztító láz tesz. A fővárosba az egész-

séges székely fiú még erős izmokkal és még erősebb életkedvvel megy. Szorgalmas, jó diák, a technikus becsülettel tanul és terveket épít papirosára is, jövő, hosszú munkás életének fehér lapjaira is. De a főváros egész embert kíván. Átvirasztott éjszakák fáradt lovagját két év mulva tudós doktorok már hazaküldték meghalni. Idegek, vas, erős idegek kellene az élethez, vagy nagy szamitni tudás. De a halottjelölt a terminuson belül nem halt meg. Ekkor jött Patakra megújulni, új életet kezdeni. Fialtal szív könnyen sarjaszt reményeket, talán még az is biztatja, hogy egészséges lesz valaha. A haló fiu aránylag gyorsan meghódította diaktársai rokonszenvét, szíves vonzalmát. Könnyed és kellemes társalgó, szívessege lekötelezi, a ki csak körébe kerül. Csakhamar mindenki sajnálja a sápadt collegát, a ki nagyon intelligens és nagyon korrekt, de mindig köhög és sokat bibelődik az orvosokkal. A theologiai tudományokat gyorsan és vázlatosan tanulja, de hamar átérti és sok társánál előbb alakul ki theologiai világnézete. Kezdetben van ugyan a felfogásában valami hamvazó-szerdai vonás. Izgatottan kívánja a theologusok gyűlésén a mindennapi templomba járást, a kiszabott imádkozást, a kegyesség egyik-másik külső formáját. Ki akarja vinni gondolatait a városba is, s óhajtja, hogy theologusok vigyázzanak fel, hogy az üzletek az Urnak szentelt napon zárva maradjanak. Az ő hányatott, érzékeny lelke nem érti az egészségesek természetes közönyét s mert eszméinek tiszteletét nem látja, elszigeteltnek érzi magát gondolataival s mert az ember többé-kevésbé mindig kiméletlen s nem tudja óvni a beteget még a fűvő szelétől is, már-már azzal a gondolattal is foglalkozik, hogy szakít a theológiával. A protestáns theol. józan, tervelő, munkás, egészséges zajú világa keretébe nem akar beilleni a memento mori fájó, őszi hangulata. felleges, csöndes borongása. Mit törődnek a halállal a fakadó élet, a duzzadó erő? De az összeütközés után is, melybe került a közfelfogással, megmarad theologusnak. A vallás örök, igazi lényegét mindjobban megérti, a technikus iskolázott eszét a szabadelvűek theológiája hódítja meg, de a szinte áthidalhatatlan úr, mely van a szabadelvűek felfogása és a közfelfogás között, megrettentti s lelkiismeretet csinál belőle, hogy a kálvinizmus valamennyi nagy dogmáját elfogadja és a dogmák történetének tanulmányozásával igyekszik magát a kálvinista dogmákba mintegy beledolgozni. Közben sok megtisztelő névvel illeti a dogmák egész történetét, elkeseredik sivár harcain, hideg analizisein, de azért teljes erejéből igyekszik bithú lenni, mert ő nem színész. Különös szerelettel fordul a magyar protestánsok múltja felé s a tudós Zoványi Ismeretek táranak lapjai beszélni tudnának, hogy jart a Benkő Sándor egyházát szerető lelke rajtok. Szelleme erejét általában méltányolták is. Az Irodalmi Társulat féltékenyen őrzött jegyzői tollát bizta rá, főmunkatársa volt rövid ideig e lapoknak is.

De már nem töpreng az elméletek nagy kérdéseim, magyaros becsületességet nem kíván többé, mert eljött érte a szigorú halál e hónap hatodikán reggel s véget parancsolt mindennek, gondolkozásnak, hosszú szenvedések nagy fájdalmának, kedves jelleme minden szeretetreméltóságának s virágok nyílásakor elvitte fáradt testét megpihenni fekete földbe. Az elmuló embernek, a szegény, rokonszenves hajótöröttnek, ki nem tudta a hajótörés fáradalmait túlélni, adj zavartalan nyugodalmat, jó Istenünk!

m. j.

EGYLETI ÉLET.

A „*Hittanhallgatók Egyleté*“-nek közelebb lefolyt munkálkodásából kiemelkedőbb mozzanatok: Roman Ernőnek következő tárgyú értekezése: „A hegyi beszédben a Máté V. 20—22-ben az új-szövetségi kodexek két szöveget mutatnak; az egyik szerint „elítélendő az, a ki felebarátjára haragszik,“ a másik szerint „elítélendő az, a ki felebarátjára ok nélkül haragszik;“ vajjon melyik szöveg a helyes erkölcsi szempontból s melyik lehet a valóban Jézustól származott? — megdicsértetett. — Bálint Dezső értekezése, Kocsis Jenő „Egy napló-töredék“ cz., Veress Károly „Gabor bácsi“ című elbeszélése bírálat alatt van. Az eperjesi theológus konferentiára kiküldöttek nevében Tóth Kálmán tartott beszámolót, melyet az egylet megnyugvással és örömmel vett tudomásul. Május 6-án tartotta az egylet az imádkozási versenyt, melyen az első díjat (20 kor.) Pósa Péter, a másodikat (10 kor.) Medgyasszay Gusztáv nyerte. A vitaverseny május 20-án folyt le. Vita-tárgyul a következő tétel volt kitűzve: „Indokolt-é és áldásos volt-é a világi elemnek az egyh. kormányzatba való bevétele?“ A verseny első díját (20 kor.) a tétel nemleges részének vitatója, Román Ernő, a második díjat (10 kor.) az igenleges álláspont vitatója, Horváth Pál nyerte. A predikálási verseny május 23-án tartatott, melynek első díját (20 kor.) Pósa Péter, második díját (10 kor.) Román Ernő nyerte el.

A „*Magyar Irodalmi Önképző Társulat*“ újból kivette részét a bánatból és szomorúságból a Benkő Sándor elhalálása folytán. A megboldogult a múlt iskolai évben főjegyzője s ez éven is egyik legszorgalmasabb tagja volt a Társulatsnak, mely emlékét jegyzőkönyvileg örökítette meg. — Szép bizonyosságát szolgáltatotta a társulat hazafias gondolkodásának, midőn a május 10-ki országos Rákóczi-ünnepélyen s az ezt követő diák-nagygyűlésen, melynek szintén hazafias ideálok megvalósításán kellene fáradoznia, — képviseltette magát (*Zajdó László és Binét Menyhért* társulati tagok által). De dolgozik azonkívül is kitartón s eredinénytelen-ségről nem panaszkodhatunk. F. hó 21-én (áldozó csütörtökön) voltak a versenyszavالات. A komoly verseny győztese *Batta Miklós* volt, kinek megragadó alakítással előadott szavالاتa könnyeket csalt ki a szemekből. A teljes díjjal jutalmaztatott. Rajta kívül *Farkas Dezső* és *Nagy Elemér* 5--5 koronát kaptak. — A víg szavالات-versenyben *Mikola Gyula*, *Farkas Dezső* és *László Kálmán* egyenlő eredménnyel mérköztek, miért is a díj közöttük egyenlően megosztatott. — A „teszés szerinti vers“ pályázaton pályanyertes lett *Binét Menyhértnek* „*Lyra*“ cz. dalsorozatja, mely szívből fakadó hangjával, tökéletes verselésével és szép nyelvezetével érdemelte ki a díjat. Ugyanezen a pályázaton megdicsértetett *Barcsa Endrének* „*Képek a bibliából*“ című megható vallásos költeménye. F. hó 23-án pedig a társulat *Binét Menyhért* „*Makai Emilről*“ szóló szép munkájának adózott dicsérettel. — A társulat záró közgyűlése jun. 6-án lesz.

Az *Akadémiai Torna Egylet* 24-én vasárnap tartotta évvzáro versenyét. Az idő kedvező volt s nagy számú és válogatott közönség gyűlt egybe, hogy szemtanuja legyen a spataki akadémiai ifjúság testi ügyességének és karjai erejének. De bizonyára csalódott ez a nagy közönség, midőn az akadémiai ifjúság helyett

annak csak igen csekély töredékét látta maga előtt elvonulni s szomoruan kellett tapasztalnia, hogy immár a sárospataki ifjúság keblében is egyre alább száll a testedzés nemes és hasznos mestersége iránti lelkesedés. Az a 18 ifju azonban, a ki csinos egyenruhában, katonás rendben s emelt fővel vonult el a közönség előtt, megállta helyét. Szabadgyakorlatai és az egyes versenyekben tanusított ügyessége által kiérdemelte a legszebb elismerést, a közönség viharos tapsait. A verseny eredménye a következő: korláton I-ső díjat (10 kort.) nyert *Keresztessy Lajos*, II-ik díjat (6 kort.) *Komjáthy Lajos*. Hosszumagas ugrásban: I. *Sipos Lajos*. II. *Batta Miklós*. Nyujtón: I. *Keresztessy*, II. *Gecsey Mihály*. Súlydobásban: I. *Török Tibor*, II. *Keresztessy*. Rudmagas ugrásban: I. *Keresztessy*, II. *Sipos*. Futásban: I. *Panka Károly*, II. *Török Tibor*. Terpsichore hajlékában már jobban kitett magáért az ifjúság. Itt már szép számmal szerepeltek active is, de azért itt is az a 18 ifjuból álló lelkes kis csapat járt elől, mely fáradtságot nem ismerve virradatig járta a legfrissebb tánczokat s bizonyára másod ízben is kiérdemelte a bájós hölgyközönség elismerését.

HIREK.

— Az akadémián a colloquimok úgy a vallás- és egyháztudományi, mint a jog és államtudományi szakon jun. 4—20-ig a rendes előadási órákon és tantermekben tartatnak meg. Jun. 23—25-ig lesznek a leckekezönyv erősítések; jun. 23-tól kezdve a theologiai alapvizsgálat; június 23—27 ig jogi első és második alap-, valamint jog- és államtudományi államvizsgálatok.

— A „*Veres Kereszt Egylet*“ által rendezett sorsjáték jövedelméből az egylet elnöksége a „*Főiskolai betegsegélyező egylet*“ céljaira értéktárgyakban és készpénzben 1035 kor. 86 fillért volt kegyes adományozni. E kegyes adományért ez úton is legforóbb köszönetet mond a „*Főiskolai betegsegélyező egylet*“ elnöksége.

— A *gymnásium III-ad és IV-ed osztályú növendékeinek confirmációja* folyó hó 24-én délután tartatott meg a főiskola imatermében. A confirmándusok, kiket *Farkas István* főiskolai szenior vezetett be a hit titkaiba, elismerésre méltó, példás buzgósággal, szép és értelmes feleleteikkel tettek bizonyosságot hitbeli meggyőződésükről. *Novák Lajos* főiskolai lelkész gyönyörű beszéddel buzdította a növendékeket a hallottak és tanultak állhatatos követésére, az énekkar pedig néhány szép egyházi ének kifogástalan előadásával járult hozzá a lélekemelő ünnepély teljes sikeréhez.

Szerkesztői üzenetek.

m. j. Czikked örömmel vettük s a mint láthatod, hozzájuk is; egyes célzatos, nem ilyen természetű czikkebe illő kifejezéseket kihagyunk belőle annyival is inkább, mert ebből kifolyólag önmagadaltótt ellenkezésbe a jellem megrajzolásánál. — *Szepessy István* (Sárospatak). Az átadott összeget rendeltetési helyére juttattuk, — *Vidéki főiskolák*. Pesti megbeszélésünk szerint, lapunkban szivesen adunk helyet a magyar ifjúsági életet érdeklő czikkeiteknek. Üdvözlét!

Tartalom.

Farkas István: „Pünköst.“ — *Pósa Péter*: „*Varga István, Sebestyén István és dr. Ballagi Mór, mint isagógusok.*“ — *Simon János*: „*A pusztán.*“ — *Kovács Lajos*: „*Késő.*“ — *Binét Menyhért*: „*Makai Emilről.*“ — C.: „*Harcz.*“ — C.: „*Hiába adta.*“ — *Tóth Kálmán, Delegátus*: „*Két kongresszus.*“ — „*Ábránd.*“ — *Szabó László*: „*Bibliai Akánól.*“ — m. j. „*Benkő Sándor.*“ — „*Egyleti élet.*“ — „*Hirek.*“ — „*Szerkesztői üzenetek.*“

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA: A „SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI-EGYLET.” — MEGJELEN HAVONKÉNT EGYSZER.

Szerkesztőség: Sárospatak, Főiskola, szeniori hivatal.	Főszerkesztő: Farkas István.	Felelős szerkesztő: Zajdó László.	Előfizetési ár: Egész évre 4 korona. Félévre 2 korona.
Kiadóhivatal: Sárospatak, »Főiskolai könyvnyomda.«	Főmunkatársak: Ifj. Csabay Pál, Pósa Péter.		Az előfizetési összegek a »Sárospataki Ifjúsági Közlöny« szerkesztőségének küldendők.

Hódolat a Rákóczi szellemének.

Irta és a június 21-iki Rákóczi-ünnepélyen az Ifjúság nevében elmondta: *Farkas István* szénior.

Patyolatfehérré tisztuljon a lélek, — rázza le magáról a mi földhöz köti, — dobja el magától, a mi lenyüggözi, szárnyaljon szabadon, szálljon el a múltba, tündér szép világba, daliás időkbe, küzdelmes csatákba, a nyalka kuruczok dicső korszakába.

Nézze csodálattal a titáni harczt, mit egy maroknyi nép szent lelkesedéssel, édes reménységgel az *Isten nevében*, e közös anyánkért — *szép Magyarországment, szép Magyarországnak legdrágább kincséért, öszabadságáért*, oly lelkesen vívott. A mikor valóban „rossz időket éltek,” minden igaz magyar ajkról-ajkra adta, búsan dalolgatta:

„Pusztul Magyarország, — németé az ország,
Szolgassággá fajtútt — a régi szabadság!”

S pusztult Magyarország! . . . Túrta, a míg túrhetett, könnye nem csordult ki, sorsát békén túrta, a meddig lehetett. De a türelemnek egyszer vége szakadt. Mikor zátonyra ért az a féltett hajó, egy egész nemzetnek éltet adó lelke, a drága szabadság, felállott a magyar s jogát bátran védte.

Megvolt a vezér is! . . . Mert az igaz Isten „magyarok Istene” az ő magyar népét mindenkor szerette, mindig segítette.

Kibontják a zászlót, nagy Rákóczi Ferencz kiadja a jelszót:

Kelj fel Magyarország
Dicsőséges népem!
Fel a szabadságért,
A szabad hazáért
Az Isten nevében!

A dajkáló anyát s annak szabadságát, a magyar mindenkor szerette, megvédte, éltét adta érte!

Mostan sem rettent meg! . . . Tárogató harsan, fegyver csörgés hallszik, veszélyben a haza! az ő magyar virtus felkelvén álmából, életet követel, szabadságot kíván S hogy az ármány ellen bukott az igazság; legszentebb küzdelmünk legyőzte a gázság, bizony nem rajtuk múlt!

Bújdósokká lettek a vitéz daliák, — az igaz magyarnak, — a vitéz kuruczoknak, — a labancz kegy nem kell! . . . Porba hullt a zászló, oda a szabadság, mert a mit a labancz nagy kegyesen ígér, az csak álszabadság!

S szívet tépő hangon újból ének csendül, tárogató hangját viszi a kóbor szél,

Hej Rákóczi, Bercsényi, Bezerédi,
Magyar vitézek híres vezéri,
Hová lettek, havá tűntek? . . .

s a bújdósok ajkán, a haza határán megcsendül a válasz:

Hazám, itten hagylak! az Isten megáldjon!

A bújdósok után szeleik szárnyan járva, szálljunk el suhanva, nagy Törökországba, Nagy Törökországba nagy Rákóczi Ferencz, a nagy fejedelem drága sírhalmára.

Oh, e kicsinyke hely, mi mindenről beszél? Temérdek szenvedés, tengernyi honfigond, emésztő fájdalom, lelket ölő sóhaj, egy nemzet reménye, örök büszkesége, a magyar szabadság legdrágább védtője nyugszik ott csendesen.

Nagy Rákóczi Ferencz maga a szabadság! . . . nálánál a hazát ki szerette jobban? Férfias elszántság, igaz magyar érzés, szabadságszeretet legfőbb erényei! Bizony Messiás volt, az Isten küldte őt! . . .

Ünneplő közönség, lelkes fiatalság, aki mindig büszke voltál a Rákóczi névre! . . . itten élt közöttünk a kurucz fészekbe a nagy fejedelem. Rákóczi szellemét, „az igaz kuruczot” mindenkor szeressed, mindenkor kövessed. A szelleme itt él, mert az meg nem halhat, óh de drága testét idegen föld hantja ringatja, takarja.

Lelkes fiatalság, a miénk a jövő, törekedjünk rajta, hogy porhüvelyét is rövid idő alatt magyar föld takarja. Ajkainkon pedig csengjen hála-ének, dicsőítő himnus az ég Istenének, hogy nekünk elküldte a nagy fejedelmet — Rákóczi Ferenczet!

— RODOSTÓ LEGENDÁJA. —

Irta : Binét Menyhért.

Pályanyertes Rákóczi-költemény.

Nagy, lomha szárnyát bontja széjjel
A páravemhes, szürke éjjel . . .
Aranyos fátyolt sző közébe
Kis csillagok villogó fénye.
— Selymes, langyos éjen keresztül
Elfojtott sóhaj bűgva rezdül
S felviharzik az éjszakába —
. . . Ül jó Rákóczi egymagába.

A szárnyas éjjel halkan lebben
És ráborul a házsorokra ;
A tenger habja zajlik zsongva
De lassan s egyre csendesebben —
S min csillagoknak hig ezüstje
Gyöngyös, opálos ködben átfoly :
A hadak utja ott lebeg,
Mint tépett menyasszonyi fátyol.

Valami ugy küzd, sir, vergődik . . .
Suhan a setét éjjel árnya ;
Fojtó ködből, bús némaságból
Panaszos ének kél most szárnyra ;
Mélységbe vert titánok bűja
Az éjjelt jajjal telebűja . . .
Tárogató sir át az éjen
S felharsan szilajon, kevélyen —
— A nyomán uj élet fakad
Felcsókolja a holtakat.

És hogy felviharzik az ének
Rákóczy nem hisz az eszének . . .
Az ő nagy lelke sir a dalban,
A rajongó, a nyughatatlan.

„Rákóczy sir !“ völgyön, bérczen át
Panaszosan ez harsan szerte . . .
„Rákóczy sir !“ S belévonaglik
Egy elkinzott ivadék lelke.
. . . És egyszer csak . . . a föld peremén
Harczos csapatok kélnék feketén —
Vijjongó hangon, elomló szárnynyal
Tarulmadár előttük szárnyal

Dübög a föld . . . És a kaczagány,
Mint a lobogó libeg a légben
Robogó büszke daliák után . . .
— Alszik-e, vagy álmodik ébren ?!
Hogy csillog a fegyver — villognak az arczok
S mig lobog a szem : ugy rohog a had
És ömlik, mint a zuhatag,
Hol piroslanak ádácz harcok.

. . . És gyűl a földnek népe szerte,
Kérges kezükben jó szekercze
S fedetlen fővel mind azt várja,
Hogy harcza rohanjon az ő szavára,
Köhögős öreg a kürtöt fujja,
Dobot perget béna agg uja
S riadó örömtől megrándul az ajka,
Hogy pergeti egyre : rajta, rajta . . .

És széles sötét sánczárokból
Gaz ellen hogyan támad orvul
És feneketlen pokol mélye
Hogy nem tud még betelni véle . . .

Felpattan Rákóczi : a termete délczeg
És büszke, mint a szikla bérczek.
És szól Mikesnek : jöszte szógám,
És csudálkozz nagy isten dolgán.
Nézd, siró szavam miatt
Fél-Magyarország felriadt . . .
De pribék ellen hogyan támad
S lecsapna orvul, mint a kánya.
De istenemre ! ma megbánja —
Vezetted fel a paripámat ;
Kantárral várjon, a nyereg rajta,
Fekete lovam a berber fajta.“

„És jöjjön a gárda, a dicső, a régi :
Bercsényi, Bottyán, Bezerédy,
Ocskay, Pekry — sorba rendbe
Várjatok meg a czinterembe . . .
Hat harsonás vágtasson az éjbe,
Süvöltse : a haza veszélybe . . .
És legyetek mind harcra készen,
Holnap istenitélet léssen.“

S a párás, szürke éjszakába,
Csuda történik hamarjába
Egy rodostói kis szobába . . .
Gyűl, zsong, zsong sok jó levante,
Mert nagy Rákóczi azt izente,
Besüvöltötte a vak éjbe :
Fiam ! a haza veszélybe . . .
És jön galambösz dalia sok,
Viharvert, megtépett sasok.
Az izmuk elvannyadt, a karjuk elbágyadt,
De lobognak a régi vágyak,
A régi kin, a régi álom,
Mely diadalt ül a halálon —
És szilajon a dob pereg
És zörrennek a fegyverek

És reszkető, köhögős vénék
 Ajkán gyúl lázas harci ének —
 És hogy dudolják: egyre jobban
 Dobogó keblük összedobban,
 Mámoros harczedv szilaj láza
 Vivódó lelkük leigázza . . .
 És éneklik, hogy itt az óra
 Robogó csatariadóra —
 És esküt tesznek: kora reggelre
 Harczba indulnak ha áldva, ha verve.

. . . Az égen halvány rózsák égnek . . .
 Lány szellők szárnyán jött a reggel —
 Bibor-palástját hozzák sereggel
 Pajkos, szöke apródi az ének.
 A szürkület küzd, de hiába;
 Foszlik fakó, ónos homálya
 S mely felfakadt az éjszakából:
 A harmatos, friss földre bámul
 Egy bujdosó kurucz vitéz . . .
 És a mint néz — úgy megremegeg
 Rekedten hörgi: emberek! . . .
 A melle küzd, zihál vadul
 Szava csukló sirásba ful . . .
 És könnyü ömlik a szemére
 És magához jön lassan, végre,
 Mig szilaj, hideg öntudat
 Czikáz az agyvelőjén által
 Értelmet bontó józansággal:
 „En jó uram, mi jó vezérünk
 A gonosz üz játékot vélünk —
 Nézd, merre ellátsz: tenger habja
 Morajló zajjal partját csapja . . .
 Itt nincs ellenség s nincs barát
 És nincs mért védni a hazát . . .
 . . . Van ugyis annyi jó barátja . . .
 Sok jó kurucz tán sose látja . . .
 Sok jó kurucz, vitéz, derék
 Idegen földön, messze, távol
 Könnyüvel sózza kenyerét

És álmodik a hazájáról,
 Hol meghalni sincs neki hely . . .
 Sok jó vitéz, sok jó levente!
 Piros csizmánk nyomát belepte
 A hulló, könnyü hópehely . . .
 „A hulló könnyü hópehely
 Piros czizmánk nyomát belepte“ . . .
 — És sirva fakad valahány
 Kurucz vitéz, sok jó levente . . .
 Egyik zokogva borul térdre
 Más reásimul a vezérre . . .
 Egyik csókolja, a hol éri
 A másik örül, csakhogy nézi . . .
 Az egyik mondja: jó vezérem,
 Mért hogy élünk török kenyéren!? . . .
 A másik mondja: darvak szállnak,
 Szálló daruval visszavárnak . . .
 Egyik azt mondja: jó vezérünk
 Mig sorvadunk te légy mi vélünk . . .
 A másik mondja: mindhalálig
 A mig a testünk porrá válik . . .

S a nagy bujdosó olyan néma,
 Csak ajka rándul néha-néha . . .
 Szomorú szép szemével nézi,
 Hogy sirnak az ő jó vitézi . . .
 Csaták vérrel nevelt fia
 Sok fásult, edzett dalia
 Szemökből könnyü sose hull
 S most mind sir nyughatatlanul . . .
 S a sok vitéz mind csak őt nézi
 Egyik csókolja a hol éri
 A másik örül, csakhogy őt látja
 És hogy érinti a ruhája . . .

S csüggetegen fejét lehajtva
 Szomorun kezd Rákóczi egy dalba . . .
 Fájón keserves dalba fog:
 Lábunk nyomát befűtta a tél,
 Szegény bujdosó magyarok.

Bibliai kép.

Irta: Pósa Péter.

A jáfői kikötőből kedvező széllel indul a hajó. Éjszak felé Tarsisba siet. A déli szellő enyhén fujdogál s duzzasztja a kicsiny jármű széles vitorláit. A nap szelíden hinti le fényét s sugára a tenger habjain megtörve mintha ezer kicsiny tündér tánczolója volna!

Derült, fényes az ég, balzsamos illat tölti be a léget.

Mi szép a tenger! . . . Mi szép az élet! . . .
 Hajósok, utasok arczáról egyaránt mosolyog a

jókedv; pajkos enyelgés, hangos kaczaj, vidám dana fakad az ajkakon.

. . . De ime egyszerre hirtelen, váratlan nehéz sötét felhők tornyosúlnak kelet felől a láthatáron s láttukra elnémul a hajó népének vidám kaczaja s az előbbi pajkos jó kedv helyett a félelem, a rettegés ül ki arczaikra.

A felhők mind közelebb-közelebb jönnek s már hallani a veszélythozó szélnek vészes süvöltését. Még a viharokban megedződött durva hajósok arcza is

elsápad, a mint a hajó népének ajkán elnémult vidám kacaj helyett a tengert felkorbácsoló vihar rémes kacagását hallják.

Jól ismerik ők azt! Megdobban annak hallattára még az Istentől végképen elfordult gonosznak megfásult szive is.

A közelgő veszély láttára pillanatnyira megrémült hajósok most lázas sietséggel fognak a mentés munkájához. Bevonják a vitorlákat, kihánynak a hajóból mindent, a mi nehéz és kevésbé értékes, csak a drága ezüst és arany rudakat hagyják benn a hajó fenéken. Evezőre szólítják a férfiakat, hogy egyesült erővel ellenállhassanak a vihar erejének s megtörjék a felzúdult elemek hatalmát.

Hasztalan erőlködés, hiábavaló fáradság!

A teljes erővel kitört vihar haragosan szántja végig a sík tenger hátát s a feltolult hullámok a gyenge járművét, mint valami piczinyke labdát hányják, vetik szörnyű magasságra úgy, hogy a hajó recseg-ropog s töredezik már.

Hasztalan nyelik el az éhes tenger tajtékozó hullámai a roppant kincseket érő, drága ezüst és arany rudakat; a vihar csak fokozódik, a habok még drágább áldozatot követelnek.

A nép kétségbeesve, remegve, tehetetlenül áll; mindenkinek ajkán hő imádság fakad, szívből jövő, áhítatos. Minden nemzetbeli istenéhez fordul, összetett kézzel, néma ajakkal esd, csak egyetlenegy ember alszik ez alatt nyugodtan a hajó fenéken.

Felébreszti ezt is a kormányos: kelj fel te nagy alvó, kiálts istenedhez, hátha megkegyelmez nekünk Isten és nem veszünk el!

... A hajó más részében ekkor már sorsot vetének, hogy megtudják: melyikük miatt fenyegeti Isten a hajó népét a szörnyű viharral. És a sors a hajó fenéken alvó emberre esék.

„Nosza bezzéld csak el nekünk: miért van rajtunk e veszedelem? Mi a te foglalkozásod és honnan jössz? Melyik a te hazád és miféle népből való vagy

te?” — ilyen kérdésekkel ostromolták a csendes álmából felébresztett s a nép nagy nyugtalanságát megérteni nem tudó embert.

„Én Jónás vagyok, az Amittai fia; héber vagyok és a Jehovát, az eget istenét félem én, ki a tengert és szárazt teremtette” — felelt ő, mi alatt megismerte a veszély nagyságát.

A Jehova név hallattára mindnyájan imádkozásra kulcsolták kezeiket.

„Folytasd tovább, — mondák neki — miért büntet minket érted az Ur?!”

„Jehova, az én istenem az erős, a hatalmas Ninivébe küldött engem, hogy pusztulásának közelgését szerte hirdessem, de én nem engedelmeskedtem az én Istenemnek, hanem elakartam futni színe elől; azért büntet most az Ur. E szavak után csüggedten, bűnbánóan hajtá le fejét; aztán nyugodt, kérő hangon de emelt fővel folytatta:

„Miattam ne vesszettek el, dobjatok engem a tengerbe, Jehova azonnal megszünteti a vészt, mert ő az ég, a föld, a tenger hatalmas Istene!”

A hajósok a szokatlan hang, a nem várt felelet által mélyen megilletődve ökölbe szoritott kezeiket le-bocsátva végső erőfeszítéssel próbálták a hajót part felé hajtani, de a makacs vihar erősebb volt, mint ők s a kétségbeesett küzdelemből végre is a vihar került ki győztesen.

Jehova haragját nem engeszteli ki csak a bűnös megbüntetése!

Miután a végső erőfeszítés sem használt, csüggedten ereszték le kifáradt karjaikat. Majd Jónásnak ismételt kérésére imádság közt kötözék meg őt és be dobták a tajtékozó hullámok közé.

... Alighogy a haragos habok elnyelék Jónást, megszűnt a vihar rémes kacaja, elsimultak a tenger hullámai, a nap kidugta fényes arcját a fellegek közül, sugárai ismét mosolyogva játszották táncukat a tenger sima hátán

S a hajó vigan sietett tova Tarsis felé.

MAKAI EMILRŐL

Irta: Binét Menyhért

Folytatás és vége

A verseiről akarok szólni. Nem mindegyikről és nem is a czéлом mindegyikről. A melyekben elhallgattatja a bánatát és lelke szabadon akar szárnyalni, mint a kalitból kiszabadult madár; a melyekben békóba veri a maga szerelmét és színes szavak csengő-bongó rímei közt teszi fejére a phrygiai sipkat: nem ott keresem én Makai Emilt. Sem ott, hol a régi zsolozsmákba az ő férfiasan érczes hangja harsan belé. Ezek az ő költészetének prologusa és epilógusa. Amabban még nem mer a maga hangján dalolni és készül az élete nagy szerelmére, ebben meg a dicsőséggel akarta enyhíteni a bánatát s a hír szárnyain szabadulni akart vergődő lelke. De a kit az igaz költői ihlete nem hódított meg, azt a dekoratív hatás sem nyugozta le... és hogy éppen ő nem hullajtott a lábai elé virágot, mit ért neki a hír, pompa, dicsőség? ... Mondom, nem ott keresem én Makai Emilt, a hol mások énekelnek, ha az ő hangján is és a hol mások cselekesznek, ha

az ő irányítása szerint is. Ott keresem, a hol maga énekel: dalaiban. A melyekben fellobog az öröme meg a keserősége, az ő szerelmes nagy szenvedélye...

Szegény halott poéta! A szerelem volt az életed és viszont abból éltél, hogy szerettél. A te nagy szerelmedet kimérted fonszámra, a közönségnek, a mely megfizette a te dalaidat. És te a szerelmedet kénytelen voltál napról-napra profán szemeknek kitenni, ha az örök szépnak jogával és tudatában is, mert élni muszáj és kenyér nélkül élni nem lehet és a publikum hőmérővel a kezében várta a te dalaidat és vigyorogva gondolt egy József-körúti házra és József-körúti házban a Gretchenre. És a velencei kalmárnak zord időkbe vesző legendája felszáll a lagunák vizéből és a modern időben élő valósággá válik: te modern Antonio, kimértél egy font húst a szived körül, mert pénzt adott neked Shylock a publikum és kiadó egy személyben.

A mikor így a dalait olvasom, nem azért, hogy elmerüljek bennök, hanem hogy bonczkése alá vegyem a kritikának, valami visszatartja a kezemet és olyasformát érzek, mint a Bródy Hófehérkéjében az orvosok, kiknek fel kellett bonczolniok Hófehérkét. Mert Hófehérkét megmérgezték és az orvosok összegegyülnek és felnyitják a koporsót. És hogy felnyíl a koporsó: ott fekszik Hófehérke mosolyogva, szűzfehéren, érintetlenül és arczára s alakjára ezüsthátú szőtt a salétromsó. S az orvosok, a hogy meglátták a Hófehérke tetemét érintetlenül és szűzfehéren: nem mertek hozzá se nyúl a holtteteméhez és a sírjába visszatették úgy érintetlenül. A halott poéta élő dalaiba nem merek én se bevágni. Istenem, ezek a dalok még melegek, még élnek, még lobog bennök a vér és hátha elevenbe találok vágni.

Az asszonyok poétájának mondják — és ez illik rá. Nem a férfiakhoz szólnak a dalai, kiknek erő kell, zordon és fenséges. A férfinak a lelkéhez végletek találnak, harsogó fájdalom, vagy újjongó öröm, irtózik középszerűségtől, melyet asszonyosnak talál. Neki dal kell, mely duzzadjon az erőtől és az izmoknak a strukturájával hasson, mint a borghesi vívó. A Makai lyráján lágy érzelmek olvadnak össze. Szomorúan melancholikuskak, vagy bágyadtan mosolygók — lágyak, reszketegek, de sohasem szétfolyók . . . Újjongó örömré alig-alig nyílik az ajka, de zúgó, keserű panaszkodásra sem. Azért a lyrájának lágy középhangulatában van erő, sok és magával ragadó. Egyszerűek ezek a dalok és olyanok, mint a frissen leszakasztott tavaszi virágok. Szinte sugárzótrólok a harmatos üdeség és szinte visszavágytak a költő lelkébe, hol a leszakasztott virág helyén már más nyílt, pompázó és üde.

Látszik, mennyire az impressziók embere volt a poéta. Egy kis jel, egy röpke kép, egy futó pillantás, egy elejtett szó — és már édes, búsongó szerelmi dal kerekedett ki belőlök. De ha az impressziók embere volt és ha olvadékonyak, lágyak is dalai, különösen a szerelmesek, nem hajlik az érzélgő szentimentalizmus felé. Nem, nem a ködös beszak töprengő, hosszan álmodozó fiával van dolgunk: ez itt mérsékelt égalt alatt élő, melynél ész és érzék fölött a szív van túlsúlyban s kinél az érzélgős lágyságot, a mely elpuhul, ellensúlyozza a szív, a mely sarkal. Viszont nem a Dél izzó hevülészű poétájával, kinél a szenvedély áttetsző, könnyű bajadérleplebe burkolódik az érzékiség. A Makai lyráján nyoma sincs ennek: restelné, ha volna és trubadúros lovagiasságában aljasaknak tartaná. Ha dalaiban van is valami a keleti emberből: ez keleti poéták imádásszerű szerelmén növekedett nagygyá és jellemző melancholiájukon erősödött. De ő az imádásában nem szolgál, csak végtelenül gyöngéd. A szerelmes gügyögése hasonlít a gerle búgásához és a szomorúsága öblös torokhangon zúg. De öblös, erős torokhangokon végtelen szelíd, szerelmes dalokat dalol.

Ez a dalos szerelem soha nem hervadó és bánatosságában reményt soha nem veszít: „Ha verve, ha áldva” reménykedik és a reménykedés tudja ébrentartani lobogó szerelmét. Hiszen mije volna, ha reménysege se volna?! Ez a reménykedés poétikus álmodozásba olvad és lágy gyöngédségével hat meg.

A dalainak az alaphangja szomorú melancholia a legtöbbször. Borús színekkel mintegy aláfesti a képet és ha később derűsebb színeket is vet rája átüt rajta az alaphang sötétsége. De csak szelíden, hogy úgy mondjam, diszkrétén. Vigabb szerelmi dala alig-alig

akad, hiszen a szerelme is olyan szomorú volt. Ha lyrikus természet is: örülni szinte már nem is tud a percnek és az elröppenő édes perczen már a másikkra gondol, mely talán nem is lesz az övé. Néha egy-egy versében erőlteti magára a vidámságot. A könnyei közt előtör a mosolygása. Sok helyütt a vidámsága is olyan humorféle. Ez is könybe fül és nem csap át maró, sértő kegyetlenségbe . . .

A mi lyra a szerelmi dalain kívül esik: az már nem mind csupa szomorúság. Foglalkoztatják az élet nagy problémái, meg a legnagyobb probléma: az élet. De mint szárnyaival suhanó fecske a vizet, csak könnyedén érinti nagy, nehéz problémák széles hőmpölygő felületét. Megloccsantja, aztán suhan tovább, viszi továbbra nyughatatlan lelke. Borongó melancholiával, szomorú hangon beszél most és játszi, könnyű rimek pajkos muzsikája mögött fakó komorság üti fel a fejét. Majd elfül a lázas, szomorú hang és mosolyt erőltet az ajkaira, miken örökké csak sóvár szomjúság epedt. Pajkosan beszél most szellemesen és ötletesen — a modern trubadúr, a ki szalon körökbe jár és ha magára ölti nehéz gondolatoknak sötét, kimért szabású szalonkabátját, alóla vakítóan ragyog ki az esprinek fényesre vasalt, hófehér plasztroja . . . Itt már keverve van nála pajzánság, komorság és esprit és sistereg, sziporkázik a szelleme tűzijátéka, aztán kialszik és lomha éjszaka terül alaktalanul fölébe. Olykor-olykor mintha megtagadná önmagát. A modern poéta dalol — ha egy kicsit modernül is — csupa ötletes vidámsággal. Riadó hangon mintha felújjongna . . . az élet édes, a nap oly ragyogóan süt, mint tán soha és az ifjú s növekvő főváros olyan büvösen szép, mint egy kaczer nyugoti asszony. És hogy lobogó szemmel nézi, hogy az élet csupa ragyogás és csupa szépség és csupa ujság: csak a fülébe cseng a régi dallam: „Mit ér az élet szerelem nélkül?” A kettészakadt élete vádja marja: „Egynek jajja még cseng fülemben, Édes fiam, ne hagyj el engem! . . . De ő megy fehéren felfakadó álmok után és nem néz se jobbra, se balra, hanem csak tör előre, hogy végre elérje a rajongás bére, a kora halál, hogy elhaljon fiatalon, mint a tavasz.

Néhol a lyrai verse olyan, mintha nyugodt epika lenne. Az impresszióit, az érzéseit el se dalolja csak az erőket, melyek létrehozzák.

A beszédmódja sajátságosan finom és nőies és sajátságosan édes muzsika van benne. Végtelenül könnyen és elegáns, de a modernsége mellett — mint a viszonyok magyaráznak meg, melyek közt él, erősen, zamatosan eredeti. Nem lehet alávonnai az alá az irány alá, melyet Arany kozmopolita költészetnek nevez és a melybe ujjonnan szeretik beléértetni mindazt, a mi nem sallagos, nem sujtásos és nincsen tulipánokkal kivarva. Édes magyar szó édesen csendül meg az ő ajkán . . .

A formatökélyre kiváló gondot fordít. Vagy nem is fordít gondot rá, jön csengve-bongva, tökéletesen, úgy, a hogy azt az isten adta. Nagyon könnyen versel, csengő-bongó a beszéde és sajátságos finom muzsikává olvad minden össze a szájában. Fülbemászóan kedves rithmus terhesíti meg a sorait és a rimeiben mintha szárnyas angyalfejek csókolóznának. Szinte minden gondolata kedvesen és tisztán versbe pattan és a hogy mesél, szinte egy folytába csendül pajkos rimeknek suhanó kis kobold csapatja . . .

Hogy megemlékeztem Makai Emilről röviden és töredékes sorokban, mintha régi, régi tartozást róttam volna le. Istenem; már másfél esztendeje, hogy eltemették s az emléke lassan, hogy kopik, hogy fakul. „Lobogó agygyal átvirasztott éjek sebzett titánja” te,

ki lerogytál Nébo hegyén, arany mezők határán, a sírköveden meggyújtottam az emlékezés mécsét. Ám dalaid még zsonganak a fülünkben s az emléked még mindig fáj!

Jelenések.

Irta: ifj. Csabay Pál.

Pályanyertes Rákóczi-költemény.

Mint egy mélyen alvó, kit álmok gyötörnek,
Alszik Magyarország hosszú, mely álomban;
Álma nehéz, kínzó, váddal terhes álom,
Melyben a szív izzó, forró láztól dobban.

Kíncsről álmodik, mely messze idegenbe,
Török földön van már régen eltemetve:
Egy sír az a nagy kincs, egy sírban egy halott,
Kinek lelke nem tud nyugodni az égben,
Lejár az alvóhoz s a büszke országot
Vádolja, kérdezi: mikor léssz már ébren?! . . .

Az alvó csak alszik; Isten átka verte.

Vádolja Rákóczi hazajáró lelke:
Szép Magyarországom, édes szülőanyám,
Erted éltem és te hűtlenül elhagyál,
Mostoha az a föld, hideg keblén nékem
Nincsen, nem lesz soha édes pihenésem,
Gaz verte fel sírom, nem nyit virág rajta,
Nem csattog felette dalos madár ajka,
Ha száll is egy rája, más hazáról dalol, —
Kopár nekem ott a vadvirágos halom,
Nem lehet lelkemnek csendes álmodása,
Megzavarja békém a tenger zúgása,
Nincs ott pihenésem, haza — sír a lelkem,
— Óh vigyetek haza, jó magyarim, engem! . . .

Nem ébred az alvó.

És beszél a lélek:

Feljárok síromból kísértetni téged:
A futó felhőben vészterhes haraggal,
Czikázó villámban kurucz népem nyargal;
Szálló fecskemadár szelíd csicsérgése
Nyughatatlan telkem fájó kesérgése.
Nem tud megpihenni török földben testem,
— Óh vigyetek haza, jó magyarim, engem! . . .

S im' az alvó, mintha hímes szárnyon szállna
S ezerszínű szálból szövődnek az álma,
Visszaszáll a múltba nagy Rákóczit áldva,
Daliás időkbe, szép kurucz-világba.
S mintha jelenések csalfa igézete
Játszadoznék pajzán kedvteléssel vele,
Rajzanak körulte ködruhájú lények,
Imbolygó árnyai milljó leventének.

. . . Tárogató sír föl panaszosan, búgva:
Oda a magyarnak szabadsága újra!
Kétfejű sas vitte, ragadta el Bécsbe,
Bécsi tokos német ült a magyar népre.
Sír az egész ország szabadsága vesztén,
De Isten nevére esküszik, hogy lesz még,
Lesz a magyar népnek szabadsága, híre,
Magyarvértől dobog még a magyar szíve!

Piros hajnal hasad a keleti égen.
Könyörült az Isten szegény magyar népen.

Tárogató harsan, mint a szilaj orkán,
Nagy Rákóczi áll fenn a Beszkidek ormán,
Kuruczai élén robog által rajta,
Riad a harci kürt: rajta, kurucz, rajta!

Undok labancz ellen hős harczra kelének:
Harci robozással szilaj harci mének
Rontják, törik, üzik a tokost hazáig,
A Tisza vizétől büszke Bécs aljáig . . .

De egy árva nép egy pokollal hogy bírjon?!
— Meghajlik a zászló a majthényi síkon.

Veszve a magyarnak szabadsága, veszve.
Jó kurucz vitézek elbűjdosnak messze . . .

. . . Álmodik az alvó Majthény mezejéről,
Bűjdosó kuruczok nagy szenvedéséről.
Álmodik az alvó.

És beszél a lélek:

*Feljárok síromból kísértetni téged,
Kurucz vitézimmal bújdosóvá lettem,
Velök idegenben csak érted szenvedtem;
Hideg kéz vetette a halotti ágyam,
Feljár síromból is közétek az árnyam,
Mostoha az a föld, hideg keblén nékem
Nincsen, nem lesz soha édes pihenésem,
Nem lehet lelkemnek csendes álmodása,*

*Megzavarja békém a tenger zúgása,
Nincs ott pihenésem, haza — sír a lelkem,
— Óh vigyetek haza, jó magyarim, engem! . . .*

*. . . Fölrriad az alvó s gyorsan talpra állva,
Kitörő örömmel boldogan kiáltja:
Rákóczi, Rákóczi, hű maradt a néped,
Rákóczi, Rákóczi, hazahozunk téged!*

Boldoghy.

Irta: Barcsa Endre.

Egyszerű, szürke kis ember volt. Igénytelen, a tulságig igénytelen. Kerülte az embereket, nagyon kerülte, de kivált a nőket. Óh azoktól félt, nem nézett volna rájuk, azt gondolta, hogy a szemökben égető tűz van, a tekintetök izzó nap, mely perzsel, olvaszt kérelhetetlenül. Családján kívül senkit sem szeretett pedig a szívében kiolthatatlan mély érzelem lakozott, de aludt még, nagyon mélyen aludt, nem volt a ki felébressze, lángra lobbantsa. Azért volt olyan nagy pessimista, olyan elzárkózott, mert tudta, hogy őt senki sem tudná szeretni. Asszony-ember, ah, az még éppen nem, rá se tudna nézni mert szürke, nagyon szürke ember.

Aztán, aztán még is . . . Ejh, hát ki tiltja meg a virágnak: hogy ne nyíljék, ha jó a szép kikelet. Ki parancsolhat a kis bogárkának, hogy ne sütkérezzék a tavaszi verőfényben; ki mondhatja a bánatos pacsirtának, hogy ne daloljon? Senki . . . ! A szívnek is parancsolhat-e valaki, hogy ne szeressen, ha megtalálja azt, a ki egy hosszú álom után himbóra fakasztotta benne a szerelmet? Nem, senki!

Boldoghy Péter szerelemre gyuladt szívének sem parancsolhatott hát semmiféle földi hatalom. Szeretett forrón . . .

Pedig nem is volt olyan szép az a bizonyos Ó. A szeplőfoltok még azt a ki üdeséget is elvették arczáról, a mivel a természet szokta az ifjúkat megékesíteni De hát az ő szerelmes szeme elől eltűntek a szeplő foltok, az ő szerető lelke imádottságát elhalmozta mindenféle szépségekkel, a mit csak gondolni lehet.

Olyan igen nagyon szeretett, de csak titokban, mert a leány nem is ismerte őt. Ha tudta volna az a leány, hogy mennyire szereti valaki, lehet, hogy megbecsülte volna azt a szerelmet, lehet, hogy kinevette volna. Péter szenvedett sokat. Titokban úgy vigyázott annak a lánynak minden lépésére, olyan epedő sóvárgó

pillantásokkal kísérgette távolról is szegény, hogy szinte majdnem könnyei hulltak utána. Így ment ez nap nap után. Semmi sem változott, csak a Péter szerelme. Az folyton égetőbb, folyton izzóbb lett.

Egyszer azt hallotta, hogy haldoklik a leány. Oh az volt kinos éjszaka. Kétség és remény tusakodtak egymással, most egyik, majd másik jutott győzelemre, most megnyugodott, majd kinosan vergődött fájdalomában, mignem a hosszú gyötrelém álmra zárta le szemét, elaludt és álmodott. Ezt álmodta, hogy meghalt a lány. Megölte a betegség. Kiterítették fehér szemfedővel. Aztán azt mondták neki, hogy nézze meg ő is, hiszen szerette. És ő vonakodott, azt felelte, hogy megszakadna a szíve, ha meglátná hidegen, halottféhéren. De mégis. Fájt neki a válasz egy utolsó tekintet nélkül. Bement tehát hozzá. Aztán a mint meglátta, ráborult 'arra a hideg tetemre és csókolta hosszan, végtelenül . . . És az a megüvegesedett szem szétnézett, a lecsukódott hideg ajk szólásra nyílt, a hűlt tetem megmozdult és . . . óh csodák-csodája . . . a halott ölelésre tárta karjait, csókra nyújtotta ajkát és Péter a szerelem mámorában úszott.

Miért is nem tartott az az éjszaka örökké? Miért ébred fel az ember az édes álomból szomorú valóra.

Hejh Boldoghy Péter nem csókolod már te fel többé azt, a kit szerettél. Ébredj, nem hallod milyen bánatosan szól a harang? Tudod-e kit sirat? Hogy ne tudnád?! Tudod te nagyon jól, csak ne nézz olyan mereven. Mégis feküszöl, hiszen már egyszer megmozdultál, ne nézz már olyan furcsán, olyan . . . Oh hogy miért is tud olyan keservesen sirni az a harang! . . . Szegény Péter! A mint meghallotta azt a bánatos harangzúgást merepedt a szíve. Nem fért el benne az a tenger szerelem. Kicsiny volt neki a földi világ a másikat is belezárta. Pedig szürke, nagyon szürke kis ember volt. De nagyon szeretett . . .

* * * Rákóczi búcsúja. * * *

Irtá: Szabó László.

Pályanyertes Rákóczi-költemény.

Porba hullt a zászló, szétverve a tábor,
Eladta Rákóczit gróf Károlyi Sándor!
Kuruczok csillaga az égről leszállott,
Fojtó köd ülte meg a majtényi pástot!
Keserű dobpergés, zokogó hang támad:
Hadi tárogatón feljajdul a bánat,
Mintha szíve lenne,
Messze bűg keserve,
Bűjdosó kurucznak belesír a lelke!

Kárpátok ormáig visszhangzik a rézkürt,
Megrezgeti fájón a nyomasztó légürt,
Sírdogáló szellő iramlik a tájon:
Könnyezik Rákóczi a magyar határon!
Búcsúszava hallik, leborúl a földre,
Hiszen olyan édes mindenik göröngye!
Szíve hogyste fájna!
Arva lett hazája!
Összezúzva, tépve drága szabadsága!

„Szép Magyarországom! virrad-e még néked?
Vagyonod rabolja, pusztítja a német!
Sas-körme közt vérzel gyönyörű Erdélyem:
Szörnyű fájdalomdat keserűn szemlélem!
Vadvirágos mező, hegy, völgy, halom, róna,
Jaj! de búsan zendül rajtatok a nóta!
Bús Magyarországom!
Nincsen maradásom!
Messze földre térek: az Isten megáldjon!

Panaszos bújával küzd remegő ajka:
„Szikla-várait a német uralja!
Őrült dühvel szórta szélylyel a brigádot
S hullámozó kalászos vetésemre hágott!
Labbanz kézre pártolt tőlem a szerencse:
Nincs, ki palotámat, birtokomat mentse!
Pusztulóba minden,
Nyugodalmam nincsen,
Munkács, Patak, Tokaj! áldjon meg az Isten!”

„Tépett zászlóidat ezerszer megáldom
Vértengerbe fojtott féltett szabadságom!
Kebelembe rejtve — hol tiszta szív székel —
Bearanyoztam az istenség hitével!

És míg e talajban gyümölcsözött fája:
Foltot a bűn, gazság nem nyomhatott rája!...
De egyszer... orozva...
Hűtlenül meglopta
Ocskay!... Károlyi!... s a porba taposta!”

„Délceleg katonáim: ti kurucz-villámok!
Kik e romlás után csüggedezve álltok,
Nem ropog a rézdob: „rajta kurucz, rajta!”
Halálmegvetéssel, hogy rohanj a harcza!
Árulás borúja sötétült az égre:
Hű szolgálatodnak koldusbot a bére!
Szép kurucz legények!
Hajh! mivé levétek!...
Szomorú a sorsom!... messze, messze térek!”

Viharzó esküje villámként cikázik:
„Sorsod a sorsom lesz egész a halálig!
Futó szelek szárnyán védelmedre szállok,
Ha vihar dühétől nyögnek a Kárpátok!”
S udvari zenésze elébe omolva
Tördelő kezekkel reszketve zokogja:
„Elmégy messze, messze
Kuruczok fejedelme!
A vagyont itthagya, a „nincsen“-t keresve!”

Rákóczi, Bercsényi, Jávorka megindul,
Hű kíséretének könnye ki-kicsordul,
Alig győzik szóval az „Isten hozzád“-ot,
Bűjdosó Rákóczi még egyszer megállott:
„Igazságos Isten! áldd meg ezt a népet!
Ne hagyd, hogy halálra gyötörje a német!”
Bűjdosók ajkáról
Visszafelel fájón:
Rákóczi! Bercsényi! ezerszer megáldjon!”

Czinka Sándor húrján búcsúztató rezdül
A szívekbe markol s könnyet csal a szembül...
Ott megy a bűjdosó, roskadozva lépdél,
Tépett kurucz-zászló enyeleg a széllal...
Oly nehéz a válás!... S mikor messze, távol,
Eltépi szem elől vakító ködfátyol:
Mély, keserű hangon
Ki-kitört az ajkon:
„Rákóczi!... Rákóczi!... az Isten megáldjon!”

~ Rákóczi-ünnep Sárospatakon. ~

Az a kitörő lelkesedés, mely június 21-iki ünnepségeken elfogta a lelket, még most is, az ünnepségek lefolyása után megköti tollam és a kép hű leírását gátolja.

Sokat vétett Magyarország két évszázad alatt a nagy szabadsághős emléke ellen, Ezméit, törekvéseit nem értették meg, vagy félreértették.

De ha II. Rákóczi Ferencz tetteit, bujdosásának, önkéntes száműzetésének történetét olvasva, mély szomorúság is fog el, az a hazafias tűz, mely úgy az egyes szereplőket, mint a figyelmes hallgatóságot teljesen hatalmába kerítette, expialja legalább Sárospatak részéről azt a közönyösséget, melylyel a nagy hős irányában viselkedhetünk oly hosszú idő óta. Láthatta minden idegen, hogy a sárospataki főiskola ifjúsága még tud lelkesedni nagy eszményekért és nagy hőseink emlékét tisztelettel őrizi meg.

II. Rákóczi Ferencz emlékének szentelte jun. 21-ikét Sárospatak városa. Az ünnep fényét nagyban emelte Thaly Kálmán orsz. képviselő jelenléte, ki Rákóczinak, az ő emlékének leghívebb és legilletékesebb interpretálója, ki nagy tudásánál, lánglelkű hazafiságánál fogva, általános tiszteletnek örvend.

21-ikén délelőtt 9 órakor vette kezdetét az ünnep a városi templomban. A megjelent díszes hözség soraiban ott láttuk Kun Bertalan és Kiss Áron püspököket, Dókus Gyula alispánt Thuránszky László főjegyzőt, mint Zemplénmegye küldöttségének vezetőit, Matola Etele, Pekáry Gyula és Dr. Fried Lajos vezetése alatt a saujhelyi függetlenségi kör küldöttségét, Dókus Ernő és Ballagi Géza képviselőket, a kerületi papságot stb.

Gyülekezeti ének után Novák Lajos főiskolai lelkész lépett a szószékre és hatalmas ékesszólással adta elő gyönyörűen megconstruált egyházi beszédét, melyben szembeállítva a hazaszeretetet a vallásossággal, kimutatta, hogy egyiket a másiktól elválasztani nem lehet. A nagyhatású beszéd után a Himnusz elénekülésével kezdetét vette az ünnep. Fejes István főiskolai algonok a rendező-bizottság fáradságot nem ismerő elnöke tartott rövid, lelkeshangú megnyitó beszédet. A főiskolai énekhar előadása után Zoványi Jenő theol. tanár lépett a pódiumra és bár a hallgatóság felcsigázott érdeklődéssel várta Thaly Kálmán szabad előadását, az emlékbeszédet mégis mindannyian érdeklődéssel, néhol zajos tapsokkal fogadták. Kemény, súlyos, de egyenes, őszinte, igazságos beszédet mondott és a lángoló lelkesedés, mely a szónokot előadása alkalmával elfogta, magával ragadta a közönséget is. Az ünnep fénypontja következett ezután. Thaly Kálmán orsz. képviselő, a M. T. Akadémia r. tagja, az országos függetlenségi párt tiszteletbeli elnöke stb. tartotta meg szabad-előadását, másfélóráig tartó szabad előadásban ismertette II. Rákóczi Ferencz viszonyát Sárospatakhoz. Nem vagyok hivatva bírálatot mondani Thaly Kálmán munkálkodása felett, az ő nagy tehetségét, nagy történeti szaktudását, mely leginkább a Rákóczi-kor leírásában csúcsosodik ki, megbírálták és dicsőítették hazánk legnagyobb történészei; elismerte a M. T. Akadémia is, midőn r. tagjai közé választotta. Már maga az óriás lelkesedés, mely beszédét nyomon követte,

mutatja a hatást, melyet e nagy ember kelteni tud. Csak percek múlva juthatott szóhoz a főiskolai énekhar, mely az „Őseink emlékei“ című darab előadásával gyönyörködtette a hallgatóságot. Fejes István magas szárnyalású ódáját adta elő most Rohoska József theol. tanár, lelkes tapsokra ragadva a közönséget, majd Farkas István, főiskolánk tehetséges szeniora mutatta be az ifjúság hódolatát. Hazafias beszédét lapunk elején közöljük. Rác Lajos bizottsági alelnök zárszavai után a Szózat hangjai mellett hagyta el a közönség felemelő érzések közepette a városi templomot, hogy megtekintse a főiskola gazdag Rákóczi ereklyéit.

Délután 2 órakor közébed volt a kerti csarnokban, hol számos felköszöntő hangzott el, különösen Thaly Kálmánt ünnepeve.

Délután 5 órakor a főiskola imatermében gyűlt össze a közönség, hogy meghallgassa az ifjúság Rákóczi-ünnepét, melynek lefolyása a következő volt:

1. Rákóczi-nyitány. Szerző: Kéler B. Előadta: a főiskolai zenekara.
2. Rákóczi, Irta: Szuhay Benedek. Szavalta: Batta Miklós hittanhallgató.
3. Rákóczi dal. Előadta: a főiskolai énekhar.
4. Esztergom megvétele. Thaly Kálmántól. Szavalta: Farkas Dezső hittanhallgató.
5. Rákóczi kesergője Előadta: a főiskola énekhar.
6. Rodostó legendája. Irta: Binét Menyhért joghallgató. Szavalta: Éles István VIII. gimn. o. t.
7. Rákóczi trombitája. Boczonádi Szabó Imrétől. Előadta: a főiskolai énekhar.
8. Rákóczi induló. Előadta: a főiskolai zenekar.

Az egyes szavaltadarabok úgy benső tartalom és külső forma, mint a helyes interpretatiót tekintve megállottak azon a niveaun, melyen egy ily nagy ünnepélyen megállaniok kellett. Az ifj. zenekar ismét példáját adta életrealóságának. Végül lehetetlen meg nem emlékezni az énekkarról, mely úgy a délelőtti, mint a délutáni ünnepélyen bámulatba ejtette hallgatóit preciz, színes és hazafias előadásával. Az ünnep hazafias része ezzel befejeződött.

De este! Este az az ifjúság, mely egész nap fáradt, a rendfentartásban segédkezett, a milyen még Patakon nem volt. Bocsássanak meg a jelenvolt szép asszonyok és még szebb leányok, hogy neveiket nem örökíthetem meg, de phisikai lehetetlenség volt mindannyiukat feljegyezni a sok százra menő tömegben. Reggel 6 órakor oszlott el a közönség egy felejthetetlen nap emlékeit víve szívében.

Elhangzottak az utolsó akkordok. A köznapi élet forgataga elfeledtetheti magában e napot is, de hatása megmarad. Sok ünnepnap volt már széles Magyarországon a nagy hős emlékének szentelve, lehetséges, hogy díszesebb, nagyoobszerű is volt a mienknél; de hogy fenségesség, magasztosság és e mellett közvetlenség, egyszerűség és hazafiság tekintetében egy sem múlja felül a patakot, arról meg vagyok győződve.

H I R E K.

Jelen lapszámunk a folyó iskolai évben az utolsó. Igyekezünk az ifjúság mozgalmait általában szellemi életét híven mutatni be, de hogy ez mennyire sikerült nekünk, azt a t. olvasó közönség döntheti el. Fogadják hálás köszönetünket mindazok, a kik lapunk iránt érdeklődtek s azt szellemileg és anyagilag támogatni szivesek voltak.

Szerkesztőség.

— Az Akadémiai Olvasó-Egylet könyvtárosának Román Ernő III. theológust választotta meg június hó 26-án tartott záró közgyűlésén.

— Hubay Bertalan theol. s.-tanár a jövő évben a berlini egyetemen fogja tanulmányait tovább folytatni. Áldás kísérje törekvésében!

— A lelkész-képesítő vizsgálatok június 23–26 napjain tartották meg főiskolánkban. Az első vizsgálatra 20 ifjú jelentkezett, kik közül jeles eredménnyel tették le a vizsgát: Marton János, Pósa Péter, Tóth Kálmán és Zajdó László; jó eredménnyel heten lettek képesítve.

— A második lelkési vizsgán 15 vizsgázó közül jeles lett: Beke András ongai h.-lelkész, Farkas István főiskolai szénior. Hubay Bertalan theol. s.-tanár, Kóródy Lajos kis-győri h.-lelkész, Ráczkövy János ungvári s.-lelkész, Sallay Gyula makkos-hotyкаи h.-lelkész és Szakács Albert s.-lelkész. Jó eredménnyel négyen képesítettek.

— Főiskolánkban a jövő évben a széniori állást Pósa Péter, a theol. s. tanári állást Tóth Kálmán fogja betölteni.

— A selmecbányai bányász- és erdész-akadémiai körtől a következő tudósítást vettük: „Kedves Barátaink! Értesítünk benneteket, hogy május hó 15-én tartott tisztújító közgyűlés alkalmával az ez idei választmány a következőképen alakult meg: elnök Rónai György, alelnök Dr. Mihalovics János, főtítkár Pukács Endre, titkár Pál Sándor, pénztáros Bernard József, ellenőr Zsures Ede, főkönyvtáros Rákosi István, alkönyvtárosok Hejj János és Quirin Károly, lapkezelő Hejj János, háznagyok Dimitrievics Gerő és Vécsei Ferencz, zenekar és id. énekvezető Fizeli Béla, közgyűlési jegyzők Abczinger Gyula és Lipaczy Béla, választmányi jegyzők Vojtás Árpád és Holzman Gusztáv, egészségügyi bizottság Gottpreisz Ferencz és Imreh Ferencz. Hazafiúi üdvözléssel Rónai György elnök, Pukács Endre főtítkár.

— Kazinczy-ünnepély. Június 7-én tartotta meg főiskolánk a minden évben szokásos Kazinczy-ünnepélyt a széphalmi mester sirjánál. Száma nem nagy, de lelkes kis közönség állt ott hajadonfövel a széphalmi mauzoleum lábánál, hogy a „szent öreg“ fehér és magasztos eszméiből okulást merítsen. Gyönyörű beszédben ragadta ki ezekből az eszmékből a legfőbbeket Dr. Horváth Cyrill szólván Kazinczynak nemzeti alapon európaián haladó magyarságáról, felekezeti türelmességéről és emberszeretetről. És szomorúan kellett konstatalnia, hogy Kazinczy eszméi elhanyaglottak a széphalmi kuria körül és szerte ez országban. A Kazinczy haladó magyarságának útját állják a nagyszájuk és nemzeti történelmünkre hivatkozva a multba akarnak visszatérni ódi konzervativizmussal. A mi öseinknek nem ez volt a konzervativizmusok. A kik a forradalom üszkét annyiszor vetették bele korhadt intézmények épületébe, azoktól nem megkövesedett maradiságot tanulhatunk. És elhanyaglott körülöttünk a Kazinczy emberszeretete és felekezeti türelmessége — és Horváth Cyrillnek

elborult a homloka, mikor beszélt, hogyan állanak egymással szemben a felekezetek vadul és kérlelhetetlenül, ha nem is egyetemesen, hát egyénekre törve; hogyan vetik bele a felekezeti széthúzás csiráját a mi társadalmunkba s míg körös körül a nemzetiségek gyűrűje fon körül itt bent hogyan tülekednek azok, a kiknek ölelkezniök kellene. Buta reakciónak sárga arcú, zöldszemű emberei hogyan akarják darabokra törni a magyar társadalmat. A lelkekbe vágott a Horvát Cyrill dr. beszéde és hogy felidézte elénk a Kazinczy szellemét, sokat, nagyon sokat tanulhattunk belőle. Rohoska József theológiai szakelnök beszélt ezután és kihirdette a Magyar Tud. Akadémia 10 aranyos pályakérdésének az eredményét, melynek tárgya volt ez idén: „Kazinczy mint ember és hazafi.“ Két pályamunka érkezett és a díj egyformán osztott meg közöttük. Az egyiknek szerzője Marton János IV. theol., a másiknak szerzői Binét Menyhért és Sutka István, I. jh. Majd Rácz Lajos főgimnáziumi igazgató adta át az Akadémia 5 aranyát Éles István VIII. g tanulóknak, a ki a magyar irodalomban a legnagyobb jártasságot tanusította és kinek a legszebb magyar dolgozatai voltak. A Szózat eléneklésével ért véget az ünnepély.

A jogi alapvizsgák június 23—25. napjain tartottak. Az első vizsgán kitüntetéssel képesítettek: Gecsey Mihály, Binét Menyhért, Komjáthy Lajos, Sutka István és Beke Géza; a másodikon 9 vizsgázó közül kitüntetéssel lettek képesítve: Fóris Ferencz, Lengyel László, Nagy Zsigmond és Terhes Tivadar.

— A tanév bezárása főiskolánkban június hó 22-én történt meg, a mikor Novák Lajos akadémiai és közigazgató olvasta fel az év történetét s kiosztotta a pályá- és ösztöndíjakat. A pályanyertes ifjak a következők: Pósa Péter predikatióval nyerte a Vay-féle kettős díj nagyobb és kisebb díját, Tóth Kálmán a Vay-féle kettős díj kisebb felét, Román Ernő a Vay-féle díj nagyobb felét szintén egyházi beszéddel. Marton János nyerte dogmatörténeti tanulmányával a Vay nagyobb díjat, Simon József valástörténeti tanulmányával ugyanazt, Román Ernő prot. egyháztörténeti tanulmányával a Tóth-Eischer díjat, Gecsey Mihály közművelődési munkájával a Péczely díjat, Moskovics Mór büntetőjogi, Keresztessy Lajos nemzetgazdaságtani, Fóris Ferencz jogtörténeti munkákkal nyertek pályadíjat. Szorgalmukért ösztöndíjban részesültek: Pósa Péter, Tóth Kálmán, Molnár István, Zajdó László, Hubay Kálmán, Marton János IV. theol., Simon József, Kocsiss Jenő, Kun Zoltán III. éves, Bálint Dezső, Kun József II. éves, Mészák András, Bódi Eénes, Móricz István, Lenkey Lajos I. é. theológusok; a joghallgatók közül: Maklár Dániel IV., Maklár Sándor, Keresztessy Lajos III., Fóris Ferencz, Terhes Tivadar, Nagy Zsigmond II., Sutka István, Fekésházy Endre, Komjáthy Lajos I. évesek. A gimnáziumi tanulók közül Buza László, ki a nyert 80 koronát a főiskola Vay-Mocsáry alapjára ajándékozta a főiskola iránti tisztelete és szeretete jeléül; Papp József, Veszprémy Zoltán VIII., Dezső Dénes, Trócsányi Zoltán, Szívós Béla VII. oszt. és minden osztályból 2—3 szorgalmas tanuló.

TARTALOM: Farkas István: Hódolat a Rákóczi szellemének. — Binét Menyhért: Rodostó legendája. — Pósa Péter: Bibliái kép. — Binét Menyhért: Makai Emílről. — ifj. Csabay Pál: Jelenések. — Barcsa Endre: Boldoghy. — Szabó László: Rákóczi búcsúja. — Rákóczi-ünnep Sárospatakon. — Hírek.